

PRÁVNICKÁ FAKULTA
UNIVERZITY KARLOVÉJ V PRAHE

Katedra mezinárodního práva

DIZERTAČNÁ PRÁCA

OCHRANA OBETÍ OBCHODU SO ŽENAMI A DEŤMI

Školitelka: Doc. PhDr. Stanislava Hýbnerová, CSc.

Vypracovala: JUDr. MIROSLAVA BURČÍKOVÁ

Praha 2009

Čestné prehlásenie

Prehlasujem, že dizertačnú prácu som spracovala samostatne, použila som premene v nej uvedené a informácie mi za účelom jej spísania poskytnuté.

.....*Burčíková*.....

JUDr. Miroslava Burčíková

Podakovanie

Svoje podakovanie vyslovujem všetkým, ktorí mi poskytli pomoc a vytvorili podmienky na vypracovanie dizertačnej práce.

Zvlášť by som chcela podakovať svojej školiteľke Doc. PhDr. Stanislave Hýbnerovej, CSc. za jej odborné konzultácie a osobný prístup.

OBSAH

ÚVOD	8
1 OCHRANA OBETÍ OBCHODU SO ŽENAMI A DEŤMI Z POHLADU MEDZINÁRODNÝCH DOHovorov UNIVERZÁLNEJ POVAHY PRIJATÝCH DO DRUHEJ SVETOVEJ VOJNY ...	18
1.1 Prvé medzinárodné dohovory pojednávajúce o obchodovaní so ženami a deťmi	18
1.1.1 Medzinárodná dohoda o potlačení obchodu s bielymi otrokmi	19
1.1.2 Medzinárodný dohovor o potlačení obchodu s bielymi otrokmi	21
1.2 Ochrana obetí obchodu so ženami a deťmi z pohľadu medzinárodných dohovorov prijatých po prvej svetovej vojne	24
1.2.1 Medzinárodný dohovor o potlačení obchodu so ženami a deťmi	24
1.2.2 Medzinárodný dohovor o potlačení predaja plnoletých žien	26
2 OCHRANA OBETÍ OBCHODU SO ŽENAMI DEŤMI Z POHLADU MEDZINÁRODNÝCH DOHovorov UNIVERZÁLNEJ POVAHY PRIJATÝCH PO DRUHEJ SVETOVEJ VOJNE	30
2.1 Ľudsko-právny aspekt smerujúci k potláčaniu obchodovania so ženami a deťmi v univerzálnych dokumentoch	31
2.1.1 Charta Organizácie spojených národov	31
2.1.2 Všeobecná deklarácia ľudských práv	35
2.1.3 Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach	37
2.2 Dohovor o potláčaní obchodovania s ľuďmi a koristenia z prostitúcie druhých	41
2.2.1 Extradícia	43

2.2.2	Ochrana obetí	45
2.3	Dodatkový dohovor o odstránení otroctva, obchodu s otrokmi a o inštitúciách a praxi podobnej otroctvu	47
3	DOHOVOR O ODSTRÁNENÍ VŠETKÝCH FORIEM DISKRIMINÁCIE ŽIEN	49
3.1	Kontrolný mechanizmus	51
3.2	Opčný protokol k dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien	53
3.2.1	Oznamovacia procedúra	54
3.2.2	Vyšetrovacia procedúra	55
4	MEDZINÁRODNÉ KONFERENCIE O ŽENÁCH	58
4.1	Štvrtá svetová konferencia OSN o ženách	58
4.2	Peking + 5	64
4.3	Peking + 10	66
5	OCHRANA DETSKÝCH OBETÍ OBCHODU S LUDMI Z POHLADU MEDZINÁRODNÝCH DOHOVOROV UNIVERZÁLNEJ POVAHY	67
5.1	Prvé medzinárodné dokumenty pojednávajúce o obchodovaní s deťmi	67
5.2	Dohovor o právach dieťaťa	68
5.2.1	Kontrolný mechanizmus	72
5.2.2	Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa týkajúci sa predaja detí, detskej prostitúcie a detskej pornografie	75
5.3	Dohovor Medzinárodnej organizácie práce o zákaze a okamžitých opatreniach na odstránenie najhorších foriem detskej práce	83
6	SVETOVÉ KONGRESY A KONFERENCIE O DEŤOCH	85
6.1	Prvý svetový kongres proti komerčnému sexuálnemu zneužívaniu detí	85

6.1.1	Následné konferencia k Svetovému kongresu proti komerčnému sexuálnemu zneužívaniu detí.	87
6.2	Druhý svetový kongres proti komerčnému sexuálnemu vykorisťovaniu detí	88
6.3	Tretí svetový kongres proti komerčnému sexuálnemu zneužívaniu detí	88
7	OBCHOD SO ŽENAMI A DEŤMI AKO ŠPECIFICKÁ FORMA NADNÁRODNÉHO ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU	90
7.1	Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu	90
7.1.1	Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu z hľadiska špecifickej podoby organizovaného zločinu - obchodu s ľuďmi, osobitne so ženami a deťmi..	95
7.2	Protokol o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne ženami a deťmi .	102
7.2.1	Ustanovenia represívnej povahy	104
7.2.2	Ustanovenia protektívnej povahy	106
7.2.3	Ustanovenia preventívnej povahy	112
8	OCHRANA OBETÍ OBCHODU SO ŽENAMI A DEŤMI Z POHLADU MEDZINÁRODNÝCH DOHOVOROV REGIONÁLNEJ POVAHY	117
8.1	Rada Európy	117
8.1.1	Dohovor Rady Európy o boji proti obchodovania s ľuďmi	119
8.1.2	Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním	143
9	OCHRANA OBETÍ OBCHODU SO ŽENAMI A DEŤMI POČAS OZBROJENÉHO KONFLIKTU	156

ZÁVER	163
Príloha č. 1	168
Protokol o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne ženami a deťmi doplňujúci Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu	168
Príloha č. 2	180
Dohovor Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi	180
ZOZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÝCH ZDROJOV	205
A. Použitá literatúra	205
B. Články z odborných periodík a zborníkov	209
C. Medzinárodné dohovory	210
D. Doplňujúce pramene	214
E. Informácie z elektronického zdroja	216

ÚVOD

Obchodovanie s ľuďmi - fenomén, ktorý sa začína objavovať koncom 19. a začiatkom 20. storočia ako moderná forma otroctva, či tiež nazývaný ako novodobé otroctvo, dosiahol postupne také rozmery, že v posledných rokoch ziskom konkuruje obchodu so zbraňami a drogami. Práve v tomto období sa v súvislosti s obchodovaním s ľuďmi začalo zaužívať aj slovné spojenie „obchodovanie s bielym mäsom“. Cieľom bolo odlíšiť vývoz európskych žien predovšetkým do Ameriky a moslimských zemí od vtedy ešte bežného obchodovania s čiernymi otrokmi. Táto forma otroctva neutíchala ani počas 20. storočia, kedy sa rozmáhal vývoz žien z chudobných krajín Latinskej Ameriky, Afriky, či Ázie do krajín Európy a Severnej Ameriky a bohatých krajín Stredného a Ďalekého Východu. Obchod so ženami a deťmi z Európy vzrástol po roku 1991, kedy došlo k rozpadu Sovietskeho zväzu a potom neskôr v dôsledku vojen na Balkáne.

V porovnaní s tradičnou formou otroctva, pri tejto jeho novodobej forme však nemôžeme hovoriť o vlastníctve danej osoby. U takzvanej tradičnej formy otroctva, o ktorej sa hovorí práve v súvislosti s vlastníctvom afrických otrokov, mohol majiteľ s osobou, ktorú vlastnil zaobchádzať ako chcel. Mohol osobu predať či darovať niekomu ďalšiemu. Jednalo sa o zjavnú formu vlastníctva. U dnešných foriem otroctva - novodobá forma otroctva - nie je vlastníctvo inej osoby tak zreteľné. Tieto formy sú charakteristické predovšetkým donucovaním, vykorisťovaním a kompletnou kontrolou, ktorú niekto uskutočňuje nad zotročenou osobou - obeťou tohto donucovania a vykorisťovania.

Obchod so ženami a deťmi ako najpodstatnejšia komponentná zložka obchodu s ľuďmi je obchodom

s najzraniteľnejšími bytosťami a práve im som sa rozhodla venovať túto dizertačnú prácu (ďalej len „práca“ v príslušnom gramatickom tvare).

Obchod so ženami a deťmi má množstvo foriem, medzi inými aj obchodovanie so ženami a deťmi za účelom sexuálneho vykorisťovania a práve táto forma obchodu so ženami a deťmi patrí k najzávažnejším formám obchodu s ľuďmi. Ide zároveň o jednu z najzávažnejších foriem násillia páchaného na ženách a deťoch. Sú tu hrubo porušované základné práva a slobody jednotlivca ako právo slobodne nakladať so svojim telom, či právo rozhodnúť sa slobodne o svojej budúcnosti. Ľudská dôstojnosť je tu absolútne popretá a ženy a deti, s ktorými sa obchoduje sa stávajú obyčajným artiklom - tovarom v zložitom reťazci vzťahov medzi účastníkmi obchodovania so ženami a deťmi. V tomto prostredí obchodovania so ženami a deťmi sú neoddeliteľnou súčasťou reťazca samotné obeť obchodu so ženami a deťmi a okrem páchatelov aj zákazníci prostitúcie.

Okrem tejto formy obchodu so ženami a deťmi je nevyhnutné spomenúť aj ďalšie formy, ako napríklad obchodovanie so ženami a deťmi za účelom nútenej práce mimo sexuálneho priemyslu, za účelom predaja ľudských orgánov, za účelom vydaja/vynúteného manželstva, či za účelom adopcie.

Ochrana obetí obchodu so ženami a deťmi, ktorá je témou tejto práce, sa tu poníma v širšom slova zmysle. Cieľom tejto práce je priblížiť jednak, kedy sa na obchodovaných ľudí, predovšetkým ženy a deti, začalo skutočne nazerať ako na obeť obchodovania s ľuďmi a kedy im boli medzinárodnými dokumentmi priznané práva, ale taktiež poukázať aj na medzinárodné dokumenty, ktoré sa výslovne obetiam obchodovania s ľuďmi, predovšetkým so ženami a deťmi nevenovali a ich cieľom bolo predovšetkým

poukázať na tento fenomén a získať nad ním kontrolu. Je však potrebné si uvedomiť, že aj tieto dokumenty síce nepriamo, ale poukazujú na obeť tohto obchodu a to tým, že požadujú od štátov prijímať opatrenia v rámci ich vnútroštátneho práva, ktorých cieľom je potláčať a trestať tento obchod s ľuďmi, predovšetkým so ženami a deťmi a teda nepriamo chrániť tieto obeť obchodovania s ľuďmi. Bolo to spôsobené predovšetkým tým, že povaha prvých dokumentov pojednávajúcich o tomto fenoméne bola trestno-právna. V týchto dokumentoch prevládal materiálny aspekt, ktorý v tejto práci nevnímame len z hľadiska obsahu predmetného dokumentu, ale v širšom slova zmysle. Pod týmto pojmom sa v tejto práci nechápu len hmotno-právne ustanovenia, ale všetky postupy štátov v boji proti obchodovaniu so ženami a deťmi a teda nielen hmotno-právne ale aj procesno-právne normy (ďalej v tejto práci len „materiálny aspekt“ alebo „trestno-právny aspekt“ v príslušnom gramatickom tvare). Cieľom týchto trestno-právnych dokumentov, ktoré sa v medzinárodnom práve verejnom spoločne označujú ako medzinárodné právo trestné, však nebola ochrana ľudských práv a teda obetí obchodu so ženami a deťmi, ale spoločný postup štátov s cieľom dosiahnuť kontrolu nad týmto fenoménom a teda chrániť predovšetkým záujem štátu a nie samotné obeť tohto obchodu. To, čo neboli schopné uchopiť dokumenty výlučne s materiálnym aspektom, riešili dokumenty s hodnotovým aspektom. Tento hodnotový aspekt sa v tejto práci spája s otázkami priorít, zameriava sa na obzvlášť zraniteľné osoby a kladie dôraz na zákaz diskriminácie a predovšetkým na ľudské práva, ktoré v rámci materiálneho aspektu neboli prioritné (ďalej v tejto práci len „hodnotový aspekt“ alebo „ľudsko-právny aspekt“ v príslušnom gramatickom tvare). Ide o ľudsko-právne

dokumenty, pričom tento rozmer začali mať dokumenty prijímané v tejto oblasti až po 2. svetovej vojne.

Prácu, v ktorej sa obchodovaniu so ženami a deťmi, resp. ochrane obetí obchodovania s ľuďmi (ďalej len „daná problematika“ alebo „daná oblasť“ v príslušnom gramatickom tvare) venujeme, som systémovo rozčlenila do deviatich kapitol, ktoré by sme mohli ďalej rozdeliť na tri časti.

V prvej časti sa venujeme ochrane obetí obchodu so ženami a deťmi z pohľadu medzinárodných dokumentov univerzálnej povahy, ako aj medzinárodným konferenciám a kongresom organizovaným v danej oblasti. V druhej časti sa venujeme ochrane obetí obchodu so ženami a deťmi z pohľadu medzinárodných dokumentov regionálnej povahy a v tretej časti ochrane obetí obchodu so ženami a deťmi z pohľadu medzinárodných dokumentov prijatých v oblasti humanitárneho práva.

Prvá najobsiahlejšia časť, ktorá je zo všetkých aj najčlenitejšia v sebe zahŕňa sedem kapitol.

Prvá kapitola pod názvom „OCHRANA OBETÍ OBCHODU SO ŽENAMI A DEŤMI Z POHLADU MEDZINÁRODNÝCH DOHOVOROV UNIVERZÁLNEJ POVAHY PRIJATÝCH DO DRUHEJ SVETOVEJ VOJNY“ približuje prvé dokumenty prijaté v danej oblasti z pohľadu medzinárodných dokumentov univerzálnej povahy, pričom je dôležité zdôrazniť, že viac ako o ochranu obetí obchodu s ľuďmi tu šlo o záujmy štátov a predovšetkým šlo o dokumenty trestno-právnej povahy. A práve to bolo dôvodom rozdelenia medzinárodných dokumentov prijatých v danej oblasti na dokumenty prijaté pred druhou a po druhej svetovej vojne, ktorá bola medzníkom vzniku ľudsko-právnych dokumentov, dokumentov s výrazným hodnotovým aspektom, ktoré tvoria druhú kapitolu pod názvom „OCHRANA OBETÍ OBCHODU SO ŽENAMI A DEŤMI Z POHLADU MEDZINÁRODNÝCH

DOHOVOROV UNIVERZÁLNEJ POVAHY PRIJATÝCH PO DRUHEJ SVETOVEJ VOJNE".

V rámci tejto druhej kapitoly sú opísané medzinárodné dokumenty ako Charta OSN, Všeobecná deklarácia ľudských práv a Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach, ktoré chránia okrem iného život a ľudskú dôstojnosť žien a detí a preto im patrí v danej oblasti neodňateľné miesto. V rámci podkapitoly 2.1.1 „Charta Organizácie spojených národov“ sú vyzdvihnuté tiež inštitúcie, ktoré sa podieľajú na boji proti obchodovaniu s ľuďmi, resp. na ochrane obetí obchodu so ženami a deťmi, inštitúcie, ktoré stoja pri zrode medzinárodných dokumentov prijímaných v danej oblasti ako aj pri organizovaní konferencií a kongresov. V tejto druhej kapitole je upravený taktiež prvý dohovor trestno-právnej povahy, ktorý bol po druhej svetovej vojne prijatý výslovne v súvislosti s obchodovaním s ľuďmi - Dohovor o potláčaní obchodovania s ľuďmi a koristenia z prostitúcie druhých, ktorý má významné postavenie z hľadiska ochrany obetí obchodu s ľuďmi. Túto kapitolu uzatvára podkapitolou 2.3 „Dodatkový dohovor o odstránení otroctva, obchodu s otrokmi a o inštitúciách a praxi podobnej otroctvu“.

V rámci prvej časti tejto práce má samostatné miesto v tretej kapitole situovaný Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien a v piatej kapitole ochrana detských obetí obchodu s ľuďmi z pohľadu medzinárodných dohovorov univerzálnej povahy.

V tretej kapitole pod názvom „DOHOVOR O ODSTRÁNENÍ VŠETKÝCH FORIEM DISKRIMINÁCIE ŽIEN“ je poukázané na Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, ako na jediný ľudsko-právny dokument, ktorý je zameraný na odstraňovanie diskriminácie žien v širokej škále oblasti verejného a súkromného života, v ktorom je okrem iného

zdôraznená aj požiadavka potlačania všetkých foriem obchodovania so ženami a zneužívania žien na prostitúciu. Okrem tohto Dohovoru sa v tejto kapitole venujeme aj jeho Opčnému protokolu, ktorý má významné miesto predovšetkým z hľadiska posilnenia kontrolného mechanizmu, v rámci ktorého bola zavedená vyšetrovacía a oznamovacia procedúra, ktorá opäť po vyše štvrtstoročnej odmlke umožnila podávať individuálne sťažnosti jednotlivcov, ktorý sa domnievajú, že sa stali obeťami porušenia práv, v tomto prípade práv priznaných im Dohovorom o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien.¹

V piatej kapitole pod názvom „OCHRANA DETSKÝCH OBETÍ OBCHODU S LUĎMI Z POHLADU MEDZINÁRODNÝCH DOHOVOROV UNIVERZÁLNEJ POVAHY“ je poukázané na osobitné postavenie detských obetí v danej oblasti. V rámci tejto kapitoly sú priblížené prvé medzinárodné dokumenty, ktoré boli prijaté v danej oblasti a venovali sa výlučne detským obetiam. Nosnou podkapitolou je tu však podkapitola 5.2 „Dohovor o právach dieťaťa“ a jeho podkapitola 5.2.1 „Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa týkajúci sa predaja detí, detskej prostitúcie a detskej pornografie“. Je tu zdôraznený fakt, že aj napriek tomu, že Dohovor o právach dieťaťa je považovaný za Soft law, zohral v danej oblasti významnú rolu a preto mu tak, ako aj jeho Opčnému protokolu týkajúceho sa predaja detí, detskej prostitúcie a detskej pornografie, ktorý je na rozdiel od samotného Dohovoru trestno-právnym dokumentom, patrí v rámci tejto práce nezastupiteľné miesto. V podkapitole pojednávajúcej o Opčnom protokole k Dohovoru o právach dieťaťa týkajúci sa predaja detí, detskej prostitúcie a detskej pornografie je

¹ Prvý krát bolo umožnené podávať individuálne sťažnosti jednotlivcov Fakultatívnym protokol k Medzinárodnému paktu o občianskych a politických právach z roku 1966.

poukázané aj na ustanovenia, ktoré sa výslovne venujú obetiam obchodovania s deťmi, resp. obetiam trestných činov kvalifikovaných Dohovorom o právach dieťaťa. V rámci piatej kapitoly pojednávajúcej o ochrane detských obetí obchodu s ľuďmi z pohľadu medzinárodných dohovorov univerzálnej povahy je zmienka aj o Dohovore Medzinárodnej organizácie práce o zákaze a okamžitých opatreniach na odstránenie najhorších foriem detskej práce, ktorý okrem kvalifikácie najhorších foriem detskej práce, medzi ktoré okrem iného zahŕňa aj obchod s deťmi, sa venuje aj pomoci obetiam najhorších foriem detskej práce a teda aj obetiam obchodovania s deťmi.

V rámci prvej časti bolo cieľom tejto práce poukázať aj na Medzinárodné svetové konferencie a kongresy o ženách a deťoch, ktoré zohrali pri tvorbe povedomia, ako aj pri vytváraní a prijímaní medzinárodných dokumentov v danej oblasti významné postavenie a ktorým boli v rámci tejto práce, resp. v rámci tejto prvej časti venované samostatné kapitoly, kapitola 4 „MEDZINÁRODNÉ KONFERENCIE O ŽENÁCH“ a kapitola 6 „SVETOVÉ KONGRESY A KONFERENCIE O DEŤOCH“.

Štvrtá kapitola „MEDZINÁRODNÉ KONFERENCIE O ŽENÁCH“ je venovaná štvrtej konferencii OSN o ženách a na nej prejednávanej problematike obchodu so ženami. V tejto kapitole sú opísané oblasti Akčnej platformy, dokumentu prijatého na záver štvrtej konferencii OSN o ženách, ktoré sú venované problematike obchodu so ženami.

Šiesta kapitola „SVETOVÉ KONGRESY A KONFERENCIE O DEŤOCH“ je venovaná svetovým kongresom proti komerčnému sexuálnemu zneužívaniu detí.

V rámci prvej časti tejto práce je venovaná samostatná kapitola aj obchodu so ženami a deťmi ako špecifickej formy nadnárodného organizovaného zločinu. V siedmej kapitole je upravený Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému

zločinu a jeho Protokol o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne ženami a deťmi, ktorý koncepčne dopĺňa samotný Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu. Cieľom tejto kapitoly je vyzdvihnúť ustanovenia Dohovoru OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu, ktoré sú s obchodovaním s ľuďmi prepojené a rozanalyzovať samotný Protokol o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne ženami a deťmi, v ktorom sú obsiahnuté ustanovenia ako s materiálnym, tak aj s hodnotovým aspektom. V súvislosti s tým je podkapitola 7.2 „Protokol o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne ženami a deťmi“ ďalej rozdelená podľa charakteru ustanovení v ňom upravených a to na ustanovenia represívnej, protektívnej a preventívnej povahy.

Ôsma kapitola, ktorá tvorí tretiu časť tejto práce, a ktorej zámerom bolo priblížiť medzinárodné dokumenty regionálnej povahy prijímané v danej oblasti, je zameraná na európsky región a konkrétne na Radu Európy, ktorá v danej oblasti v rámci regionálnych organizácií dosiahla najvyššiu úroveň. V tejto kapitole sú priblížené dva najdôležitejšie dokumenty prijaté na pôde Rady Európy v danej oblasti a to Dohovor Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi a Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním, ktorý dosiaľ neratifikovalo dostatočný počet štátov. Keďže Dohovor Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi vychádza z Protokolu o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne ženami a deťmi, sú v tejto časti tieto dokumenty navzájom konfrontované. Tak ako pri Dohovore Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi, tak aj pri Dohovore Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym

vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním táto kapitola poukazuje na ich pridané hodnoty.

Deviata záverečná kapitola sa venuje ochrane obetí obchodu so ženami a deťmi počas ozbrojených konfliktov. Keďže problematika ochrany obetí obchodu so ženami a deťmi počas ozbrojených konfliktov je rozsiahla a jej matéria by mohla byť podkladom pre samostatnú prácu, táto kapitola sa zameriava len na najdôležitejšie dokumenty Humanitárneho práva, ktoré sa dotýkajú danej oblasti.

Neoddeliteľnou súčasťou tejto práce sú aj prílohy, v ktorých sú obsiahnuté preklady dokumentov, ktoré v problematike obchodovania so ženami a deťmi zohrali významnú rolu. Jednak je to dokument univerzálnej povahy - Protokol o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne ženami a deťmi doplňujúci Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu, ale aj Dohovor Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi, ktoré majú v súčasnosti v danej problematike najdôležitejšie postavenie.

V prípade použitia tej istej skratky v texte tejto práce pre iné slovné spojenie, sa predchádzajúca skratka ruší a predmetná skratka pre nové slovné spojenie bude používaná pre ďalšiu časť textu až do momentu, keď bude opätovne použitá pre iné slovné spojenie.

Slovným spojením obchod s ľuďmi sa pre účely tejto práce chápe obchod so ženami a deťmi, čo je posilnené tým, že aj v prípade ak obeťami tejto trestnej činnosti sú prevažne ženy a deti, pre účely pomenovania dohovoru sa zvykne používať všeobecnejší pojem a to obchod s ľuďmi.

Touto prácou by som chcela prispieť k priblíženiu danej problematiky, ako aj k jej zhrnutiu do dokumentu, kde

sa na jednom mieste bude možné dočítať o obchodovaní so ženami a deťmi z pohľadu medzinárodných dokumentov, univerzálnej ako aj regionálnej povahy, ktoré chránia tieto bytosti ako obeť tohto novodobého otroctva.

1 OCHRANA OBETÍ OBCHODU SO ŽENAMI A DEŤMI Z POHLADU MEDZINÁRODNÝCH DOHovorov UNIVERZÁLNEJ POVAHY PRIJATÝCH DO DRUHEJ SVETOVEJ VOJNY

Obchodovanie s ľuďmi obzvlášť so ženami a deťmi je fenomén (ďalej tiež „fenomén“ v príslušnom gramatickom tvare), ktorý sa začína objavovať, ako už bolo v úvode povedané, koncom 19. a začiatkom 20. storočia a má neustále stúpajúcu tendenciu. Nebezpečenstvo tohto fenoménu spočíva v jeho latentnej podobe a v skutočnosti, že presahuje hranice jedného štátu. Práve do obdobia konca 19. a začiatkom 20. storočia siahajú aj prvé medzinárodné dokumenty prijaté v súvislosti s týmto fenoménom.

V spojitosti s týmito prvými dokumentmi je nevyhnutné zdôrazniť, že v týchto dokumentoch nehrá rolu hodnotový, ľudsko-právny aspekt, čo však v tomto období malo byť kompenzované morálkou a spoločenskými konvenciami. Dnes však vieme s určitosťou povedať, že morálka a ani spoločenské konvencie však neboli postačujúce, aby sa na tento fenomén prihliadalo aj z hľadiska hodnotového. Išlo teda predovšetkým o materiálne, trestno-právne normy, ktoré opomínali hodnotový aspekt a boli zamerané na konania a spoluprácu štátov pri potláčaní tohto fenoménu z trestno-právneho hľadiska.

1.1 Prvé medzinárodné dohovory pojednávajúce o obchodovaní so ženami a deťmi

Prvé dohovory, ktoré pojednávali o obchodovaní so ženami a deťmi, o jeho zákaze, boli prijaté v Paríži v rokoch 1904 a 1910.

1.1.1 Medzinárodná dohoda o potlačení obchodu s bielymi otrokmi

V roku 1904 bola prijatá Medzinárodná dohoda o potlačení obchodu s bielymi otrokmi,² tzv. Prvá Parížska dohoda (ďalej v tejto kapitole len „Dohoda“ v príslušnom gramatickom tvare), ktorá bezprostredne „nadväzovala na medzinárodnoprávny zákaz obchodu s otrokmi“³ a ktorej cieľom bolo zaistiť dospelým ženám a neplnoletým dievčatám, ktoré sú zneužívané/týrané, alebo vystavené nátlaku účinnú ochranu proti zakázanému obchodu pod názvom obchod s bielym mäsom/otrokmi (ďalej tiež „zakázaný obchod“ v príslušnom gramatickom tvare). Touto Dohodou sa štáty, zmluvné strany Dohody (ďalej len „zmluvné strany“ v príslušnom gramatickom tvare) zaviazali vytvoriť úrady, alebo vymenovať odborníkov, ktorí by boli oprávnení vymieňať si s kolegami z iných zmluvných strán poverených k spolupráci informácie týkajúce sa žien a neplnoletých dievčat odvedených do zahraničia na nemorálne účely. V súvislosti s tým zmluvné strany dohliadali predovšetkým na vlakových staniciach a prístavoch. Informácie, ktoré takýmto spôsobom úradníci alebo iné kvalifikované osoby v zákonných medziach získavali, mali pomáhať pri odhaľovaní tohto zakázaného obchodu.

Na materiálny aspekt tejto Dohody poukazujú aj ustanovenia pojednávajúce o repatriácii, ktoré sa však nedotýkajú dohovorov, ktoré boli v súvislosti s repatriáciou medzi zmluvnými stranami dosiaľ prijaté

² International Agreement for the Suppression of the White Slave Traffic, 18 May 1904, 35 Stat. 1979, I. L.N.T.S. 83, entered into force July 18, 1905, as amended by the Protocol approved by the General Assembly of the United Nations on 3 December 1948, May 4, 1949.

³ Hýbnerová, S.: Smluvní úprava OSN k potírání obchodu se ženami a dětmi za účelem sexuálního vykořisťování. In: Právní následky mezinárodně protiprávního chování, Pocta Čestmíru Čepelkovi k 80. narozeninám, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2007, s. 222.

a v žiadnom prípade neokliešťujú práva obetí zakázaného obchodu (ďalej len „obeť“ v príslušnom gramatickom tvare), ktoré im boli poskytnuté práve na základe týchto bilaterálnych dohovorov. Zmluvné stany sa zaväzujú so zreteľom na prípadnú repatriáciu zistiť identitu a štátnu príslušnosť žien a neplnoletých dievčat cudzej národnosti, ktoré sú prostitútkami, ako aj odhaliť, kto zapríčinil ich odchod z krajiny pôvodu. Takto získané informácie následne oznamujú príslušným inštitúciám krajiny pôvodu. Zmluvné strany sa v rámci svojich možností zaväzujú zaistiť obetiam tohto zakázaného obchodu dočasne, za účelom ich eventuálnej repatriácie, nevyhnutnú bezpečnosť. Ďalej sa zaväzujú, avšak opäť len do miery im vyhovujúcej, poslať späť do krajiny pôvodu tie ženy a neplnoleté dievčatá, ktoré o to požiadajú, respektíve ak o to požiada ich zákonný zástupca. Repatriácia sa však v zmysle Dohody môže uskutočniť až po dosiahnutí dohody týkajúcej sa identity a štátnej príslušnosti týchto žien a neplnoletých dievčat, ako aj miesta a dátumu príchodu na hranice, kde k výmene medzi krajinou pôvodu a krajinou pobytu dôjde (ďalej len „hranica“ v príslušnom gramatickom tvare). Každá zo zmluvných strán sa v súvislosti s repatriáciou zaväzuje umožniť tranzit cez jej teritórium. Náklady na repatriáciu týchto osôb nesú štáty, v ktorých majú repatriované osoby pobyt, ako aj krajina pôvodu v pomere krajina pobytu po najbližšiu hranicu alebo prístav smerom do krajiny pôvodu, zvyšok krajina pôvodu. To však len za predpokladu, že repatriovaná osoba a ani jej manžel, príbuzní a ani opatrovník nie sú schopní zaplatiť tento presun.

V tejto Dohode z roku 1904 môžeme tiež nájsť náznaky ustanovení preventívnej povahy, ktoré pojednávajú o povinnosti zmluvných strán vykonávať v rámci ich možností

dohľad nad úradmi a agentúrami zaoberajúcimi sa hľadaním zamestnania ženám a neplnoletým dievčatám v zahraničí.

1.1.2 Medzinárodný dohovor o potlačení obchodu s bielymi otrokmi

O šesť rokov neskôr, 4. mája 1910 bol na druhej Parížskej konferencii, ktorá sa konala od 18. apríla 1910 do 4. mája 1910 prijatý ďalší dokument - Medzinárodný dohovor o potlačení obchodu s bielymi otrokmi, tzv. Druhý Parížsky dohovor (ďalej v tejto kapitole len „Dohovor“ v príslušnom gramatickom tvare).⁴ Prvotný návrh tohto Dohovoru bol pripravený už na prvej Parížskej konferencii, ktorá sa konala od 15. - 25. júla 1902. Ide o dokument materiálnej, trestno-právnej povahy, v ktorom sa požaduje od štátov, zmluvných strán tohto Dohovoru (ďalej len „zmluvná strana“ v príslušnom gramatickom tvare) potrestať každého, kto za účelom pohlavného uspokojenia iného zjedná, zláka, odvečie ženu alebo neplnoleté dievča na nemorálne účely a to aj napriek tomu, že s tým tieto neplnoleté osoby súhlasia. Nie je tu nevyhnutná prítomnosť podvodu, násillia, hrozby, zneužitia postavenia osoby, ktorá tieto neplnoleté osoby zláka alebo odvedie, alebo iného spôsobu nátlaku, ktoré sú nevyhnutné pri ženách a plnoletých dievčatách, pričom tu nehrá rolu a to ani pri plnoletých ani neplnoletých osobách, či jednotlivé konania tvoriace tieto trestné činy boli spáchané v jednom alebo vo viacerých štátoch. Tento Dohovor rozlišoval medzi plnoletými

⁴ International Convention for the Suppression of the "White Slave Traffic," May 4, 1910, 211 Consol. T.S. 45, 1912 GR. Brit. T.S. No. 20, as amended by Protocol Amending the International Agreement for the Suppression of the White Slave Traffic, and Amending the International Convention for the Suppression of the White Slave Traffic, May 4, 1949, 2 U.S.T. 1999, 30 U.N.T.S. 23, entered into force June 21, 1951.

a nepľnoletými osobami, pričom v zmysle Záverečného protokolu, ktorý je neoddeliteľnou súčasťou tohto Dohovoru s rovnakou silou, platnosťou a dobou platnosti, je hranicou medzi pľnoletosťou a nepľnoletosťou ukončenie 20. roku života.⁵

Vyššie zmienené konania namierené proti ženám a nepľnoletým dievčatám (ďalej tiež „trestný čin“ v príslušnom gramatickom tvare) sa automaticky stávajú súčasťou zoznamu trestných činov, pre ktoré môže byť páchateľ tohto trestného činu vydaný v súlade s dohovormi - tzv. extradíčnými zmluvami, resp. zmluvami, ktoré obsahujú doložku extradície (ďalej v tejto práci len „extradíčná zmluva“ v príslušnom gramatickom tvare), ktoré majú tieto zmluvné strany medzi sebou uzatvorené. V prípade, že legislatíva zmluvných strán nepojednáva o vyššie zmienených trestných činoch, respektíve bez vnútroštátnych legislatívnych zmien nie je možné páchateľov týchto trestných činov vydať, zaväzujú sa zmluvné strany prijať alebo navrhnúť ich príslušným zákonodarným orgánom nevyhnutné kroky, alebo primerané opatrenia vedúce k potrestaniu týchto trestných činov a to s ohľadom na ich závažnosť a to všetko s cieľom dosiahnuť harmonizáciu postupu vo vnútroštátnej sfére jednotlivých zmluvných strán.

Tento Dohovor upravuje aj spôsob, akým sa uskutoční doručovanie listov týkajúcich sa repatriácie páchateľov trestných činov stanovených týmto Dohovorom dožiadanej strane. Je dôležité zdôrazniť, že akákoľvek prekážka a ťažkosť, ktoré môžu vzniknúť v súvislosti s doručovaním týchto listov, budú vyriešené diplomatickou cestou.

⁵ Táto hranica pľnoletosti sa prijatím Medzinárodný dohovor o potlačení obchodu so ženami a deťmi dňa 30. septembra 1921 mení na 21. rok života.

Prepojenosť vyššie zmienených Parížskych dohovorov je vyjadrené aj článkom 8 Dohovoru, ktorý jednoznačne vyjadruje podmienku pre štát, ktorý chce pristúpiť k Dohovoru, byť zmluvnou stranou Dohody.⁶

V Záverečnom protokole, o ktorom sme hovorili už v súvislosti s hranicou plnoletosti žien a dievčat, považovali zmluvné strany za vhodné určiť zmysel, v akom sa majú ustanovenia Dohovoru pojednávajúce o trestných činoch, za ktoré majú byť ich páchatelia potrestaní chápať. Tieto ustanovenia sa v zmysle tohto Záverečného protokolu považujú za minimum, ktoré sa požaduje od zmluvných strán a zmluvné strany zostávajú úplne slobodné v trestaní iných obdobných trestných činov. Zmluvné strany by mali pri trestaní páchatelov trestných činov v zmysle tohto Dohovoru brať zreteľ okrem veku obetí aj na rôzne pritažujúce okolnosti.

V Záverečnom protokole môžeme nájsť okrem vyššie zmienených ustanovení aj ustanovenie, ktoré majú hodnotový, ľudsko-právny charakter, ktorý je pre dokumenty prijaté v tomto období netypické a v ktorom je nepriamo stanovený zákaz diskriminácie z pohľadu národnosti/štátnej príslušnosti žien a nepľnoletých dievčat/obetí trestných činov v zmysle tohto Dohovoru.

⁶ Čím nie je dotknutý článok 7 Medzinárodnej dohody o potlačení obchodu s bielymi otrokmi, ktorý zostáva platný v prípade, ak štát uprednostňuje pristúpiť len k Medzinárodnej dohode o potlačení obchodu s bielymi otrokmi.

1.2 Ochrana obetí obchodu so ženami a deťmi z pohľadu medzinárodných dohovorov prijatých po prvej svetovej vojne

Boj proti obchodovaniu s ľuďmi pokračoval aj po prvej svetovej vojne, kedy už na pôde Spoločnosti národov bol v Ženeve dňa 30. septembra 1921 prijatý Medzinárodný dohovor o potlačení obchodu so ženami a deťmi ⁷ a potom následne dňa 11. októbra 1933 Medzinárodný dohovor o potlačení predaja plnoletých žien,⁸ ktoré dopĺňali už prijatú, vyššie zmienenú Dohodu a Dohovor.

1.2.1 Medzinárodný dohovor o potlačení obchodu so ženami a deťmi

Medzinárodný dohovor o potlačení obchodu so ženami a deťmi (ďalej v tejto kapitole len „Dohovor 1921“ v príslušnom gramatickom tvare) reagoval na Odporúčanie obsiahnuté v Záverečnom akte Medzinárodnej konferencie, ktorá bola zvolaná Radou Spoločnosti národov v roku 1921. Na tejto Medzinárodnej konferencii, ktorá sa konala v Ženeve od 30. júna do 5. júla 1921 bolo rozhodnuté o prijatí Dohovoru 1921, ktorý mal byť, ako už bolo vyššie povedané, doplňujúcim dohovorom k už prijatej Dohode a Dohovoru. Týmto Dohovorom 1921 sa štáty, zmluvné strany Dohovoru 1921 (ďalej len „zmluvné strany“ v príslušnom gramatickom tvare) zaviazali prijať opatrenia smerujúce

⁷ International Convention for the Suppression of the Traffic in Women and Children, September 30, 1921, X.L.N.T.S. 415., entered into force June 15, 1922, as amended by the Protocol approved by the General Assembly of the United Nations on 20 October 1947, November 12, 1947.

⁸ International Convention for the Suppression of the Traffic in Women of Full Age, October 11, 1933, 150 L.N.T.S. 431., entered into force August 24, 1934 as amended by the Protocol approved by the General Assembly of the United Nations on 20 October 1947, November 12, 1947.

k odhaľovaniu a vyšetrovaniu osôb zapojených do obchodovania s deťmi, teda nie už len s neplnoletými dievčatami ako to upravovala Dohoda a Dohovor, osôb ktoré spáchali trestný čin v rozsahu stanovenom v Dohovore.

Práve tento Dohovor 1921 bol prvým dohovorom, ktorý chránil deti bez rozdielu pohlavia, čo môžeme považovať tiež za určitý hodnotový prvok, čím však v žiadnom prípade tento Dohovor nespĺňa charakter ľudsko-právneho dokumentu. Dohovor 1921 ďalej rozšíril trestnosť pokusu a prípravy zakázaného obchodu, trestného činu špecifikovaného Dohovorom.

V spojitosti s extradíciou sa zmluvné strany, ktoré nemajú medzi sebou uzatvorenú extradičnú zmluvu dohodli na prijatí opatrení, ktoré umožnia žiadať o vydanie osoby, resp. vydať osoby obvinené alebo odsúdené za trestné činy špecifikované Dohovorom.

Čo sa týka úradov a agentúr zaoberajúcich sa hľadaním zamestnania ženám a deťom v iných krajinách, nad ktorými sa v zmysle Dohody jej zmluvné strany dohodli vykonávať dozor, vytvára Dohovor 1921 právny rámec. Na základe tohto právneho rámca sa zmluvné strany zaväzujú prijať v súvislosti s dohľadom a poskytovaním povolení pre tieto úrady a agentúry legislatívne a správne opatrenia, aby tým zabezpečili ochranu ženám a deťom hľadajúcim zamestnanie v iných krajinách. Zmluvné strany sa zaväzujú prijať legislatívne a správne opatrenia s cieľom chrániť ženy a deti pred trestnými činmi aj v súvislosti s emigráciou a imigráciou. Zároveň sa zaväzujú zabezpečiť, aby na vlakových staniciach a prístavoch boli oznamy s varovaním pre tieto osoby o nebezpečenstve obchodovania s ľuďmi, kde ich budú zároveň informovať o miestach, kde môžu získať ubytovanie a pomoc, čo môžeme chápať tiež ako náznak určitého preventívneho opatrenia.

1.2.2 Medzinárodný dohovor o potlačení predaja plnoletých žien

Medzinárodný dohovor o potlačení predaja plnoletých žien z 11. októbra 1933 reagoval na Odporúčanie obsiahnuté v Správe Komisie zaoberajúcej sa obchodom so ženami a deťmi pre Radu Spoločnosti národov, v ktorom bola vyjadrená potreba doplnenia už prijatej Dohody, Dohovoru, ako aj Dohovoru 1921 prostredníctvom nového dohovoru - Medzinárodného dohovoru o potlačení predaja plnoletých žien (ďalej v tejto kapitole len „Dohovor 1933“ v príslušnom gramatickom tvare).

Tento Dohovor 1933 sa zaoberal medzinárodným obchodom so ženami a plnoletými dievčatami, pričom v zmysle jeho Preambuly je jeho cieľom zabezpečiť úplné potlačenie obchodovania so ženami a deťmi dosiaľ označovaného ako obchodovanie s bielymi otrokmi. Týmto Dohovorom 1933 sa do danej problematiky vniesol náznak hodnotového aspektu, prostredníctvom ktorého sa potlačila diskriminácia spočívajúca vo farbe pleti. Ochranu týmto Dohovorom 1933 získali nielen biele ženy a plnoleté dievčatá, ktorým sa tento Dohovor venuje, ale keďže tento Dohovor 1933 bol prijatý s cieľom doplniť tieto dokumenty a to bez rozdielu ich farby pleti aj všetky dotknuté ženy a deti, o ktorých pojednávajú predchádzajúce dokumenty. Na rozdiel od Dohovoru sa trestným podľa Dohovoru 1933 stáva aj to, ak k obchodovaniu so ženami a plnoletými dievčatami dochádza bez prítomnosti podvodu, násillia, hrozby, zneužitia postavenia osoby, ktorá ženy a plnoleté dievčatá zlákala alebo odvliekla, alebo iného spôsobu nátlaku, ktoré boli pri ženách a plnoletých dievčatách nevyhnutnou podmienkou, aby mohlo ísť o trestný čin v zmysle Dohovoru, pričom o trestný čin v zmysle Dohovoru 1933 (ďalej len „trestný čin“

v príslušnom gramatickom tvare) ide aj v tom prípade, ak s tým tieto osoby súhlasia. Nevyhnutnou podmienkou k tomu, aby príslušné konanie mohlo byť kvalifikované ako trestný čin je, že ženy a plnoleté dievčatá budú obchodované z jednej krajiny do druhej. Dohovorom 1933 sa dokonca štáty, zmluvné strany tohto Dohovoru 1933 (ďalej len „zmluvné strany“ v príslušnom gramatickom tvare) zaviazali vymieňať si navzájom informácie o trestných činoch, respektíve o pokusoch o trestné činy stanovené v Dohovore 1933, v Dohovore 1921 alebo v Dohovore, pričom si stanovili aj rozsah poskytovaných informácií, ako aj ich formu.

Zmluvné strany predpokladali aj možnosť vzniku sporu týkajúceho sa interpretácie a aplikácie Dohovoru 1933, Dohovoru 1921 alebo Dohovoru v súvislosti s čím stanovili v Dohovore 1933 aj spôsob riešenia týchto sporov za predpokladu, že tieto spory nebude možné uspokojivo vyriešiť diplomatickou cestou.

V súvislosti s Dohovorom 1921 a Dohovorom 1933 by som chcela zdôrazniť, že ich cieľom bolo dopĺňať Dohodu a Dohovor a v žiadnom prípade nie okliešťovať tieto dokumenty. Je preto dôležité zdôrazniť, že ustanovenia, ktoré obsahuje Dohoda aj Dohovor sa prijatím Dohovoru 1921 a Dohovorom 1933 nerušia, ale naopak dopĺňajú a teda rozširujú.

Ani jeden v predchádzajúcich podkapitolách zmienených dokumentov (ďalej v tejto kapitole len „dokumenty“ v príslušnom gramatickom tvare) však nevytváral kontrolný mechanizmus, ktorý by umožňoval kontrolu prijímania záväzkov stanovených týmito dokumentmi jednotlivými štátmi, zmluvnými stranami týchto dokumentov.

V tomto období bol však zverený všeobecný dohľad nad vykonávaním dohôd a dohovorov, resp. dokumentov týkajúcich sa obchodovania so ženami a deťmi Spoločnosti národov a to v zmysle článku 23. Paktu Spoločnosti národov.⁹

„Dôležitým aspektom prijatých dokumentov však bola skutočnosť, že medzinárodne stanoveným záväzkom vnútroštátneho potrestania obchodu so ženami a deťmi bol odštartovaný proces stabilizácie materiálnych predpokladov obyčajového, všeobecným medzinárodným právom normovaného zákazu obchodu so ženami a deťmi.“¹⁰

Tieto dokumenty boli založené na materiálnych aspektoch. Hodnotový aspekt tu bol v pravom slova zmysle, resp. v zmysle tejto práce opomenutý, keďže skôr ako o záujmy osôb - obetí obchodovania s ľuďmi tu išlo o záujmy štátov a obchod s ľuďmi tu ako taký dokonca nebol ani zakázaný. Dôvodom prijatia týchto dokumentov nebola ochrana žien, dievčat, či detí - obetí obchodovania s ľuďmi, ale skôr záujem štátov dostať prostitúciu pod kontrolu a predísť tak šíreniu venerických chorôb.

Určitý náznak hodnotového prvku môžeme v týchto dokumentoch vidieť v ustanoveniach pojednávajúcich o repatriácii, pričom tento náznak hodnotového prvku bol v tomto období zabudovaný do ustanovení s materiálnym aspektom. Je potrebné zdôrazniť, že aj tu viac ako o záujem osôb - obetí obchodovania s ľuďmi išlo skôr o záujmy štátov, ktoré chceli čo najskôr vrátiť tieto obeť „tam odkiaľ prišli“.

Tieto prvé dokumenty vznikali v období kedy bolo postavenie osôb, či už sa jednalo o štátnych občanov alebo

⁹ Pakt Spoločnosti národov, článok 23 -

http://avalon.law.yale.edu/20th_century/leagcov.asp#art23

¹⁰ Hýbnerová, S.: Smluvní úprava OSN k potírání obchodu se ženami a dětmi za účelem sexuálního vykořisťování. In: Právní následky mezinárodně protiprávního chování, Pocta Čestmíru Čepelkovi k 80. narozeninám, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2007, s. 223.

o cudzinca plne v jurisdikcii každého štátu a nebolo možné intervenovať do vnútroštátneho práva príslušných štátov, čo bolo aj dôvodom formy a obsahu týchto dokumentov. Je dôležité uvedomiť si, že pri týchto dokumentoch išlo o konsenzuálnu záležitosť štátov, zmluvných strán týchto dokumentov. Tieto ustanovenia neboli teda upravované ako záväzok štátov, zmluvných strán týchto dokumentov a konečné rozhodnutie zostávalo v kompetencii štátov, resp. ich vnútroštátneho poriadku.

2 OCHRANA OBETÍ OBCHODU SO ŽENAMI DEŤMI Z POHLADU MEDZINÁRODNÝCH DOHOVOROV UNIVERZÁLNEJ POVAHY PRIJATÝCH PO DRUHEJ SVETOVEJ VOJNE

Dokumenty, ktoré boli priblížené v predchádzajúcej kapitole, vznikli ešte v období, kedy postavenie jednotlivca, či už sa jednalo o občanov štátu, zmluvnej strany príslušných dokumentov alebo cudzincov, bolo plne (ako už bolo v tejto práci uvedené) aj napriek týmto dokumentom v jurisdikcii štátov a „jednotlivci používali vždy len toľko základných ľudských práv a slobôd koľko im štáty vnútroštátne alebo medzinárodne priznali“.¹¹

K podstatnejšiemu rozvoju medzinárodnej ochrany ľudských práv dochádza až po druhej svetovej vojne, kedy boli prijaté dokumenty s výrazným hodnotovým aspektom, tzn. ľudsko-právne dokumenty a to aj v oblasti obchodovania s ľuďmi, predovšetkým so ženami a deťmi. To, že ochrana ľudských práv a s ním spojená ochrana života a ľudskej dôstojnosti žien a detí prestala byť výlučne vnútroštátnou záležitosťou štátov a nadobudla medzinárodný charakter, bolo uznané väčšinou štátov medzinárodného spoločenstva prostredníctvom ratifikácie Charty Organizácie spojených národov a následne prijatých ľudsko-právnych medzinárodných dokumentov univerzálnej povahy prijatých už na pôde Organizácie spojených národov (ďalej v tejto práci len „OSN“). Je dôležité zdôrazniť, že táto ochrana bola zo strany medzinárodného spoločenstva už v tomto období považovaná za *ius cogens*.

Hrôzy druhej svetovej vojny poukázali taktiež aj na nedostatočnú ochranu obetí obchodu so ženami a deťmi aj

¹¹ Mráz, S., Poredoš F., Vršanský P.: Medzinárodné verejné právo, UK Bratislava, 2003.

počas ozbrojených konfliktov, čo sa odzrkadlilo aj v oblasti humanitárneho práva, ktorému sa venujeme v samostatnej kapitole - kapitole 8 „OCHRANA OBETÍ OBCHODU SO ŽENAMI A DEŤMI POČAS OZBROJENÉHO KONFLIKTU“.

V súvislosti s vyššie uvedeným môžeme konštatovať, že druhá svetová vojna bola medzníkom v oblasti medzinárodno-právnej úpravy ochrany obetí obchodu so ženami a deťmi.

2.1 Ľudsko-právny aspekt smerujúci k potláčaniu obchodovania so ženami a deťmi v univerzálnych dokumentoch

2.1.1 Charta Organizácie spojených národov

Chartou OSN, ktorá bola podpísaná 26. júna 1945 v San Franciscu na záver Konferencie OSN o medzinárodnej organizácii a ktorá vstúpila v platnosť 24. októbra 1945,¹² došlo k medzinárodno-právnomu zakotveniu pojmu základných ľudských práv. Touto Chartou OSN sa ochrana základných ľudských práv, viera v dôstojnosť a hodnotu ľudskej osobnosti, ako aj v rovnaké práva mužov a žien stali jedným z jej základných cieľov, čím sa stala priekopníkom v danej oblasti.

Keďže obchod s ľuďmi, predovšetkým so ženami a deťmi je každopádne fenomén, ktorý je nezlučiteľný s ľudskou dôstojnosťou a hodnotou ľudskej bytosti, čo bolo neskôr aj priamo zakotvené v Dohovore o potláčaní obchodovania s ľuďmi a koristenia z prostitúcie druhých z roku 1949 (viď. podkapitola 2.2 Dohovor o potláčaní obchodovania

¹² Charter of the United Nations, June 26, 1945, 59 Stat. 1031, T.S. 993, 3 Bevans 1153, entered into force Oct. 24, 1945.

s ľudmi a koristenia z prostitúcie druhých), môžeme jednoznačne konštatovať že aj Charta OSN nepriamo bojuje s týmto fenoménom.

Charta OSN obsahuje viacero ustanovení týkajúcich sa ľudských práv. Prvým z nich je článok 1, ktorý stanovuje základné ciele OSN, medzi ktoré okrem iného patrí aj úsilie „uskutočňovať medzinárodnú spoluprácu podporovaním a posilňovaním úcty k ľudským právam a základným slobodám pre všetkých bez rozdielu rasy, pohlavia, jazyka alebo náboženstva“.¹³ Druhým je článok 13, ktorý stanovuje, že Valné zhromaždenie dáva podnet k štúdiu a prijíma odporúčania, ktorých cieľom je uľahčovať uskutočňovanie ľudských práv a základných slobôd pre všetkých bez rozdielu rasy, pohlavia, jazyka alebo náboženstva. Ďalším ustanovením je článok 55, ktorý stanovuje, že OSN bude pracovať „pre všeobecné rešpektovanie ľudských práv a základných slobôd bez diskriminácie na základe rasy, pohlavia, jazyka alebo náboženstva“.¹⁴

Vyzdvihnutie nediskriminácie predovšetkým z pohľadu pohlavia v tomto dokumente bolo dôležité aj v spojitosti s obchodovaním s ľudmi, resp. s obeťami obchodovania s ľudmi, ktorými sú vo väčšine prípadov ženy, hlavne pokiaľ ide o obchodovanie za účelom sexuálneho zneužívania, resp. prostitúcie. V prípade obchodovania s ľudmi ide o násilný čin, ktorý je namierený proti ženám, práve preto lebo sú ženy (ďalej v tejto práci tiež „rodovo podmienené násilie“ v príslušnom gramatickom tvare). Každý takýto prejav rodovo podmieneného násillia, ktorý má, alebo by mohol mať za následok telesnú, sexuálnu alebo duševnú ujmu, alebo utrpenie žien, hrozba takýmito činmi, zastrašovanie a iné formy obmedzovania slobody, je považovaná za diskrimináciu

¹³ Charta OSN, čl. 1.

¹⁴ Ibid. čl. 55.

na základe pohlavia. Obete obchodovania s ľuďmi, ktoré sú vo väčšine prípadov ženy a deti, sú teda obeťami rodovo podmieneného násillia a násillia páchaného na deťoch.

Ďalším článkom týkajúcim sa ľudských práv je článok 62 ods. 2, ktorý ustanovuje právomoc Hospodárskej a sociálnej rady „robiť odporúčania za tým cieľom, aby sa podporovala úcta k ľudským právam a základným slobodám pre všetkých a ich zachovávanie“.¹⁵ Ďalším dôležitým ustanovením Charty pre oblasť ľudských práv a teda nepriamo aj pre ochranu obetí obchodu so ženami a deťmi je článok 68, ktorý okrem iného ustanovuje právomoc Hospodárskej a sociálnej rady zriadiť si komisie pre podporovanie ľudských práv. V zmysle tohto článku bola v roku 1946 zriadená Komisia OSN pre ľudské práva a neskôr i Komisia pre postavenie žien.

Komisia pre postavenie žien zohrala dôležitú rolu pri ochrane žien ako aj pri prijímaní medzinárodných dokumentov univerzálnej povahy - či už sa jednalo o tzv. Hard law alebo Soft law, v ktorých mala miesto či už priamo, alebo nepriamo aj ochrana obetí obchodu so ženami. Táto Komisia pre postavenie žien v prvom kroku tvorila len podkomisiu Hospodárskou a sociálnou radou vytvorenej Komisie pre ľudské práva, avšak štyri mesiace po vytvorení tejto podkomisie jej bol udelený Hospodárskou a sociálnou radou štatút komisie, k čomu predovšetkým prispeli nevládne organizácie, ktorým bol vo vzťahu ku Komisii pre postavenie žien udelený poradný status. Aj napriek tomu, že v júni 1946 bol Komisii pre postavenie žien udelený štatút komisie, čím prestala fungovať ako podkomisia Komisie pre ľudské práva, koordinuje táto komisia svoju činnosť s Komisiou pre ľudské práva, ktorá má v oblasti práv žien taktiež významné postavenie. Komisia pre ľudské

¹⁵ Ibid. čl. 62, ods. 2.

práva spolupracuje s Komisiou pre postavenie žien v množstve oblastí týkajúcich sa žien, okrem iného aj v boji proti násiliu na ženách a od roku 1990 dokonca pôsobí aj touto Komisiou pre ľudské práva menovaná Zvláštna spravodajkyňa pre predaj detí, detskú prostitúciu a pornografiu, ktorá zbiera a analyzuje tento problém.

Význam Komisie pre postavenie žien je zdôraznený aj jej kontrolnou funkciou, kedy ako kontrolný orgán zaistuje dodržiavanie ľudských práv, pričom je oprávnená konať aj ex offo a k svojmu šetreniu nepotrebuje dokonca ani súhlas dotknutého štátu.¹⁶

Komisiu pre postavenie žien svojou činnosťou podporuje aj Divízia pre povznesenie žien, ktorá podporuje okrem iného zlepšenie postavenia žien vo svete a dosiahnutie ich rovnosti s mužmi. Táto Divízia pre povznesenie žien je zodpovedná za sprostredkovanie účasti občianskej spoločnosti na každoročných zasadnutiach Komisie pre postavenie žien, ako aj na koordinovaní paralelných aktivít konaných v OSN počas zasadnutí Komisie pre postavenie žien.

Z orgánov OSN sú v oblasti ľudských práv a teda nepriamo aj v boji proti obchodovania s ľuďmi aktívne najmä Valné zhromaždenie OSN, Hospodárska a sociálna rada OSN a jej pomocné orgány ako napríklad v roku 1993 vytvorený Úrad vysokého komisára OSN pre ľudské práva a v čase ozbrojených konfliktov aj Rada bezpečnosti OSN. Nesmie však opomenúť ani niektoré z medzinárodných medzivládnych organizácií pridružených k OSN, ktoré prispeli k prijatiu množstva dokumentov v oblasti obchodovania s ľuďmi, predovšetkým so ženami a deťmi.

Pre účely povznesenia žien v rozvojových štátoch a v štátoch bývalého východného bloku, predovšetkým pre

¹⁶ Rezolúcia 1235-XLII_1967 Hospodárskej a sociálnej rady.

účely ochrany žien pred násilím bol v roku 1976 OSN zriadený aj rozvojový fond OSN pre ženy - UNIFEM (ďalej len „UNIFEM“). Medzi projekty, ktoré sú financované UNIFEM patria aj projekty k odstráneniu obchodu so ženami a sexuálneho zneužívania, na ktorých UNIFEM spolupracuje predovšetkým s nevládnymi medzinárodnými organizáciami, miestnymi ženskými organizáciami, ako aj so samotnými vládami štátov.

Keďže ustanovenia Charty OSN týkajúce sa ľudských práv boli veľmi všeobecné, bolo nevyhnutné tieto rámcové ustanovenia ďalej rozvíjať, konkretizovať a kodifikovať prostredníctvom deklarácií a medzinárodných dohovorov. Dôležitú úlohu tu zohrala Komisia OSN pre ľudské práva, ktorej prvou úlohou bolo vytvorenie Medzinárodnej listiny ľudských práv, ktorá mala pozostávať z nezáväznej deklarácie, z právne záväzného dohovoru a systému jeho realizácie a kontroly. Táto úloha bola splnená vypracovaním Všeobecnej deklarácie ľudských práv (1948), Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach, Opčného protokolu k Medzinárodnému paktu o občianskych a politických právach a Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (1966).

2.1.2 Všeobecná deklarácia ľudských práv

Všeobecná deklarácia ľudských práv, ktorá bola prijatá a vyhlásená rezolúciou Valného zhromaždenia 217 A (III) 10. decembra 1948 je nezáväzným dokumentom odporúčacej povahy (ďalej len „Deklarácia“ v príslušnom gramatickom tvare), tzv. Soft law.¹⁷

¹⁷ Universal Declaration of Human Rights, G.A. res. 217A (III), U.N. Doc A/810 at 71, 1948.

Z hľadiska ochrany obetí obchodu so ženami a deťmi a teda z hľadiska tejto práce je potrebné poukázať a to aj napriek tomu, že táto problematika a teda otázka týchto obetí nebola v Deklarácii výslovne špecifikovaná, na jej nediskriminačné ustanovenie, v ktorom je stanovené, že všetci ľudia sa rodia slobodní a rovní v dôstojnosti aj právach a že každý je oprávnený na všetky práva a slobody, ktoré stanovuje táto Deklarácia, bez akéhokoľvek rozdielu rasy, farby pleti, pohlavia, jazyka, náboženstva, politického alebo iného zmýšľania, národnostného alebo sociálneho pôvodu, majetku, rodu alebo iného postavenia.

V spojitosti s ochranou obetí obchodu so ženami a deťmi je potrebné poukázať aj na ustanovenia Deklarácie, ktoré stanovujú, že nikto nesmie byť držaný v otroctve alebo nevoľníctve, pričom všetky formy otroctva a obchodu s otrokmi sú zakázané; ako aj to, že nikto nesmie byť podrobený mučeniu alebo krutému, neludskému, či ponižujúcemu zaobchádzaniu.

Extenzívny výkladom Deklarácie môžeme dospieť k tomu, že táto Deklarácia chráni, hoci len nepriamo, aj obeť obchodovania so ženami a deťmi za účelom vydaja a to tým, že stanovuje rovné práva mužov a žien pri uzatváraní manželstva, pričom tu vyjadruje nutnosť slobodného a plného súhlasu s uzatvorením manželstva. V tomto rozmere chráni obeť obchodovania so ženami a deťmi aj v nasledujúcej podkapitole upravený Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach, pričom detailnejšie sa tomuto právu venuje Dohovor OSN o súhlase k manželstvu, najnižšom veku pre uzatvorenie manželstva a registrácia manželstva z 10. decembra 1962.¹⁸

¹⁸ Convention on Consent to Marriage, Minimum Age for Marriage and Registration of Marriages, 521 U.N.T.S. 231, entered into force Dec 9, 1964.

Z právneho hľadiska ide teda o nezáväzný dokument, v ktorom absentuje medzinárodnoprávny mechanizmus na vynútenie práv a slobôd voči odporujúcemu štátu, štátu ktorý sa hlási k zásadám Deklarácie. Deklarácia však predstavovala základ nielen pre vnútroštátne právo, ale aj základ univerzálnych a partikulárnych medzinárodných zmlúv v oblasti ľudských práv, do ktorých jej ustanovenia boli inkorporované „čím sa postupne jej pravidlá premenili na záväzné, zmluvné a obyčajové pravidlá“¹⁹ a tak si získala široké medzinárodné uznanie.

2.1.3 Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach

V zmysle časovej postupnosti bol ďalším dokumentom, ktorý bol prijatý na pôde OSN a ktorý sa už výslovne dotýkal problematiky obchodovania s ľuďmi - Dohovor o potláčaní obchodovania s ľuďmi a koristenia z prostitúcie druhých. Predtým však ako sa budeme venovať tomuto dohovoru je nevyhnutné poukázať na Medzinárodné pakty, predovšetkým na Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach, ktorý vychádzal práve z zmienenej Všeobecnej deklarácie ľudských práv.

V prípade Všeobecnej deklarácie ľudských práv, o ktorej pojednáva predchádzajúca podkapitola, ide o nezáväzný dokument a teda čo sa týka záväzkov v nej obsiahnutých, môžeme hovoriť len o morálnych záväzkoch štátov, ktoré im zo Všeobecnej deklarácie ľudských práv vyplývali. K premene týchto záväzkov z morálnych na právne došlo až prijatím Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach dňa 16. decembra 1966, ktorý

¹⁹ Mráz, S., Poredoš F., Vršanský P.: Medzinárodné verejné právo, UK Bratislava, 2003, str. 168.

nadobudol platnosť dňa 23. marca 1976 (ďalej len „Pakt“ v príslušnom gramatickom tvare).²⁰

Hodnotový aspekt, ktorý je vyjadrený povinnosťou štátov, zmluvných strán Paktu (ďalej len „zmluvná strana“ v príslušnom gramatickom tvare) rešpektovať a zabezpečiť práva uznané v tomto Pakte všetkým jednotlivcom bez rozdielu rasy, farby, pohlavia, náboženstva, politického alebo iného zmýšľania, národnostného alebo sociálneho pôvodu, majetku, rodu alebo iného postavenia, ako aj povinnosťou zabezpečiť rovnaké práva mužov a žien na používanie všetkých občianskych a politických práv ustanovených v tomto Pakte, je vyjadrený aj ustanoveniami Paktu pojednávajúcimi o rovnosti všetkých jednotlivcov pred zákonom ako aj právom na rovnakú zákonnú ochranu proti akejkoľvek diskriminácii.

Špeciálne postavenie v rámci Paktu sa priznáva deťom a to bez akejkoľvek diskriminácie podľa rasy, farby, pohlavia, jazyka, náboženstva, národnostného alebo sociálneho pôvodu či majetku. Deťom je zo strany rodiny, spoločnosti a štátu priznané právo na takú ochranu, ktorá im patrí s ohľadom na ich postavenie maloletých.

Charakter právneho záväzku dosiahol pre zmluvné strany už vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv obsiahnutý morálny záväzok stanovujúci, že nikto nesmie byť držaný v otroctve alebo nevoľníctve, pričom všetky formy otroctva a obchodu s otrokmi sa zakazujú, ako aj to, že nikto nesmie byť podrobený mučeniu alebo krutému, neludskému, či ponižujúcemu zaobchádzaniu. Pakt zdôrazňuje, že sa od nikoho nesmie vyžadovať, aby vykonával nútenú alebo povinnú prácu. Okrem vyššie stanoveného je v súvislosti s ochranou

²⁰ International Covenant on Civil and Political Rights, G.A. res. 2200A (XXI), 21 U.N. GAOR Supp. (No. 16) at 52, U.N. Doc. A/6316 (1966), 999 U.N.T.S. 171, entered into force 23 March 1976.

obetí obchodu so ženami a deťmi nevyhnutné poukázať aj na ustanovenie Paktu, ktoré síce nepriamo, ale chráni obeť obchodu s ľuďmi pred jednou z jeho foriem a to pred obchodovaním za účelom vydaja.

Dodržiavanie ustanovení Paktu a zároveň dodržiavanie ľudských práv zo strany jeho zmluvných strán je zabezpečované jednak na základe všeobecného princípu „pacta sunt servanda“, ale aj na základe kontrolného mechanizmu, v ktorom má dôležité postavenie Výbor pre ľudské práva (ďalej len „Výbor“ v príslušnom gramatickom tvare). Ide o osemnásťčlenný Výbor skladajúci sa zo štátnych príslušníkov zmluvných strán, ktorí sú volení na základe spravodlivého geografického zastúpenia, zastúpenia rôznych foriem civilizácie a hlavných právnych systémov na obdobie štyroch rokov, pričom vo Výbore nesmie byť viac ako jeden štátny príslušník jedného štátu. Výbor prejednáva správy o opatreniach prijatých zo strany zmluvných strán na uvedenie práv uznaných v tomto Pakte do života a o pokroku, ktorý sa pri využívaní týchto práv dosiahol. Tieto správy sa zmluvné strany zavazujú predložiť do jedného roka odo dňa, keď sa stali stranou Paktu a potom následne na základe žiadosti Výboru, ktorý následne predkladá týmto štátom svoje správy a pripomienky.

Pakt obsahuje aj opčné ustanovenie, ktoré ak zmluvná strana prijme, uznáva automaticky príslušnosť Výboru prijímať a posudzovať oznámenie jedného štátu o tom, že iný štát neplní svoje záväzky vyplývajúce mu z Paktu, pričom takéto oznámenie prijme Výbor len v tom prípade, ak ho predkladá zmluvná strana, ktorá vyhlásila, že uznáva príslušnosť Výboru na prijímanie týchto oznámení. Výbor neprijme žiadne oznámenie, ak sa týka zmluvnej strany, ktorá takéto vyhlásenie neurobila. Ak sa Výboru nepodariť vec vyriešiť k spokojnosti zmluvných strán, môže Výbor

vymenovať s predbežným súhlasom dotknutých štátov ad hoc zmlievaciu komisiu (ďalej len „Komisia“ v príslušnom gramatickom tvare). Táto Komisia sa skladá z piatich osôb, ktoré sú prijateľné pre dotknuté štáty, pričom ak sa dohoda o zložení Komisie nedosiahne do troch mesiacov, sú členovia Komisie zvolení dvojtretinovou väčšinou Výboru z jeho členov tajným hlasovaním.

Spolu s Paktom bol prijatý aj Fakultatívny protokol k Medzinárodnému paktu o občianskych a politických právach (ďalej len „Protokol“ v príslušnom gramatickom tvare).²¹ V prípade, ak zmluvná strana prijala aj tento Protokol, uznala príslušnosť Výboru prijímať písomné individuálne sťažnosti jednotlivcov, ktorí sa domnievajú, že sa stali obeťami porušenia niektorých práv priznaných im Paktom štátom, ktorý je zmluvnou stranou Paktu a zároveň aj Protokolu a ktorí vyčerpali všetky dostupné vnútroštátne prostriedky na nápravu.

Táto možnosť podať individuálnu sťažnosť v zmysle tohto Protokolu bola dlhú dobu jedinou možnosťou individuálneho dovolania sa práv žien a detí v medzinárodnom rozsahu a trvalo to až do roku 1999, kedy bol prijatý Opčný protokol k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (viď. kapitola 3 DOHOVOR O ODSTRÁNENÍ VŠETKÝCH FORIEM DISKRIMINÁCIE ŽIEN).

²¹ Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights, G.A. res. 2200A (XXI), 21 U.N. GAOR Supp. (No. 16) at 59, U.N. Doc. A/6316 (1966), 999 U.N.T.S. 302, entered into force March 23, 1976.

2.2 Dohovor o potláčaní obchodovania s ľuďmi a koristenia z prostitúcie druhých

Po druhej svetovej vojne sa v dohovoroch trestno-právnej povahy pojednávajúcich o obchodovaní so ženami a deťmi začal čoraz častejšie objavovať hodnotový, ľudsko-právny aspekt.

Prvým dohovorom trestno-právnej povahy, ktorý bol po druhej svetovej vojne prijatý výslovne v súvislosti s obchodovaním s ľuďmi a v ktorom je už kodifikovaná aj samotná obeť obchodu s ľuďmi, bol Dohovor o potláčaní obchodovania s ľuďmi a koristenia z prostitúcie druhých, ktorý bol schválený Valným zhromaždením OSN v meste New York dňa 2. decembra 1949 ako rezolúcia 317(IV) a platnosť nadobudol 21. marca 1951 (ďalej len „Dohovor 1949“ v príslušnom gramatickom tvare).²²

Návrh tohto Dohovoru 1949, ktorý rozšíril rozsah dosiaľ v tejto oblasti prijatých dokumentov bol pripravený v roku 1937 Spoločnosťou národov. Dohovor 1949 vznikol v snahe zjednotiť/unifikovať a doplniť dokumenty upravené v prvej kapitole pod názvom „OCHRANA OBETÍ OBCHODU SO ŽENAMI A DEŤMI Z POHLADU MEDZINÁRODNÝCH DOHOVOROV UNIVERZÁLNEJ POVAHY PRIJATÝCH DO DRUHEJ SVETOVEJ VOJNY“ do jedného dokumentu, pričom k doplneniu týchto už v danej oblasti prijatých dokumentov prispel už aj vyššie spomínaný návrh dohovoru z roku 1937 prijatý ešte na pôde Spoločnosti národov, ktorá však v období prijatia Dohovoru 1949 už fakticky neexistovala, avšak na jej činnosť nadviazala novovzniknutá OSN.

²² Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others, 96 U.N.T.S. 271, G.A. RES/317 (IV), December 2, 1949, entered into force July 25, 1951.

Dohovor 1949 vo svojej Preambule výslovne označuje prostitúciu a obchod s ľuďmi za účelom prostitúcie ako niečo, čo je nezlučiteľné s ľudskou dôstojnosťou a hodnotou ľudskej bytosti a nebezpečné pre blaho jednotlivca, rodiny a spoločnosti, čím vniesol do tohto Dohovoru 1949 hodnotový, ľudsko-právne aspekt. Tento Dohovor 1949 zdôraznil vzťah medzi obchodovaním s ľuďmi a prostitúciou. Štáty, zmluvné strany Dohovoru 1949 (ďalej len „zmluvné strany“ v príslušnom gramatickom tvare) sa zaviazali trestať každého, kto za účelom zabezpečenia pohlavného uspokojenia iných, resp. za účelom prostitúcie zláka, zjedná alebo odvedie iného, alebo koristí z prostitúcie iných osôb a to aj v tom prípade, ak s tým dotknutá osoba (či už sa jedná o zlákanú, zjednanú alebo odvedenú osobu, alebo o osobu vykorisťovanú prostitúciou) súhlasí. Okrem toho sa zmluvné strany dohodli v rozsahu ich vnútroštátneho práva na potrestaní každého kto prevádzkuje, riadi alebo vedome financuje, alebo sa účastní na financovaní nevestincov, ako aj tých, ktorí si prenajmú alebo najmú budovu alebo miesto za účelom prostitúcie iných, pričom trestný je už samotný pokus alebo príprava týchto trestných činov. V rozsahu povolenom vnútroštátnym právom je v zmysle dohovoru 1949 trestná taktiež úmyselná účasť na vyššie zmienených konaniach. Z týchto ustanovení je zrejmé, že samotná prostitúcia tu trestná nie je, avšak všetky činnosti s ňou spojené trestnými činmi sú. Ide teda o aboličný systém, ktorý bol Dohovorom 1949 prevzatý zo starších dokumentov a v ktorom sa kriminalizácia zameriava viac na osoby ťažiace z prostitúcie, ako na vzťah prostitútok a ich klientov.²³ Prejavom tohto aboličného

²³ Hýbnerová, S.: Smluvní úprava OSN k potírání obchodu se ženami a dětmi za účelem sexuálního vykořisťování. In: Právní následky mezinárodně protiprávního chování, Pocta Čestmíru Čepelkovi k 80. narozeninám, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2007, s. 224 a 225.

systemu je aj zákaz akejkoľvek verejnej kontroly prostitúcie, čo je stanovené v článku 6 Dohovoru 1949. V zmysle tohto ustanovenia sa zmluvné strany zaviazali uskutočniť všetky nevyhnutné opatrenia smerujúce k odvolaniu a zrušeniu existujúcich zákonov, predpisov a správnych nariadení, ktoré požadovali od osôb, ktoré sa zaoberajú prostitúciou alebo sú podozrivé z účasti na prostitúcii buď špeciálnu registráciu alebo vlastníctvo špeciálnych dokumentov, alebo zvláštne požiadavky pre dohľad alebo notifikáciu týchto osôb. A práve v tomto aboličnom systéme mnoho štátov videlo určitý problém. Tieto ustanovenia boli zo strany vyspelých štátov považované za radikálne a teda mnohé vyspelé, ale aj rozvojové štáty neboli ochotné sa tomuto aboličnému systému podriaďiť, čo výrazne znížilo silu a efektívnosť tohto Dohovoru 1949.

Nadnárodné rozmery trestného činu špecifikovaného v tomto Dohovore 1949 (ďalej len „trestný čin“ v príslušnom gramatickom tvare), ako aj spolupráca zmluvných strán smerujúca k potláčaniu obchodovania s ľuďmi a zneužívaniu ľudí za účelom prostitúcie je vyjadrená aj článkom 7 Dohovoru 1949. V tomto článku sa zmluvné strany zaviazali, opäť len v rozsahu ich vnútroštátneho práva, v prípade opätovného odsúdenia páchatela za trestný čin, charakterizovať takéto konanie ako recidívu a tohto páchatela vyhlásiť za nespôsobilého k výkonu občianskych práv a to aj napriek tomu, že k predošlému odsúdeniu za predmetný trestný čin došlo na území iného štátu.

2.2.1 Extradícia

Problematiku vydávania páchatelov trestných činov štátom pobytu štátu, v ktorom bol tento páchatel obvinený alebo už odsúdený za spáchaný trestný čin, neobišiel ani

Dohovor 1949. Tento Dohovor 1949 nadväzuje na predchádzajúcu úpravu extradície v Medzinárodnom dohovore o potlačení obchodu s bielymi otrokmi z roku 1910 ako aj Medzinárodnom dohovore o potlačení obchodu so ženami a deťmi z roku 1921. Aj v tomto Dohovore 1949 definované trestné činy sa pokladajú za trestné činy, ktoré podliehajú extradícii na základe extradičných zmlúv, ktoré už boli uzatvorené, alebo ktoré ešte len budú medzi zmluvnými stranami uzatvorené. Zmluvné strany, ktoré nepodmieňujú extradíciu existenciou extradičných zmlúv, uznávajú medzi sebou trestné činy špecifikované Dohovorom 1949 ako dôvod extradície.

Nóvvum tohto Dohovoru 1949 spočíva v rozšírení procesnej otázky extradície v oblasti obchodovania s ľuďmi, ktorá ide nad rámec predchádzajúcich úprav a ktorá bola v problematike obchodovania s ľuďmi v takomto rozsahu použitá prvýkrát. Cieľom je upevnenie procesnej kogentnej úpravy.

Právny základ vydávania páchatelov trestných činov štátom pobytu štátu, v ktorom bol tento páchatel obvinený alebo už odsúdený za spáchaný trestný čin, je určený štátom, ktorý je o extradíciu požiadaný, tzn. dožiadaný štát. V štátoch, ktorým ich vnútroštátne právo extradíciu jeho štátnych príslušníkov nepovoľuje, sú títo štátni príslušníci v súvislosti so spáchaním trestného činu špecifikovaného Dohovorom 1949 vrátení do domovského štátu a stíhaní a potrestaní jeho príslušným orgánom, čo však neplatí, ak medzi zmluvnými stranami nemôže byť poskytnutá extradícia cudzinca, alebo osoby obvinenej z trestného činu, ktorá je súdená v cudzom štáte, resp. je odsúdená a odpykáva si tam trest, alebo jej bol trest odpustený alebo zmiernený podľa zákonov tohto cudzieho štátu.

2.2.2 Ochrana obetí

Dohovor 1949 má dôležité postavenie aj v súvislosti s ochranou obetí trestných činov upravených Dohovorom 1949, kedy v rámci svojich ustanovení požaduje, resp. odporúča prijať opatrenia umožňujúce resocializáciu obetí prostitúcie. Zmluvné strany sa dohodli tiež vyžadovať alebo odporúčať prostredníctvom ich verejného a súkromného vzdelávania, zdravotníctva, sociálnych, ekonomických alebo iných súvisiacich služieb aj opatrenia k prevencii proti prostitúcii. V súvislosti s tým sa zmluvné strany zaväzujú zefektívniť emigračné a imigračné procesy tak, aby mohli kontrolovať obchodovanie s ľuďmi za účelom prostitúcie, ako aj vytvoriť také pravidlá, aké sú nevyhnutné na ochranu imigrantov alebo emigrantov, obzvlášť žien a detí v mieste príchodu a odchodu, ako aj po ceste. Zároveň sa zaväzujú dohodnúť na vhodnej propagácii výstrahy verejnosti pred nebezpečenstvom - v tomto Dohovore 1949 špecifikovaným obchodom s ľuďmi. Zmluvné strany sa ďalej zaväzujú prijať vhodné opatrenia k zaisteniu dohľadu na vlakových staniciach, letiskách, prístavoch a na cestách, ako aj na iných verejných miestach, aby tým predchádzali medzinárodnému obchodovaniu s ľuďmi za účelom prostitúcie a tiež k prijatiu vhodných opatrení za účelom informovania príslušných orgánov o príchode osôb, ktoré sú zrejme páchatelia, spolupáchatelia alebo obeť takéhoto obchodovania.

Ďalším záväzkom zmluvných strán je zaistenie repatriácie, pričom v súvislosti s tým sú zmluvné strany, v súlade s ich vnútroštátnym právom a bez predsudkov až do momentu repatriácie obetí medzinárodného obchodu s ľuďmi za účelom prostitúcie, povinné prijať vhodné opatrenia pre ich dočasnú starostlivosť a podporu; repatriovať cudzincov,

ktorí sú prostituovaní a ktorí o to požiadajú, respektíve ak o to požiada ich zákonný zástupca; alebo ktorých repatriácia je nariadené v zmysle zákona. Repatriácia sa však uskutoční až po dosiahnutí dohody so štátom, do ktorého má byť osoba repatriovaná o identite a štátnej príslušnosti týchto žien a nepnoletých dievčat, ako aj o mieste a dátume príchodu na hranice, pričom každá zmluvná strana umožní v súvislosti s repatriáciou tranzit cez jeho teritórium. Náklady na repatriáciu týchto osôb nesú štáty, v ktorých majú repatriované osoby pobyt ako aj krajina pôvodu v rovnakom pomere ako to upravovala Medzinárodná dohoda o potlačení obchodu s bielymi otrokmi z roku 1904 (viď. podkapitola 1.1.1 Medzinárodná dohoda o potlačení obchodu s bielymi otrokmi), to však len za predpokladu, že repatriovaná osoba a ani jej manžel, príbuzní a ani opatrovník nie sú schopní zaplatiť tento presun.

Zmluvné strany sa týmto Dohovorom 1949 zaväzujú prijať, ak sa tak ešte nastalo, opatrenia pre dohľad nad pracovnými agentúrami s cieľom zabrániť, aby osoby hľadajúce zamestnanie, predovšetkým ženy a deti, boli vystavené nebezpečenstvu prostitúcie.

Tak ako aj všetky dosiaľ v danej oblasti prijaté dokumenty, ani Dohovor 1949 nedisponoval kontrolnými mechanizmami. Určitým náznakom kontroly prijímania Dohovorom 1949 požadovaných opatrení zo strany jeho zmluvných strán bola ich povinnosť pravidelne raz ročne predkladať Generálnemu tajomníkovi OSN informačné správy o stave prijatia týchto opatrení do ich vnútroštátneho poriadku, pričom prostredníctvom Generálneho tajomníka OSN mali byť tieto správy ďalej zverejňované a zasielané členským ako aj nečlenským štátom OSN. Je tu však dôležité zdôrazniť, že tento Dohovor 1949 nepozná žiadnu sankciu za

to, že si túto povinnosť jeho zmluvné strany nespĺnia a k jeho efektívnosti neprispieva ani fakt, že tu nie je žiaden kontrolný orgán, ktorý by plnenie záväzkov v zmysle tohto Dohovoru 1949, resp. plnenie už prijatých záväzkov aspoň prostredníctvom týchto správ monitoroval.

V prípade vzniku sporu medzi zmluvnými stranami týkajúceho sa interpretácie a aplikácie tohto Dohovoru 1949 sa zmluvné strany dohodli, ak nebude možné tento spor vyriešiť inými prostriedkami, predložiť na základe žiadosti jednej zo zmluvných strán tento spor Medzinárodnému súdnemu dvoru.

2.3 Dodatokový dohovor o odstránení otroctva, obchodu s otrokmi a o inštitúciách a praxi podobnej otroctvu

V súvislosti s obchodovaním so ženami a deťmi je dôležité poukázať aj na dokument revidujúci a doplňujúci Ženevský dohovor o otroctve z roku 1926.²⁴ Ide o Dodatokový dohovor o odstránení otroctva a obchodu s otrokmi a o inštitúciách a praxi podobnej otroctvu, ktorý bol schválený na pôde OSN 4. septembra 1956 a platnosť nadobudol 30. apríla 1957 (ďalej len „Dodatokový dohovor o otroctve“ v príslušnom gramatickom tvare).²⁵ Ide o dokument, ktorý pojednáva o klasickej forme otroctva, pre ktorý ako sme už v úvode tejto práce spomenuli je na rozdiel od modernej formy otroctva charakteristické

²⁴ Slavery, Servitude, Forced Labour and Similar Institutions and Practices Convention of 1926 (Slavery Convention of 1926), 60 L.N.T.S. 253, entered into force March 9, 1927.

²⁵ Supplementary Convention on the Abolition of Slavery, the Slave Trade, and Institution and Practices Similar to Slavery, 226 U.N.T.S. 3, entered into force April 30, 1957.

vlastníctvo osoby/obete. Dôvodom prečo tento dokument nemôžeme opomenúť je, že v tomto Dodatkovom dohovore o otroctve bol pod pojem medzinárodného zločinu otroctva zahrnutý dokonca aj obchod s ľuďmi za účelom prostitúcie, využívanie prostitúcie druhých a predaj a dedenie žien.

3 DOHOVOR O ODSTRÁNENÍ VŠETKÝCH FORIEM DISKRIMINÁCIE ŽIEN

Dôležitú úlohu pri ochrane práv žien zohrala ako už bolo v predchádzajúcej kapitole povedané aj Komisia pre postavenia žien, ktorá bola zriadená Hospodárskou a sociálnou radou v súlade s článkom 68 Charty OSN. Táto Komisia zohrala taktiež dôležitú úlohu pri prijímaní rezolúcií a príprave záväzných dohovorov s cieľom odstrániť diskrimináciu žien. Práve Komisia pre postavenie žien vypracovala návrh Deklarácie o odstránení diskriminácie žien, ktorá bola v roku 1967 aj prijatá.²⁶ Práve z tejto deklarácia vychádzala Komisia pre postavenie žien pri vypracovávaní návrhu Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (ďalej len „CEDAW“).²⁷ CEDAW bol prijatý dňa 18. decembra 1979 v New Yorku a tvorí ho 14 procedurálnych článkov a 16 článkov formujúcich konkrétne práva. Ide o dokument s výrazným hodnotovým aspektom.

Cieľom CEDAW bolo odstránenie všetkých foriem diskriminácie žien. CEDAW od štátov, jeho zmluvných strán (ďalej v tejto kapitole len „zmluvná strana“ v príslušnom gramatickom tvare) požaduje účinné odstránenie diskriminácie žien, pričom zároveň zdôrazňuje, že ženy naďalej čelia rôznym formám diskriminácie práve preto, lebo sú ženy.²⁸ Výnimočnosť CEDAW spočíva v tom, že ako jediná medzinárodná ľudsko-právna zmluva je zameraná na

²⁶ International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, G.A. res. 2106 (XX), Annex, 20 U.N. GAOR Supp. (No. 14) at 47, U.N. Doc. A/6014 (1966), 660 U.N.T.S. 195, entered into force Jan. 4, 1969.

²⁷ Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, G.A. res. 34/180, 34 U.N. GAOR Supp. (No. 46) at 193, U.N. Doc. A/34/46, entered into force Sept. 3, 1981.

²⁸ Simone Cusack, Rebecca J. Cook: Combating Discrimination Based on Sex and Gender. In: C. Krause, M. Scheinin (eds.): International Protection of Human Rights: A Textbook. Inštitút ľudských práv, Univerzita Abo Akademi, pripravené na publikovanie v roku 2008.

odstraňovanie diskriminácie žien v širokej škále oblastí verejného a súkromného života. Vyplýva to aj so samotnej definície diskriminácie, ktorou sa rozumie akékoľvek robenie rozdielu, vylúčenie alebo obmedzenie vykonané na základe pohlavia, ktorého dôsledkom alebo cieľom je narušiť alebo zrušiť uznanie, požívanie alebo uplatnenie zo strany žien, bez ohľadu na ich rodinný stav, na základe rovnoprávnosti mužov a žien, ľudských práv a základných slobôd v politickej, hospodárskej, sociálnej kultúrnej, občianskej alebo inej oblasti. K predchádzaniu tejto diskriminácie môžu zmluvné strany prispieť odsúdením diskriminácie žien vo všetkých jej formách, ako aj bezodkladným uskutočňovaním politiky odstránenia diskriminácie žien a to všetkými vhodnými prostriedkami.²⁹ CEDAW okrem tejto priamej diskriminácie upravuje v svojom článku 3 aj nepriamu diskrimináciu, ktorá vychádza z praktík a predpisov, ktoré sú síce svojim znením neutrálne, ale poškodzujú ženy svojim účinkom.³⁰ V zmysle všeobecného odporúčania č. 19 prijatého Výborom pre odstránenie všetkých foriem diskriminácie žien zahŕňa definícia diskriminácie aj rodovo podmienené násilie (viď. podkapitola 2.1.1 Charta Organizácie spojených národov), ktoré obmedzuje alebo znemožňuje uplatňovanie ľudských práv a základných slobôd žien, ktoré im vyplývajú zo všeobecného medzinárodného práva alebo z ľudsko-právnych dohovorov.³¹

²⁹

http://www.mzv.sk/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_C9A7A0D3C58CD744C125740A0030562A_SK

³⁰ S.Hýbnerová: *Lidská práva žien na prahu 21. stolet: světová a evropská perspektiva*, Acta Universitatis Carolinae-Iuridica 42/3-4 (1998), str. 42.

³¹ (a) právo na život, (b) právo nebyť vystavená mučeniu alebo krutému, neludskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu, (c) právo na rovnakú ochranu podľa humanitárnych noriem v čase medzinárodného alebo domáceho ozbrojeného konfliktu, (d) právo na osobnú slobodu a bezpečnosť, (e) právo na rovnakú ochranu podľa zákona, (f) právo na rovnaké postavenie v rodine, (g) právo na najvyššiu dosiahnuteľnú úroveň fyzického a duševného zdravia, (h) právo na spravodlivé a uspokojivé pracovné podmienky.

„Tradičné názory, podľa ktorých sú ženy považované za podriadené mužom prispievajú k pretrvávaniu zvykov, ktorých súčasťou je násilie alebo nátlak. Zámerom takéhoto násillia namiereného proti telesnej a duševnej integrite žien je zbaviť ich možnosti rovnoprávneho užívania a uplatňovania ľudských práv a základných slobôd a povedomia o nich.“³²

Podľa článku 6 CEDAW sú jeho zmluvné strany povinné prijať opatrenia, vrátane legislatívnych opatrení na potlačenie všetkých foriem obchodovania so ženami a zneužívania žien na prostitúciu a teda na potlačenie rodovo podmieneného násillia, pričom CEDAW nesmeroval ku klasifikácii obchodovania so ženami a deťmi, čo bolo predmetom až následne prijatých dokumentov. Takéto konanie je však kvalifikované ako nezlučiteľné s rovnoprávnym uplatňovaním práv žien a s dodržiavaním ich práv a dôstojnosti, pretože ich vystavuje zvýšenému riziku násillia a zneužívania.

3.1 Kontrolný mechanizmus

CEDAW je prvým medzinárodným dohovorom, ktorý sa dotýka obchodovania s ľuďmi a ktorý má aj svoj vlastný kontrolný mechanizmus. Kontrolu nad dodržiavaním záväzkov vyplývajúcich z ustanovení CEDAW pre zmluvné strany zabezpečuje Výbor pre odstránenie diskriminácie žien (ďalej v tejto kapitole len „Výbor CEDAW“ v príslušnom gramatickom tvare), ktorý bol zriadený v zmysle článku 17 CEDAW za účelom posúdenia pokroku, ktorý sa dosiahne pri plnení CEDAW. Zmluvné strany sa zaväzujú v pravidelných CEDAW

³² Všeobecné odporúčanie č. 19 Výboru pre odstránenie všetkých foriem diskriminácie žien (11. zasadnutie, 1992) - Násilie na ženách - http://www.mzv.sk/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_C9A7A0D3C58CD744C125740A0030562A_SK

stanovených intervaloch predkladať Výboru CEDAW prostredníctvom generálneho tajomníka OSN správu o legislatívnych, súdnych, administratívnych alebo iných opatreniach, ktoré tieto štáty prijali za účelom uvedenia ustanovení CEDAW do života a o pokroku, ktorý sa v tomto smere dosiahol. Výbor CEDAW svojim všeobecným odporúčaním č. 19 odporúča, aby zmluvné strany v týchto správach tiež opísali rozsah problémov súvisiacich s poskytovaním ochrany žien, ktoré sa zaoberajú prostitúciou, alebo ktoré sú predmetom obchodovania so ženami a ďalších foriem sexuálneho vykorisťovania, ako aj rozsah opatrení v súvislosti s tým prijatých a tiež účinnosť týchto opatrení.³³ Výbor CEDAW po ústnom prerokovaní správy so zmluvnou stranou, ktorá túto správu predložila formuluje záverečné pripomienky (concluding comments) obsahujúce pripomienky a návrhy na možné opatrenia, o ktorých plneniach by mala byť podaná informácia v nasledujúcej zmluvnou stranou poskytnutej správe.³⁴

Aj napriek tomu, že CEDAW priznal Výboru CEDAW funkciu kontrolného a monitorovacieho orgánu, je dôležité zdôrazniť, že ani CEDAW nepozná žiadnu sankciu, ktorú by sa uplatňovala voči zmluvným stranám za neplnenie záväzku pravidelne predkladať správy a dokonca Výboru CEDAW nebolo priznané ani právo vymáhať si tieto neposkytnuté správy zmluvných strán. Tejto skutočnosti si boli zmluvné strany vedomé a predkladaniu týchto správ nevenovali dostatočnú pozornosť. Následkom toho Výbor CEDAW nedisponoval dostatkom informácií o stave obchodovania so ženami a ďalších foriem sexuálneho vykorisťovania v jednotlivých

³³ Ibid.

³⁴ Hýbnerová, S.: Smluvní úprava OSN k potírání obchodu se ženami a dětmi za účelem sexuálního vykořisťování. In: Právní následky mezinárodně protiprávního chování, Pocta Čestmíru Čepeřkovi k 80. narozeninám, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2007, s. 228.

štátoch. K tomuto prístupu štátov prispel aj fakt, že CEDAW sa nevenoval definícii samotného obchodovania so ženami.

Okrem týchto procedurálnych nedostatkov je ďalším nedostatkom CEDAW nejasnosť matérie povinností prijať opatrenie na potláčanie všetkých foriem obchodu so ženami a vykorisťovania prostitúcie žien.

„Aj napriek tomu, že Výboru CEDAW nebola CEDAW priznaná formálna právomoc záväzne interpretovať jej ustanovenia, postupom času si Výbor CEDAW osvojuje aktívnejšiu rolu pri jeho interpretácii, čo napomáha zmluvným stranám pri zostavovaní správ, ako aj nevládnym organizáciám usilujúcim sa o zlepšenie postavenia žien.“³⁵

3.2 Opčný protokol k dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien

Zásadný význam z hľadiska postavenia obetí, diskriminácie a teda aj rodovo podmieneného násillia, medzi ktoré radíme aj obchodovanie so ženami, zohral pri aplikácii CEDAW Opčný protokol k dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácii žien. Opčný protokol k dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácii žien, ktorý bol prijatý rezolúciou Valného zhromaždenia A/54/4 dňa 6. októbra 1999, bol otvorený na podpis 10. decembra 1999 a platnosť nadobudol po prijatí 10. ratifikačnej listiny dňa 22. decembra 2000 (ďalej v tejto kapitole len „Opčný protokol“ v príslušnom gramatickom tvare).³⁶ Týmto

³⁵ P. Šturma: Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv, CH BECK 2003, st. 119.

³⁶ Optional Protocol to the Convention on the Elimination of Discrimination against Women, G.A. res. 54/4, annex, 54 U.N. GAOR Supp. (No. 49) at 5, U.N. Doc. A/54/49 (Vol. I) (2000), entered into force Dec. 22, 2000.

Opčným protokolom bol doplnený kontrolný mechanizmus CEDAW, v rámci ktorého boli zavedené 2 procedúry: oznamovacia a vyšetrovacia.

3.2.1 Oznamovacia procedúra

V rámci oznamovacej procedúry priznali štáty, zmluvné strany Opčného protokolu Výboru CEDAW právo prijímať a posudzovať písomné oznámenia predkladané osobami, alebo skupinami osôb, ktoré podliehajú jurisdikcii štátu, zmluvnej strany Opčného protokolu a sú obeťami porušenia ktoréhokoľvek z práv stanovených CEDAW zo strany tohto štátu, čím sa významne zlepšila možnosť nápravy porušovania ľudských práv žien. Právo podávať tieto oznámenia majú v mene týchto obetí aj ich zástupcovia, pričom v tomto prípade môže k tomuto oznámeniu dôjsť jedine zo súhlasom týchto obetí, ibaže oznamovateľ je schopný zdôvodniť prečo koná bez tohto súhlasu. Osoby, alebo skupiny môžu pristúpiť k tomuto oznámeniu, ktoré nesmie byť podané anonymne až po vyčerpaní všetkých dostupných vnútroštátnych opravných prostriedkoch. Výbor CEDAW môže pristúpiť k posudzovaniu oznámení aj bez splnenia podmienky vyčerpania všetkých dostupných vnútroštátnych opravných prostriedkoch, ak je použitie týchto opravných prostriedkov neprimerane predĺžované alebo je evidentné, že nesmeruje k dosiahnutiu účinnej nápravy, pričom Opčný protokol taxatívne vymedzuje prípady, kedy sa oznámenie považuje za neprijateľné.

V súvislosti s týmito oznámeniami sa Výboru CEDAW priznáva, ešte pred prijatím rozhodnutia o skutkovej podstate oznámenia, právo žiadať od štátov, zmluvných strán Opčného protokolu, aby prijali dočasné opatrenia nevyhnutné na zabránenie možného vzniku nenapraviteľnej ujmy obetí, respektíve obeťam údajného porušenia práv.

Štáty, zmluvné strany Opčného protokolu sa zaväzujú potom, čo ich Výbor CEDAW informuje o oznámení predloženom v zmysle tohto Opčného protokolu, predložiť Výboru CEDAW v lehote stanovenej Opčným protokolom písomné vysvetlenie alebo prehlásenie objasňujúce matériu osobou alebo osobami predloženého oznámenia a prípadný opravný prostriedok, ktorý môže štát, zmluvná strana Opčného protokolu poskytnúť. Okrem týchto povinností zo strany štátov, zmluvných strán Opčného protokolu, ktoré vznikli ešte pred preskúmaním predmetného oznámenia, majú tieto štáty povinnosť predložiť v lehote stanovenej Opčným protokolom potom, čo zhodnotia názory Výboru CEDAW, ako aj jeho prípadné odporúčania, ktoré im Výbor CEDAW oznámil, písomnú odpoveď obsahujúcu informácie o opatreniach prijatých vo svetle názorov a doporučení Výboru CEDAW. Výbor CEDAW je oprávnený v súvislosti s tým vyzvať štáty, zmluvné strany Opčného protokolu k predkladaniu ďalších informácií o opatreniach prijatých týmito štátmi a to i v následných správach predkladaných štátmi, zmluvnými stranami Opčného protokolu v zmysle CEDAW.

3.2.2 Vyšetrovacía procedúra

Z hľadiska obchodu so ženami má dôležité postavenie aj vyšetrovacía procedúra, ktorá umožňuje Výboru CEDAW vyzvať štát, zmluvnú stranu Opčného protokolu, proti ktorému smeruje oznámenie, a ktorý neuplatnil svoje právo v zmysle článku 10 Opčného protokolu vyhlásiť, že neuznáva právomoc Výboru CEDAW v tomto prípade, aby spolupracoval pri preverovaní informácií nasvedčujúcich tomu, že tento štát závažným a systematickým spôsobom porušuje práva stanovené CEDAW a za tým účelom ho zároveň vyzvať, aby predložil stanovisko ohľadne príslušných informácií. Štáty, zmluvné

strany Opčného protokolu sú taktiež povinné po predložení záverov, vyjadrení a doporučení zo strany Výboru CEDAW, predložiť tomuto Výboru v lehote stanovenej Opčným protokolom stanovisko, pričom Výbor CEDAW je aj po uplynutí tejto lehoty oprávnený vyzvať štáty, zmluvné strany Opčného protokolu, aby ho informovali o opatreniach prijatých v reakcii na takéto vyšetrowanie. Výbor môže vyzvať príslušný štát, zmluvnú stranu Opčného protokolu, aby v následných správach predkladaných štátmi, zmluvnými stranami Opčného protokolu v zmysle CEDAW zahrnul údaje o opatreniach prijatých v reakcii na predmetné vyšetrowanie.

Aj napriek tomu, že Opčným protokolom došlo k posilneniu implementačného mechanizmu a k rozšíreniu kontrolného mechanizmu CEDAW prostredníctvom oprávnení poskytnutých Výboru CEDAW, naďalej nebolo umožnené sankcionovať štát, zmluvnú stranu Opčného protokolu za neplnenie záväzkov vyplývajúcich mu z tohto protokolu. Výbor CEDAW si nemohol od štátov, zmluvných strán Opčného protokolu dokonca ani vymáhať plnenie týchto povinností a umožnená nebola ani náhrada škody utrpená jednotlivcom. V prípade šetrenia porušenia práv zo strany štátov, zmluvných strán Opčného protokolu závažným a systematickým spôsobom je právomoc Výboru CEDAW obmedzené len na prehlásenie, že k porušeniu príslušného ustanovenia CEDAW došlo a formulovať odporúčanie ako v budúcnosti v podobnej veci postupovať s tým, že verdikt Výboru CEDAW opomína právnu záväznosť.³⁷

³⁷ Hýbnerová, S.: Smluvní úprava OSN k potírání obchodu se ženami a dětmi za účelem sexuálního vykořisťování. In: Právní následky mezinárodně protiprávního chování, Pocta Čestmíru Čepelkovi k 80. narozeninám, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2007, s. 228.

V súvislosti s obchodovaním so ženami je tiež dôležité poukázať na článok 11 Opčného protokolu, v ktorom sa štáty, zmluvné strany tohto Opčného protokolu zaväzujú prijať primerané opatrenia na zabezpečenie ochrany jednotlivcov/obetí pred zlým zaobchádzaním alebo zastrášaním zo strany dotknutého štátu, zmluvnej strany Opčného protokolu v dôsledku toho, že tieto osoby využili svoje právo zaslať v zmysle Opčného protokolu Výboru CEDAW oznámenie.

Cieľom CEDAW bolo odstránenie všetkých foriem diskriminácie a to bez ohľadu či k diskriminácii dochádza zo strany akejkoľvek osoby, organizácie alebo podniku.

Podľa všeobecného medzinárodného práva a osobitných ľudsko-právnych dohovorov štát môže niesť zodpovednosť aj za konanie súkromných osôb ak náležite nekoná tak, aby zabránil porušovaniu práv alebo aby vyšetril a potrestal násilné konanie ako aj za poskytnutie odškodnenia obetiam.³⁸ Štáty síce nie sú zodpovedné za správanie súkromných osôb, avšak ich nežiaduce konanie môže byť prejavom, že štát je v danej oblasti pasívny a nebojuje proti takémuto konaniu, resp. že štát nevyvíja dostatočné úsilie pri identifikácii rizika, v tomto prípade porušovania práv žien v zmysle CEDAW, v dôsledku čoho nesie medzinárodno-právnu zodpovednosť.

³⁸ Všeobecné odporúčanie č. 19 Výboru pre odstránenie všetkých foriem diskriminácie Žien (11. zasadnutie, 1992) - Násilie na ženách - http://www.mzv.sk/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_C9A7A0D3C58CD744C125740A0030562A_SK

4 MEDZINÁRODNÉ KONFERENCIE O ŽENÁCH

Nezastupiteľné miesto pri ochrane práv žien zohrávajú aj medzinárodné konferencie organizované OSN. Tieto medzinárodné konferencie tvoria jednak Soft Law, ale potvrdzujú tiež na politickej, vysoko kvalifikovanej úrovni, že téma obchodovania s ľuďmi je otázkou ich medzinárodnej ľudsko-právnej politiky, ako aj váhu príslušnej pozitívno-právnej úpravy, ale aj obyčajovej praxe. Medzinárodné konferencie pôsobia tiež de lege ferenda a podporujú nové legislatívne kroky. Reagujú na nové aspekty tohto celosvetového fenoménu a zdôrazňujú povahu tohto nežiaduceho chovania.

Dôležité miesto pri organizovaní týchto medzinárodných konferencií má opäť už spomínaná Komisia pre postavenie žien (ďalej v tejto kapitole tiež „CSW“), medzi ktorej aktivity neodmysliteľne patrí aj organizovanie svetových konferencií o ženách, ktorých história začína v roku 1975 v Mexico City. Od tej doby OSN uskutočnila ďalšie tri veľké svetové konferencie o ženách.

4.1 Štvrtá svetová konferencia OSN o ženách

Problematike obchodu so ženami sa venovala Štvrtá svetová konferencia OSN o ženách, ktorá sa konala od 4.-15. septembra 1995 v Pekingu (ďalej tejto kapitole len „Štvrtá konferencia o ženách“ v príslušnom gramatickom tvare).³⁹ Štvrtá konferencia o ženách organizovaná CSW a Divíziou OSN pre povznesenie žien sa zároveň považuje za jeden z prelomových medzníkov v oblasti rovnoprávnosti

³⁹ FOURTH WORLD CONFERENCE ON WOMEN 15 SEPTEMBER 1995.

pohlaví. Táto konferencia na rozdiel od prvých troch konferencií pomohla nielen zmapovať, zanalyzovať a zosumarizovať dovedajšie problémy postavenia žien vo svete, ale určila taktiež konkrétne kroky a opatrenia na realizáciu prekonania týchto problémov. Závery tejto konferencie boli deklarované v dokumentoch - Pekinská deklarácia a Akčná platforma,⁴⁰ ktoré vypracovali program na posilnenie postavenia žien.

Pekinská deklarácia obsahuje záväzok vlád zúčastnených na štvrtej konferencii o ženách, prispieť k povzneseniu žien a k eliminovaniu všetkých foriem násillia na ženách a dievčatách, aplikovať Akčnú platformu a dbať na to, aby bol vždy zachovaný prístup s ohľadom na odlišnosť pohlavia.

Akčná platforma, ktorá je rozdelená do šiestich kapitol vymedzuje dvanásť kritických, znepokojujúcich oblastí v postavení žien a definuje strategické ciele a opatrenia, ktoré sú nevyhnutné k povzneseniu žien v nasledujúcich 5 rokoch po konferencii a ktoré by mali byť prijaté v medzinárodnom ako aj národnom meradle. Opatrenia či už zo strany vlád, medzinárodného spoločenstva alebo občianskej spoločnosti vrátane mimovládnych organizácií a súkromného sektora sa v zmysle Akčnej platformy týkajú práve vyššie spomenutých 12 kritických oblastí.

Problematike obchodu so ženami a deťmi a ochrane jeho obetí sa však venuje predovšetkým oblasť - Násillie na ženách, konkrétne jej časť strategické ciele D.3 - Eliminovanie obchodu so ženami a pomoc obetiam zločinu prostitúcie a obchodovania; ale aj oblasti - Vplyv ozbrojeného, alebo iných druhov konfliktov na ženy; Nedostatok úcty a nedostatočnej podpory a ochrany ľudských

⁴⁰ Beijing Declaration and Platform of Action FOURTH WORLD CONFERENCE ON WOMEN 15 SEPTEMBER 1995. A/CONF. 177/20 (1995) and A/CONF. 177/20/Add. 1, 1995.

práv žien; ako aj oblasť - Pretrvávajúca diskriminácia a porušovanie práv dievčat. Každá táto oblasť navrhuje opatrenia k zlepšeniu aktuálnej situácie, pričom celkovým cieľom Akčnej platformy je zaviesť do všetkých oblastí politiky, hospodárstva a správy, prístup s ohľadom na zvláštnosti pohlavia.

Násilie na ženách, jedna z oblastí Pekínskej Akčnej platformy označila násilie na ženách ako prekážku k dosiahnutiu rovnosti, rozvoja a mieru. Vo všetkých spoločnostiach, či už vo väčšej alebo v menšej miere, sú ženy a dievčatá objektom fyzického, sexuálneho alebo psychického zneužívania, pričom ako príčinu a následok tohto násillia na ženách označuje Akčná platforma spoločenské a ekonomické postavenie žien. Tento dokument definuje násilie na ženách ako konanie rodovo podmieneného násillia, ktorý má za následok, alebo je pravdepodobným následkom fyzického, sexuálneho, psychického ublíženia alebo utrpenia žien, vrátane hrozby takéhoto konania, násillia alebo svojvoľného odňatia slobody bez ohľadu či sa to vyskytuje vo verejnom alebo súkromnom živote. V súvislosti s tým je medzi násillie na ženách zahrnuté okrem iného aj obchodovanie so ženami a nútená prostitúcia. Tento dokument považuje účinné potláčanie obchodovania so ženami a dievčatami za naliehavý problém medzinárodného záujmu. Podľa Akčnej platformy je nevyhnutné aby Dohovor o potlačení obchodovania s ľuďmi a koristenia z prostitúcie druhých ako aj iné príslušné dokumenty prijaté v danej oblasti boli opätovne preskúmané a posilnené. Akčná platforma poukazuje na skutočnosť, že ženy a deti, ktoré sú obeťami medzinárodného obchodu, sú vystavené aj ďalšej hrozbe ako je napríklad nechcené tehotenstvo a sexuálne prenosné choroby. Ako už bolo povedané, problematike obchodu so ženami a deťmi sa venuje v rámci tejto oblasti

predovšetkým jej časť strategické ciele D.3 - Eliminovanie obchodu so ženami a pomoc obetiam zločinu prostitúcie a obchodovania, ktoré požadujú od vlád krajín pôvodu, tranzitných a cieľových, regionálnych a medzinárodných organizácii:⁴¹

- zvážiť ratifikáciu a aplikáciu medzinárodných dohovorov týkajúcich sa obchodovania s ľuďmi a otroctva.

- prijať vhodné opatrenia zamerané na základné/podstatné faktory vrátane vonkajších, ktoré podnecujú obchodovanie so ženami a dievčatami za účelom prostitúcie alebo iných foriem komerčného sexuálneho zneužívania, nútených sobášov a nútenej práce s cieľom eliminovať obchodovanie so ženami, posilniť existujúcu legislatívu s úmyslom poskytnúť lepšiu ochranu práv ženám a dievčatám ako aj potrestať páchatelov prostredníctvom trestno-právnych ako aj občiansko-právnych opatrení.

- iniciovať spoluprácu a mimoriadne akcie prostredníctvom príslušných orgánov a inštitúcií s cieľom rozložiť národné, regionálne a medzinárodné siete obchodovania.

- prideliť zdroje/prostriedky s cieľom poskytnúť a zabezpečiť komplexné programy navrhujúce liečiť a rehabilitovať obeť obchodovania s ľuďmi do spoločnosti, vrátane prostredníctvom pracovných školení, právnej pomoci, dôvernej zdravotnej, sociálnej a psychologickej opatery obetí obchodovania ako aj prijať opatrenia s cieľom spolupracovať s mimovládnyimi organizáciami.

- vyvinúť vzdelávacie a školiace programy a politiky a brať ohľad na ustanovenú legislatívu zameranú na

⁴¹ Platform of Action FOURTH WORLD CONFERENCE ON WOMEN, Strategic objective D.3. Eliminate trafficking in women and assist of victims of violence due to prostitution and trafficking.

sexturizmus a obchodovanie, so špeciálnym dôrazom na ochranu mladých žien a detí.

Problematike obchodovania so ženami sa venujú ako už bolo vyššie zmienené aj ďalšie časti Akčnej platformy, čím je zdôraznený multidimenzionálny charakter tohto fenoménu - obchodovania s ľuďmi.

Jednou z týchto oblastí je aj oblasť Akčnej platformy pojednávajúca o ženách v ozbrojenom konflikte. Práve v období ozbrojených konfliktov dochádza k systematickému porušovaniu ľudských práv predovšetkým žien a detí,⁴² ktoré sa charakterizuje ako porušovanie základných princípov medzinárodných ľudských práv a humanitárneho práva čo bolo vyjadrené už Viedenskou deklaráciou a Akčným programom prijatými na II. svetovej konferencii o ľudských právach v roku 1993. Akčná platforma v tejto časti zahŕňa pod porušovanie ľudských práv okrem iného aj sexuálne otroctvo, ktoré je nepriamo spojené s obchodom so ženami. V súvislosti s touto oblasťou Akčná platforma stanovila niekoľko strategických cieľov. Jedným z nich je zníženie nadmerných vojenských výdajov a kontrola dostupnosti zbraní, v ktorom sa okrem iného požaduje od vlád aj bojovať s obchodovaním so ženami a deťmi. Ďalším strategickým cieľom tejto oblasti, ktorý sa dotýka obetí obchodu so ženami a deťmi je podporenie nenásilných foriem rozkladu síl ozbrojených konfliktov a zníženie výskytu zneužívania ľudských práv v ozbrojených konfliktoch. Tento strategický cieľ požaduje od vlád plne rešpektovať normy medzinárodného humanitárneho práva v ozbrojených konfliktoch a prijímať opatrenia nevyhnutné pre ochranu žien a detí, okrem iného aj proti nútenej prostitúcii, v súvislosti s ktorou by mali

⁴² Aj keď počas ozbrojených konfliktov trpí celá spoločnosť, ženy a dievčatá sú obzvlášť dotknuté práve v dôsledku ich postavenia v spoločnosti a ich pohlavia.

vlády prevziať plné vyšetrovanie a trestne stíhať zločincov zodpovedných za tieto zločiny proti ženám a poskytnúť obetiam týchto zločinov kompenzáciu.⁴³

Ludské práva žien - ďalšia oblasť Akčnej platformy zdôrazňuje, že násilie na ženách porušuje a znižuje alebo úplne ruší užívanie ľudských práv a základných slobôd zo strany žien. Zo zreteľom na Deklaráciu na odstránenie násillia na ženách a prácu Špeciálneho poradcu sú rodovo podmienené zločiny ako je okrem iného sexuálne otroctvo a zneužívanie, medzinárodné obchodovanie so ženami a deťmi, či nútená prostitúcia nezlučiteľné s dôstojnosťou a hodnotou ľudskej bytosti a musí sa proti nim bojovať a eliminovať ich. V rámci strategických cieľov tejto oblasti môžeme nájsť zmienku o obchodovaní so ženami a deťmi, ako aj o obetiach tohto fenoménu v strategickom ciele I.1 - Podpora a ochrana ľudských práv žien prostredníctvom implementácie všetkých inštrumentov chrániacich ľudské práva, predovšetkým prostredníctvom Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, ktorý okrem iného požaduje od vlád posilniť implementáciu všetkých relevantných inštrumentov chrániacich ľudské práva s cieľom eliminovať a bojovať proti organizovaným a iným formám obchodovania so ženami a deťmi za účelom sexuálneho zneužívania, pornografie, prostitúcie a sexturizmu ako aj poskytnúť právne a sociálne služby obetiam obchodovania so ženami a deťmi a to aj prostredníctvom medzinárodnej spolupráce.⁴⁴ Obetiam obchodovania so ženami a deťmi sa venuje aj ďalší strategický cieľ tejto oblasti - strategický cieľ I.2 - Zaislenie rovnosti a nediskriminácie podľa práva a v praxi, ktorý požaduje od vlád preskúmať a

⁴³ Platform of Action FOURTH WORLD CONFERENCE ON WOMEN, Strategic objective E. Women and armed conflict.

⁴⁴ Ibid. Strategic objective I.1 Human rights of women.

doplniť trestné právo a proces a okrem iného eliminovať akúkoľvek diskrimináciu žien s cieľom zaistiť aby ženy, obeť obchodovania s ľuďmi neboli reviktimizované alebo diskriminované pri vyšetrowaní a trestnom stíhaní zločinov.⁴⁵

Poslednou oblasťou, ktorá sa taktiež dotýka ochrany obetí obchodu so ženami a deťmi je oblasť týkajúca sa dievčat, ktorá vo svojom strategickom ciele L.7 - Eliminovanie násilia proti dievčatám požaduje od vlád, medzinárodných a nevládných organizácii uzákoniť a uplatňovať legislatívu chrániacu dievčatá pred všetkými formami násilia vrátane sexuálneho zneužívania, či detskej prostitúcie, ako aj prijať asistenčné programy pre dievčatá, ktoré sú obeťami týchto zločinov.⁴⁶

Každá z vyššie zmienených oblastí navrhuje opatrenia k zlepšeniu aktuálnej situácie žien, označuje zodpovedné subjekty a stanovuje kalendár ich realizácie.

4.2 Peking + 5

V súvislosti s Akčnou platformou CSW, ktorá bola Valným zhromaždením OSN poverená monitorovaním Pekinskej deklarácie a Akčnej platformy, systematicky preskúmavala na jej každoročnom zasadnutí pokrok v realizácii 12 kritických oblastí v rozsahu stanovenom v tejto Akčnej platforme a tiež prijímala odporúčania s cieľom napomôcť tejto implementácii. Pomocným orgánom CSW bola Divízia OSN pre povznesenie žien, ktorá pred zasadnutím CSW organizovala stretnutia expertných skupín k predmetnej téme zasadnutia

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Ibid. Strategic objective I.1 Eradicate violence against the girl child.

CSW,⁴⁷ čím napomáhala CSW získať prehľad expertov z vedeckej aj občianskej spoločnosti a tým sa teda sama zúčastňovala na podpore implementácie Pekinskej deklarácie a Akčnej platformy.

CSW dokonca vystupovala aj ako prípravný výbor pre 23. mimoriadne zasadnutie Valného zhromaždenia OSN (ďalej v tejto kapitole len „mimoriadne zasadnutie VZ OSN“ v príslušnom gramatickom tvare),⁴⁸ ktoré sa OSN rozhodla zvolať po piatich rokoch existencie Pekinskej deklarácie a Akčnej platformy práve na odporúčanie CSW. Toto mimoriadne zasadnutie VZ OSN zhodnotilo implementáciu záverov štvrtej konferencie o ženách, vytýčilo pretrvávajúce medzery a problémy a poskytlo nové odporúčania s cieľom zaistiť implementáciu záväzkov stanovených v Pekinskej deklarácii a Akčnej platforme. Závery mimoriadneho zasadnutia VZ OSN boli vyjadrené v Politickej deklarácii, ako aj v dokumente pod názvom Následné aktivity a iniciatívy pre implementáciu Pekinskej deklarácie a Akčnej platformy, ktorá v časti Akcie odporúčané na národnej úrovni obsahuje štyri body zamerané na problematiku komerčného sexuálneho zneužívania žien a dievčat. Navrhuje sa tu prijať opatrenia k postihnutiu príčin obchodovania so ženami a dievčatami za účelom prevádzkovania prostitúcie a iných foriem komerčného sexuálneho zneužívania, ako aj vypracovanie komplexnej stratégie pre účinný postup proti obchodovaniu so ženami a dievčatami, v ktorej je zahrnutá okrem iného aj pomoc,

⁴⁷ 18. - 22. novembra 2002 sa v New Yorku uskutočnilo stretnutie expertnej skupiny týkajúcej sa obchodovania so ženami a deťmi, ktorej cieľom bolo určiť stratégie a programy, ktoré budú najviac účinné v boji proti obchodovaniu so ženami a deťmi v rôznych častiach sveta a táto bolo základom prípravy štyridsiateho siedmeho zasadnutia CSW v marci 2003, ale aj dvanásteho zasadnutia Komisie pre predchádzanie zločinu, ktorého témou bolo okrem iného aj obchodovanie s ľuďmi obzvlášť so ženami a deťmi.

⁴⁸ Organizované pod názvom: "Women 2000: Gender Equality, Development, and Peace for the Twenty-first Century".

ochrana a rehabilitácia obetí. Ďalej sa v nich odporúča zväziť prijatie preventívnych opatrení s cieľom predísť stíhaniu žien a dievčat cudzieho pôvodu/obetí vykorisťovania za ich ilegálny pobyt v zemi, ako aj posilniť koordinačný mechanizmus s cieľom zlepšiť výmenu informácií v oblasti obchodovania so ženami.

Dôležitosť danej problematiky bola zdôraznená aj skutočnosťou, že toto mimoriadne zasadnutie VZ OSN, ktoré sa konalo v New Yorku od 5. - 9. júna 2000 bolo najväčším mimoriadnym zasadnutím Valného zhromaždenia OSN, ktoré sa kedy konalo v centrále v New Yorku.

4.3 Peking + 10

Po desiatich rokoch existencie Pekinskej deklarácie a Akčnej platformy boli tieto dokumenty opätovne prehodnotené CSW na jej štyridsiatom deviatom zasadnutí, ktoré sa konalo od 28. februára do 11. marca 2005. CSW prijala pri tejto príležitosti desaťročného pôsobenia týchto dokumentov Deklaráciu, v ktorej bolo opätovne zdôraznená Pekinská deklarácia a Akčná platforma, ako aj výsledky mimoriadneho zasadnutia VZ OSN, ale aj záväzok štátov zaistiť plnú a intenzívnu implementáciu týchto dokumentov.

Požiadavky stanovené v Akčnej platforme formou strategických cieľov a teda výsledky Štvrtej konferencie o ženách však budú závisieť na sile odhodlania, ktoré prejavia jednotlivé štáty, resp. ich vlády, medzinárodné organizácie a inštitúcie na všetkých ich úrovniach.⁴⁹

⁴⁹ <http://www.feminismus.cz>

5 OCHRANA DETSKÝCH OBETÍ OBCHODU S LUDMI Z POHLADU MEDZINÁRODNÝCH DOHOVOROV UNIVERZÁLNEJ POVAHY

Deťom, ktoré spolu so ženami patria k najzraniteľnejším a zároveň najčastejším obetiam obchodu s ľuďmi je potrebné poskytnúť osobitnú pozornosť a záruky, vrátane primeranej právnej ochrany. A práve deťom, ktorých vek sa v súvislosti s obchodovaním s ľuďmi neustále znižuje, venujeme samostatnú kapitolu tejto práce.

5.1 Prvé medzinárodné dokumenty pojednávajúce o obchodovaní s deťmi

Prvé medzinárodné dokumenty týkajúce sa okrem iného aj problematiky obchodovania s deťmi boli prijaté už na začiatku 20. storočia Spoločnosťou národov. Prvým dokumentom, ktorý bol výslovne venovaný len tejto kategórii ľudských bytostí a ktorý ako prvý kodifikoval základné práva detí, bola Ženevská deklarácia o právach dieťaťa prijatá Spoločnosťou národov dňa 26. septembra 1924.⁵⁰ Už v tejto deklarácii bolo výslovne uvedené, že deti musia byť chránené pred akoukoľvek formou zneužívania.

Na Ženevskú deklaráciu o právach dieťaťa nadviazala Deklarácia práv dieťaťa vyhlásená rezolúciou Valného zhromaždenia 1356 (XIV) v New Yorku dňa 20. novembra 1959 (ďalej v tejto kapitole len „Deklarácia“ v príslušnom gramatickom tvare),⁵¹ ktorá vyzýva rodičov, mužov a ženy

⁵⁰ Geneva Declaration of the Rights of the Child of 1924, adopted Sept. 26, 1924, League of Nations O.J. Spec. Supp. 21, at 43 (1924).

⁵¹ Declaration of the Rights of the Child, G.A. res. 1386 (XIV), 14 U.N. GAOR Supp. (No. 16) at 19, U.N. Doc. A/4354 (1959).

ako jednotlivcov, dobrovoľné organizácie, miestne úrady i vlády krajín, aby uznali práva v tejto Deklarácii uvedené a aby sa prostredníctvom legislatívnych a iných opatrení snažili dosiahnuť ich zachovávanie. Medzi zásady obsiahnuté v tejto Deklarácii, v súlade s ktorými mali byť prijímané legislatívne a iné opatrenia, patria aj zásady, ktoré reagujú na neustále narastajúci fenomén - obchod s ľudskými bytosťami a nepriamo aj na ochranu obetí tohto obchodu. Ide o zásadu, v zmysle ktorej musia byť deti chránené pred všetkými krutosťami a vykorisťovaním a ktorá tiež výslovne stanovuje, že dieťa nesmie byť predmetom obchodu v akejkoľvek forme. Touto Deklaráciou je výslovne stanovené, že práve dieťa je tá ľudská bytosť, ktorej musí byť za každých okolností ako prvej poskytnutá ochrana a pomoc. Nepriamo sa ochrany obetí obchodu s ľudskými bytosťami týka aj zásada č. 2 predmetnej Deklarácii, ktorá okrem iného stanovila, že rozvoj dieťaťa má prebiehať v podmienkach slobody a dôstojnosti, čo v žiadnom prípade obeť obchodu s ľudskými bytosťami nemajú. V oboch prípadoch však ide o formálno-právne nezáväznú ľudsko-právne dokumenty, spadajúce do kategórie Soft law.

5.2 Dohovor o právach dieťaťa

Významnú rolu v oblasti ochrany práv detí nevynímajúc ich ochranu pred obchodovaním s nimi zohral Dohovor o právach dieťaťa, ktorý bol prijatý rezolúciou Valného zhromaždenia v New York dňa 20. novembra 1989 (ďalej v tejto kapitole len „Dohovor“ v príslušnom gramatickom tvare).⁵²

⁵² Convention the Rights of the Child, G.A. res. 44/25, annex, 44 U.N. GAOR Supp. (No. 49) at 167, U.N. Doc. A/44/49 (1989), entered into force Sept. 2 1990.

Tento Dohovor bol výsledkom rokovaní zástupcov krajín s odlišnými spoločenskými a hospodárskymi systémami a rôznymi kultúrnymi, etnickými a náboženskými prístupmi, mimovládnych organizácií a agentúr OSN a okrem USA a Somálska bol prijatý všetkými štátmi OSN.⁵³ Tento Dohovor, ktorý bol prijatý o 30 rokov neskôr od prijatia Deklarácie rozvíjal a konkretizoval zásady v nej zahrnuté. Dohovor, v ktorom je prítomný jednak hodnotový ale tiež materiálny aspekt, je však hybridným inštrumentom predovšetkým kvôli tomu, že sú v ňom zahrnuté práva dieťaťa, ktoré sú súčasťou zmluvného, ale aj obyčajového práva, kogentné ergo omnes záväzné normy, ako aj dispozitívne normy, v dôsledku čoho plní Dohovor do určitej miery aj kodifikačnú úlohu. Skutočnosť, že v Dohovore sú obsiahnuté aj ustanovenia, ktoré sa javia ako rámcové a teda veľmi všeobecné, predovšetkým pokiaľ ide o hospodárske, sociálne a kultúrne práva, prispela k tomu, že tento Dohovor je považovaný za Soft law. Aj napriek tomu je tu neopomenuteľná prítomnosť snahy a záujem chrániť deti, okrem iného aj pred obchodovaním s nimi. Štátom, zmluvným stranám Dohovoru (ďalej len „zmluvná strana“ v príslušnom gramatickom tvare) sa tu však pri výbere prostriedkov dosiahnutia daného účelu ponecháva voľnosť.

Obchod s deťmi ako fenomén, pred ktorým je nevyhnutné tieto ľudské bytosti chrániť, nie je opomenutý ani v tomto Dohovore. Zdôrazňuje sa tým fakt, že obchodovanie s týmito ľudskými bytosťami, za ktoré Dohovor považuje každú osobu mladšiu ako osemnásť rokov, pokiaľ podľa právneho poriadku zmluvnej strany, ktorej je táto ľudská bytosť štátnym príslušníkom, nie je plnoletosť dosiahnutá skôr, si vyžaduje zvláštnu pozornosť. V súvislosti s tým sa zmluvné

⁵³ http://www.detskaprava.cz/rodic/opravech_umluva.asp

strany zaväzujú prijať všetky nevyhnutné vnútroštátne, dvojstranné a mnohostranné opatrenia na zabránenie únosu, predaja detí a obchodovania s nimi za akýmkoľvek účelom.⁵⁴ Ide teda o rámcové ustanovenie, ktoré tu nerieši konkrétne formy obchodovania s deťmi (ďalej len „Rámcové ustanovenie“ v príslušnom gramatickom tvare).

Osobitnú pozornosť však Dohovor venuje obchodovaniu za účelom sexuálneho vykorisťovania a sexuálneho zneužívania, pod ktorým sa tu rozumie zvädzanie alebo donucovanie detí k akejkoľvek nezákonnej sexuálnej činnosti; vykorisťovanie a zneužívanie detí na prostitúciu alebo na iné nezákonné sexuálne praktiky; vykorisťovanie a zneužívanie detí pre pornografiu a pornografické materiály.⁵⁵ V rámci tohto výpočtu môžeme hovoriť nepriamo aj o obchodovaní za účelom vydaja/vynúteného manželstva.

S Rámcovým ustanovením je prepojené aj ustanovenie pojednávajúce o nezákonomn premiestňovaní detí do zahraničia, čím chce Dohovor poukázať okrem iného aj na obchodovanie s deťmi za účelom adopcie. S cieľom predísť tejto forme obchodovania zaväzuje Dohovor zmluvné strany k tomu, aby osvojenie dieťaťa povoľovali len na to kompetentné orgány a aby zmluvné strany uskutočnili všetky opatrenia potrebné na zabezpečenie toho, aby osvojenie v cudzej krajine nevedlo k neoprávnenému finančnému zisku zúčastnených osôb.⁵⁶

Ďalšou formou obchodovania s deťmi je obchodovanie za účelom nútenej práce, ktorá je riešená v článku 32 Dohovoru, ktorého cieľom je nepriamo, keďže ide tak ako aj v predchádzajúcich ustanoveniach, v ktorých je obsiahnutý materiálny aspekt, chrániť obeť tejto formy obchodovania

⁵⁴ Dohovor o právach dieťaťa, čl. 35.

⁵⁵ Ibid., čl. 34.

⁵⁶ Ibid. čl. 21.

s ľudskými bytosťami. Táto forma obchodovania je nepriamo obsiahnutá aj v článku 33 tohto Dohovoru, v ktorom sa zmluvné strany zaväzujú okrem iného prijať všetky nevyhnutné opatrenia, vrátane zákonodarných, správnych, sociálnych a kultúrnych opatrení na zabránenie využívania detí pri ich nezákonnej výrobe narkotických a psychotropných látok.

Ďalšiu formu obchodovania s deťmi - obchodovanie za účelom predaja ľudských orgánov, ktorá nie je výslovne uvedená v Dohovore, však môžeme nepriamo vyvodiť z článku 6 tohto Dohovoru,⁵⁷ v ktorom je upravené kogentné neodňateľné právo na život a v súvislosti s tým záväzok zmluvnej strany zabezpečiť prežitie a rozvoj dieťaťa.

Zmluvné strany sa však zaväzujú chrániť dieťa aj pred všetkými ostatnými formami vykorisťovania, ktoré akýmkoľvek spôsobom škodia blahu dieťaťa.⁵⁸

Dohovor neopomenul ani práva detí počas ozbrojených konfliktov, kedy taktiež dochádza k obchodovaniu s deťmi jednak za účelom ich sexuálneho zneužívania, ako aj za účelom ich nasadenia ako vojakov alebo pomocného personálu. V súvislosti s tým sa zmluvné strany zaväzujú zabezpečiť ochranu a starostlivosť o deti, ktorých sa ozbrojený konflikt dotkne.⁵⁹

Výrazný hodnotový aspekt, ktorý je prepojený s materiálnym aspektom je obsiahnutý v článku 39 Dohovoru, ktorého cieľom je zabezpečiť, aby bola deťom, ktoré sa stali obeťami využívania za účelom finančného obohacovania alebo zneužívania, mučenia alebo inej formy krutého, neludského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania

⁵⁷ Hýbnerová, S.: Smluvní úprava OSN k potírání obchodu se ženami a dětmi za účelem sexuálního vykořisťování. In: Právní následky mezinárodně protiprávního chování, Pocta Čestmíru Čepelkovi k 80. narozeninám, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2007, s. 231.

⁵⁸ Dohovor o právech dieťaťa, čl. 36.

⁵⁹ Ibid, čl. 34.

poskytnutá potrebná starostlivosť pre zotavenie a sociálnu reintegráciu.

Obchodovanie s deťmi bez ohľadu na to za akým účelom k nemu dochádza, je porušovaním základných ľudských práv a to práv dieťaťa nebyť podrobené mučeniu alebo inému krutému, neludskému zaobchádzaniu, pričom v zmysle článku 37 Dohovoru sa zmluvné strany zaväzujú zabezpečiť, aby k takémuto porušeniu práv detí nedochádzalo. Obetiam obchodu s deťmi sú upierané aj ďalšie ľudské práva ako napríklad právo na súkromie a rodinný život. Zasahovanie do týchto práv je Dohovorom zakázané a Dohovor dokonca priznáva dieťaťu právo na zákonnú ochranu proti takýmto zásahom, čím je vyjadrený hodnotový aspekt tohto Dohovoru.

5.2.1 Kontrolný mechanizmus

Sledovanie plnenia záväzkov prijatých Dohovorom má na starosti Výbor pre práva dieťaťa (ďalej v tejto kapitole len „Výbor“ v príslušnom gramatickom tvare), ktorý zahájil svoju činnosť v roku 1991. Jeho cieľom bolo, tak ako aj v prípade Výboru pre odstránenie diskriminácie žien, vytvoriť si, na základe správ zmluvných strán o opatreniach prijatých na uvedenie práv detí uznaných v tomto Dohovore do života a o pokroku, ktorý sa dosiahol pri používaní týchto práv, prehľad o vnútroštátnej implementácii Dohovoru v príslušnej zmluvnej strane. Zmluvné strany, ktoré sa zaväzujú predkladať tieto správy každých päť rokov, pričom prvú správu sa zaväzujú predložiť do dvoch rokov od ratifikácie tohto Dohovoru, majú poukázať taktiež na ťažkosti, s ktorými sa stretli pri implementácii Dohovoru. Výbor za tým účelom vydal podrobné smernice obsahujúce detailný popis informácii, ktoré majú správy obsahovať, s tým, že problematika sexuálneho vykorisťovania detí je

v sledovacej agende uvádzaná vždy prioritne.⁶⁰ Výbor je okrem toho oprávnený od zmluvných strán požadovať ďalšie informácie významné pre vykonávanie Dohovoru. Správy, ktoré tieto zmluvné strany predkladajú, majú byť na národnej úrovni zverejňované a distribuované. Na základe takto poskytnutých informácií od zmluvných strán Výbor identifikuje nebezpečenstvo ohrozujúce blahobyť detí sveta, hľadá praktické riešenie konkrétnych problémov, na základe čoho robí týmto zmluvným stranám návrhy a všeobecné odporúčania, ktoré však nie sú pre zmluvné strany záväzné a teda sú nevynútiteľné. Výbor je poverený vedením trvalého dialógu zahrnujúceho všetky strany zaoberajúce sa rozvojom detských práv, pričom aktívne spolupracuje s odbornými organizáciami činnými v tejto oblasti, ako napríklad UNICEF, WHO, ILO, ktoré majú právo byť prítomné na rokovaní o vykonávaní ustanovení Dohovoru. Výbor je oprávnený dokonca vyzvať tieto organizácie a iné príslušné orgány, aby predniesli názory odborníkov na vykonávanie Dohovoru v oblastiach spadajúcich do ich činnosti a podľa vlastnej úvahy im postupuje správy zmluvných strán obsahujúce požiadavky alebo poukazujúce na potrebu technickej rady alebo pomoci.

Aj napriek tomu, že Výboru bola priznaná funkcia kontrolného orgánu, tak ako to bolo aj pri Výbore pre odstránenie diskriminácie žien, neboli mu priznané žiadne donucovacie prostriedky a ani v tomto prípade Výbor nedisponuje právom uložiť zmluvným stranám pokutu, ak si svoju povinnosť predkladať správy splnia oneskorením, resp. si túto povinnosť nesplnia vôbec. Týmto Dohovorom nebolo

⁶⁰ Hýbnerová, S.: Smluvní úprava OSN k potírání obchodu se ženami a dětmi za účelem sexuálního vykořisťování. In: Právní následky mezinárodně protiprávního chování, Pocta Čestmíru Čepelkovi k 80. narozeninám, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2007, s. 231.

umožnené jednotlivcom a ani zmluvným stranám podávať individuálne alebo medzištátne oznámenie o tom, že konkrétny štát, zmluvná strana neplní záväzky podľa Dohovoru, čo bolo v porovnaní s Výborom pre odstránenie diskriminácie žien, ktorý túto možnosť získal prijatím Opčného protokolu k dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácii žien, krokom späť v oblasti ochrany obetí obchodu s ľuďmi. Výbor nie je oprávnený ani k šetreniu na mieste v prípade podozrenia z porušovania niektorého zo záväzkov stanovených Dohovorom.⁶¹

K Dohovoru boli z titulu chrániť deti v roku 2000 prijaté dva Opčné protokoly:

- Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa o zapojení detí do ozbrojeného konfliktu
- Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa týkajúci sa predaja detí, detskej prostitúcie a detskej pornografie,

pričom Opčnému protokolu k Dohovoru o právach dieťaťa týkajúceho sa predaja detí, detskej prostitúcie a detskej pornografie sa budeme bližšie venovať v ďalšej podkapitole, čím však v žiadnom prípade nechceme potlačiť dôležitosť Opčného protokolu k Dohovoru o právach dieťaťa o zapojení detí do ozbrojeného konfliktu, ktorý má taktiež z hľadiska obchodovania s deťmi a v spojitosti s predchádzajúcim výkladom Dohovoru dôležité postavenie.

Dohovor o právach dieťaťa je prvým a dosiaľ jediným medzinárodným dokumentom, ktorý upravuje celý katalóg práv dieťaťa a ktorý je pre jeho zmluvné strany záväzný. Je to prvý ľudsko-právny inštrument, v ktorom boli zahrnuté prvky trestného práva.

⁶¹ Scheu, H. CH.: Mezinárodní ochrana práv dítěte, Acta Universitatis Carolinae Iuridica AUC/3-4, Praha 1998, s. 59-72.

5.2.2 Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa týkajúci sa predaja detí, detskej prostitúcie a detskej pornografie

Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa týkajúci sa predaja detí, detskej prostitúcie a detskej pornografie, bol prijatý Rezolúciou Valného zhromaždenia OSN A/RES/54/263 25.05.2000 (ďalej len „Opčný protokol“ v príslušnom gramatickom tvare).⁶² Tento Opčný protokol, v ktorom prevláda materiálny aspekt, avšak svoje nezastupiteľné miesto tu má aj hodnotový aspekt, môžeme z tohto dôvodu považovať za hybridný dokument. Prevažná materiálna stránka a to aj v spojitosti s obeťami trestných činov kvalifikovaných v tomto Opčnom protokole, radí tento Opčný protokol skôr medzi trestno-právne dokumenty. Na rozdiel od Dohovoru, v ktorom prevláda hodnotový aspekt a radí sa medzi ľudsko-právne inštrumenty, Opčný protokol požaduje rozšíriť Dohovorom požadované opatrenia k zaisteniu ochrany dieťaťa pred ich predajom, detskou prostitúciou a pornografiou a okrem spolupráce v oblasti jurisdikcie a extradície v súvislosti s ktorými sa tu zmluvným stranám ukladajú záväzky, aj harmonizáciu vnútroštátnych opatrení.

Tento Opčný protokol bol prijatý v dôsledku znepokojenia štátov z neustále rozpínajúceho sa obchodu s deťmi za účelom predaja detí, detskej prostitúcie a detskej pornografie.

Štáty, zmluvné strany Opčného protokolu sa v ňom v prvom rade zaväzujú zakázať predaj detí, detskej prostitúcie a detskej pornografie, pričom Opčný protokol

⁶² Optional Protocol to the Convention on the Rights of Child on the sale of children, child prostitution, and child pornography, G.A. Res. 54/263, Annex II, 54 U.N. GAOR Supp. (No. 49) at 6, U.N. Doc. A/54/49, Vol. III (2000), entered into force January 18, 2002.

pri definícii týchto pojmov vychádza zo záverov Prvého Svetového kongresu proti komerčnému sexuálnemu vykorisťovaniu detí, ktorý sa konal v dňoch 27. - 31. augusta 1996 v Štokholme a ktorý identifikoval obchod s deťmi, detskú prostitúciu a detskú pornografiu ako formy komerčného sexuálneho zneužívania detí. Predajom detí sa tu rozumie akýkoľvek úkon alebo transakcia, pri ktorom ktokoľvek, či už jednotlivec alebo skupina odovzdá inej osobe dieťa za odmenu, alebo akúkoľvek inú protihodnotu.⁶³ Detskú prostitúciu Opčný protokol definuje ako využívanie dieťaťa k sexuálnym aktivitám za odmenu, alebo akúkoľvek inú protihodnotu a detskú pornografiu ako akékoľvek zobrazovanie dieťaťa ľubovoľnými prostriedkami pri skutočných alebo simulovaných sexuálnych aktivitách, alebo akékoľvek zobrazovanie pohlavných orgánov dieťaťa predovšetkým na sexuálne účely.⁶⁴

Prijatím a ratifikáciou tohto Opčného protokolu sa štáty, zmluvné strany Opčného protokolu zaviazali implementovať do svojho vnútroštátneho poriadku nasledujúce skutkové podstaty trestných činov:

- ponúkanie, odovzdanie alebo prijatie dieťaťa akýmkoľvek prostriedkami za účelom sexuálneho vykorisťovania dieťaťa; dodanie orgánov dieťaťa za odplatu; zapojenia dieťaťa do nútenej práce;
- získavanie súhlasu k adopcii dieťaťa sprostredkovateľom za použitia neprístupných prostriedkov v rozpore s platnými medzinárodnoprávnymi dokumentmi o adopcii;⁶⁵

⁶³ Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa týkajúci sa predaja detí, detskej prostitúcie a detskej pornografie, čl. 2, písm. a).

⁶⁴ Ibid., čl. 2, písm. a).

⁶⁵ Haagský dohovor o ochrane detí a o spolupráci pri medzištátnych osvojeniach z roku 1993.

- ponúkanie, získavanie, sprostredkovanie či poskytovanie dieťaťa k detskej prostitúcii;
- výroba, distribúcia, šírenie, dovoz, ponúkanie, predaj či držba detskej pornografie.⁶⁶

To, či tieto trestné činy boli spáchané jednotlivcom alebo organizovanou skupinou, na území štátu, zmluvnej strany Opčného protokolu, alebo mimo tohto územia nezohrávalo v zmysle Opčného protokolu rolu. Trestným v zmysle Opčného protokolu bol aj pokus o spáchanie týchto trestných činov, spolupáchateľstvo, či účasť na ktoromkoľvek z týchto trestných činov a zodpovednosti sa tu nemohli zbaviť ani právnické osoby.⁶⁷ Tieto skutkové podstaty trestných činov však mali predstavovať len minimum, ktoré má byť v danej oblasti obsiahnuté v ustanoveniach trestného práva štátov, zmluvných strán Opčného protokolu. Aj keď Opčný protokol stanovil toto minimum, stanovenie samotných trestov ponechal na štátoch, zmluvných stranách Opčného protokolu, pričom jedinou požiadavkou Opčného protokolu voči štátom, ich zmluvným stranám pre stanovenie trestu bolo zohľadniť závažnosť týchto činov.⁶⁸

Jurisdikcia štátov nad týmto Opčným protokolom kvalifikovanými trestnými činmi (ďalej tiež „trestný čin“ v príslušnom gramatickom tvare), ktorá je týmto Opčným protokolom prvýkrát v oblasti obchodovania s ľuďmi jednoznačne daná, je založená na teritoriálnom princípe, v dôsledku čoho je každý štát, zmluvná strana Opčného protokolu povinná trestne stíhať páchatelov, ktorí sa dopustili trestného činu na jeho území, alebo na palube lode alebo lietadla registrovaného v tomto štáte.⁶⁹ Svoju

⁶⁶ Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa týkajúci sa predaja detí, detskej prostitúcie a detskej pornografie, čl. 3, ods. 1.

⁶⁷ Ibid., čl. 3, ods. 2, 4.

⁶⁸ Ibid., čl. 3, ods. 3.

⁶⁹ Ibid., čl. 4, ods. 1.

jurisdikciu je oprávnený uplatniť aj štát, zmluvná strana Opčného protokolu, ktorý je domovským štátom páchatela.⁷⁰ Ide teda o subsidiárne využitie princípu aktívnej personalita. V prípade, že štátnym občanom štátu, zmluvnej strany Opčného protokolu je obeť, tento štát je oprávnený uplatniť svoju jurisdikciu na základe princípu pasívnej personalita stanovenej bodom 2. článku 4 Opčného protokolu. V prípade, ak je občanom štátu, zmluvnej strany Opčného protokolu páchatel a tento štát ho odmietne vydať štátu, zmluvnej strany Opčného protokolu, ktorý využíva princíp pasívnej personalita, je tento štát povinný uplatniť svoju jurisdikciu.⁷¹ Princípy uplatnenia jurisdikcie zaväzujúce štáty, zmluvné strany Opčného protokolu v žiadnom prípade nevyklučujú akúkoľvek jurisdikciu vykonávanú v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi štátov, zmluvných strán Opčného protokolu.⁷²

Opčným protokolom kvalifikované trestné činy podliehajú v zmysle tohto Opčného protokolu extradícii. V prípade, ak štáty, zmluvné strany Opčného protokolu majú medzi sebou už uzatvorenú extradíčnú zmluvu, ktorá však na trestné činy kvalifikované Opčným protokolom nehľadí ako na trestné činy podliehajúce extradícii, tak práve odsekom 1 článku 5 Opčného protokolu sa tieto trestné činy stávajú automaticky jej súčasťou. Ak extradíčnú zmluvu medzi štátmi, zmluvnými stranami Opčného protokolu nebola ešte do momentu ratifikácie Opčného protokolu týmito štátmi uzatvorená a tieto jej existenciou podmieňujú vydávanie páchatelov, tak v takto budúcnosti prijatej extradíčnej zmluve sa štáty, zmluvné strany Opčného protokolu zaväzujú

⁷⁰ Páchatel je občanom štátu, zmluvnej strany Opčného protokolu alebo tu má trvalý pobyt.

⁷¹ Princíp univerzálnej jurisdikcie.

⁷² Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa týkajúci sa predaja detí, detskej prostitúcie a detskej pornografie, čl. 5 ods. 2.

trestné činy kvalifikované Opčným protokolom zahrnúť. Silu extradičnej zmluvy môžu štáty, zmluvné strany Opčného protokolu, ktoré podmieňujú vydávanie páchatelov práve existencii extradičnej zmluvy, priznať pri Opčným protokolom kvalifikovaných trestných činoch aj samotnému Opčnému protokolu, pričom samotná extradícia bude v tomto prípade podliehať podmienkam stanoveným v právnom poriadku dožiadaného štátu, zmluvnej strany Opčného protokolu.⁷³ Štáty, zmluvné strany Opčného protokolu, ktoré nepodmieňujú extradíciu páchatelov predmetných trestných činov existencii extradičných zmlúv, sa zaväzujú uznať predmetné trestné činy vo svojich vzájomných vzťahoch za trestné činy podliehajúce extradícii.⁷⁴

Trestné činy presahujúce hranice jedného štátu požadujú za účelom ich vyšetrovania, trestania, či extradičného konania spoluprácu medzi jednotlivými štátmi, pričom štáty, zmluvné strany Opčného protokolu sa dokonca k tejto spolupráci zaväzujú.⁷⁵ Základ pre túto spoluprácu tvoria predovšetkým zmluvy alebo iné dohody o právnej pomoci, ktoré štáty, zmluvné strany Opčného dohovoru prijali, čím však nie je znemožnená spolupráca medzi štátmi, zmluvnými stranami, ktoré predmetnými zmluvami nedisponujú. V tomto prípade prebieha spolupráca v súlade s vnútroštátnym právnym poriadkom dotknutých štátov, zmluvných strán Opčného protokolu.

V tomto trestno-právnom dokumente je však neopomenuteľný už spomínaný hodnotový aspekt, ktorý je vyjadrený v ustanoveniach pojednávajúcich o obetiach Opčným protokolom kvalifikovaných trestných činov (ďalej v tejto kapitole len „obet“ v príslušnom gramatickom tvare). Na

⁷³ Ibid., čl. 5 ods. 2.

⁷⁴ Ibid., čl. 5, ods. 3.

⁷⁵ Ibid., čl. 6, ods. 2.

tieto obeť sa tu prihliada z ľudsko-právneho hľadiska a štáty, zmluvné strany Opčného protokolu sa im v záujme zvýšenia ich ochrany práv a záujmov zavazujú priznať v trestnom konaní osobitné postavenie.⁷⁶ Týmto obeťiam sa z hľadiska ich zraniteľnosti a ich zvláštnych potrieb v rámci trestného konania, či už vystupujú ako obeť alebo ako svedkovia, prispôsobujú štátmi, zmluvnými stranami Opčného protokolu používané postupy. Štáty, zmluvné strany Opčného protokolu sa zavazujú v rámci svojho vnútroštátneho práva zabezpečiť, aby detské obeť boli oboznamované so svojimi právami, s priebehom súdneho konania, aby im bolo umožnené v priebehu súdneho konania prezentovať ich názory, potreby a obavy a aby im boli za tým účelom počas súdneho konania poskytnuté podporné služby.⁷⁷ V súvislosti s tým sa štáty, zmluvné strany Opčného protokolu zavazujú zabezpečiť pre osoby pracujúce s týmito obeťami nevyhnutnú odbornú, predovšetkým psychologickú a právnu prípravu. Štáty, zmluvné strany Opčného protokolu sa v závislosti od prípadu zavazujú tiež chrániť súkromie a totožnosť detských obeť, ale aj ich rodín a svedkov, ktorí svedčia v prospech týchto obeť s cieľom uchrániť ich pred zavražďovaním a odvetou.⁷⁸ Za tým účelom sa štáty, zmluvné strany Opčného protokolu zavazujú prijať v súlade so svojim vnútroštátnym právnym poriadkom opatrenia proti neprípustnému šíreniu informácii, ktoré by mohli viesť k odhaleniu totožnosti týchto detských obeť.⁷⁹ Okrem týchto opatrení, ktoré sa štáty, zmluvné strany Opčného protokolu zavazujú prijať, pričom si je dôležité uvedomiť, že ide len exemplifikatívny výpočet, sa tieto štáty zavazujú prijať aj opatrenia s cieľom zaistiť

⁷⁶ Ibid., čl. 8, ods. 1.

⁷⁷ Ibid., čl. 8, ods. 1., písm. a) - d).

⁷⁸ Ibid., čl. 8, ods. 1., písm. f).

⁷⁹ Ibid., čl. 8, ods. 1., písm. e).

ich sociálnu reintegráciu, úplné fyzické aj psychické zotavenie, resp. akúkoľvek inú pomoc spočívajúcu v ich znovuzачlenení do spoločnosti.⁸⁰

Pomoci reintegrácie obetí nepriamo napomáha aj ich odškodnenie za škody im spôsobené právne zodpovednými osobami. Odškodnenie pre obeť sa Opčný protokol snaží zabezpečiť tým, že od štátov, zmluvných strán Opčného protokolu žiada zaistiť, aby všetky obeť mali prístup k primeraným postupom, prostredníctvom ktorých odškodnenie od týchto osôb môžu získať.⁸¹ V súvislosti s rozhodovaním o udelení odškodného deťom obetiam sú štáty, zmluvné strany Opčného protokolu povinné predchádzať zbytočným prietahom pri samotnom prejednávaní veci, ako aj pri plnení súdnych príkazov. Štátom, zmluvným stranám však nevzniká povinnosť odškodniť obeť z vlastných finančných zdrojov.

Opčný protokol myslí aj na osoby a organizácie, ktoré sa podieľajú jednak na predchádzaní Opčným protokolom kvalifikovaných trestných činov - čím nepriamo plní aj preventívnu funkciu - ako aj na ochrane a rehabilitácii obetí týchto trestných činov, ktorým má byť v rámci vnútroštátneho poriadku zaručená ich bezpečnosť. Prevencii trestných činov uvedených týmto Opčným protokolom sa síce všeobecne, ale viac venuje článok 9 Opčného protokolu, ktorý za účelom predchádzania týmto trestným činom vyzýva štáty, zmluvné strany Opčného protokolu k prijímaniu alebo posilneniu, realizácii a zverejneniu zákonov, administratívnych opatrení a programov, pričom dôraz sa tu kladie práve na obeť týchto trestných činov. Preventívnu funkciu plnia štáty, zmluvné strany Opčného protokolu aj prostredníctvom osvetových, vzdelávacích a školiacich programov, prostredníctvom ktorých zvyšujú informovanosť

⁸⁰ Ibid., čl. 9, ods. 3.

⁸¹ Ibid., čl. 9, ods. 4.

širokej verejnosti vrátane detí o preventívnych opatreniach a škodlivých následkoch trestných činov kvalifikovaných Opčným protokolom.

Pre trestné činy uvedené v Opčnom protokole je charakteristické, že presahujú hranice jedného štátu, v dôsledku čoho nie je možné opomenúť Opčným protokolom požadovanú medzinárodnú spoluprácu za účelom prevencie, odhaľovania, vyšetrovania, stíhania a trestania osôb zodpovedných za predmetné trestné činy, ako aj za účelom pomoci obetiam týchto trestných činov pri ich fyzickom a psychickom zotavení, sociálnej integrácii a repatriácii.⁸² Svoje miesto tu má aj medzinárodná spolupráca s cieľom riešiť prvotné príčiny, ktorými sa deti stávajú zraniteľnejšími voči predmetným trestným činom a to chudobu a zaostalosť a to na všetkých úrovniach, nevynímajúc spoluprácu medzi svojimi vnútroštátnymi orgánmi, vnútroštátnymi a medzinárodnými mimovládnyimi organizáciami a medzinárodnými organizáciami. Táto Opčným protokolom všeobecne formulovaná požiadavka medzinárodnej spolupráce však nijako nezaväzuje štáty, zmluvné strany Opčného protokolu.

Opčný protokol však nebol žiadnym prínosom čo sa týka kompetencií Dohovorom vytvoreného Výboru. Aj týmto Opčným protokolom mu bola priznaná len monitorovacia funkcia. Snaha ísť nad rámec monitorovacieho systému však dokazujú smernice Výboru týkajúce sa úvodných správ predkladaných štátmi, zmluvnými stranami Opčného protokol v súlade s Opčným protokolom, či už automaticky,⁸³ alebo na žiadosť Výboru.⁸⁴

⁸² Ibid., čl. 10.

⁸³ Prvú správu podávajúcu súhrnnú informáciu o opatreniach, ktoré príslušný štát prijal na implementáciu ustanovení Opčného protokol predloží štát, zmluvná strana Opčného protokolu do dvoch rokov od doby, kedy pre ňu tento Opčný protokol vstúpi v platnosť a potom každých 5 rokov.

5.3 Dohovor Medzinárodnej organizácie práce o zákaze a okamžitých opatreniach na odstránenie najhorších foriem detskej práce

Obchodovaním s deťmi sa zaoberala v roku 1999 aj Medzinárodná organizácia práce, ktorá dňa 17. júla 1999 schválila Dohovor o zákaze a okamžitých opatreniach na odstránenie najhorších foriem detskej práce (ďalej len „Dohovor ILO“ v príslušnom gramatickom tvare).⁸⁵

Týmto Dohovorom ILO boli za najhoršie formy detskej práce kvalifikované okrem iného aj všetky formy otroctva a praktík podobných otroctvu, ako napríklad obchodovanie s deťmi, ale aj využívanie, získavanie alebo ponúkание detí na prostitúciu, na výrobu pornografie alebo pre pornografický priemysel.

Zmluvné strany Dohovoru ILO (ďalej len „Zmluvná strana“ v príslušnom gramatickom tvare) sa zaviazali za účelom zabezpečenia zákazu a eliminácie týchto foriem detskej práce prijať okamžité a účinné opatrenia. Zmluvné strany sa zaviazali na spoločných postupoch pri predchádzaní týmto najhorším formám detskej práce, predovšetkým prostredníctvom stanovenia vhodných mechanizmov s cieľom monitorovať implementáciu Dohovoru ILO, prostredníctvom stanovenia a implementácie akčných programov k eliminácii najhorších foriem detskej práce, či prostredníctvom prijatia nevyhnutných opatrení k zaisteniu účinnej implementácie a realizácie ustanovení Dohovoru ILO, vrátane ustanovení pojednávajúcich o sankciách.

⁸⁴ Hýbnerová, S.: Smluvní úprava OSN k potírání obchodu se ženami a dětmi za účelem sexuálního vykořisťování. In: Právní následky mezinárodně protiprávního chování, Pocta Čestmíru Čepelkovi k 80. narozeninám, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2007, s. 237.

⁸⁵ Convention Concerning the Prohibition and Immediate Action for the Elimination of the Worst Forms of Child Labor, (ILO No. 182), 2133 U.N.T.S.161, entered into force Nov. 19, 2000.

Dohovorom ILO bola zdôraznená taktiež dôležitosť vzdelania pri eliminácii detskej práce, v dôsledku čoho sa zmluvné strany zaviazali prijať účinné opatrenia, čím bol vnesený do Dohovoru ILO s prevládajúcim materiálnym aspektom aj hodnotový aspekt. Tieto účinné opatrenie mali spočívať okrem iného v poskytnutí nevyhnutnej pomoci pri vymaňovaní sa detí z najhorších foriem detskej práce a pri ich rehabilitácii a sociálnej integrácii. Zmluvné strany sa ďalej zaviazali zaistiť deťom prístup k bezplatnému základnému vzdelaniu a v prípade potreby aj odbornému školeniu pre deti, ktoré sa vymanili z pod najhorších foriem detskej práce. Pri prijímaní týchto, ale aj ďalších opatrení v zmysle Dohovoru ILO, sa zmluvné strany zaviazali zobrať na zreteľ osobitnú situáciu dievčat.⁸⁶

Tak ako Opčný Protokol k Dohovoru o právach dieťaťa týkajúci sa predaja detí, detskej prostitúcie a detskej pornografie, aj tento Dohovor ILO môžeme považovať za medzinárodný legislatívny rámec prevencie a potlačovania komerčného sexuálneho zneužívania detí, čo bolo konštatované aj jedným so Svetových Kongresov proti komerčnému sexuálnemu zneužívaniu detí, ktorým sa venujeme v nasledujúcich podkapitolách.

⁸⁶ Dohovor o zákaze a okamžitých opatreniach na odstránenie najhorších foriem detskej práce.

6 SVETOVÉ KONGRESY A KONFERENCIE O DEŤOCH

Okrem medzinárodných dohovorov, ktoré sú v oblasti boja proti obchodovaniu s deťmi, resp. v oblasti ochrany obetí obchodu s deťmi prijímané, majú významné postavenie aj konferencie a kongresy, ktoré sa v súvislosti s týmto narastajúcim problémom uskutočňujú. Cieľom týchto kongresov a konferencií, ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou normotvorného procesu, je okrem iného aj zjednotenie názorov na daný problém.

6.1 Prvý svetový kongres proti komerčnému sexuálnemu zneužívaniu detí

Jedným z kongresov venovaných problematike detí ako obetí obchodu s ľuďmi bol takzvaný Štokholmský svetový kongres, ktorý je tiež označovaný aj ako Prvý svetový kongres proti komerčnému sexuálnemu zneužívaniu detí (ďalej len „Kongres“ v príslušnom gramatickom tvare). Tento Kongres obsahoval s prihliadnutím na Dohovor o právach dieťaťa výzvu, ako aj záväzok hájiť práva dieťaťa a reagoval na jednu z najzávažnejších foriem násillia na deťoch, ktorým je práve komerčné sexuálne zneužívanie detí. Iniciátormi tohto Kongresu boli národné vlády, ako aj vládne a mimovládne organizácie zaoberajúce sa právami detí. Výsledkom tohto Kongresu, ktorý trval od 27 - 31. augusta 1996 boli dva dokumenty - Deklarácia a Plán činnosti proti komerčnému sexuálnemu zneužívaniu detí.

Na tomto Kongrese bola prijatá aj medzinárodne platná definícia sexuálneho zneužívania detí, ktorou sa rozumie využitie dieťaťa na sexuálne účely výmenou za peniaze alebo

odmenu v naturáliách medzi dieťaťom, zákazníkom, sprostredkovateľom alebo agentom a inými, ktorí zarábajú na obchode s deťmi pre tieto účely. Zároveň tu boli definované tri formy komerčného sexuálneho zneužívania detí - obchod s deťmi, detská prostitúcia, detská pornografia, ktorých definície neskôr použil aj Dohovor (viď podkapitola 5.2 Dohovor o právach dieťaťa). Komerčné sexuálne zneužívania detí je týmito dokumentmi považované za závažné porušenia práv dieťaťa, za násilie na deťoch, nútenú prácu a novodobú formu otroctva. Dieťa sa tu jednak stáva nielen predmetom sexu ale aj obchodu. Tieto dokumenty požadujú kriminalizáciu všetkých foriem komerčného sexuálneho zneužívania detí a potrestanie všetkých osôb zapojených do obchodu s detským sexom.

Deklarácia a Plán činnosti proti komerčnému sexuálnemu zneužívaniu detí, ktorý si pozorne všíma odporúčania Výboru pre práva dieťaťa ako aj Osobitného spravodajcu pre obchodovanie s deťmi, uznávajú tiež iniciatívy početných medzinárodných a regionálnych organizácii vrátane Interpolu, Rady Európy ako aj Svetovej organizácie turistického ruchu, obzvlášť jej Vyhlásenie o zamedzení organizovanej sexuálnej turistiky z roku 1995. Tieto dokumenty obsahujú aj konkrétne kroky, ktoré by mali štáty v danej oblasti prijať, pričom si uvedomujú nadnárodný charakter tohto problému, proti ktorému je možné bojovať len vzájomnou spoluprácou týchto štátov. Štáty by mali spolupracovať tak, aby boli nájdené účinné prostriedky boja s týmto medzinárodným obchodom, ktorý zasahuje do integrity dieťaťa a popiera jeho základné práva. Týmito dokumentmi boli taktiež účastnícke štáty vyzvané k vypracovaniu vnútroštátnych plánov činnosti proti komerčnému sexuálnemu zneužívaniu detí, tzv. Národných plánov boja proti komerčnému sexuálnemu zneužívaniu detí. Zároveň sa tu

pripúšťa proces samotného vypracovania Opčného protokolu k Dohovoru o právach dieťaťa, ktorý by sa týkal obchodovania s deťmi, detskej prostitúcie a detskej pornografie.

6.1.1 Následné konferencia k Svetovému kongresu proti komerčnému sexuálnemu zneužívaniu detí

Prijatím Deklarácie a Plánu činnosti proti komerčnému sexuálnemu zneužívaniu detí však medzinárodné aktivity štátov nekončia a v apríli 1998 sa koná v Štrasburgu následná konferencia k Svetovému kongresu proti komerčnému sexuálnemu zneužívaniu detí.

Táto konferencia bola zameraná na zefektívnenie opatrení proti komerčnému sexuálnemu zneužívaniu detí v jednotlivých štátoch, ako aj na stanovenie konkrétnych problémov, ktoré sa objavili pri praktickej implementácii záverov svetového kongresu v Štokholme. Účastnícke štáty si na tejto konferencii mali príležitosť vymieňať pozitívne skúsenosti pri ich postupe proti komerčnému sexuálnemu zneužívaniu detí. Bolo tu poukázané na vzájomnú prepojenosť detskej pornografie, prostitúcie a obchodovania s deťmi a opäť tu bola pripomenutá dôležitosť medzinárodnej spolupráce, výmeny informácií medzi štátmi, posilnenie medzinárodného stíhania a harmonizácie práva.

Nepriamo obchodu s deťmi, predovšetkým pokiaľ ide o zneužívanie detí k výrobe pornografického materiálu, sa týkala aj Medzinárodná konferencia o boji proti detskej pornografii na internete, ktorá sa konala v roku 1999 vo Viedni. Štáty ňou boli vyzvané k celosvetovej kriminalizácii výroby, distribúcií, vývozu, prenosu, dovozu, úmyselného držania a inzerovania detskej pornografie, ako aj k vzájomnej spolupráci medzi vládami

štátov a internetovým priemyslom v boji proti tomuto fenoménu.

6.2 Druhý svetový kongres proti komerčnému sexuálnemu vykorisťovaniu detí

V decembri 2001 sa v Jokohame konal Druhý svetový kongres proti komerčnému sexuálnemu vykorisťovaniu detí, ktorého výsledkom bol Globálny Jokohamský záväzok, ktorý obsahoval prijaté závery a plán akcií. Týmto kongresom boli vymedzené prvotné príčiny komerčného sexuálneho zneužívania detí, ktorými boli označená chudoba ako aj osobná skúsenosť so sexuálnym zneužívaním v detstve, ktoré sa tento kongres pokúsil riešiť s požiadavkou podpory posilnenia medzinárodnej spolupráce voči štátom Dohovorom o právach detí.

6.3 Tretí svetový kongres proti komerčnému sexuálnemu zneužívaniu detí

Tretí svetový kongres proti komerčnému sexuálnemu zneužívaniu detí, ktorý sa konal v dňoch 25.-28. novembra 2008 v Rio De Janeiro (ďalej len „Tretí svetový kongres“ v príslušnom gramatickom tvare) bol zameraný na ochranu detí pred rôznymi formami sexuálneho zneužívania, ako detské sobáše, komerčný sexuálny priemysel, detská pornografia a sexuálne zneužívanie detí na internete.

Druhý deň Tretieho svetového kongresu zorganizovala Rada Európy seminár na tému „úloha Dohovoru Rady Európy v boji proti sexuálnemu zneužívaniu detí a mladistvých“.

Bola tu zdôraznené kľúčová funkcia v tom období najnovšieho Dohovoru Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním.

Problematike ochrane detských obetí obchodu s ľuďmi je venovaná pozornosť aj na európskej úrovni, predovšetkým na pôde Rady Európy, ktorej sa budeme bližšie venovať v samostatnej podkapitole 8.1, konkrétne v podkapitole 8.1.2 pod názvom „Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním“.

7 OBCHOD SO ŽENAMI A DEŤMI AKO ŠPECIFICKÁ FORMA NADNÁRODNÉHO ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU

Nadnárodný organizovaný zločin predstavuje fenomén, ktorý sa dotýka množstva oblastí nevynímajúc obchodu s ľuďmi obzvlášť so ženami a deťmi. Tento fenomén sa stal mimoriadne závažným globálnym problémom ľudstva, ktorý má vzhľadom na svoj rozsah veľmi nebezpečnú povahu. V súvislosti s tým bol prijatý Protokol o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne ženami a deťmi, ktorým bol obchod s ľuďmi zahrnutý do kategórie závažných zločinov, do kategórie medzinárodných organizovaných zločinov. Tento Protokol je momentálne v danej oblasti najdôležitejším univerzálnym nástrojom medzinárodného práva trestného. Ide teda o trestno-právnu úpravu, ktorá však v sebe spája okrem materiálneho aspektu, ktorý je tu prioritný aj hodnotový, ľudsko-právnym aspekt. Tento Protokol je však neoddeliteľne prepojený s Dohovorom OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu.

7.1 Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu

V dňoch 12.-15. decembra 2000 bola do Palerma zvolaná politická konferencia na vysokej úrovni s cieľom schváliť a podpísať Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu a dvoch protokolov (Protokol o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne ženami a deťmi a Protokol proti pašovaniu migrantov po súši, mori a letecky). Schváleniu Dohovoru OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu (ďalej v tejto kapitole len

„Dohovor“ v príslušnom gramatickom tvare)⁸⁷ a dvoch protokolov však predchádzalo množstvo rokovaní a stretnutí štátov OSN. Práce na tomto Dohovore a jeho protokoloch začali už v čase keď vrcholili práce na Dohovore o právach dieťaťa. Významným medzníkom v boji proti nadnárodnému organizovanému zločinu bola už Ministerská schôdza k vytvoreniu účinného programu OSN pre prevenciu kriminality a trestnej justície konaná v roku 1991 vo Versailles. Komisia pre prevenciu kriminality a trestnej justície založená Hospodárskou a sociálnou radou v roku 1992 tak následne vytvorila základný rámec pre medzištátnu spoluprácu pri potlačovaní nadnárodného organizovaného zločinu a zároveň pripravila podkladové materiály pre Svetovú ministerskú konferenciu o organizovanom transnacionálnom zločine, ktorá sa konala v Neapole v dňoch 21.-23.11.1994. „Neapolskú konferenciu možno označiť za prvé takto reprezentatívne a na tak vysokej úrovni zorganizované stretnutie venované boju proti organizovanému zločinu. Na druhej strane však na tejto konferencii boli prijaté len právne nezáväzné akty odporúčacej povahy.“⁸⁸ Rozhodujúcim krokom smerujúcim k urýchlenému vypracovaniu dohovoru bolo prijatie rezolúcie Valného zhromaždenia 53/111 (9.12.1998), ktorou bol zriadený Ad hoc výbor pre prípravu Dohovoru proti nadnárodnému organizovanému zločinu ako aj rezolúcie 53/114. Práve rezolúciou 53/114 bol tento výbor poverený prípravou komplexného medzinárodného právneho nástroja, ktorý by riešil problematiku boja s nadnárodným organizovaným zločinom, čo sa mu aj podarilo

⁸⁷ United Nations Convention Against Transnational Organized Crime, G.A. Res. 25, annex I, U.N. GAOR, 55th Sess., Supp. No. 49, at 44, U.N. Doc. A/45/49 (Vol. I) (2001), entered into force Sept. 29, 2003.

⁸⁸ Šturma, P.; Nováková J.; Bilková, V.: Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovanému zločinu. Praha : C.H.Beck. 2003, ISBN 80-7179-305-1.

a dňa 15. novembra 2000 boli Dohovor a dva protokoly (Protokol o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne ženami a deťmi a Protokol proti pašovaniu migrantov po súši, mori a letecky) schválené 55. Valným zhromaždením OSN, čím sa završilo dlhoročné snaženie štátov o vzájomnú spoluprácu v boji proti nadnárodnému organizovanému zločinu.

Cieľom Dohovoru, ktorý svojim charakterom predstavuje rámcový dohovor, je podporovať spoluprácu s cieľom účinnejšej prevencie a boja proti nadnárodnému organizovanému zločinu. Aj keď je tento Dohovor zameraný predovšetkým na represiu, obsahuje však aj ustanovenia preventívnej povahy. Dohovor sa zaoberá všeobecnými aspektmi organizovaného zločinu a opatrenia, ktoré stanovuje k prevzatíu do vnútroštátneho trestného práva, sú univerzálne, bez ohľadu na podobu organizovaného zločinu.

Aj napriek tomu, že sa v Dohovore od formulácie definície pojmu organizovaný zločin upustilo, veľmi dôležité miesto pri výklade Dohovoru má článok 2 obsahujúci základnú terminológiu Dohovoru. Dôležité postavenie má definícia pojmu „závažná trestná činnosť“, ktorou sa rozumie konanie naplňujúce trestný čin trestaný maximálnou sadzbou odňatia slobody aspoň 4 roky alebo prísnejším trestom. Ďalšou dôležitou definíciou je aj definícia pojmu „organizovaná zločinecká skupina“, ku ktorej vymedzeniu bola cesta zložitejšia. Organizovanou zločineckou skupinou rozumieme štruktúrovanú skupinu troch alebo viacerých ľudí, ktorá nie je náhodne utvorená pre bezprostredné spáchanie zločinu a ktorá nemusí mať formálne vymedzené role pre svojich členov, trvalosť členstva alebo rozvinutú štruktúru existujúcu počas určitého časového obdobia, ktorá koná vo vzájomnej dohode s cieľom spáchať jeden alebo viac závažných trestných činov, či trestných činov stanovených

Dohovorom, aby získala priamo či nepriamo finančný alebo iný hmotný prospech. Dôležité postavenie majú „z hľadiska zámeru minimalizovať zisky a maximalizovať riziko trestného postihu obchodu so ženami a deťmi“⁸⁹ aj definície pojmov „majetok“, „výnosy z trestnej činnosti“, „zmrazenie alebo zabavenie“, ako aj „konfiškácia“, ktorých definície sú situované do článku 2 Dohovoru, konkrétne do písmen d) až g).

Čo sa týka rozsahu aplikácie Dohovoru, tento Dohovor sa vzťahuje, ak nie je stanovené inak, na prevenciu, vyšetrovanie a stíhanie trestných činov, ktoré sú bližšie špecifikovaná v článku 5, 6, 8 a 23 tohto Dohovoru, ako aj na závažné trestné činy vymedzené v článku 2 tohto Dohovoru, pričom na obidve kategórie trestných činov sa Dohovor vzťahuje len v tom prípade, ak ide o trestný čin nadnárodnej povahy.⁹⁰ Nadnárodná povaha trestného činu je pritom naplnená za nasledujúcich okolností:

- ak je trestný čin spáchaný vo viac ako jednom štáte;
- ak je trestný čin spáchaný v jednom štáte, avšak podstatná časť príprav na neho, jeho plánovanie, riadenie, či kontroly sa odohrávajú v inom štáte;
- ak je trestný čin spáchaný v jednom štáte, avšak účasť zločineckej skupiny, ktorá sa zaoberá zločineckou činnosťou vo viac ako jednom štáte; alebo
- ak je trestný čin spáchaný v jednom štáte, avšak jeho podstatné dopady sa prejavujú v inom štáte.⁹¹

Do Dohovoru sa tak dostalo pozitívne vymedzenie nadnárodnej povahy trestného činu, ktorý bol uprednostnený

⁸⁹ Hýbnerová, S.: Smluvní úprava OSN k potírání obchodu se ženami a dětmi za účelem sexuálního vykořisťování. In: Právní následky mezinárodně protiprávního chování, Pocta Čestmíru Čepelkovi k 80. narozeninám, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2007, s. 219

⁹⁰ United Nations Convention Against Transnational Organized Crime, čl. 3, ods. 1, písm. b).

⁹¹ Ibid., čl. 3, ods. 2.

pred jej negatívnou formuláciou, ktorá vyjadrovala, že sa Dohovor neuplatní tam, kde bol trestný čin spáchaný v rámci jedného štátu, ak sú všetci členovia zločineckej skupiny občanmi tohto štátu a obeť sú tiež jeho príslušníci.

V záujme efektívnejšieho boja s organizovaným zločinom sa Dohovor snaží jednak o harmonizáciu národných právnych systémoch, resp. vnútroštátneho trestného práva (prevzatie skutkových podstat podľa článku 5, 6, 8 a 23), ako aj o spoluprácu a stanovenie štandardov pre vnútroštátne právo. Aj napriek tejto snahe je suverenita štátov - zmluvných strán Dohovoru (ďalej len „zmluvná strana“ v príslušnom gramatickom tvare) zachovaná a zmluvné strany plnia povinnosti v zmysle tohto Dohovoru spôsobom zodpovedajúcim princípu zvrchovanej rovnosti a teritoriálnej integrity zmluvných strán tak, aby nedochádzalo k zasahovaniu do domácich záležitostí iných štátov. Nič v tomto Dohovore neoprávňuje zmluvné strany zaväzovať iné zmluvné strany na ich teritóriu k výkonu súdnej právomoci a k vykonávaniu činností, ktoré sú výlučne vyhradené vnútroštátnym právom, úradom týchto zmluvných strán.⁹²

Diskutovanou témou pri príprave Dohovor bola aj trestná zodpovednosť právnických osôb bez toho, aby tým bola dotknutá trestná zodpovednosť fyzických osôb, ktoré spáchali trestný čin v zmysle tohto Dohovoru. Zmluvné strany sa dohodli prijať v súlade s ich právnymi princípmi nevyhnutné opatrenia k zavedeniu zodpovednosti právnických osôb, ktoré participujú na závažnej trestnej činnosti s účasťou v organizovanej zločineckej skupine a na trestných činoch definovaných v článku 5, 6, 8 a 23 tohto Dohovoru, pričom zodpovednosť právnických osôb na rozdiel

⁹² Ibid., čl. 4, ods. 2.

od trestnej zodpovednosti fyzických osôb tu môže byť trestná, civilná alebo správna.⁹³

Dohovor zahrňuje množstvo ďalších ustanovení, ktoré sa však bezprostredne nedotýkajú obchodovania s ľuďmi, avšak má aj mnoho ustanovení, ktoré sa mutatis mutandis vzťahujú aj na Protokol o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne ženami a deťmi a majú teda významné postavenie v oblasti obchodovania s ľuďmi, osobitne so ženami a deťmi. V súvislosti s tým sa týmto ustanoveniam Dohovoru budeme venovať v samostatnej podkapitole 6.1.1 Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu z hľadiska špecifickej podoby organizovaného zločinu - obchodu s ľuďmi, osobitne so ženami a deťmi.

7.1.1 Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu z hľadiska špecifickej podoby organizovaného zločinu - obchodu s ľuďmi, osobitne so ženami a deťmi

Cielom tejto podkapitoly je priblížiť Dohovor z hľadiska špecifickej podoby organizovaného zločinu - obchodu so ženami a deťmi a vyzdvihnúť ustanovenia Dohovoru, ktoré sú s touto podobou organizovaného zločinu späté.

V prípade, ak bude v nasledujúcom texte tejto podkapitoly použitý termín trestný čin, trestná činnosť myslí sa tým predovšetkým trestný čin - obchod so ženami a deťmi.

V súvislosti s transnacionálnou povahou trestných činov formulovaných Dohovorom tu majú neodmysliteľné miesto

⁹³ Ibid., čl. 10, ods. 2.

ustanovenia, ktoré riešia jurisdikciu štátu nad trestnými činmi špecifikovanými týmto Dohovorom, nevynímajúc obchod s ľuďmi ako aj ustanovenia pojednávajúce o extradícii. Týmito ustanoveniami nadväzuje Dohovor na Opčný protokol k Dohovoru o právach dieťaťa týkajúci sa predaja detí, detskej prostitúcie a detskej pornografie. Na rozdiel od tohto Opčného protokolu k Dohovoru o právach dieťaťa týkajúceho sa predaja detí, detskej prostitúcie a detskej pornografie je Dohovorom a spolu s ním prijatým Protokolom o prevencii, potlačovaní a trestaní obchodu s ľuďmi, osobitne ženami a deťmi (ďalej len „Protokol“) rozšírená kategória chránených osôb a tiež ochrana obetí. Pokrokom v porovnaní s Opčným protokolom k Dohovoru o právach dieťaťa bola aj samotná definícia obchodu s ľuďmi, ktorá má v Protokole svoje nezastupiteľné miesto. Aj keď obchodovaniu s ľuďmi sa venuje samostatný Protokol, extadícia, ako aj jurisdikcia štátov je upravená aj v súvislosti s týmto trestnými činom v tomto Dohovore a Protokol vychádza práve z tejto úpravy jurisdikcie a extradície.

V prípade trestného činu obchodu s ľuďmi je povinnosťou zmluvnej strany založiť svoju jurisdikciu na teritoriálnom základe. Ide o obligatórnu jurisdikciu, keďže každá zmluvná strana musí prijať opatrenia k založeniu jurisdikcie nad trestnými činmi upravenými týmto Dohovorom, ak tieto trestné činy boli spáchané na jej území, alebo na palube lodí plávajúcich po vlajkou tejto zmluvnej strany alebo lietadiel v nej registrovaných.⁹⁴ Okrem tejto obligatórnej jurisdikcie založenej na teritoriálnom princípe si zmluvné strany môžu založiť svoju jurisdikciu na princípe aktívnej alebo na pasívnej personality. Zmluvná

⁹⁴ Ibid., čl. 15, ods. 1, písm. b).

strana je oprávnená si založiť svoju jurisdikciu na princípe aktívnej personality, ak je trestný čin spáchaný štátnym príslušníkom tejto zmluvnej strany, alebo bezdomovcom, ktorý má svoj obvyklý pobyt na území tejto zmluvnej strany.⁹⁵ V prípade, ak je trestný čin spáchaný voči občanovi zmluvnej strany, táto zmluvná strana si môže založiť svoju jurisdikciu na princípe pasívnej personality.⁹⁶ A práve to umožňuje zmluvným stranám v súvislosti s ochranou obetí obchodu s ľuďmi, chrániť tieto obeť, štátnych občanov tejto zmluvnej strany aj napriek tomu, že táto trestná činnosť bola spáchaná mimo teritória tejto zmluvnej strany. V súvislosti s obchodovaním s ľuďmi je dôležité poukázať aj na možnosť zmluvnej strany založiť jurisdikciu na princípe vydať alebo stíhať (aut dedere aut iudicare),⁹⁷ ktorá spočíva v tom, že zmluvná strana založí svoju jurisdikciu, ak je páchatelom štátny občan tejto zmluvnej strany nachádzajúci sa na tomto území a k jeho extradícii nedôjde práve z dôvodu, že ide o jej štátneho občana. Zmluvná strana môže založiť svoju jurisdikciu aj v tom prípade, ak páchatelom nie je štátny občan tejto zmluvnej strany, avšak tento potenciálny páchatel sa nachádza na jej území a zmluvná strana sa rozhodla nevydať tohto páchatela. Ide v podstate o alternatívu k extradícii, ktorá je upravená v článku 16 Dohovor. Dohovor nevyklučuje ani trestnú jurisdikciu založenú zmluvnou stranou v súlade vnútroštátnym právom pod podmienkou, že tým nebudú dotknuté normy všeobecného medzinárodného práva.⁹⁸ „Zmysel tejto podmienky ozrejmi fakt, že predmetné ustanovenie bolo niektorými delegáciami kritizované ako prostriedok k presadzovaniu

⁹⁵ Ibid., čl. 15, ods. 2, písm. b).

⁹⁶ Ibid., čl. 15, ods. 2, písm. a).

⁹⁷ Ibid., čl. 15, ods. 3, 4.

⁹⁸ Ibid., čl. 15, ods. 6.

extraterritoriálnej jurisdikcií (nad rámec uznávaných titulov, ktoré sú zmienené vyššie). Tá je ako je známe, v medzinárodnom práve sporná, a uplatňuje sa len výnimočne.⁹⁹

Extradíciou, alternatívou ktorej je za presne vymedzených podmienok v zmysle Dohovoru zahájenie trestného konania v zmluvnej strane, ktorá potenciálneho páchatela nevydala, rozumieme vydávanie páchatelov trestných činov štátom pobytu štátu, v ktorom bola táto osoba obvinená alebo už odsúdená za spáchaný trestný čin nepolitickej povahy, za účelom trestného stíhania alebo výkonu trestu. Práve extradícia je ďalší inštitút, ktorý je upravený Dohovorom, pričom Protokol sa jej už osobitne nevenuje. Medzi základné podmienky, ktoré je potrebné splniť, aby vôbec mohlo dôjsť k extradícii v zmysle tohto Dohovoru patrí:

- existencia trestného činu v zmysle tohto Dohovoru;
- skutočnosť, že dožiadaná zmluvná strana je miestom pobytu osoby, o ktorej vydanie sa žiada;
- fakt, že trestný čin, kvôli ktorému sa o vydanie žiada, je trestný podľa vnútroštátneho práva oboch zmluvných strán - dožadujúcej, ako aj dožiadanej;
- v prípade, ak ide o trestný čin obchodovania s ľuďmi aj skutočnosť, že osoba, o ktorej vydanie sa žiada je členom organizovanej zločineckej skupiny.¹⁰⁰

Pre zmluvné strany Dohovoru ako aj Protokolu je dôležitá skutočnosť, že zmluvná strana má v kompetencii sa rozhodnúť, či tento Dohovor bude považovať ako právny

⁹⁹ Šturma, P.; Nováková J.; Bilková, V.: Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovanému zločinu. Praha : C.H.Beck. 2003, ISBN 80-7179-305-1.

¹⁰⁰ United Nations Convention Against Transnational Organized Crime, čl. 16, ods. 1.

základ pre extradíčné konanie, alebo nie.¹⁰¹ Toto rozhodnutie však musia urobiť zmluvné strany už pri ratifikácii tohto Dohovoru a to tým, že oznámia Generálnemu tajomníkovi OSN či budú tento Dohovor považovať za právny základ pre spoluprácu s inými zmluvnými stranami pri extradícii, resp. za právny základ extradíčného konania. Ak k takémuto oznámeniu nedôjde, sú zmluvné strany povinné usilovať sa o uzatvorenie extradíčných zmlúv so zmluvnými stranami Dohovoru s cieľom realizovať príslušné ustanovenia Dohovoru týkajúce sa extradície.¹⁰² To platí pre zmluvné strany, ktoré extradíciu páchatelov, resp. potenciálnych páchatelov podmieňujú existenciou extradíčných zmlúv. Iná situácia je, ak zmluvné strany túto podmienku existencie extradíčných zmlúv pri vydávaní páchatelov nemajú. V tomto prípade budú zmluvné strany vzájomne uznávať trestné činy upravené týmto Dohovorom a samozrejme aj Protokolom za trestné činy, ktoré podliehajú extradícii.¹⁰³

Z pohľadu tejto práce, ktorá je zameraná na ochranu obetí obchodu so ženami a deťmi majú významné miesto taktiež ustanovenia s hodnotovým aspektom týkajúce sa obetí trestných činov stanovených Dohovorom ako aj Protokolom (ďalej v tejto kapitole len „obete“ v príslušnom gramatickom tvare). Ustanovenia Dohovoru pojednávajúce o obetiach a nielen tie, sa mutatis mutandis vzťahujú, ako už bolo vyššie zmienené aj na Protokol. A práve Dohovor, ako aj Protokol majú dôležité miesto vo vzťahu k obetiam organizovaného zločinu, predovšetkým avšak nie výlučne k obetiam obchodu so ženami a deťmi, ktoré predstavujú najzraniteľnejšiu kategóriu obetí organizovaného zločinu. Zmluvné strany sú povinné prijať primerané opatrenia

¹⁰¹ Ibid., čl. 16, ods. 4.

¹⁰² Ibid., čl. 16, ods. 3.

¹⁰³ Ibid., čl. 16, ods. 6.

s cieľom poskytnúť pomoc a ochranu obetiam trestných činov v zmysle Dohovoru, obzvlášť ak sa obetiam vyhráža odvetou, alebo ak sú zavražďované.¹⁰⁴ Dohovor ďalej zaväzuje zmluvné strany k stanoveniu vhodných postupov s cieľom poskytnúť prístup ku kompenzácií a odškodneniu obetiam trestných činov stanovených Dohovorom.¹⁰⁵ Z hľadiska trestného konania je každá zmluvná strana povinná v súlade s vnútroštátnym právom umožniť obetiam prezentovať ich názory a záujmy a vziať ich v úvahu na príslušných štádiách trestného konania proti páchatelom, a to spôsobom, ktorý im nie je na ujmu práv na obhajobu.

Zavražďovanie svedkov, vo väčšine prípadov obetí sa stalo špecifickou črtou vyšetrovania a trestného stíhania a preto ochranné opatrenia pre svedkov sa považujú, resp. by sa mali považovať za základný prvok štátov v boji proti organizovanému zločinu. Zmluvné strany sú povinné v zmysle Dohovoru prijať primerané opatrenia s cieľom poskytnúť účinnú ochranu pred potenciálnou odvetou zo strany páchatelov, alebo pred zavražďovaním pre svedkov v trestnom konaní, ktorí poskytli svedectvo k trestnému činu stanovenému Dohovorom, ako aj pre ich príbuzných.¹⁰⁶ Môže ísť o opatrenia smerujúce k vytváraniu procedúr pre telesnú ochranu týchto osôb v rozsahu potrebnom a prípustnom, spočívajúce v utajovaní ich identity a miesta ich pobytu, ako aj umožnenia poskytnúť im svedectvo prostredníctvom video záznamov alebo iných primeraných prostriedkov.¹⁰⁷ Za týmto účelom sú zmluvné strany povinné zvážiť aj účasť na dohodách a dohovoroch s ostatnými štátmi týkajúcich sa premiestnenia svedkov za účelom ich ochrany. Dohovor ako aj jeho protokoly zaväzujú teda zmluvné strany k prijatiu

¹⁰⁴ Ibid., čl. 25, ods. 1.

¹⁰⁵ Ibid., čl. 25, ods. 2.

¹⁰⁶ Ibid., čl. 24, ods. 1.

¹⁰⁷ Ibid., čl. 25, ods. 2.

vhodných opatrení k ochrane svedkov, ako aj k posilneniu medzinárodnej spolupráce. Bohužiaľ aj napriek tejto právnej úprave nedochádza k dostatočnej implementácii ustanovení upravujúcich ochranu svedkov do právnych poriadkov zmluvných strán. Je nevyhnutné si však uvedomiť, že bez dôvery svedkov, vo väčšine prípadov obetí trestných činov, k vyšetrovaniu a trestnému stíhaniu, je veľmi ťažké dosiahnuť úspech v tomto smere, pričom pri obetiach obchodu so ženami a deťmi to platí dvojnásobne. Túto dôveru k vyšetrovaniu a trestnému stíhaniu je však možné dosiahnuť len v tom prípade, ak budú títo svedkovia dostatočne chránení. A práve z toho vychádza publikácia o ochrane svedkov v trestnom konaní v súvislosti s organizovaným zločinom prijatá Kanceláriou OSN pre drogy a zločin vo februári 2008 pod názvom „Good practices for the protection of witnesses in criminal proceedings involving organized crime“, ktorá slúži ako určitá pomôcka pri ochrane svedkov. Táto publikácia sa snaží zodpovedať na množstvo otázok ako napríklad čo je to ochrana svedkov, aké sú jej hlavné prvky, ako je využívaná k tomu, aby podporila vyšetrovanie a trestné stíhanie, alebo či si môžu štáty s obmedzenými finančnými a ľudskými zdrojmi dovoliť rovnaké programy na ochranu svedkov ako štáty, ktoré majú na to dostatočné finančné prostriedky a na množstvo ďalších otázok, ktoré určite ocenia všetci, ktorí sa ochranou svedkov zaoberajú.¹⁰⁸

Touto podkapitolou boli priblížené ustanovenia Dohovoru, ktoré sa dotýkajú obchodu s ľuďmi. Ide o ustanovenia, ktorými Dohovor dáva základný rámec a samotný Protokolu o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne ženami a deťmi ich už len bližšie

¹⁰⁸ Good practices for the protection of witnesses in criminal proceedings involving organized crime

špecifikuje, alebo o ustanovenia, ktoré nie sú v Protokolu o prevencii, potláčaní a trestané obchodovania s ľuďmi, osobitne ženami a deťmi vôbec obsiahnuté, avšak tieto ustanovenia sa už či už priamo alebo nepriamo obchodu s ľuďmi dotýkajú.

7.2 Protokol o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne ženami a deťmi

Obchod so ženami a deťmi - fenomén, ktorý má stúpajúcu tendenciu a v súčasnosti dosiahol rozmery nadnárodného organizovaného zločinu, bol prvotným impulzom prijatia Protokolu k predchádzaniu, potláčaniu a trestaniu obchodovania s ľuďmi, osobitne ženami a deťmi (ďalej len „Protokol“ v príslušnom gramatickom tvare).¹⁰⁹ Nevyhnutnosť tohto Protokolu spočíva jednak v skutočnosti, že obchod s ľuďmi patrí v súčasnosti k jedným najvýnosnejším formám nadnárodného organizovaného zločinu, ktorý prináša organizátorom zisky porovnateľné so ziskami z nelegálneho obchodu s drogami, alebo so zbraňami, ako aj to, že práve ženy a deti predstavujú v rámci obchodovania s ľuďmi najzraniteľnejšiu a najviac ohrozenú kategóriu osôb.

Potreba prijatia tohto Protokolu vychádzala z charakteru tohto nadnárodného organizovaného zločinu - medzinárodného obchodu s ľuďmi, osobitne ženami a deťmi - proti ktorému bolo možné bojovať a teda dosiahnuť účinné kroky len pri vytvorení jednotného medzinárodného prístupu v krajinách pôvodu, tranzitu aj smerovania, spočívajúceho v

¹⁰⁹ Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Supplementing the United Nations Convention Against Transnational Organized Crime, G.A. Res. 25, annex II, U.N. GAOR, 55th Sess., Supp. No. 49, at 60, U.N. Doc. A/45/49 (Vol. I) (2001), entered into force Sept. 9, 2003.

opatreniach na prevenciu takéhoto medzinárodného obchodovania, trestaní obchodníkov a ochrane obetí takýchto obchodov. Neodmysliteľnou skutočnosťou, ktorá viedla k prijatiu tohto Protokolu bol aj fakt, že aj napriek existencii mnohých medzinárodných nástrojov obsahujúcich pravidlá a praktické opatrenia proti zneužívaniu osôb, najmä žien a detí, neexistoval univerzálny nástroj zameraný na všetky aspekty obchodovania s ľuďmi, čím vznikla obava, že osoby ohrozované obchodovaním nebudú dostatočne chránené.

Protokol je svojim významom a zložitostou kľúčovým dodatkovým inštrumentom k Dohovoru, je s ním neodmysliteľne spojený a z koncepčného a obsahového hľadiska ho dopĺňa. Prepojenosť Protokolu s Dohovorom zdôrazňuje tiež skutočnosť, že zmluvnou stranou Protokolu sa môžu stať iba štáty, resp. regionálne organizácie hospodárskej integrácie, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru.

Protokol musí byť interpretovaný v súlade s Dohovorom, pričom ustanovenia Dohovoru sa uplatňujú mutatis mutandis vzhľadom na špecifickú formu nadnárodného organizovaného zločinu aj na tento Protokol, ak v ustanoveniach Protokolu nie je stanovené niečo iné.¹¹⁰ Táto skutočnosť už bola vyjadrená aj v predchádzajúcej podkapitole, v ktorej boli vyzdvihnuté práve tie ustanovenia Dohovoru, ktoré sú neodmysliteľne späté s touto špecifickou formou organizovaného zločinu - obchodu s ľuďmi, obzvlášť so ženami a deťmi.

Z článku 2 Protokolu vyplýva, že jeho cieľom nie je len predchádzať a bojovať proti obchodovaniu s ľuďmi, ale predovšetkým chrániť a pomáhať obetiam takéhoto obchodovania pri plnom rešpektovaní ich ľudských práv, čím

¹¹⁰ Protokolu k predchádzaniu, potláčaniu a trestaniu obchodovania s ľuďmi, osobitne ženami a deťmi, čl. 1, ods. 2.

je vyzdvihnutý hodnotový aspekt Protokolu, ale tiež presadzovať a podporovať spoluprácu medzi štátmi - zmluvnými stranami Protokolu (ďalej len „zmluvné strany“ v príslušnom gramatickom tvare) s cieľom dosiahnuť ciele stanovené Protokolom, pričom osobitná pozornosť sa venuje ženám a deťom. Tento Protokol sa týka na rozdiel od predchádzajúcich medzinárodných dokumentov nielen trestného postihu za obchod so ženami a deťmi a medzinárodnej spolupráce pri tomto postihu, ale i prevencii a rehabilitácii obetí, čo predstavuje významný posun od starších medzinárodných dokumentov a zabehnutej praxe. Z uvedeného vyplýva, že v Protokole nájdeme tri typy ustanovení, a to represívne, preventívne a protektívne, „čo je koncepcia použitá už Opčným protokol k Dohovoru o právach dieťaťa týkajúci sa predaja detí, detskej prostitúcie a detskej pornografie.“¹¹¹

7.2.1 Ustanovenia represívnej povahy

Z hľadiska zosúladenia vnútroštátnej trestnoprávnej legislatívy zmluvných strán a postupov v danej oblasti a teda z hľadiska harmonizačného účelu Protokolu, má dôležitý význam definovanie pojmu obchod s ľuďmi. Obchodom s ľuďmi v zmysle Protokolu rozumieme konanie zahrnujúce zlákanie, prepravu, transfer, prechovávanie alebo získavanie osôb a to pod hrozbou násillia, únosom, podvodom, uvedením v omyl, použitím sily alebo iných foriem donútenia, zneužitím moci alebo pozície, poskytovaním alebo prijímaním peňazí alebo iného prospechu za účelom získania

¹¹¹ Hýbnerová, S.: Smluvní úprava OSN k potírání obchodu se ženami a dětmi za účelem sexuálního vykořisťování. In: Právní následky mezinárodní protiprávního chování, Pocta Čestmíru Čepelkovi k 80. narozeninám, Univerzita Karlova v Praze, Právnícká fakulta, 2007, s. 241.

súhlasu osoby majúcej kontrolu nad inou osobou s cieľom jej zneužívania, nezávisle od toho, či obeť obchodovania súhlasila s účelom zneužívania.¹¹² Zneužívaním v zmysle tohto Protokolu sa rozumie prinajmenšom:

- zneužívanie prostitúciou iných
- iné formy sexuálneho zneužívania
- nútenú prácu alebo služby
- otroctvo alebo praktiky podobné otroctvu
- zotročovanie / nevoľníctvo
- odoberanie orgánov na nelegálne účely

pričom ide len o exemplifikatívny výpočet foriem zneužívania.¹¹³

Na základe vyššie uvedeného je nevyhnutné si uvedomiť, že k naplneniu trestného činu - obchodovanie s ľuďmi nie je potrebné samotné zneužívanie. V tomto prípade stačí, ak sa osoba stane obeťou jedného z vyššie uvedených konaní s použitím prostriedkov, ktorých cieľom je samotné zneužívanie. Na to aby bol trestný čin kvalifikovaný ako obchodovanie s ľuďmi, nie je teda potrebné samotné zneužívanie obete, z čoho vyplýva, že k obchodovaniu s ľuďmi dôjde ešte pred samotným zneužitím obete. Páchateľ obchodovania s ľuďmi sa môže vyviniť len v tom prípade, ak obeť súhlasila s účelom zneužívania a ak nebol použitý žiaden z vyššie zmienených spôsobov zlákania, prepravy, transferu, prechovávanía alebo získavania osôb.¹¹⁴ Pokiaľ obeťou obchodovania je dieťa, ktorým sa v zmysle Protokolu rozumie akákoľvek osoba mladšia ako osemnásť rokov, zlákanie, preprava, transfer, prechovávanie alebo ich získavanie s cieľom ich zneužívania sa automaticky

¹¹² Protokolu k predchádzaniu, potláčaniu a trestaniu obchodovania s ľuďmi, osobitne ženami a deťmi, čl. 3, písm. a).

¹¹³ Ibid., čl. 3, písm. a).

¹¹⁴ Ibid., čl. 3, písm. b).

kvalifikuje ako obchodovanie s ľuďmi/detmi, a to aj napriek tomu, že nebol použitý žiaden z vyššie zmienených spôsobov zlákania, prepravy, transferu, prechovávanía alebo získavania osôb a teda takéto konanie je vždy považované za obchod s ľuďmi.¹¹⁵

Z hľadiska harmonizačného účelu je každý štát, zmluvná strana povinná prijať také legislatívne a iné opatrenia, ktoré sú nevyhnutné k tomu, aby obchodovanie s ľuďmi v zmysle Protokolu bolo stanovené ako trestný čin pod podmienkou, ak je spáchané úmyselne.¹¹⁶ Za trestné majú štáty stanoviť aj pokus, spolupáchatelstvo na trestnom čine a organizovanie alebo riadenie iných osôb k spáchaniu trestného činu - obchodovanie s ľuďmi.¹¹⁷

Tento Protokol sa v zmysle článku 4 Protokolu uplatňuje jednak pri predchádzaní, vyšetrowaní, ako aj pri samotnom stíhaní trestného činu - obchodu s ľuďmi v zmysle tohto Protokolu a to v tom prípade, ak je tento trestný čin svojou povahou nadnárodný a bol spáchaný s účasťou organizovanej zločineckej skupiny.

7.2.2 Ustanovenia protektívnej povahy

Protokol okrem iného upravuje ochranu obetí trestných činov - obchodu s ľuďmi špecifikovaných týmto Protokolom, čím v danej oblasti koncepčne dopĺňa ustanovenia Dohovoru o hodnotový aspekt. A práve ustanovenia pojednávajúce o ochrane práv obetí obchodu s ľuďmi tvoria veľmi dôležitú časť Protokolu. V samotnom Protokole však definíciu obeť obchodu s ľuďmi nenájdeme. Pojem obeť obchodu s ľuďmi je však možné vyvodiť z článku 3 písm. a) Protokolu, v zmysle

¹¹⁵ Ibid., čl. 3, písm. c).

¹¹⁶ Ibid., čl. 5, ods. 1.

¹¹⁷ Ibid., čl. 5, ods. 2.

ktorého je obeťou obchodovania s ľuďmi každá fyzická osoba voči ktorej bolo uskutočnené konanie a prostriedky bližšie špecifikované v článku 3 písm. a) Protokolu, resp. v podkapitole 6.2.1 Ustanovenia represívnej povahy za účelom zneužívania v zmysle Protokolu, pričom ak fyzickou osobou je dieťa, táto fyzická osoba je považovaná za obeť aj keď pri konaní v zmysle článku 3 písm. a) Protokolu neboli využité prostriedky bližšie špecifikované v článku 3 písm. a) Protokolu, resp. v podkapitole 6.2.1 Ustanovenia represívnej povahy.

Obeť obchodovania s ľuďmi je osobou, ktorá sa nachádza vo veľmi zložitej situácii. Na jednej strane sú tu obavy z návratu do zeme pôvodu a na druhej strane strach pred ľuďmi, ktorými bola obchodovaná. Pri odhaľovaní trestnej činnosti je taktiež dôležité svedectvo týchto obetí, v súvislosti s čím by mal byť záujem chrániť obeť obchodu s ľuďmi so strany štátnych orgánov o to vyšší. Každá zmluvná strana, na ktorej území sa nachádzajú obeť obchodovania s ľuďmi, je povinná vyvinúť úsilie na zabezpečenie ich fyzickej bezpečnosti a vo vhodných prípadoch a v rozsahu, ktoré umožňuje vnútroštátne právo, aj ich ochranu súkromia a identity a to okrem iného hlavne tým, že zabezpečí, aby trestné konanie týkajúce sa obchodovania s ľuďmi malo dôverný charakter.¹¹⁸ „Toto vágne vyjadrenie, ktoré v žiadnom prípade nezaväzuje zmluvné strany k ochrane obetí, je však možné ospravedlniť tým, že sa tvorcovia Protokolu obávali, že by jeho spresnením mohli odradiť niektoré štáty od prijatia tohto Protokolu.“¹¹⁹ „Určitá flexibilita príslušného ustanovenia však nič nemení na tom, že základný princíp - právo obeť na ochranu

¹¹⁸ Ibid., čl. 6, ods.1.

¹¹⁹ Linhartová, K.: Obchodování s lidmi z pohledu mezinárodního práva a jeho implementace do českého právního řádu. In. <http://www.migraceonline.cz>

súkromia pred zahájením, v priebehu a po skončení konania je Protokolom explicitne vyjadrené."¹²⁰ Každá zmluvná strana sa zaväzuje týmto Protokolom zaistiť, aby jej legislatíva alebo administratívny rámec obsahoval opatrenia, ktoré zabezpečia obetiam obchodu s ľuďmi informácie o príslušnom súdnom a správnom konaní, ako aj pomoc prostredníctvom ktorej im bude umožnené prezentovať jednak ich obavy, ale aj názory v rámci trestného konania vedeného proti páchatelom (osobám, ktorými boli tieto obeť obchodované).¹²¹

Protokol ďalej síce bližšie konkretizuje už Dohovorom stanovený záväzok týkajúci sa pomoci obetiam, avšak nehovorí sa tu o mandatórnych opatreniach, ktoré by zmluvné strany mali implementovať do svojho právneho poriadku ako to vyplýva so samotného Dohovoru, ktorý jednoznačne hovorí o povinnosti pomoci obetiam.¹²² Protokol na základe jeho článku 6 bod 3 ponecháva zmluvným stranám na zváženie implementáciu opatrení k zaisteniu fyzického, psychologického a sociálneho zotavenia obetí. Protokol exemplifikatívnym výpočtom uvádza formy nožnej pomoci obetiam ako napríklad ubytovanie, poradenstvo a poskytnutie informácií samozrejme v jazyku, ktorému obeť rozumie, zdravotná, psychologická a materiálna pomoc, ale aj napríklad pomoc pri získaní zamestnania, vzdelania. Pri poskytovaní pomoci a ochrany obetiam obchodu s ľuďmi však musia brať zmluvné strany do úvahy vek, pohlavie a osobitné

¹²⁰ Hýbnerová, S.: Smluvní úprava OSN k potírání obchodu se ženami a dětmi za účelem sexuálního vykořisťování. In: Právní následky mezinárodně protiprávního chování, Pocta Čestmíru Čepelkovi k 80. narozeninám, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2007, s. 219.

¹²¹ Protokolu k předcházení, potlačování a trestání obchodování s lidmi, osobitně ženami a dětmi, čl. 6, ods. 2.

¹²² United Nations Convention Against Transnational Organized Crime, čl. 25.

požiadavky obete obchodovania s ľuďmi, pričom Protokol kladie dôraz na deti.¹²³

Tvorcovia tohto Protokolu neopomenuli čo sa týka spolupráce pri poskytovaní pomoci obetiam ani mimovládne, resp. iné vhodné organizácie, či iné zložky občianskej spoločnosti, ktoré majú pri pomoci obetiam významné postavenie, keďže mnohokrát obeť majú nedôveru k štátnym orgánom. To sa však nedá povedať o opatreniach, ktorými by mali byť tieto organizácie chránené. Protokol úplne opomenul ochranu týchto organizácií, ktoré poskytujú obetiam rozmanitú pomoc, ako aj ochranu rodím obetí, čo môžeme považovať ako určitý krok späť, napríklad vzhľadom na Dodatokový protokol k Dohovoru o právach dieťaťa, ktorý sa svojou štruktúrou podobá práve tomuto Protokolu, avšak jeho rozsah povinnej ochrany týmto organizáciám je podstatne širší. Čo sa týka vyššie zmienenej povinnej ochrany „Protokol nezodpovedá ani štandardom OSN obsiahnutých v Deklarácii základných princípov spravodlivosti pre obeť zločinu a zneužitie moci z roku 1985.“¹²⁴

Keďže obeť obchodu s ľuďmi nie sú vo väčšine prípadov štátnymi príslušníkmi zmluvnej strany v ktorej sa momentálne nachádzajú a nemajú tu ani trvalý pobyt, je tu na mieste aj inštitút repatriácie obetí obchodu s ľuďmi, ktorý je v Protokole upravený v článku 8. Rozhodnutie repatriovať obeť obchodu s ľuďmi musí byť prijaté s patričným ohľadom na bezpečnosť repatriovanej osoby, ako i s ohľadom na právne aspekty týkajúce sa faktu, že táto

¹²³ Protokolu k predchádzaniu, potláčaniu a trestaniu obchodovania s ľuďmi, osobitne ženami a deťmi, čl. 6, ods. 2.

¹²⁴ Rýbnerová, S.: Smluvní úprava OSN k potírání obchodu se ženami a dětmi za účelem sexuálního vykořisťování. In: Právní následky mezinárodně protiprávního chování, Pocta Čestmíru Čepelkovi k 80. narozeninám, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2007, s. 219.

osoba je obeťou obchodovania s ľuďmi a malo by byť uskutočnené na báze dobrovoľnosti.¹²⁵ Protokol zaväzuje domovský štát obeť obchodu s ľuďmi (zmluvnú stranu, ktorej je obeť štátnym príslušníkom, alebo v ktorej má trvalý pobyt) a to tým, že je povinný napomáhať pri návrate obeť obchodu s ľuďmi do domovského štátu a to bezodkladne a v najlepšom záujme týchto osôb s prihliadnutím na jej bezpečnosť. V záujme uľahčenia návratu obeť obchodovania s ľuďmi, v prípade ak táto obeť nemá potrebné doklady nevyhnutné k repatriácii, vysloví domovský štát - zmluvná strana na základe požiadaviek prijímateľskej zmluvnej strany súhlas s vydaním takýchto dokladov, čím sa umožní jej cesta a opätovný vstup na jej územie. Na základe požiadaviek prijímateľskej zmluvnej strany, požiadaná zmluvná strana sa taktiež zaväzuje bezodkladne overiť, či osoba, ktorá je obeťou obchodovania s ľuďmi, je jej štátnym príslušníkom alebo v nej mala v čase vstupu do prijímateľskej zmluvnej strany právo trvalého pobytu.¹²⁶ Repatriácia obchodu s ľuďmi podľa Protokolu nie je na ujmu akéhokoľvek práva, ktoré je poskytnuté obeť obchodovania s ľuďmi podľa vnútroštátneho práva prijímateľskej zmluvnej strany a nedotýka sa ani akejkol'vek dvojstrannej alebo mnohostrannej dohody alebo dojednania, ktoré úplne alebo čiastočne upravujú návrat obeť obchodovania s ľuďmi.¹²⁷ V súvislosti s tým je nevyhnuté upozorniť aj na článok 14 Protokolu, ktorý obsahuje výhradu, že nič v tomto Protokole sa nedotýka iných práv a záväzkov a zodpovednosti štátov a jednotlivcov podľa medzinárodného práva, vrátane medzinárodného humanitárneho práva, medzinárodného práva ľudských práv, najmä Dohovoru o právnom postavení utečencov

¹²⁵ Protokolu k predchádzaniu, potlačaniu a trestaniu obchodovania s ľuďmi, osobitne ženami a deťmi, čl. 8, ods. 2.

¹²⁶ Ibid., čl. 8, ods. 3.

¹²⁷ Ibid., čl. 8, ods. 5, 6.

z roku 1951 v znení Protokolu z roku 1967, čím tvorcovia tohto Protokolu chceli jednoznačne zdôrazniť fakt, že tento dokument nechce v žiadnom prípade znížiť medzinárodný štandard ochrany ľudských práv, a teda aj práv utečencov.

Keďže Protokol nerieši otázku ochrany obetí obchodu s ľuďmi po návrate do domovského štátu a teda neobsahuje žiadnu garanciu práv obetí v samotných krajinách pôvodu, môžeme článok 7 Protokolu, v zmysle ktorého každá zmluvná strana má v opodstatnených prípadoch s ohľadom na humanitné a ľudské faktory zvážiť prijatie legislatívnych alebo iných vhodných opatrení, ktoré dovoľia obetiam obchodovania s ľuďmi zotrvať na ich území dočasne alebo trvalo, považovať za určitú kompenzáciu vyššie zmieneného nedostatku. „Toto opčné ustanovenie sa už v praxi uplatnilo v relevantných prípadoch napr. v USA a niektorých krajinách EU, s cieľom zaistiť si spoluprácu obetí/svedkýň, kde je takáto ochrana väčšinou nevyhnutnosťou.“¹²⁸ Pri voľbe, ktorú štáty majú v zmysle článku 7 Protokolu, prevláda prijatie vhodných opatrení zo strany zmluvných strán, ktorými umožňujú zotrvať obetiam na ich území dočasne a to do momentu odhalenia páchatelov trestného činu obchodovania s ľuďmi, resp. po dobu trestného konania. Potom sa obeť vracajú do svojich domovských štátov, čo mnohokrát nie je najlepším riešením, keďže táto osoba môže byť vrátená do rovnakých nepriaznivých podmienok a teda je tu riziko, že sa táto osoba stane opäť obeťou obchodovania s ľuďmi.

Protokol zaväzuje zmluvné strany k implementácii takých opatrení, ktoré umožnia obetiam obchodovania s ľuďmi získať náhradu za spôsobenú škodu, pričom to či bude obeť

¹²⁸ Hýbnerová, S.: Smluvní úprava OSN k potírání obchodu se ženami a dětmi za účelem sexuálního vykořisťování. In: Právní následky mezinárodně protiprávního chování, Pocta Čestmíru Čepelkovi k 80. narozeninám, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2007, s. 219.

odškodnená štátom alebo páchatelom necháva Protokol na zmluvných stranách.¹²⁹

7.2.3 Ustanovenia preventívnej povahy

Čo sa týka prevenčnej povahy Protokolu, tak tá je vyjadrená záväzkom zmluvných strán vyvinúť jednak úsilie na vytvorenie jednotných postupov, programov a iných opatrení na predchádzanie a boj s obchodovaním s ľuďmi ako aj na ochranu obetí obchodovania s ľuďmi, najmä žien a detí, aby sa opätovne nestali obeťami. Svoje miesto tu má aj výskum, informačné a mediálne kampane a sociálne a ekonomické iniciatívy na predchádzanie a boj proti obchodovaniu s ľuďmi, čím sa verejnosti umožní lepšie spoznať túto problematiku. Neodmysliteľné miesto pri formovaní jednotných postupov, programov a iných opatrení na predchádzanie a boj proti obchodovaniu s ľuďmi má spolupráca s mimovládnyimi a inými dôležitými organizáciami, resp. inými zložkami občianskej spoločnosti (viac k mimovládnyim a iným dôležitým organizáciám, resp. k iným zložkám občianskej spoločnosti vo vzťahu k tomuto Protokolu v podkapitole 6.2.2 Ustanovenia protektívnej povahy).

Protokol ďalej zaväzuje zmluvné strany k prijímaniu a posilneniu opatrení, vrátane dvojstrannej alebo mnohostrannej spolupráce, ktorej cieľom je znížiť vplyv faktorov akými sú chudoba, nízky stupeň vzdelania alebo nedostatočná rovnosť príležitosti, ktoré sú dôvodom, že práve ženy a deti sú ľahkou korisťou obchodníkov s ľuďmi.¹³⁰ Okrem týchto opatrení, ktoré sú venované potenciálnym obeťam, Protokol neopomenul ani na prevenciu, ktorá

¹²⁹ Protokolu k predchádzaniu, potláčaniu a trestaniu obchodovania s ľuďmi, osobitne ženami a deťmi, čl. 6, ods. 6.

¹³⁰ Ibid., čl. 9, ods. 4.

spočíva v informovaní širokej verejnosti a zaväzuje zmluvné strany prijímať a posilňovať legislatívne alebo iné opatrenia, akými sú vzdelávacie, sociálne alebo kultúrne opatrenia, vrátane dvojstrannej alebo mnohostrannej spolupráce s cieľom zabrániť dopytu po všetkých formách zneužívania osôb, najmä žien a detí, ktoré vedú k obchodovaniu s nimi.¹³¹

Do tejto skupiny ustanovení preventívnej povahy patria aj ustanovenia o spolupráci orgánov činných v trestnom konaní, imigračných a iných kompetentných orgánov v rôznych zmluvných stranách pri výmene informácií umožňujúcich určiť, či osoby, ktoré prekračujú štátne hranice či už bez cestovných dokladov, s falošnými alebo upravenými cestovnými dokladmi, sú páchatelia, alebo naopak obeť obchodovania s ľuďmi, ako aj pri odhaľovaní obchodovania s ľuďmi.¹³² Spolupráca orgánov činných v trestnom konaní, imigračných a iných kompetentných orgánov pri odhaľovaní obchodovania s ľuďmi spočíva vo výmene informácií umožňujúcich určiť typy cestovných dokladov, ktoré boli použité, alebo ktoré sa osoby pokúsili použiť pri prekračovaní štátnej hranice s cieľom obchodovať s ľuďmi, ako aj prostriedky a metódy používané organizovanými zločineckými skupinami s cieľom obchodovať s ľuďmi a možné opatrenia pre ich zistenie.¹³³ Aj keď nejde o opčné ustanovenia, vzájomná spolupráca medzi orgánmi činnými v trestnom konaní, imigračnými a inými kompetentnými orgánmi v zmluvných stranách v zmysle vyššie uvedeného prebieha v súlade s vnútroštátnym právom zmluvných strán. V súvislosti s výmenou informácií medzi štátmi, resp. medzi ich kompetentnými orgánmi je dôležité si uvedomiť, že každá

¹³¹ Ibid., čl. 9, ods. 5.

¹³² Ibid., čl. 10, ods. 1, písm. a).

¹³³ Ibid., čl. 10, ods. 1, písm. b), c).

zmluvná strana, ktorá má snahu získať informácie, musí akceptovať požiadavky zmluvnej strany, ktorá poskytuje informácie a ktorá žiada určité obmedzenia pri používaní poskytnutých informácií. Je to z toho dôvodu, že poskytujúca zmluvná strana musí dodržiavať svoj vnútroštátny právny poriadok a jeho obmedzenia.¹³⁴

Dôležité miesto tu má tiež posilnenie hraničných kontrol a odhaľovanie metód používaných kriminálnymi skupinami k transportu obchodovaných osôb za pomoci falošnej identifikácie a falošných dokladov. Z tohto dôvodu sa každá zmluvná strana zaväzuje prijať opatrenia týkajúce sa cestovných alebo identifikačných dokladov, ktorými zabezpečí určitý štandard pri vydávaní týchto dokladov, aby sa predišlo ich zneužitiu a teda aby ich nebolo možné ľahko protizákonne pozmeňovať, kopírovať alebo vydávať, ako aj opatrenia, ktorými zabezpečí nedotknuteľnosť a bezpečnosť týchto dokladov vydaných zmluvnou stranou, alebo v jej mene a teda predchádzať ich protiprávnemu vyhotoveniu, vydaniu alebo použitiu.¹³⁵ Spolupráca medzi zmluvnými stranami existuje aj pri overovaní legitímnosti a platnosti cestovného alebo identifikačného dokladu vydaného v mene zmluvnej strany, ak existuje podozrenie, že tento doklad bol použitý na účely obchodovania s ľuďmi. V tomto prípade zmluvná strana na žiadosť inej zmluvnej strany, v súlade so svojim vnútroštátnym právom a v primeranej lehote, overí legitímnosť a platnosť týchto dokladov. „Protokol zahrnuje i ochrannú klauzulu, ktorej cieľom je vylúčiť, že kontrolné opatrenia na hraniciach ohrozia slobodu pohybu osôb, ktoré sú predmetom ochrany podľa Protokolu.“¹³⁶ Opatrenia uvedené

¹³⁴ Ibid., čl. 10, ods. 3.

¹³⁵ Ibid., čl. 12.

¹³⁶ Hýbnerová, S.: Smluvní úprava OSN k potírání obchodu se ženami a dětmi za účelem sexuálního vykořisťování. In: Právni následky mezinárodně protiprávního chování, Pocta Čestmíru Čepelkovi k 80. narozeninám, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2007, s. 219.

v Protokole nemajú teda vplyv na ľudské práva jednotlivca formulované v medzinárodných dokumentoch, či už sa to týka voľného pohybu osôb alebo postavenia utečencov.

Zmluvné strany sa zaväzujú taktiež zamerať na odbornú prípravu úradníkov, pričom táto príprava je zameraná na metódy smerujúce k zamedzeniu obchodovania s ľuďmi, k stíhaniu obchodníkov s ľuďmi, ako aj k ochrane práv obetí obchodovania s ľuďmi a k ich ochrane pred obchodníkmi s ohľadom na ľudské práva a citlivé okolnosti súvisiace s problematikou detí.¹³⁷

Protokol, ktorý bol prijatý paralelne s Dohovorom, s cieľom zamerať sa na špecifické formy organizovaného zločinu, patrí k najvýznamnejším nástrojom boja proti obchodovaniu s ľuďmi. Tento Protokol vychádza z doterajších skúseností a poznatkov a snaží sa na rozdiel od prechádzajúcich dokumentov prijatých v danej oblasti, upozorniť na obeť obchodovania s ľuďmi. Jeho cieľom je nielen dosiahnuť represiu páchatelov obchodovania s ľuďmi, ale aj zabezpečiť de facto ochranu obetí obchodu s ľuďmi. Na rozdiel od väčšiny dokumentov prijatých dosiaľ v danej oblasti sa Protokol nezameriava len na fenomén prostitúcie, ako jednej z foriem zneužívania obetí obchodovania s ľuďmi, ale zahrnuje do povinnosti trestného postihu okrem nútenej prostitúcie a iných foriem sexuálneho zneužívania, nútenú prácu alebo služby, otroctvo alebo praktiky podobné otroctvu, zotročovanie, ako aj odoberanie orgánov na nelegálne účely. Značným úspechom Protokolu bolo aj prijatie definície obchodovania s ľuďmi, na ktorej sa zmluvné strany dohodli. Táto definícia sa však vzťahuje len na medzinárodné obchodovanie s ľuďmi a teda nie sú v nej obsiahnuté špecifické spôsoby obchodovania s ľuďmi

¹³⁷ Protokolu k predchádzaniu, potláčaniu a trestaniu obchodovania s ľuďmi, osobitne ženami a deťmi, čl. 10, ods. 2.

v jednotlivých štátoch a teda vnútroštátne obchodovanie s ľuďmi. Ďalším nedostatkom je aj skutočnosť, že páchatelia obchodovania s ľuďmi musia byť súčasťou organizovanej zločineckej skupiny. V neposlednom rade je dôležité upozorniť, že „Protokol a ani Dohovor nemajú svoj kontrolný mechanizmus, čo môže sťažiť zhodnú interpretáciu pojmov v nich obsiahnutých a následne i sám harmonizačný proces obsahu príslušných oblastí vnútroštátneho trestného práva.“¹³⁸

¹³⁸ Hýbnerová, S.: Smluvní úprava OSN k potírání obchodu se ženami a dětmi za účelem sexuálního vykořisťování. In: Právní následky mezinárodně protiprávního chování, Pocta Čestmíru Čepelkovi k 80. narozeninám, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2007, s. 219.

8 OCHRANA OBETÍ OBCHODU SO ŽENAMI A DEŤMI Z POHLADU MEDZINÁRODNÝCH DOHOVOROV REGIONÁLNEJ POVAHY

Ochrana obetí obchodu so ženami a deťmi, ktorej sme sa dosiaľ venovali v rovine medzinárodných dokumentov univerzálnej povahy nezostala opomenutá ani v medzinárodných dokumentoch regionálnej povahy. V tejto kapitole sa zameriame na ochranu obetí obchodu so ženami a deťmi v rámci Európy, kde sa tejto problematike venuje a teda ochranu obetí obchodu so ženami a deťmi zaisťuje predovšetkým Rada Európy, ktorá v danej oblasti v rámci regionálnych organizácii dosiahla najvyššiu úroveň a preto jej právom patrí v tejto práci samostatná kapitola.

8.1 Rada Európy

Rada Európy, ktorá bola založená v máji 1949 v Londýne je organizáciou európskych štátov založenou na medzivládnom princípe. Jedným z jej cieľov je chrániť ľudské práva, pričom od roku 1989 k jej aktivitám pribudol v súvislosti s ľudskými právami aj ich monitoring v postkomunistických krajinách strednej a východnej Európy. Organizácia sa nielen rozrastá, ale aj neustále rozširuje svoje aktivity a reaguje na globálne problémy ľudstva, medzi ktoré neodmysliteľne patrí aj obchodovanie s ľuďmi, predovšetkým so ženami a deťmi. Aktivity Rady Európy spočívajúce v boji proti takýmto útokom na ľudstvo a ľudskú dôstojnosť sú jednými z najdôležitejších, ktoré Rada Európy uskutočňuje v záujme ľudských práv a ľudskej dôstojnosti. „Vzhľadom na to, že prvotný záujem Rady Európy je bezpečnosť a ochrana

ľudských práv a ľudskej dôstojnosti a že obchodovanie s ľuďmi priamo potláča hodnoty, na ktorých je Rada Európy založená, je len logické, že hľadanie riešeni k tomuto problému je pre túto organizáciu najvyššou prioritou."¹³⁹

Na boji proti obchodovaniu s ľuďmi začala Rada Európy intenzívnejšie participovať od konca osemdesiatych rokov 20. storočia, od kedy uskutočnila v danej oblasti mnoho aktivít, pričom prvotné aktivty boli zamerané na zvyšenie povedomia a na podporu akcií v danej oblasti. „Práve aktivty zamerané na zvyšovanie povedomia viedli k vytvoreniu právneho rámca boja proti tomuto fenoménu."¹⁴⁰

Významné postavenie v tejto oblasti majú okrem iných v danej oblasti prijatých právnych prostriedkov aj Odporucania Výboru ministrov Rady Európy, ktoré síce nemajú právne vynutitelny a záväzný obsah avšak aj napriek tomu sú často členskými štátmi Rady Európy rešpektované. Jedným z odporucani Výboru ministrov Rady Európy prijatých v oblasti obchodovania s ľuďmi je aj Odporucanie . R(90)11 týkajúce sa sexulného zneužívania, pornografie, prostitúcie a obchodovania s deťmi a mladistvými, ktoré bolo vypracované skupinou odborníkov pôsobiacich v rámci Európskeho výboru pre otázky kriminality, ktoré odporucalo vládam členských štátov Rady Európy podieľať sa na tom, aby policajné sily venovali zvláštnu pozornosť prevencii a vyhľadávaniu trestných činov zahrnujúcich sexulne zneužívania detí a mladistvých ale aj na poskytovan dostatočných prostriedkov týmto policajným silám k ukonceni týchto operácii. V roku 2000 bolo Výborom ministrov Rady Európy prijaté Odporucanie . R(2000)11

¹³⁹ Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (CETS No. 197) - Explanatory Report to the Convention on Action against Trafficking in Human Beings.

¹⁴⁰

http://www.coe.int/t/dg2/trafficking/campaign/Docs/Convntn/FSConv_en.asp#ToPage

o boji proti obchodovaniu s ľuďmi na účely sexuálneho vykorisťovania,¹⁴¹ ako aj Odporúčanie REC(2001)16 Výboru ministrov Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním.¹⁴²

Okrem toho Rada Európy podnikla a podniká v tejto oblasti aj iné iniciatívy: navrhuje stratégie, riadi výskum, angažuje sa v právnej a technickej spolupráci a vykonáva monitorovanie. Rada Európy si však postupne uvedomila potrebu prijať v danej oblasti právne záväzný nástroj, v súvislosti s čím začala vyvíjať aj aktivity smerujúce k prijatiu dokumentu, ktorý by šiel nad rámec odporúčaní Rady Európy a ďalších aktivít, ktoré boli do tohto momentu uskutočnené. Tento impulz k Rade Európy vyslal Prípravný výbor pre rovnosť žien a mužov, ktorý pripravil aj štúdiu možnosti načrtnutia Dohovoru o boji proti obchodovaniu s ľuďmi.

8.1.1 Dohovor Rady Európy o boji proti obchodovania s ľuďmi

Dňa 3. mája 2005 prijal Výbor ministrov Rady Európy Dohovor Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi (ďalej len „Dohovor RE“ v príslušnom gramatickom tvare).¹⁴³ Prijatiu tohto Dohovoru RE však predchádzali niekoľkoročné prípravy, pričom impulz k vytvoreniu tohto dokumentu vyslal Rade Európy, ako už bolo vyššie povedané, Prípravný výbor pre rovnosť žien a mužov. Dňa 14. februára 2003 sa konalo trojstranné stretnutie Vysokých predstaviteľov Rady Európy,

¹⁴¹ Recommendation No. R(2000)11 of the Committee of Ministers to member states on action against trafficking in human beings for the purpose of sexual exploitation.

¹⁴² Recommendation REC(2001)16 of the Committee of Ministers to member states on protection of children in the face of the purpose of sexual exploitation.

¹⁴³ Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings, Warsaw, May 16, 2005, entered into force Febr. 1, 2008.

Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe a OSN, kde bola vyjadrená podpora Dohovoru RE. Potreba Rady Európy vytvoriť takýto dokument bola zdôraznená aj Výbormi ministrov zahraničných vecí, následne na čo Rada Európy zahájila práce na príprave Dohovoru RE. Návrh pripraviť Dohovor RE bol schválený Výborom ministrov v apríli 2003, kedy bol zriadený aj Ad hoc Výbor proti obchodovaniu s ľuďmi, ktorého úlohou bolo predmetný Dohovor RE pripraviť. Rokovania Rady Európy o Dohovore RE začali v septembri 2003. Návrh Dohovoru RE bol schválený Ad hoc Výborom proti obchodovaniu s ľuďmi v decembri 2004 a následne odovzdaný Výboru ministrov Rady Európy, ktorý ho predložil na vyjadrenie Parlamentnému zhromaždeniu Rady Európy. Parlamentné zhromaždenie Rady Európy sa vyjadrilo k návrhu Dohovoru RE mesiac na to, čo ho Ad hoc komisia proti obchodovania s ľuďmi zobrala na zreteľ na svojom poslednom 8. stretnutí vo februári 2005. Dva mesiace potom - 3. mája 2005 bol Výborom ministrov Rady Európy Dohovor RE prijatý. Dohovor RE bol predložený na podpis dňa 16. mája 2005 vo Varšave pri príležitosti tretieho Summitu hláv štátov a vlád Rady Európy a platnosť nadobudol 1. februára 2008.

Cieľom Dohovoru RE je prevencia a potlačanie všetkých foriem obchodu s ľuďmi na národnej a medzinárodnej úrovni, či už sú spojené s organizovaným zločinom ale aj bez napojenia na tento organizovaný zločin,¹⁴⁴ čo je pridanou hodnotou tohto Dohovoru RE. Pridaná hodnota Dohovoru RE však spočíva v prvom rade v tvrdení, že obchodovanie s ľuďmi je porušovaním ľudských práv, ľudskej dôstojnosti a integrity a že ochrana obetí je preto potrebná pre všetky

¹⁴⁴ www.strada.cz

jeho obeť.¹⁴⁵ Vychádza teda z ľudsko-právnych princípov a zameriava sa teda predovšetkým na ochranu práv obchodovaných osôb. V neposlednom rade jeho pridaná hodnota spočíva v zriadení kontrolného mechanizmu s cieľom docieľiť efektívnu implementáciu Dohovoru RE do právnych poriadkov jeho zmluvných strán, ako aj v rodovej rovnosti, ktorej požiadavka je zakomponovaná v jeho ustanoveniach.¹⁴⁶

Aj napriek tomu, že v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi bolo prijatých niekoľko medzinárodných dokumentov, či už univerzálnych alebo regionálnych, Dohovor RE medzi nimi nijako nezaostáva a má medzi nimi významné postavenie a to aj napriek jeho regionálnej povahe. Dohovor RE sa pokúša v danej oblasti zosilniť ochranu poskytnutú dosiaľ prijatými dokumentmi, ako aj zvýšiť štandard, ktorý bol nimi prijatý. V súvislosti s tým si je však dôležité uvedomiť, že prijatie Dohovoru RE nie je obmedzené len na zmluvné štáty Rady Európy, ale zmluvnou stranou Dohovoru RE sa môžu stať aj iné štáty, ako aj Európske spoločenstvá, čo je taktiež jeho pozitívom a pridanou hodnotou.

Dohovor RE vychádza predovšetkým z Protokolu o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne ženami a deťmi (ďalej v tejto kapitole len „Protokol OSN“ v príslušnom gramatickom tvare), ktorý bol do momentu prijatia Dohovoru RE najvýznamnejším univerzálnym inštrumentom v oblasti obchodovania s ľuďmi. Dohovor RE však prináša množstvo zlepšení predovšetkým v oblasti ochrany obetí obchodu s ľuďmi a teda z hľadiska hodnotového aspektu. Tento Dohovor RE nie je na rozdiel od Protokolu OSN obmedzený len na medzinárodné obchodovanie s ľuďmi, ale spadá pod neho aj obchodovanie s ľuďmi na

¹⁴⁵ Explanatory Report to the Convention on Action against Trafficking in Human Beings.

¹⁴⁶ Ibid.

vnútroštátnej úrovni a taktiež tu nie je na rozdiel od Protokolu OSN neodmysliteľné spojenie medzi obchodovaním s ľuďmi a organizovaným zločinom. V súvislosti s tým Dohovor RE pokrýva širší okruh obetí obchodu s ľuďmi, ktoré by sa v zmysle Protokolu OSN ani za obeť obchodu s ľuďmi nepovažovali.

Prvá kapitola Dohovoru RE približuje jeho ciele a pôsobnosť. V tejto kapitole sú vymedzené aj pojmy, s ktorými sa budeme v priebehu výkladu Dohovoru RE stretávať a v neposlednom rade je tu obsiahnutý hodnotový aspekt vo forme nediskriminačného princípu.

Poslaním tohto Dohovoru RE je predchádzať a bojovať proti obchodovaniu s ľuďmi, ale aj ochrana ľudských práv obetí obchodu s ľuďmi a v súvislosti s tým vypracovanie uceleného rámca na ochranu a pomoc obetiam a svedkom, pričom je dôležité postupovať v oboch prípadoch bez rozdielu pohlavia.¹⁴⁷ Ďalším cieľom Dohovoru RE je podporovať medzinárodnú spoluprácu v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi, čím chce zdôrazniť, že zvíťaziť nad obchodom s ľuďmi je možné len spoločnými silami a že bez spoločnej spolupráce majú štáty len malú šancu na úspech, pričom Dohovor RE sa neobmedzuje len na spoluprácu v trestných záležitostiach, ale aj na spoluprácu pri predchádzaní obchodu s ľuďmi a pri pomoci a ochrane obetí.

Z hľadiska pôsobnosti sa Dohovor RE vzťahuje ako už bolo vyššie uvedené nielen na medzinárodný obchod s ľuďmi spojený s organizovaným zločinom, tak ako to upravoval Protokol OSN, ale vzťahuje sa aj na všetky formy obchodovania s ľuďmi prebiehajúce na vnútroštátnej úrovni a teda tu nezohráva žiadnu rolu, či tento trestný čin je

¹⁴⁷ Medznikom, keď princíp rovnosti pohlaví sa stal neoddeliteľnou súčasťou ľudských práv je Deklarácia o rovnosti žien a mužov zo dňa 16. novembra 1988 prijatá Výborom ministrov, ktorá zdôraznila, že diskriminácia založená na pohlaví je prekážkou výkonu základných ľudských práv.

organizovaným zločinom alebo nie. Pôsobnosť Dohovoru RE je preto v porovnaní s Protokolom OSN širšia. Cieľom Dohovoru RE je zvýšiť ochranu poskytovanú Protokolom OSN a rozvinúť štandardy, ktoré v ňom boli obsiahnuté, čím v žiadnom prípade nechce zasiahnuť do práv a povinností vyplývajúcich z Protokolu OSN.

Princíp nediskriminácie obsiahnutý v Dohovore RE je založený na nediskriminácii pri výkone ustanovení stanovených týmto Dohovorom RE z akéhokoľvek dôvodu, či už pohlavia, rasy, farby pleti, jazyka, náboženstva, politického alebo iného presvedčenia, národného alebo sociálneho pôvodu, spojenia s národnostnou menšinou, majetku, narodenia alebo iného statusu,¹⁴⁸ pričom uplatňovanie tohto nediskriminačného princípu sa zdôrazňuje pri realizácii opatrení na ochranu a podporu práv obetí. To znamená, že povinnosti zmluvných strán Dohovoru RE (ďalej len „zmluvná strana“ v príslušnom gramatickom tvare) stanovené Dohovorom RE (napríklad povinnosti zmluvných strán voči obetiam obchodu s ľuďmi) sú zmluvné strany povinné plniť bez akejkoľvek diskriminácie. V súvislosti s tým môže nastať situácia, že dôjde k porušeniu Dohovoru RE aj napriek tomu, že nedošlo k porušeniu konkrétneho ustanovenia Dohovoru RE a to z toho dôvodu, že príslušné ustanovenie Dohovoru RE sa bude realizovať odlišne s ohľadom na príslušnú kategóriu osôb (napríklad v závislosti na pohlaví) a na takéto konanie nebude existovať rozumné zdôvodnenie.¹⁴⁹ V súvislosti s týmto princípom nediskriminácie je dôležité poukázať aj na ustanovenie Dohovoru RE požadujúce rovnosť pohlaví, ktoré sa možno zdá byť duplicitným, avšak jeho zámerom je

¹⁴⁸ Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (CETS No. 197), čl. 3.

¹⁴⁹ Explanatory Report to the Convention on Action against Trafficking in Human Beings.

upozornit, že práve ženy sú hlavnou cieľovou skupinou obchodovania s ľuďmi, ako aj na fakt, že práve ženy sú tie, ktoré sú náchylné byť obeťou tejto novodobej formy otroctva. Práve túto skutočnosť by mali zmluvné strany zobrať na zreteľ a to nielen pri vykonávaní opatrení prijatých v súvislosti s týmto Dohovorom RE, resp. v súvislosti s obchodovaním s ľuďmi, ale aj pri ich samotnom rozvoji ako aj ich hodnotení.

Najrozsiahlejším článkom Dohovoru RE je článok, v ktorom sú definované pojmy, ktoré sa v tomto Dohovore RE používajú. Najpoužívanejším pojmom je samotné „obchodovanie s ľuďmi“, ktorého definícia bola doslovne prebratá z Protokolu OSN. Obchodovaním s ľuďmi je teda konanie zahrnujúce zlákanie, prepravu, transfer, prechovávanie alebo získavanie osôb a to pod hrozbou násillia, únosom, podvodom, uvedením v omyl, použitím sily alebo iných foriem donútenia, zneužitím moci alebo pozície, poskytovaním alebo prijímaním peňazí, alebo iného prospechu za účelom získania súhlasu osoby majúcej kontrolu nad inou osobou s cieľom jej zneužívania, nezávisle od toho, či obeť obchodovania súhlasili s účelom zneužívania.¹⁵⁰ Zneužívaním v zmysle tohto Dohovoru RE sa pritom rozumie:

- zneužívanie prostitúciou iných
- iné formy sexuálneho zneužívania
- nútená práca alebo služby
- otroctvo alebo praktiky podobné otroctvu
- zotročovanie / nevoľníctvo
- odoberanie orgánov na nelegálne účely

¹⁵⁰ Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (CETS No. 197), čl. 4 písm. a).

pričom ako v Protokole OSN, tak aj v tomto prípade ide len o exemplifikatívny výpočet foriem zneužívania.¹⁵¹ Tieto formy zneužívania sú minimom, ktoré musia zmluvné strany do svojho vnútroštátneho práva zahrnúť. Na základe vyššie uvedeného sa dá povedať, že obchodovanie s ľuďmi je kombináciou troch komponentov: konania, prostriedku a účelu, ktoré aby bola naplnená podstata obchodovania s ľuďmi musia byť splnené súčasne¹⁵² až na jednu výnimku, ak obeťou obchodovania s ľuďmi je dieťa (viď. nižšie). Je nevyhnutné si však uvedomiť, že k naplneniu trestného činu - obchodovania s ľuďmi nie je potrebné samotné zneužívanie, čo bolo zdôraznené už aj v podkapitole 6.2 Protokol o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne ženami a deťmi, avšak pre význam vecí to považujeme za dôležité opätovne pripomenúť. V tomto prípade teda stačí, ak sa osoba stane obeťou jedného z vyššie uvedených konaní s použitím prostriedkov, ktorých cieľom je samotné zneužívanie. Na to, aby bol trestný čin kvalifikovaný ako obchodovanie s ľuďmi nie je teda potrebné samotné zneužívanie obete, z čoho vyplýva, že k obchodovaniu s ľuďmi dôjde ešte pred samotným zneužitím obete.¹⁵³ Páchateľ obchodovania s ľuďmi sa môže vyvinúť len v tom prípade, ak obeť súhlasila s účelom zneužívania a ak nebol použitý žiaden z vyššie zmienených spôsobov zlákania, prepravy, transferu, prechovávanía alebo získavania osôb. Ináč povedané, súhlas obete s účelom zneužívania je irelevantný, ak bude použitý jeden z vyššie zmienených spôsobov zlákania, prepravy, transferu, prechovávanía alebo získavania osôb.¹⁵⁴ Pokiaľ obeťou obchodovania je dieťa,

¹⁵¹ Ibid.

¹⁵² Explanatory Report to the Convention on Action against Trafficking in Human Beings.

¹⁵³ Ibid.

¹⁵⁴ Ibid., čl. 4 písm. b).

ktorým sa v zmysle Dohovoru RE rozumie akákoľvek osoba mladšia ako osemnásť rokov,¹⁵⁵ zlákanie, preprava, transfer, prechovávanie alebo ich získavanie s cieľom ich zneužívania sa automaticky kvalifikuje ako obchodovanie s ľuďmi/detmi, a to aj napriek tomu, že nebol použitý žiaden z vyššie zmienených spôsobov zlákania, prepravy, transferu, prechovávaní alebo získavania osôb a teda takéto konanie je vždy považované za obchod s ľuďmi. Na rozdiel od Protokolu OSN Dohovor RE obsahuje aj definíciu pojmu „obeť“, ktorou sa rozumie každá fyzická osoba, ktorá je predmetom obchodovania s ľuďmi v zmysle Dohovoru RE.¹⁵⁶

S cieľom dosiahnuť harmonizáciu trestného práva zmluvných strán sa tieto zmluvné strany zaväzujú kvalifikovať vyššie uvedené konania, v prípade ak boli spáchané úmyselne, ako trestné činy, rovnako, ako to bolo aj v Protokole OSN. Na zväžení zmluvných strán sa ponecháva, či ako trestné činy budú kvalifikovať aj využívanie služieb, ktorých predmetom je vykorisťovanie/zneužívanie zmysle Dohovoru RE s vedomím, že osoba je obeťou obchodovania s ľuďmi a teda popri kriminalizácii obchodníkov s ľuďmi na medzinárodnej úrovni zavádza aj kriminalizáciu vedomého užívania služieb obchodovanej osoby.¹⁵⁷ Jedným z dôvodov prečo takéto konanie je potrebné kvalifikovať ako trestný čin označili tvorcovia tohto Dohovoru RE snahu odradiť dopyt po potenciálnych obetiach obchodu s ľuďmi. Zámerom tohto ustanovenia však nie je priamo chrániť obeť obchodovania s ľuďmi, ale trestať tých, ktorí vedome platia za služby zneužívaných osôb, čím zohrávajú rolu v reťazci obchodovania s ľuďmi.¹⁵⁸

¹⁵⁵ Ibid., čl. 4 písm. d).

¹⁵⁶ Ibid., čl. 4 písm. e).

¹⁵⁷ Explanatory Report to the Convention on Action against Trafficking in Human Beings.

¹⁵⁸ Ibid.

Obligat6rnym ustanovenim je ustanovenie Dohovoru RE, ktoré vyžaduje od zmluvn6ch str6n kvalifikov6t falšovanie alebo in6 neleg6lne zaobstaranie alebo poskytnutie cestovn6ch dokladov alebo dokladov totožnosti, ako aj zadržiavanie, odstr6nenie, ukr6vanie, poškodenie alebo zničenie tak6chto dokladov inej osoby, ak k tak6mto konaniam doch6dza 6myselne na 6čely umožnenia obchodovania s ľuďmi.¹⁵⁹ Pr6ve odhalenie t6chto trestn6ch 6inov a teda kan6lu odkiaľ tieto fal6šné dokumenty poch6dzajú m6že priniesť svetlo tiež k odhaleniu zločineck6ch sietí angažovan6ch v obchodovaní s ľuďmi.¹⁶⁰

Dohovor RE z6roveň požaduje od zmluvn6ch str6n kvalifikov6t ako trestné aj pokus a napom6hanie pri p6chaní vyššie zmienen6m trestn6ch 6inov. Podľa Dohovoru RE s6 za zodpovednosť za trestné 6iny v zmysle tohto Dohovoru RE sp6chané v prospech pr6vnickej osoby fyzickou osobou konaj6cou vo vlastnom mene, alebo ako s6časť org6nu pr6vnickej osoby, ktor6 m6 ved6ce postavenie v r6mci pr6vnickej osoby brané aj samotné pr6vnické osoby.¹⁶¹ Okrem zodpovednosti za trestné 6iny nes6 pr6vnické osoby zodpovednosť aj za nedostatok dohľadu alebo kontroly nad fyzickou osobou, ktor6 kon6 v mene pr6vnickej osoby a ktor6 umožn6 sp6chanie trestného 6inu v jej prospech.¹⁶² Zodpovednosť pr6vnickej osoby však v ťiadnom prípade nevyklučuje trestn6 zodpovednosť fyzick6ch os6b, ktor6 sp6chali trestn6 6in. Zodpovednosť pr6vnickej osoby m6že byť trestnopr6vna, občianskopr6vna alebo administr6tívnopr6vna,¹⁶³ pričom z6leží len na jednotliv6ch

¹⁵⁹ Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (CETS No. 197), 6l. 20.

¹⁶⁰ Explanatory Report to Convention on Action against Trafficking in Human Beings.

¹⁶¹ Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (CETS No. 197), 6l. 22, ods. 1.

¹⁶² Ibid., 6l. 22, ods. 2.

¹⁶³ Ibid., 6l. 22, ods. 3.

zmluvných stranách akú zodpovednosť v svojom právnom poriadku upravujú.

Dohovor RE pojednáva aj o trestoch, ako aj prijatí konkrétnych opatrení v prípade, ak je osoba uznaná za zodpovednú za obchod s ľuďmi a požaduje od zmluvných strán prijať legislatívne a iné opatrenia potrebné na zabezpečenie toho, aby predmetné trestné činy boli potrestané účinnými, primeranými a odradzujúcimi sankciami.¹⁶⁴ Dohovor RE dokonca v súvislosti s určovaním trestov za trestné činy obchodovania s ľuďmi v zmysle tohto Dohovoru RE vypočítava priťažujúce okolnosti,¹⁶⁵ ktoré požaduje od zmluvných strán zahrnúť do ich vnútroštátneho práva, pričom jednou z týchto priťažujúcich okolností je, že tento trestný čin bol spáchaný proti dieťaťu, čím chce poukázať na osobitné postavenie detských obetí. V súvislosti s priťažujúcimi okolnosťami Dohovor RE pojednáva aj o medzinárodnej recidíve a dáva zmluvným stranám možnosť zohľadniť pri určovaní trestu konečné rozsudky vynesené inou zmluvnou stranou vo vzťahu k trestným činom ustanoveným v súlade s týmto Dohovorom RE.¹⁶⁶

Dohovor RE sa zaoberá aj prevenciou obchodovania s ľuďmi a to v jej v najširšom slova zmysle. Zmluvné strany sa v súvislosti s tým zaväzujú k prijatiu takých opatrení, ktoré budú viesť k zavedeniu, resp. posilneniu národnej koordinácie medzi orgánmi zodpovednými za predchádzanie a boj proti obchodovaniu s ľuďmi, ale tiež takých, ktoré umožnia legálnu migráciu, ktorými taktiež môžu predísť obchodovaniu s ľuďmi. Čo sa týka opatrení umožňujúcim legálnu migráciu, Dohovor RE exemplifikatívne uvádza

¹⁶⁴ Ibid., čl. 23, ods. 1.

¹⁶⁵ Ibid., čl. 24.

¹⁶⁶ Ibid., čl. 25.

možnosti ako dosiahnuť legálnu migráciu, napríklad prostredníctvom šírenia presných informácií príslušnými orgánmi o podmienkach umožňujúcich legálny vstup a pobyt na území zmluvnej strany.¹⁶⁷ Je totižto dôležité, aby potenciálny prisťahovalec mal správne informácie o týchto podmienkach umožňujúcich legálny vstup a pobyt, ale aj o pracovných podmienkach a svojich právach a povinnostiach. Okrem vyššie zmienených opatrení zmluvné strany príjmu aj špecifické opatrenia so zreteľom na deti, ktorých cieľom je vytvoriť pre ne ochranné prostredie, ktoré zníži hrozbu obchodovania s nimi, čím sa stanú menej zraniteľnejšie a umožní sa im nerušený vývoj.¹⁶⁸ „Koncept takéhoto ochranného prostredia podporovaného UNICEF (Detský fond OSN) má osem kľúčových prvkov:

- ochrana práv detí pred nepriaznivými pomermi, tradíciami, zvykmi, správaním a praktikami;
- záväzok vlád štátov k ochrane a realizácii práv detí;
- otvorená diskusia o otázkach ochrany dieťaťa a záväzok k nej;
- zostavenie a uplatňovanie ochrannej legislatívy;
- schopnosť týchto rokovanií o ochrane detí v spolupráci s deťmi, rodinami a spoločenstvom chrániť deti
- životná skúsenosť detí, vzdelanie;
- systém pre kontrolu a spravodajstvo prípadov zneužitia;
- programy a služby umožňujúce detským obetiam obchodovania s ľuďmi regeneráciu a reintegráciu.¹⁶⁹

V rámci prevenčnej činnosti majú zmluvné strany vyvíjať aktivity k založeniu a podpore účinných politik a programov

¹⁶⁷ Ibid., čl. 5, ods. 4.

¹⁶⁸ Explanatory Report to the Convention on Action against Trafficking in Human Beings.

¹⁶⁹ Ibid.

na predchádzanie obchodovania s ľuďmi, pričom pri ich rozvoji, uplatňovaní a hodnotení sa každá zmluvná strana zaväzuje podporovať prístup založený na ľudských právach, používať princíp rovnosti pohlaví a prístup citlivý k deťom.¹⁷⁰ Spôsobmi ako môžu zmluvné strany zaviesť, resp. posilniť tieto účinné politiky a programy sú: výskum, poskytovanie informácií, zvyšovanie povedomia, vzdelávacie kampane, sociálne a ekonomické iniciatívy a školiace programy, ktoré sú venované predovšetkým osobám ohrozeným obchodovaním, ako aj pre odbornú verejnosť zaoberajúcu sa obchodovaním s ľuďmi.¹⁷¹ Dohovor RE neopomenul ani mimovládne organizácie, resp. iné príslušné organizácie a prvky občianskej spoločnosti zamerané na predchádzanie obchodovania s ľuďmi, na ochranu a pomoc obetiam obchodu s ľuďmi, ktoré sa budú podieľať na realizácii opatrení zavedených s cieľom prevencie obchodovania s ľuďmi.¹⁷² V rámci prevencie obchodovania s ľuďmi sa majú zmluvné strany snažiť znížiť dopyt ako jeden zo zdrojov podnecujúcich obchodovanie s ľuďmi, ktorý vedie k obchodovaniu s ľuďmi. Spôsob akým to majú dosiahnuť spočíva v tom, že prijmú alebo posilnia legislatívne, administratívne, vzdelávacie, sociálne alebo iné opatrenia, ktoré zahŕňajú výskum, metódy a stratégie na zastrašenie klientskeho dopytu; podnecujú zvyšovanie povedomia o zodpovednosti a dôležitej úlohe médií a občianskej spoločnosti; organizujú cielené informačné kampane laickej ale aj odbornej verejnosti; a prijímajú preventívne opatrenia, vrátane vzdelávacích programov pre školopovinné deti.¹⁷³

¹⁷⁰ Ibid.

¹⁷¹ Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (CETS No. 197), čl. 5, ods. 2.

¹⁷² Ibid., čl. 5, ods. 6.

¹⁷³ Explanatory Report to the Convention on Action against Trafficking in Human Beings.

Druhá kapitola Dohovoru RE obsahuje okrem vyššie zmienených preventívnych ustanovení v užšom slova zmysle aj preventívne ustanovenia v širšom slova zmysle, ktoré sú obsiahnuté v článku 7 až 9 Dohovoru RE a ktoré boli doslovne prevzaté z Protokolu OSN. Ustanovenia v nich obsiahnuté sa zaoberajú hraničnou kontrolou, ako aj bezpečnosťou dokladov totožnosti, ich kontrolou a spoluprácou zmluvných strán pri overovaní ich správnosti a platnosti.

Materiálny aspekt Dohovoru RE je v dôsledku princípu nediskriminácie, ktorý sa uplatňuje pri vykonávaní ustanovení Dohovoru RE prepojený s hodnotovým, ľudsko-právnym aspektom. Tento hodnotový, ľudsko-právny aspekt je o to výraznejší pri vykonávaní ustanovení pojednávajúcich o obetiach obchodu s ľuďmi, ktorým je venovaný v porovnaní s Protokolom OSN väčší priestor. Dohovor RE obsahuje ustanovenia týkajúce sa ochrany a podpory práv obetí, pričom bližšie špecifikuje, čo v súvislosti s tým od zmluvných strán očakáva. Každá zmluvná strana by mala myslieť na to, že v radoch príslušných orgánov (polícia, súdy a podobne) by mali mať svoje zastúpenie odborníci na obchod s ľuďmi, osoby, ktoré sú vyškolené a kvalifikované na predchádzanie a boj proti obchodovaniu s ľuďmi, na identifikáciu obetí a pomoc obetiam.¹⁷⁴ Prítomnosť takto kvalifikovaných ľudí v radoch príslušných orgánov je nevyhnutná hlavne z toho dôvodu, že obeť obchodu s ľuďmi sú často veľmi ťažko identifikovateľné a je tu veľké riziko, že sa práve s obeťami obchodu s ľuďmi bude omylom zaobchádzať ako s ilegálnymi prisťahovalcami, pracovníkmi alebo prostitútkami a teda tieto osoby budú v súvislosti s tým potrestané a následne repatriované bez toho, aby sa

¹⁷⁴ Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (CETS No. 197), čl. 10, ods. 1.

im poskytla patričná pomoc. Práve takýmto konaním by týmto osobám boli odopreté základné práva, ktoré sú im nielen týmto Dohovorom RE priznané. Okrem správnej identifikácie obetí je nevyhnutné v primeraných prípadoch povoliť týmto obetiam pobyť na území zmluvnej strany, pričom každá zmluvná strana vydá obnoviteľné povolenie na pobyť obetiam, ak sa príslušný orgán domnieva, že toto povolenie na pobyť je potrebné z dôvodu osobitnej situácie, alebo je potrebné na účely ich spolupráce s orgánmi činnými v trestnom konaní.¹⁷⁵ Čo sa týka zrušenia alebo neobnovenia povolenia na pobyť, to už je v kompetencii zmluvných strán a závisí to od ich vnútroštátneho práva, pričom ak obeť obchodu s ľuďmi predloží žiadosť o iný druh povolenia na pobyť, zmluvná strana sa zaväzuje zobrať do úvahy skutočnosť, že táto osoba má, respektíve jej bolo udelené povolenie na pobyť z dôvodu, že sa táto obeť nachádzala v osobitnej situácii, alebo jej pobyť na území zmluvnej strany bol potrebný na účely jej spolupráce s orgánmi činnými v trestnom konaní.¹⁷⁶ Dohovor tu zvlášť kladie dôraz na ženy a deti. Dokonca v prípade ak vek obeť obchodu s ľuďmi nie je jasný a je čo i len malý dôvod domnievať sa, že ide o dieťa, v tomto prípade sa obeť počas overovania jej veku priznajú špeciálne ochranné opatrenia, aké sú priznané detským obetiam obzvlášť v Dohovore o právach dieťaťa a teda počas tejto doby je tejto obeť priznaný status dieťaťa.¹⁷⁷ Každá zmluvná strana sa zaväzuje ihneď ako je obeť identifikovaná ako dieťa a je bez sprievodu, zabezpečiť jej opatrovníka alebo zastupovanie prostredníctvom organizácie alebo orgánu, ktorí konajú v najlepšom záujme tohto dieťaťa; učiniť kroky smerujúce

¹⁷⁵ Ibid., čl. 14, ods. 1.

¹⁷⁶ Ibid., čl. 14, ods. 3, 4.

¹⁷⁷ Ibid., čl. 10, ods. 3.

k určeniu jej totožnosti a štátnej príslušnosti a k vyhladaniu rodiny dieťaťa/obete, samozrejme ak je to v najlepšom záujme dieťaťa, pretože si je dôležité uvedomiť, že v súvislosti s detskými obeťami je práve rodina inštitútom, ktorá stála na počiatku obchodovania s týmto dieťaťom.¹⁷⁸ V súlade s najlepším záujmom dieťaťa sa udeľuje aj povolenie na pobyt, resp. jeho obnovenie.

Dohovor RE taktiež zdôrazňuje spoluprácu medzi príslušnými orgánmi, ktoré prichádzajú, respektíve môžu prísť do styku s obeťami obchodu s ľuďmi, ako aj spoluprácu týchto orgánov s príslušnými podpornými orgánmi, pričom vo väčšine prípadoch ide o mimovládne organizácie zaoberajúce sa pomocou a podporou týchto obetí. V súvislosti s identifikáciou, ako aj poskytovaním pomoci obeťam obchodu s ľuďmi je každá zmluvná strana v spolupráci s inými zmluvnými stranami a príslušnými podpornými organizáciami povinná prijať legislatívne alebo iné opatrenia.¹⁷⁹ Zmluvné strany sa zaväzujú zabezpečiť, v prípade ak tu existuje domnienka, že príslušná osoba bola obeťou obchodovania s ľuďmi (nadmárodného obchodovanie s ľuďmi, alebo obchodovania s ľuďmi v rámci jedného štátu), že počas identifikácie obeť nebude táto obeť vyhostená z ich územia a že jej bude poskytnutá zo strany tohto štátu, ktorý je zmluvnou stranou Dohovoru RE ¹⁸⁰ pomoc s cieľom jej fyzického, psychologického a spoločenského zotavenia,¹⁸¹ pričom tu nehrá rolu, či sa obeť zdržiava na území zmluvnej strany legálne alebo ilegálne.¹⁸²

¹⁷⁸ Explanatory Report to the Convention on Action against Trafficking in Human Beings.

¹⁷⁹ Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (CETS No. 197), čl. 10, ods. 2.

¹⁸⁰ V prípade, že obeť opustí teritórium štátu, zmluvnej strany Dohovoru RE, tento štát sa zbavuje zodpovednosti v spočívajúcej v pomoci týmto obeťam.

¹⁸¹ Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (CETS No. 197), čl. 12, ods. 1.

¹⁸² Explanatory Report to the Convention on Action against Trafficking in Human Beings.

V súvislosti s tým sú zmluvné strany povinné prijať legislatívne alebo iné opatrenia potrebné na pomoc obetiam pri ich fyzickom, psychologickom a spoločenskom zotavení spočívajúce prinajmenšom:

- v primeranom a bezpečnom ubytovaní, v ktorom by sa mali obeť cítiť bezpečne pred obchodníkmi, pričom pri výbere vhodného typu ubytovania sa vychádza z momentálnych pomerov obeť;¹⁸³
- v psychologickú a materiálnu pomoc,
- v prístupe k nevyhnutnej zdravotnej starostlivosti, pričom zdravotná starostlivosť v plnom rozsahu sa priznáva len dotknutým osobám, ktoré boli kvalifikované ako obeť obchodovania s ľuďmi a na území zmluvnej strany sa zdržiavajú legálne.
- v poradenstve a informáciách o ich právach, ako aj v pomoci v rámci príslušného štádia trestného konania proti páchatelom tak, aby ich práva a záujmy boli uplatnené a zohľadnené.
- a v prípade potreby aj v prekladateľských a tlmočnických službách.¹⁸⁴

Pokiaľ ide o detské obeť, pomoc zahŕňa aj prístup k vzdelaniu.¹⁸⁵ V súvislosti s poskytovaním tejto pomoci musí každá zmluvná strana brať na zreteľ potrebu

¹⁸³ Špeciálne chránené útočiská pre utečencov/obeť obchodovania s ľuďmi existujú v mnohých krajinách, pričom cieľom týchto útočísk je poskytnúť obeť miesto, kde sa cítia bezpečne, kde im bude poskytnutá pomoc a stabilita. Na týchto miestach pracujú kvalifikované osoby zaoberajúce sa otázkami pomoci obeť obchodu s ľuďmi, poskytujúce nepretržitý príjem a schopné reagovať na naliehavé prípady. Veľmi dôležité pri obeť obchodu s ľuďmi je prijať bezpečnostné opatrenia spočívajúce v utajení ich miesta pobytu a v špeciálnych návštevných pravidlách, keďže je tu veľké nebezpečenstvo, že sa obchodníci pokúsia opäť získať kontrolu na obeť. Ochrana a pomoc, ktorá je takto utečencom poskytovaná je zameraná na to, aby týmto obeť bolo umožnené chopiť sa opäť svojho vlastného života. - Explanatory Report of Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings.

¹⁸⁴ Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (CETS No. 197), čl. 12, ods. 1.

¹⁸⁵ Ibid., čl. 12, ods. 1, písm. f).

bezpečnosti a ochrany obetí, v dôsledku čoho je potrebné pristupovať k obetiam individuálne. Pomoc v tomto rozsahu sa zmluvné strany zaväzujú poskytnúť aj v rámci 30 dňovej lehoty, ktorá sa poskytuje dotknutým osobám pokiaľ existujú dôvody domnievať sa, že ide o obeť obchodovania s ľuďmi.¹⁸⁶ Táto lehota slúži na zotavenie a vymanenie sa obeť z vplyvu páchatela, ako aj na slobodné rozhodnutie obetí o tom, či budú spolupracovať pri odhaľovaní tohto trestného činu s príslušnými orgánmi.¹⁸⁷ Je dôležité však zdôrazniť, že poskytnutie tejto lehoty nie je podmienené spoluprácou obeť s týmito orgánmi, ktoré sú činné už počas tejto lehoty, predovšetkým pokiaľ ide o vyšetrovanie a trestné stíhanie príslušných trestných činov.¹⁸⁸ Ide o minimálnu lehotu, ktorej sa Protokol OSN nevenoval a ktorú sú zmluvné strany povinné zahrnúť do svojho vnútroštátneho práva. Počas tejto lehoty bude umožnené dotknutým osobám zotrvať na území zmluvných strán, ktoré im poskytnú dokumenty oprávňujúce ich zotrvať na tomto území počas tejto lehoty.¹⁸⁹ Jedinou výnimkou, ktorá ospravedlňuje zmluvné strany pred nedodržaním tejto lehoty je verejný záujem, alebo skutočnosť, že postavenie obeť bolo nesprávne určené.¹⁹⁰ Je však dôležité zdôrazniť, že táto pomoc je určená predovšetkým osobám, ktoré už boli identifikované ako obeť obchodovania s ľuďmi. Týmto obetiam, ktorým okrem tohto druhu pomoci v prípade ak sa na území zmluvnej strany zdržiavajú legálne a nemajú dostatočné zdroje, prináleží aj

¹⁸⁶ Explanatory Report to the Convention on Action against Trafficking in Human Beings.

¹⁸⁷ Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (CETS No. 197), čl. 13, ods. 1.

¹⁸⁸ Tým však nie je dotknutá povinnosť obeť svedčiť počas pojednávania v danej veci na požiadanie sudcu. - Explanatory Report of Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings.

¹⁸⁹ Skupina expertov na obchodovanie s ľuďmi, ktorú Európska komisia zriadila svojim rozhodnutím z 25.03.2003 odporučila lehotu v rozsahu najmenej 3 mesiacov.

¹⁹⁰ Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (CETS No. 197), čl. 13, ods. 3.

už spomínaná nevyhnutná zdravotná a iná pomoc, pričom už nejde len o zdravotnú starostlivosť v naliehavých prípadoch. V prípade, ak sa obeť zdržiava na území zmluvnej strany legálne, je táto zmluvná strana povinná prijať tiež pravidlá, na základe ktorých budú mať obeť prístup na pracovný trh, na odborné školenia a vzdelávanie,¹⁹¹ čo pomôže obetiam sociálne sa reintegrovať a vrátiť sa do života. Zmluvné strany sú však povinné v rámci svojich legislatívnych a iných opatrení tiež zabezpečiť, aby pomoc obetiam obchodu s ľuďmi nebola podmienená ochotou týchto obetí vypovedať ako svedok.¹⁹² Zmluvné strany si musia uvedomiť, že táto forma pomoci je len minimom, ktorú Dohovor RE od zmluvných strán požaduje.¹⁹³ Pomoc obetiam môže byť poskytovaná aj v spolupráci s mimovládnyimi organizáciami, inými príslušnými organizáciami alebo inými prvkami občianskej spoločnosti aktívnymi pri pomoci obetiam obchodu s ľuďmi, ktoré tu často zohrávajú významnú úlohu. V súvislosti s tým prijímajú zmluvné strany podľa potreby a podmienok ich vnútroštátneho práva primerané opatrenia.

Služby, ktoré sú takto obetiam poskytované je nevyhnutné uskutočniť na konsenzuálnom a informatívnom základe.¹⁹⁴ Je totižto dôležité, aby obeť súhlasila so službou/pomocou, ktorá sa jej poskytuje. Zároveň je tu nevyhnutné, aby sa pri poskytovaní týchto služieb bral zreteľ na potreby a bezpečnosť osôb/obetí ako aj práva detí.¹⁹⁵

Tak ako v Dohovore o právach dieťaťa, Protokole OSN, aj v Dohovore RE sa obetiam obchodovania s ľuďmi priznáva

¹⁹¹ Ibid., čl. 12, ods. 4.

¹⁹² Ibid., čl. 12, ods. 6.

¹⁹³ Explanatory Report to the Convention on Action against Trafficking in Human Beings.

¹⁹⁴ Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (CETS No. 197), čl. 12, ods. 7.

¹⁹⁵ Ibid., čl. 12, ods. 7.

právny nárok na odškodnenie od páchatelov.¹⁹⁶ Ide o finančné odškodnenie materiálnej aj nemateriálnej škody.¹⁹⁷ V praxi však plné odškodnenie obetí páchatelmi je veľmi zriedkavé, v dôsledku čoho Dohovor RE šiel nad rámec Dohovoru o právach dieťaťa, ako aj Protokolu OSN a požaduje od zmluvných strán prijať také opatrenia, ktoré by zaručili odškodnenie obetí v súlade s podmienkami ich vnútroštátneho poriadku. V tomto prípade sa zabezpečenie prostriedkov odškodnenia ponecháva na zmluvných stranách, ktoré sú zodpovedné za vytvorenie právneho a administratívneho rámca odškodnenia, ako aj za vytvorenie prevádzkových opatrení pre systém odškodnenia.¹⁹⁸ V súvislosti s tým Dohovor RE navrhuje zriadenie fondu na odškodnenie obetí,¹⁹⁹ ako aj prijatie opatrení alebo programov zameraných na sociálnu pomoc a sociálnu integráciu obetí, ktoré môžu byť financované práve z majetku pochádzajúceho z trestnej činnosti v zmysle tohto Dohovoru RE, ako aj zo sankcií, ktoré zmluvné strany uložia s cieľom potrestať páchatelov týchto trestných činov.²⁰⁰

Nadnárodný charakter obchodovania s ľuďmi je neodmysliteľne spojený aj s repatriáciou obetí tohto obchodu, pri ktorej sa, ako to bolo stanovené už aj Protokolom OSN, uprednostňuje pokiaľ je to možné jej dobrovoľnosť.²⁰¹ Pri návrate obetí obchodu s ľuďmi do štátu, zmluvnej strany Dohovoru RE, ktorej obeť je štátnym občanom, alebo v ktorej mala táto osoba pred vstupom do

¹⁹⁶ Ibid., čl. 15, ods. 3.

¹⁹⁷ Explanatory Report to the Convention on Action against Trafficking in Human Beings.

¹⁹⁸ Explanatory Report of Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings, str. 33.

¹⁹⁹ Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (CETS No. 197), čl. 15, ods. 4.

²⁰⁰ Viac In.: European Convention on the Compensation of Victims of Violent Crimes, ako aj Council Directive of 29 April 2004 on compensation of crime victims.

²⁰¹ Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (CETS No. 197), čl. 16, ods. 2.

prijímajúceho štátu (štátu, kde bola obeť identifikovaná) trvalý pobyt (ďalej tiež „dožiadaný štát“) je nevyhnutné brať ohľad na práva, bezpečnosť a dôstojnosť týchto obetí, ako aj na stav všetkých právnych postupov spojených so skutočnosťou, že ide o obeť, pričom tento štát, zmluvná strana Dohovoru RE uľahčí a akceptuje návrat tejto osoby bez neprimeraného alebo neodôvodneného zdržania.²⁰² V súvislosti s repatriáciou je dožiadaný štát na žiadosť prijímajúceho štátu povinný overiť, či je potenciálne repatriovaná osoba jeho štátnym občanom, alebo či táto osoba mala pred vstupom, resp. v čase vstupu na jeho územie právo na trvalý pobyt na jeho území. V prípade ak to dožiadaný štát potvrdí a dotknutá osoba/obeť nedisponuje cestovnými dokladmi, resp. povoleniami, ktoré sú nevyhnutné na cestovanie, alebo jej opätovný vstup na jeho územie, je tento štát povinný na žiadosť prijímajúceho štátu tieto dokumenty a príslušné povolenia vydať.²⁰³ Povinnosťou vytvoriť program repatriácie prijatím legislatívnych a iných opatrení s cieľom predchádzať reviktimizácii je určená obidvom štátom, zmluvným stranám Dohovoru RE (prijímajúcemu aj dožiadanému).²⁰⁴ Tieto štáty sa zavazujú vynaložiť čo najväčšie úsilie na reintegráciu obetí do spoločnosti, vrátane reintegrácie do vzdelávacieho systému a na pracovný trh. V prípade detských obetí by tieto programy mali zahŕňať aj využitie práva na vzdelanie a opatrení na zabezpečenie primeranej starostlivosti, alebo prijatia rodinou alebo príslušnými zariadeniami starostlivosti. Pri tomto reintegračnom procese zohrávajú významnú rolu aj príslušné národné alebo medzinárodné inštitúcie a mimovládne organizácie, s ktorými zmluvné

²⁰² Ibid., čl. 16, ods. 1, 2.

²⁰³ Ibid., čl. 16, ods. 4.

²⁰⁴ Explanatory Report to the Convention on Action against Trafficking in Human Beings.

strany spolupracujú. V rámci tohto reintegračného procesu je dôležité poskytovať obetiam informácie o službách, orgánoch, inštitúciách a organizáciách, ktoré im môžu pomôcť v krajine, kam sa vrátili alebo repatriovali.²⁰⁵ V rámci týchto ustanovení je nevyhnutné rozlišovať, či ide o obeť zdržiavajúcu sa legálne, alebo nelegálne na území zmluvnej strany, ako aj to, či ide o osobu, ktorá ešte nebola formálne uznaná za obeť, avšak je tu dôvod priznať jej takéto postavenie.²⁰⁶ Osobitné postavenie v rámci repatriácii majú opäť detské obeť, pri repatriácii ktorých je nevyhnutné prihliadať na ich najlepší záujem, v dôsledku čoho je dôležité pred samotnou repatriáciou zhodnotiť bezpečnosť a riziká, ktoré by sa mohli vyskytnúť pri samotnej repatriácii.²⁰⁷

Ochrane obetí obchodu s ľuďmi sa venuje Dohovor RE aj v časti pojednávajúcej o vyšetrovaní, trestnom stíhaní, procesnom práve a súdnej právomoci. Tak ako už bolo vyššie zdôraznené, výpoveď obeť ako svedka nie je podmienkou na to, aby jej bola priznaná pomoc v zmysle tohto Dohovoru RE. Ani samotné vyšetrovanie a obžaloba z trestných činov nie sú závislé od výpovede alebo trestného oznámenia podaného obeťou, pričom zmluvné strany sú povinné to zabezpečiť prinajmenšom, ak bol tento trestný čin spáchaný úplne alebo čiastočne na ich území.²⁰⁸ V prípade ak obeť trestného činu sa rozhodne podať trestné oznámenie v štáte pobytu aj napriek tomu, že trestný čin bol spáchaný v inom štáte, zmluvnej strany Dohovoru RE, príslušný orgán, ktorému bolo trestné oznámenie podané, odovzdá bezodkladne vec príslušnému orgánu štátu, zmluvnej strany Dohovoru RE, kde

²⁰⁵ Ibid.

²⁰⁶ Ibid.

²⁰⁷ Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (CETS No. 197), čl. 16, ods. 7.

²⁰⁸ Ibid., čl. 27, ods. 1.

bol trestný čin spáchaný.²⁰⁹ Počas konania o trestnom čine sa obetiam priznáva tiež pomoc a podpora zo strany mimovládnych organizácií, alebo iných zoskupení, združení, ktoré sa zameriavajú na boj proti obchodovaniu s ľuďmi, ktorým členom je v súvislosti s tým na rozdiel od Protokolu OSN poskytnutá počas a po vyšetrení a trestnom stíhaní páchateľov primeraná ochrana pred možnou odplatou alebo zastrašovaním.²¹⁰ Obetiam obchodovania s ľuďmi sa má poskytnúť účinná a primeraná ochrana, ktorá môže spočívať vo fyzickej ochrane, presťahovaní, zmene identity a pomoci pri získavaní práce, ktoré ich majú chrániť pred možnou odplatou alebo zastrašovaním najmä počas a po vyšetrení a obžalovaní páchateľov.²¹¹ Počas súdneho konania sa má obetiam zabezpečiť ich ochrana súkromia a podľa potreby aj ochrana ich totožnosti, ako aj ich bezpečnosť a ochrana pred ich zastrašovaním. Detským obetiam sa venuje pri vyšetrení, ako aj počas súdneho konania zvýšená pozornosť a poskytujú sa im aj špeciálne ochranné opatrenia, ktoré zohľadňujú ich najlepšie záujmy.²¹² Práve poskytnutie dostatočnej ochrany obetiam týchto trestných činov je často kľúčovým pre efektívne vyšetrenie a následné potrestanie vinníkov.²¹³

„Pokiaľ ide o súdnu právomoc, Dohovor RE dáva prednostné postavenie teritoriálnemu princípu, za ktorým nasleduje princíp personality, prípadne pasívny princíp personality. Pokiaľ bude mať viac štátov v danom prípade súdnu právomoc, je nevyhnutná ich vzájomná dohoda, pričom právomoc je nevyhnutné rozdeliť tak, aby došlo k čo najefektívnejšiemu vyšetreniu a k potrestaniu

²⁰⁹ Ibid., čl. 27, ods. 2.

²¹⁰ Ibid., čl. 28, ods. 4.

²¹¹ Ibid., čl. 28, ods. 2.

²¹² Ibid., čl. 28, ods. 3.

²¹³ Linhartová E.: Úmluva Rady Európy proti obchodu s ľudskými bytosťami a její význam, In.: <http://www.migrationonline.cz/e-knihovna/28=2126661>

vinníkov.“²¹⁴ Zmluvná strana uplatní voči páchatelom trestných činov stanovených týmto Dohovorom RE svoju jurisdikciu aj v tom prípade, ak sa údajný páchatel nachádza na jej území a tá ho na základe žiadosti o extradíciu inej zmluvnej strany nevydá z dôvodu štátneho občianstva páchatela.²¹⁵

Aby bolo možné bojovať proti obchodovaniu s ľuďmi, trestať páchatelov tohto trestného činu, ale predovšetkým chrániť a poskytovať účinnú pomoc obetiam obchodu s ľuďmi bolo nevyhnutné, aby zmluvné strany navzájom spolupracovali a poskytovali si informácie.²¹⁶ Táto spolupráca sa využíva aj v prípade ohrozených a nezvestných osôb, kedy sa zmluvné strany zaväzujú vymieňať si o týchto osobách informácie, aby bolo možné prijať v prospech nich primerané ochranné opatrenia. Dohovor RE dokonca odporúča zmluvným stranám uzatvárať v súvislosti s pátraním po nezvestných osobách, ak je predpoklad, že ide obeť obchodovania s ľuďmi predovšetkým pokiaľ ide o detské obeť, bilaterálne a multilaterálne zmluvy.²¹⁷ Dohovor RE však nepožaduje spoluprácu len na úrovni štátnych orgánov, ale podporuje aj ich spoluprácu s mimovládnyimi organizáciami, ostatnými príslušnými organizáciami a členmi občianskej spoločnosti.

Dohovor RE zriaďuje aj svoj stály monitorovací mechanizmus skladajúci sa z expertov pre boj proti obchodovaniu s ľuďmi (ďalej tiež „GRETA“)²¹⁸ sledujúci vykonávanie Dohovoru RE jeho zmluvnými stranami. Pri vytváraní tohto monitorovacieho mechanizmu sa dokonca

²¹⁴ Linhartová K.: Úmluva Rady Evropy proti obchodu s ľudskými bytosťami a její význam, In.: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2126661>

²¹⁵ Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (CETS No. 197), čl. 31, ods. 3.

²¹⁶ Ibid., čl. 33, 34.

²¹⁷ Ibid., čl. 32, ods. 2.

²¹⁸ Group of experts on action against trafficking in human beings.

zohľadňuje nielen geografická ale aj gendrová vyváženosť.²¹⁹ Tomuto kontrolnému mechanizmu priznáva Dohovor RE množstvo oprávnení. Okrem hodnotenia implementácie Dohovoru RE do vnútroštátneho právneho poriadku zmluvných strán, v súvislosti s čím je GRETA oprávnená prijať dotazník pre každé hodnotenie, môže GRETA požadovať od zmluvných strán ďalšie informácie, ale taktiež organizovať v spolupráci s národnými orgánmi, kontaktnou osobou vymenovanou národnými organizáciami a s nezávislými národnými expertmi návštevy zmluvných strán.²²⁰ GRETA je oprávnená pripravovať návrhy správ obsahujúce analýzu vykonávania ustanovení, ako aj návrhy týkajúce sa spôsobu, ktorým môže dotknutá zmluvná strana riešiť zistené problémy. Potom, čo predloží GRETA tento návrh správy na pripomienkovanie dotknutej zmluvnej strane, prijme správu a závery týkajúce sa opatrení prijatých dotknutou zmluvnou stranou na vykonávanie ustanovení tohto Dohovoru RE a zašle ich dotknutej zmluvnej strane, ako aj Výboru zmluvných strán, ktorý je ďalším článkom kontrolného mechanizmu intenzívne spolupracujúcim s GRETA.²²¹ Tento výbor môže na základe správy a záverov GRETA prijať pre príslušnú zmluvnú stranu odporúčania týkajúce sa opatrení, ktoré sa prijmú na vykonávanie záverov GRETA, ako aj odporúčania s cieľom podporovať spoluprácu s touto zmluvnou stranou na správne vykonávanie tohto Dohovoru RE. Práve existenciou tohto kontrolného mechanizmu, ale nie len tým, sa Dohovor RE odlišuje od Protokolu OSN a zároveň sa tým zvyšuje jeho účinnosť.

Cieľom prijatia Dohovoru RE nebolo nahradiť Protokol OSN, ale zvýšiť ním poskytovanú ochranu a rozvinúť štandardy v ňom obsiahnuté. Tento Dohovor RE nemá vplyv ani

²¹⁹ Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings (CETS No. 197), čl. 36, ods. 2.

²²⁰ Ibid., čl. 38, ods. 4.

²²¹ Ibid., čl. 37.

na práva a povinnosti vyplývajúce z ostatných medzinárodných dokumentov, ktoré zabezpečujú pre obeť obchodovania vyššiu ochranu a pomoc.²²² Avšak môžeme konštatovať, že prostredníctvom tohto Dohovoru RE Európa disponuje účinným nástrojom proti novodobej forme otroctva a dôležité je opätovne zdôrazniť, že Dohovor RE sa netýka len obchodovania s ľuďmi za účelom sexuálneho vykorisťovania, ale taktiež aj obchodu za účelom nútenej práce alebo služby, za účelom otroctva, nevoľníctva alebo iných praktík podobných otroctvu, alebo za účelom odoberania orgánov a teda všetkých foriem obchodovania s ľuďmi, a to bez rozdielu, či ide o jeho národnú alebo medzinárodnú formu.

8.1.2 Dohovor Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním

Sexuálne vykorisťovanie a zneužívanie detí, ktoré dosahuje znepokojujúce rozmery ako na národnej, tak aj na medzinárodnej úrovni viedlo na pôde Rady Európy k prijatiu Dohovoru Rady Európy o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním a sexuálnym zneužívaním (ďalej len „Dohovor o ochrane detí“ v príslušnom gramatickom tvare)²²³, ktorý predstavuje veľký pokrok v danej oblasti. V žiadnom prípade nejde o duplicitu s Opčným protokolom k Dohovoru o právach dieťaťa týkajúceho sa predaja detí, detskej prostitúcie a detskej pornografie a koncepčne nadväzuje na Dohovor Rady Európy o boji proti obchodovaniu ľuďmi a teda aj na Protokol o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne ženami a deťmi doplňujúci Dohovor OSN

²²² Ibid., čl. 40. ods. 1.

²²³ Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse, Oct. 25, 2005.

proti nadnárodnému organizovanému zločinu, čím dopĺňa Medzinárodné právo trestné.

Okrem odporúčaní prijatých v danej problematike Výborom ministrov členských štátov RE sa Dohovor o ochrane detí odvoláva okrem iného aj na Akčný plán prijatý na treťom summite hláv štátov a vlád členských štátov Rady Európy konanom vo Varšave v máji 2005, ktorý vyzýval k spracovaniu opatrení k zastaveniu sexuálneho zneužívania detí. A práve táto výzva bola jedným z impulzov, ktorá viedla členské štáty Rady Európy k prijatiu Dohovoru o ochrane detí. Dohovor o ochrane detí, ktorý bol prijatý a otvorený na podpis dňa 25. októbra 2005 v Lanzarote však dosiaľ neratifikovalo dostatočný počet štátov a teda do dnešného dňa nenadobudol platnosť.²²⁴

Ide však o prvý medzinárodný dohovor, ktorý definuje rôzne formy sexuálneho zneužívania detí, vrátane zneužívania páchaného v domácnostiach a rodinách, s použitím násillia, donútenia alebo vyhrážok ako trestné činy.²²⁵

Prijatím Dohovoru o ochrane detí bola naplnená potreba vytvoriť súhrny medzinárodný dokument zameraný na prevenciu, ochranu a trestno-právny aspekt boja proti všetkým formám sexuálneho vykorisťovania a zneužívania detí, čím bol v danej problematike prepojený materiálny a hodnotový aspekt, ale aj potreba zriadiť špecifický kontrolný mechanizmus. Svojou štruktúrou je Dohovor o ochrane detí identický s Dohovorom RE.

Cielom Dohovoru o ochrane detí je nielen predchádzať a bojovať proti sexuálnemu vykorisťovaniu a zneužívaniu detí a teda osôb mladších ako 18 rokov (ďalej len „deti“

²²⁴ Stav k 30. júnu 2009.

²²⁵ <http://www.radaeuropy.sk/?2009-03-12b> - tlačová správa - Konferencia v Toledě.

v príslušnom gramatickom tvare), ale aj chrániť jeho obeť (ďalej len „obeť“ v príslušnom gramatickom tvare) a podporovať národnú a medzinárodnú spoluprácu proti sexuálnemu vykorisťovaniu a zneužívaniu detí. Tak ako v Dohovore RE aj v tomto Dohovore o ochrane detí je hodnotový aspekt obsiahnutý aj prostredníctvom princípu nediskriminácie (viď. podkapitola 8.1.1 Dohovor Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi).

Aj napriek prítomnosti hodnotového aspektu, ktorý je zdôraznený tiež v časti pojednávajúcej o obetiach sexuálneho vykorisťovania a zneužívania, ide predovšetkým o dokument medzinárodného práva trestného a teda dokument s prevažujúcim materiálnym aspektom. Požaduje sa v ňom od štátov, zmluvných strán Dohovoru o ochrane detí (ďalej len „zmluvné strany“ v príslušnom gramatickom tvare) kriminalizovať úmyselné konanie spočívajúce v účasti na sexuálnych aktivitách s deťmi, ktoré podľa vnútroštátneho práva nie sú sexuálne zrelé, alebo voči ktorým bola použitá na dosiahnutie sexuálnych aktivít s nimi sila, hrozba alebo násilie, alebo tu bola zneužitá moc, pozícia alebo ich dôvera, alebo obzvlášť bezbranná situácia, najmä v dôsledku mentálnej a fyzickej nespôsobilosti alebo závislej situácie.²²⁶ Okrem týchto trestných činov Dohovor o ochrane detí požaduje kvalifikovať ako trestné činy aj úmyselné konania spojené s detskou prostitúciou, detskou pornografiou, ako aj konania spojené s účasťou detí na pornografii,²²⁷ pričom zmluvné strany sa zaväzujú kriminalizovať aj úmyselné konanie majúce za následok prítomnosť, hoci len pasívnu, sexuálne nezrelého dieťaťa pri sexuálnom zneužívaní a sexuálnych aktivitách.²²⁸

²²⁶ Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse, čl. 18, ods. 1.

²²⁷ Ibid., čl. 19, 20, 21.

²²⁸ Ibid., čl. 22.

Novým trestným činom, ktorý uvádza Dohovor o ochrane detí a ktorý nie je prítomný v iných medzinárodných dokumentoch v danej oblasti, je trestný čin lákania podľa vnútroštátneho práva zmluvnej strany sexuálne nezrelých detí na sexuálne účely, pričom musí ísť o úmyselný návrh dospeljej osoby prostredníctvom informačných alebo komunikačných technológií, za účelom najatia tohto dieťaťa na sexuálne aktivity alebo produkcie detskej pornografie, pričom je dôležité, aby tomuto návrhu nasledovalo konanie vedúce k takémuto zneužitiu dieťaťa.²²⁹

Dohovor o ochrane detí tak ako aj Dohovor RE požaduje od zmluvných strán kvalifikovať ako trestné aj pokus a napomáhanie pri páchaní vyššie zmienených trestných činov, pričom v súvislosti s napomáhaním k týmto trestným činom umožňuje zmluvným stranám v taxatívne vymedzených prípadoch vyhradiť si právo neaplikovať trestnosť tohto napomáhania.²³⁰ Tak ako v Dohovore RE ani v Dohovore o ochrane detí nebola opomenutá zodpovednosť právnických osôb za trestné činy stanovené Dohovorom o ochrane detí, pričom ustanovenia Dohovoru o ochrane detí pojednávajúce o zodpovednosti právnických osôb sú identické zo zodpovednosťou právnickej osoby v zmysle Dohovoru RE.

Dohovor o ochrane detí zaväzuje zmluvné strany tiež k prijatiu nevyhnutných legislatívnych a iných opatrení s cieľom zaistiť potrestanie vyššie zmienených trestných činov prostredníctvom účinných, primeraných a odradzujúcich sankcií, nevynímajúc odňatie slobody, ktoré môže viesť aj k extradícii, konfiškácii alebo inému zabaveniu prostriedkov a príjmov z trestnej činnosti, ale aj tovarov,

²²⁹ Explanatory Report to the Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse.

²³⁰ Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse, čl. 24, ods. 3.

dokumentov použitých pri spáchaní týchto trestných činov.²³¹ V prípade potrestania právnických osôb aj peňažné pokuty, vylúčenie z oprávnenia na štátnu podporu a pomoc, alebo výkon obchodných činností, jej umiestnenie pod súdny dohľad, alebo dokonca jej zrušenie,²³² pričom Dohovor o ochrane detí predkladá zmluvným stranám na zváženie aj prijatie ďalších opatrení vo vzťahu k páchatelom ako napríklad aj odňatie rodičovských práv.²³³

Dohovor o ochrane detí sa taktiež zmieňuje o priťažujúcich okolnostiach, na ktoré sa zmluvné strany v súlade s ich vnútroštátnym právom zaväzujú prihliadať pri určovaní trestov, ako aj na už v Dohovore RE zmienenú medzinárodnú recidívu, ktorú zmluvné strany umožnia zohľadniť pri určení trestu prostredníctvom prijatých legislatívnych a iných opatrení.²³⁴

S hodnotovým aspektom sú úzko prepojené aj ustanovenia pojednávajúce o vyšetrovaní, trestnom stíhaní a procesnom práve, ktoré zohľadňujú najlepšie záujmy a práva detí a teda obetí, ktoré musia byť chránené pred prípadným zhoršením traumy nimi prežitej. Zmluvné strany sa v súvislosti s tým zaviazali prijať nevyhnutné legislatívne a iné opatrenia s cieľom chrániť práva a záujmy obetí, vrátane ich špeciálnych potrieb ako svedkov vo všetkých štádiách vyšetrovania a trestného stíhania, pričom Dohovor o ochrane detí uvádza len ich exemplifikatívny výpočet. Od zmluvných strán požaduje predovšetkým informovať obeť o ich právach: umožniť im v súlade s procesnými pravidlami vnútroštátneho práva byť vypočuté, predkladať dôkazy, poskytovať im s vhodnou podporou služby, tak aby ich práva

²³¹ Ibid., čl. 27, ods. 1, 3.

²³² Ibid., čl. 27, ods. 2.

²³³ Ibid., čl. 27, ods. 4.

²³⁴ Explanatory Report to the Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse.

a záujmy boli riadne prezentované a vzaté v úvahu, ako aj starať sa o ich bezpečnosť, ale aj o bezpečnosť ich rodín pred zavražďovaním, odvetou a reviktimizáciou.²³⁵

Zmluvné strany sa v záujme ochrany obetí ďalej zaväzujú ustanoviť vo vnútroštátnom práve možnosť menovať špeciálneho zástupcu obetiam, ktoré budú stranou v trestnom konaní a ktorých zástupcovia, držitelia rodičovských práv sú vylúčení z ich zastupovania v tomto konaní z dôvodu konfliktu záujmu medzi nimi.²³⁶ Okrem týchto zástupcov, menovaných súdnou mocou umožnia zmluvné strany poskytnúť počas trestného konania pomoc a podporu obetiam prostredníctvom skupín, nadácií, vládnych alebo nevládných organizácii, avšak iba pod podmienkou, že s tým budú obeť súhlasiť.²³⁷ Dohovor o ochrane detí chráni obeť aj tým, že vyšetrovanie alebo obžaloba z trestného činu v zmysle tohto Dohovoru o ochrane detí nie je závislá od výpovede alebo trestného oznámenia podaného obeťou, čo bolo stanovené už aj v Dohovore RE, pričom Dohovor o ochrane detí precizuje príslušné ustanovenie a to tým, že vyšetrovanie a súdne konanie v danej veci pokračuje aj v prípade ak obeť svoju výpoveď stiahne späť.²³⁸

Počas vyšetrovania by mali s obeťami komunikovať a teda vypočúvať ich osoby a oddelenia špecializované v oblasti boja proti sexuálnemu vykorisťovaniu a sexuálnemu zneužívaniu detí, alebo osoby, ktoré sú za tým účelom vyškolené, čo sa zmluvné strany zaväzujú naplniť prijatím nevyhnutných opatrení. Aj samotný výsluch detí musí spĺňať určité kritéria, ktoré sa zmluvné strany zaväzujú zaistiť prostredníctvom legislatívnych a iných opatrení. Ide

²³⁵ Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse, čl. 31.

²³⁶ Ibid., čl. 31, ods. 4.

²³⁷ Ibid., čl. 31, ods. 5.

²³⁸ Ibid., čl. 32.

predovšetkým o zaistenie toho, aby počty výsluchov, ktoré majú byť vykonávané bezodkladne v priestoroch na to prispôsobených, boli obmedzené na čo najmenšiu mieru, nevyhnutnú pre účely trestného konania, aby výsluch vykonávala kvalifikovaná osoba, ktorá ak je to vhodné a možné viedla aj všetky ďalšie výsluchy a aby dieťa bolo sprevádzané jeho zákonnými zástupcami, prípadne dospelým podľa jeho výberu, ak tomu nebráni odôvodnené rozhodnutie, ktoré je proti konkrétnej osobe.²³⁹ V záujme obetí sa zmluvné strany zaväzujú tiež prijať legislatívne a iné opatrenia s cieľom zaistiť, aby výsluch obetí, alebo detí - svedkov bol zaznamenávaný na videozáznam, ktorý by mohol byť následne využitý v súlade s vnútroštátnym právom ako dôkaz v trestnom konaní.²⁴⁰

Dôležité miesto v rámci Dohovoru o ochrane detí a s tým spojeným vyšetrovaním a výsluchom obetí má aj domnienka v prípade neistoty veku obeť, že ide o dieťa v zmysle tohto Dohovoru o ochrane detí. V súvislosti s vekom obeť je dôležité tiež upozorniť na ustanovenie, ktoré je pridanou hodnotou tohto Dohovoru o ochrane detí. Týmto ustanovením sa požaduje od zmluvných strán prijať legislatívne alebo iné opatrenia s cieľom predĺžiť časový interval pre začatie trestného konania voči páchatelom taxatívne vymedzených trestných činov aj potom, čo dieťa/obeť dosiahla plnoletosť.²⁴¹

Na obeť sa prihliada aj počas samotného trestného konania, predovšetkým tým, že obeťiam je umožnené byť vypočuté aj bez prítomnosti v pojednávajúcej miestnosti prostredníctvom vhodných komunikačných technológií a sudca

²³⁹ Ibid., čl. 35, ods. 1.

²⁴⁰ Ibid., čl. 35, ods. 2.

²⁴¹ Explanatory Report to the Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse.

má právo dokonca nariadiť pojednávanie bez prítomnosti verejnosti.²⁴²

Obetí sa nepriamo týkajú aj ustanovenia pojednávajúce o preventívnych opatreniach, ktorých cieľom je predchádzať trestným činom stanovených Dohovorom o ochrane detí ako aj chrániť deti, potenciálne obeť a to prostredníctvom prijatia legislatívnych a iných opatrení zo strany zmluvných strán. V súlade s tým sa zmluvné strany zaväzujú prijať legislatívne a iné opatrenia prostredníctvom ktorých sa má zabezpečiť jednak medzi osobami, ktoré prichádzajú do kontaktu s deťmi bez ohľadu na príslušnú oblasť, podpora povedomia ochrany detí a ich práv,²⁴³ ako aj samotné vzdelávanie detí - potenciálnych obetí v oblasti hrozby sexuálneho zneužívania a využívania a to všetkými dostupnými prostriedkami s cieľom tomu predchádzať.²⁴⁴ Osobám, ktoré prichádzajú do styku s deťmi a pre ktoré povinnosť dodržiavať mlčanlivosť (napr. lekár) vyplýva priamo z ich profesie, umožňuje tento Dohovor o ochrane detí porušiť túto povinnosť mlčanlivosti v prípade ak majú odôvodnené podozrenie, že dieťa je obeťou sexuálneho vykorisťovania alebo zneužívania a oznámiť to príslušným orgánom alebo organizáciám, ktoré sú zodpovedné za ochranu detí. V žiadnom prípade to však Dohovor o ochrane detí nekvalifikuje ako povinnosť týchto osôb.²⁴⁵ Cieľom tohto ustanovenia je skôr zaistiť ochranu detí ako zahájenie trestného konania. V súvislosti s tým sa požaduje od zmluvných strán zriadiť tiež informačné služby - linky záchrany cez telefón a internet, kde by bolo možné volajúcim poradiť a teda pomôcť jednak deťom, obetiam, ale

²⁴² Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse, čl. 36, ods. 1, pism. a).

²⁴³ Ibid., čl. 5, ods. 1, 2.

²⁴⁴ Ibid., čl. 6.

²⁴⁵ Explanatory Report to the Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse.

aj dospelým, ktorým sa tieto deti zdôverili ako postupovať ďalej a to všetko za dodržania ich anonymity.²⁴⁶ Pomoc obetiam je tiež poskytovaná prostredníctvom krátkodobej alebo dlhodobej psychickej a psycho-sociálnej regenerácie, ktorú by mali zmluvné strany pre obeť zabezpečiť, pričom je tu nevyhnutné brať zreteľ na detské potreby a záujmy.²⁴⁷ Za tým účelom sa zmluvné strany zaväzujú zabezpečiť prostredníctvom vnútroštátneho práva tiež spoluprácu s nevládnymi organizáciami, inými príslušnými organizáciami alebo inými zložkami občianskej spoločnosti zapojených do pomoci obetiam.

Ochrana a pomoc obetiam, ale aj ich príbuzným a osobám, ktoré sa o obeť starajú sa poskytuje aj prostredníctvom sociálnych programov a multidisciplinárnych štruktúr, ktoré sa zmluvné strany zaväzujú zriadiť.²⁴⁸ V prípade, ak rodičia, alebo osoby starajúce sa o deti participujú na trestných činoch ustanovených Dohovorom o ochrane detí, je možné týchto údajných páchatelov presťahovať, resp. presťahovať tieto obeť z tohto prostredia, pričom dĺžka tohto odlúčenia bude určená v súlade najlepšimi záujmami detí.²⁴⁹ Obeť, ich ochranu a pomoc prostredníctvom príslušných programov určených pre tieto obeť sa Dohovor o ochrane detí snažil podporiť aj prostredníctvom ustanovenia, ktorým navrhoval zriadenie špeciálneho fondu vytvoreného z majetku skonfiškovaného v súlade s týmto Dohovorom, ktorým mali byť tieto programy pre obeť financované.²⁵⁰

Svoje miesto tu majú aj preventívne intervenčné programy a opatrenia, ktoré sú venované nie obetiam, ale

²⁴⁶ Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse, čl. 13.

²⁴⁷ Ibid., čl. 14, ods. 1.

²⁴⁸ Ibid. 11, ods. 1.

²⁴⁹ Ibid., čl. 14, ods. 3.

²⁵⁰ Ibid., čl. 27, ods. 5.

práve potenciálnym zločincom, ako aj osobám podrobeným trestnému konaniu, resp. odsúdeným za trestné činy stanovené v Dohovore o ochrane detí, čo je opäť pridanou hodnotou tohto Dohovoru o ochrane detí.²⁵¹ Cieľom týchto programov a opatrení je predchádzať a minimalizovať riziko opätovného spáchania trestných činov sexuálnej povahy proti deťom a teda tak nepriamo chrániť aj obeť týchto trestných činov. Ide o nezáväzný charakter intervencie, čo znamená, že nejde o nevyhnutnú časť trestného systému.²⁵²

Okrem týchto programov a opatrení majú významné miesto aj opatrenia venované širokej verejnosti s cieľom informovať ju o tomto fenoméne, ako aj o možných opatreniach ako mu predchádzať. S cieľom bojovať proti sexuálnemu zneužívaniu detí sa zmluvné strany zaväzujú podporovať účasť na tomto boji zo strany médií, súkromného sektora a občianskej spoločnosti.

Dôležitá pri tomto boji je aj spolupráca medzi orgánmi, či organizáciami zodpovednými za ochranu, prevenciu a boj proti sexuálnemu vykorisťovaniu alebo zneužívaniu detí, či už na národnej alebo lokálnej úrovni. Jedná sa predovšetkým o spoluprácu vo vzdelávacom sektore, zdravotníctve, sociálnych službách a súdnej moci, ale aj o spoluprácu medzi kompetentnými štátnymi orgánmi, občianskou spoločnosťou a súkromným sektorom. Zmluvné strany sa zároveň zaväzujú prijať nevyhnutné legislatívne a iné opatrenia s cieľom menovať alebo zriadiť nezávislé národné alebo lokálne inštitúcie kompetentné podporovať a chrániť práva detí, ktorým budú priznané pre tento účel špecifické zdroje a zodpovednosť.²⁵³ Okrem spolupráce na

²⁵¹ Explanatory Report to the Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse.

²⁵² Ibid.

²⁵³ Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse, čl. 10, ods. 2, písm. a).

národnej a lokálnej úrovni je v Dohovore o ochrane detí venovaná aj samotná kapitola o spolupráci na medzinárodnej úrovni. V tejto kapitole sa s cieľom predchádzať a bojovať proti sexuálnemu vykorisťovaniu a zneužívaniu detí, chrániť a poskytovať pomoc obetiam týchto trestných činov a vyšetrovať tieto trestné činy, zmluvné strany zaväzujú navzájom spolupracovať prostredníctvom medzinárodných a regionálnych prostriedkov a opatrení dohodnutých na základe jednotnej a recipročnej legislatívy a vnútroštátneho práva.²⁵⁴ Táto spolupráca je nevyhnutná aj pre obeť trestných činov stanovených Dohovorom o ochrane detí, ktorým sa zmluvné strany zaväzujú umožniť podať žalobu proti trestným činom stanovených Dohovorom o ochrane detí aj v štáte, zmluvnej strane, v ktorej táto obeť nemá trvalý pobyt.

Dohovor o ochrane detí môžu zmluvné strany považovať za právny základ pre vzájomnú právnu pomoc v trestných záležitostiach, ako aj pre extradíčné konania.

Čo sa týka súdnej právomoci, princípy, ktoré sa tu využívajú sú identické s princípmi v zmysle Dohovoru RE (vid'. podkapitola 8.1.1 Dohovor Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi). Pridanou hodnotou tohto Dohovoru o ochrane detí a zároveň významným krokom vpred v ochrane detí pred určitými, Dohovorom o ochrane detí špecifikovanými konaniami sexuálneho vykorisťovania a zneužívania je eliminovanie obvyklých pravidiel duálnej kriminality, kde konanie páchatelov musí byť trestné tam, kde bolo spáchané.²⁵⁵ Dohovor o ochrane detí preto od zmluvných strán požaduje prijať primerané legislatívne a iné opatrenia s cieľom zabezpečiť, aby národný princíp

²⁵⁴ Ibid., čl. 38, ods. 1.

²⁵⁵ Explanatory Report to the Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse.

pri určovaní jurisdikcie nebol podriadený podmienke, že predmetné konanie musí byť trestné tam, kde bolo spáchané.²⁵⁶ Cieľom tohto je bojovať proti fenoménu - sexuálny turizmus, kedy osoby odchádzajú do krajín, kde konanie, ktoré je v ich krajine klasifikované ako trestný čin, je v zahraničí legálne. Dohovor o ochrane detí teda umožňuje súdiť aj konania, ktoré v krajinách, v ktorých boli spáchané, nie sú trestné. Podriadenosť začatia trestného konania v krajinách kde má páchateľ trvalý pobyt alebo je občanom tohto štátu, je Dohovorom o ochrane detí zakázané podmieňovať požiadavkou žaloby obete alebo udanie zo strany orgánov štátu v ktorom bol trestný čin spáchaný.²⁵⁷

Funkciu monitorovacieho mechanizmu plní Výbor zmluvných strán, ktorý sa skladá zo zástupcov zmluvných strán (ďalej len „výbor“ v príslušnom gramatickom tvare). Úlohou tohto výboru je sledovať implementáciu Dohovoru o ochrane detí a podporovať zhromažďovanie, analýzu a výmenu informácií a skúseností medzi štátmi s cieľom zlepšiť schopnosť ochrany a boja proti sexuálnemu vykorisťovaniu a sexuálnemu zneužívaniu detí. Ak je to vhodné, výbor podporuje aj efektívne využívanie a implementáciu Dohovoru o ochrane detí vrátane identifikácie problémov a účinkov vyhlásení a výhrad urobených v zmysle tohto Dohovoru o ochrane detí, vyjadruje názor na otázky týkajúce sa používania tohto Dohovoru o ochrane detí a podporuje výmenu informácií na významný právny alebo technický vývoj v danej oblasti.²⁵⁸

Cieľom prijatia Dohovoru o ochrane detí, tak ako to bolo aj v prípade Dohovoru RE nebolo nahradiť Protokol OSN

²⁵⁶ Ibid.

²⁵⁷ Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse, čl. 25, ods. 4.

²⁵⁸ Ibid., čl. 41, ods. 3.

a ani samotný Dohovor RE, ktorý sa na rozdiel od Dohovoru o ochrane detí týka všetkých foriem obchodovania s ľuďmi, ale zvýšiť nimi poskytovanú ochranu a rozvinúť štandardy v nich obsiahnuté. Ani tento Dohovor o ochrane detí nemá vplyv na práva a povinnosti vyplývajúce z ostatných medzinárodných dokumentov, ktoré zabezpečujú pre detské obeť sexuálneho vykorisťovanie a zneužívania vyššiu ochranu a pomoc.

Dňom nadobudnutia platnosti Dohovoru o ochrane detí, ktorým bude prvý deň mesiaca nasledujúceho po uplynutí lehoty troch mesiacov po dátume, kedy 5 signatárov, vrátane najmenej troch členských štátov Rady Európy vyjadria súhlas byť viazaný Dohovorom o ochrane detí a teda uložia ratifikačné listiny u generálneho tajomníka Rady Európy, bude Európa disponovať ďalším významným dokumentom v oblasti obchodovania s ľuďmi, ktorý sa venuje výlučne detským obeť sexuálneho vykorisťovania a zneužívania.

9 OCHRANA OBETÍ OBCHODU SO ŽENAMI A DEŤMI POČAS OZBROJENÉHO KONFLIKTU

Hrôzy druhej svetovej vojny a s tým spojené ukrutnosti páchané na civilnom obyvateľstve poukázali okrem iného aj na nedostatočnú ochranu obetí obchodu so ženami a deťmi počas ozbrojených konfliktov, čo sa odzrkadlilo aj v oblasti humanitárneho práva.

Aj napriek tomu, že o obchodovaní s ľuďmi predovšetkým za účelom sexuálneho zneužívania počas druhej svetovej vojny existovali záznamy, ani medzinárodný vojenský tribunál v Norimbergu, tzv. Norimberský proces ani medzinárodný vojenský tribunál v Tokiu, tzv. Tokijský proces sa týmto obetiam obchodu so ženami a deťmi nevenoval a nekvalifikoval obchodovanie s ľuďmi, predovšetkým pokiaľ ide o sexuálne zneužívanie žien a detí ako zločin proti ľudskosti. V súvislosti s Norimberským procesom je však dôležité zdôrazniť, že práve na jeho účely bol na poli medzinárodného práva po prvýkrát definovaný zločin proti ľudskosti a to ako vražda, vyhladzovanie, zotročovanie, deportácia a akékoľvek iné neludské činy spáchané proti akémukoľvek civilnému obyvateľstvu pred vojnou alebo počas nej, alebo prenasledovanie z dôvodov politických, rasových či náboženských, či už sú alebo nie sú porušením vnútroštátneho práva v zemi, kde boli spáchané, ako následok akéhokoľvek zločinu, spadajúceho do kompetencie tribunálu, alebo v súvislosti s týmto zločinom.²⁵⁹

V dôsledku vyššie uvedeného nemali v oblasti ochrany obetí obchodu s ľuďmi na čo nadväzovať ani normy prijaté v roku 1949 tzv. štyri Ženevské dohovory o ochrane obetí

²⁵⁹ Principles of Nuremberg Tribunal, 1950, No 82, principle VI c - <http://deoxy.org/wc/wc-nurem.htm>

počas vojny (ďalej len „Ženevské dohovory“ v príslušnom gramatickom tvare)²⁶⁰ a dva dodatkové protokoly k nim z roku 1977, prijatím ktorých dochádza k zhumanizovaniu pravidiel vojny a obohateniu humanitárneho práva nielen o materiálny, ale tiež o hodnotový aspekt. Všetky štyri Ženevské dohovory ako aj dodatkové protokoly k nim prijaté obsahujú rad spoločných pravidiel, ktoré môžeme považovať za všeobecné zásady medzinárodného humanitárneho práva. Jedným z nich je povinnosť zaistiť zachovávanie týchto zásad okrem iného tým, že sa stanovia tresty za ich hrubé porušenie, pričom za takéto sa považuje aj týranie, či neludské zaobchádzanie s chránenými osobami. Trestu pritom podlieha nielen osoba, ktorá sa porušenia dopustila, ale aj ten, kto na to vydal rozkaz. Bojujúci štát má právo trestať páchatela takýchto činov bez ohľadu na jeho príslušnosť.

Výlučne postaveniu civilného obyvateľstva počas vojny sa venuje až Štvrtý Ženevský dohovor o ochrane civilných osôb počas vojny,²⁶¹ pričom „prvou kodifikáciou pravidiel obyčajového medzinárodného práva, týkajúcich sa postavenia civilného obyvateľstva v období vojny, boli niektoré ustanovenia IV. Haagskeho dohovoru o zákonoch a obyčajoch pozemnej vojny z roku 1907,²⁶² ktoré Ženevský dohovor o ochrane civilných osôb počas vojny dopĺňa. Náznaky hodnotového aspektu sú obsiahnuté už aj v Haagskom dohovore o zákonoch a obyčajoch pozemnej vojny z roku 1907 a to prostredníctvom zásady ľudskosti, ktorá je chápaná ako všeobecné pravidlo, ktoré ovláda celé vojnové právo. V tomto Haagskom dohovore je táto myšlienka vyjadrená v preambule a to prostredníctvom tzv. Martensovej klauzuly,

²⁶⁰ Geneva convention relative to the Protection of Victims in Time of War

²⁶¹ Fourth Geneva Convention relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War. Geneva, August 12, 1949

²⁶² Tomko, J. a kol.: Medzinárodné právo verejné, Obzor, Bratislava 1988, str. 385

ktorá znie: „Pokiaľ nebude môcť byť napísaný ucelenejší kódex vojnových zákonov, považujú Vysoké zmluvné strany za vhodné konštatovať, že v prípadoch, ktoré nie sú poňaté v ustanoveniach poriadku nimi prijatom, obyvateľstvo i bojujúce strany zostávajú pod ochranou a vládou zásad medzinárodného práva, vyplývajúceho zo zvyklostí existujúcich medzi civilizovanými národmi, zo zákonov ľudskosti a z požiadaviek verejnej mienky“.²⁶³ Ustanovenia Ženevského dohovoru o ochrane civilných osôb počas vojny, vzťahujúce sa výlučne na civilné osoby, ktoré sa nachádzajú na nepriateľskom území, zdôrazňujú okrem iného ich nárok na ochranu ich osobnosti a cti. S týmito osobami sa musí zaobchádzať ľudsky a zároveň musia byť chránené pred násilím a zastrášaním. Výslovne sa tu zakazuje používať akékoľvek prostriedky, ktoré by mohli spôsobiť fyzické utrpenie alebo smrť chránených osôb, ako sú okrem iného mučenie, či telesné tresty. Z hľadiska hodnotového aspektu a teda aj ochrany obetí/žien obchodu s ľuďmi za účelom sexuálneho zneužívania je okrem iného dôležité poukázať na článok 27 Ženevského dohovoru o ochrane civilných osôb počas vojny, ktorý poukazuje na osobitné postavenie žien počas ozbrojených konfliktov a priznáva im zvláštnu ochranu proti každému útoku na ich česť, predovšetkým proti znásilneniu, proti núteniu k prostitúcii a každému nemravnému konaniu.²⁶⁴ Aj keď hodnotový aspekt v Ženevských dohovoroch je ešte stále veľmi chudobný, je dôležité zdôrazniť, že v danom období bolo pokrokom už aj to, že tu bola zmienená česť žien.

Zločiny proti ľudskosti, ako aj vojnové zločiny sa považujú za najťažšie zločiny podľa medzinárodného práva.

²⁶³ <http://www.upn.gov.sk/data/upn-vyrocná-správa-2004.pdf>

²⁶⁴ Ženevský dohovor o ochrane civilného osôb počas vojny -
http://www.lexdata.cz/web/sb_free.nsf/citace/65_1954_Sb.?opendocument
<http://www.icrc.org/ihl.nsf/FULL/380?OpenDocument>

V súvislosti s tým bol dňa 26. novembra 1968 v New Yorku prijatý Dohovor o nepremlčateľnosti vojnových zločinov a zločinov proti ľudskosti,²⁶⁵ ktorý zakazuje premlčanie takýchto zločinov, pričom tu nezohráva rolu, kedy tieto zločiny boli spáchané.

„Výsledky vojenských tribunálov v Norimbergu a v Tokiu zostali dlho osamotené. Myšlienka medzinárodného trestného súdnictva sa oživila až po takmer päťdesiatich rokoch.“²⁶⁶ Rozhodujúci prielom učinila Rada bezpečnosti OSN, ktorá zriadila ad hoc tribunál pre bývalú Juhosláviu a Rwandu.

Medzinárodný trestný tribunál pre bývalú Juhosláviu bol zriadený na základe rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN č.827 z roku 1993, ako reakcia na závažné porušenia medzinárodného humanitárneho práva na území bývalej Juhoslávie od roku 1991 a s tým súvisiace ohrozenie medzinárodného mieru a bezpečnosti. Svojím rozhodnutím uznal Medzinárodný trestný tribunál pre bývalú Juhosláviu znásilnenia a sexuálne otroctvo ako trestný čin proti ľudskosti - prípad Todović a Rašević (IT-97-25/1) "Foča".²⁶⁷ Viedenská deklarácia, ktorá bola výsledkom II. svetovej konferencie o ľudských právach, ktorá sa konala v roku 1993 vo Viedni potvrdili nielen skutočnosť, že práva žien sú integrálnou súčasťou základných ľudských práv, ale taktiež uznala, že sexuálne násilie je nezlučiteľné s ľudskou dôstojnosťou a že systematické znásilňovanie, nútené tehotenstvo alebo sexuálne otroctvo v dobe ozbrojeného konfliktu, ako to bolo práve v bývalej Juhoslávii, je porušovaním medzinárodných noriem humanitárneho práva.

²⁶⁵ Convention on the Non-Applicability of Statutory Limitations to War Crimes and Crimes Against Humanity, G.A. res. 2391 (XXIII), annex, 23 U.N. GAOR Supp. (No. 18) at 40, U.N. Doc. A/7218 (1968), entered into force Nov. 11, 1970.

²⁶⁶ Šturma P.: K mezinárodnímu trestnímu soudnictví na začátku 21. století; MEZINÁRODNÍ POLITIKA 6/2001; str. 8-9.

²⁶⁷ <http://www.un.org/icty/cases-e/index-e.htm>
<http://www.un.org/icty/rasevic/appeal/decision-e/tod-acdec060904e.pdf>

Medzinárodný trestný tribunál pre Rwandu, ktorý bol zriadený na základe rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN č.955 z r.1994, má právomoc trestne stíhať osoby zodpovedné za vážne porušenia medzinárodného humanitárneho práva spáchané na území Rwandy alebo občanmi Rwandy na území susedných štátov v období od 1.1.1994 do 31.12.1994. V prípade AKAYESU, Jean Paul (ICTR-96-4) bolo do trestného činu genocídy zahrnuté Medzinárodným trestným tribunálom pre Rwandu, na základe jeho extenzívneho výkladu, aj znásilnenie alebo iné sexuálne násilie úplne, alebo čiastočne zničiť ľudskú skupinu.²⁶⁸

V oblasti humanitárneho práva došlo však v posledných rokoch k významnému pokroku, ku ktorému prispel aj Rímsky štatút Medzinárodného trestného súdu, ktorý bol prijatý 17. júla 1998²⁶⁹ a ktorý bol základom pre vznik Medzinárodnému trestnému súdu (ďalej len „MTS“). K prijatiu Rímskeho štatútu MTS, resp. k vzniku MTS prispeli skúsenosti s fungovaním ad hoc tribunálov pre bývalú Juhosláviu a Rwandu. Rímsky štatút MTS vstúpil v platnosť 11. apríla 2002, avšak MTS začal oficiálne fungovať 1. júla 2002, čo je zároveň dátum od kedy sa počíta jeho pôsobnosť.²⁷⁰

MTS má stíhať osoby zodpovedné za zločin genocídy, zločin proti ľudskosti a vojnové zločiny. Zločinom proti ľudskosti sa v zmysle Rímskeho štatútu MTS rozumie akýkoľvek z činov, ak boli spáchané ako súčasť rozsiahleho alebo systematického útoku namiereného proti civilnému obyvateľstvu s vedomím útoku, akým je okrem iného aj

²⁶⁸ <http://69.94.11.53/default.htm>

²⁶⁹ ROME STATUTE OF THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT, 2187 U.N.T.S. 90, entered into force July 1, 2002

²⁷⁰ Stíhanie a trestanie zločinov spáchaných pred týmto dátumom nie je v právomoci MTS a môžu byť na medzinárodnej úrovni postihované zriadením ad hoc medzinárodných trestných súdov či tribunálov, napr. Zvláštny súd pre Sierru Leone, pričom zriaďovanie takýchto ad hoc tribunálov nebude vylúčené ani počas existencie MTS.

zotročenie, ktoré zahŕňa aj obchodovanie s osobami, najmä ženami a deťmi ale aj znásilnenie, sexuálne otroctvo, vynútená prostitúcia, násilné tehotenstvo, vynútená sterilizácia alebo iné formy sexuálneho násillia porovnateľnej závažnosti.²⁷¹ Znásilnenie, sexuálne otroctvo, nedobrovoľná prostitúcia, nútené tehotenstvo, nedobrovoľná sterilizácia alebo akákoľvek iná forma sexuálneho násillia, ktorá je tiež závažným porušením Ženevských dohovorov sa chápe na účely Rímskeho štatútu MTS Rímskym štatútom MTS špecifikovaných situáciách aj ako vojnový zločin.²⁷² Je si však nevyhnutné uviesť, že prakticky každé previnenie proti vojnovému právu v medzinárodných konfliktoch je vojnovým zločinom.²⁷³ V súvislosti s tým Komisia pre postavenie žien prehlásila, že štáty majú povinnosť trestne stíhať tých, ktorí sú obžalovaní z trestných činov genocídy, trestných činov proti ľudskosti a vojnových trestných činov, lebo tieto trestné činy spáchané ako trestné činy sexuálnej povahy figurujú v Rímskom štatúte MTS.

Hodnotový aspekt Rímskeho štatútu MTS je vyjadrený aj ustanoveniami pojednávajúcimi o obetiach trestných činov špecifikovaných v tomto Rímskom štatúte MTS (ďalej len „obeta“ v príslušnom gramatickom tvare), v súvislosti s čím sa MTS zaväzuje prijať primerané opatrenia na ochranu ich bezpečnosti, telesnej a duševnej pohody, dôstojnosti a súkromia. MTS pri prijímaní týchto opatrení prihliada na všetky relevantné faktory vrátane veku, pohlavia, na povahu trestného činu, najmä v prípade, že trestný čin sa spája so sexuálnym násillím alebo násillím proti druhému pohlaviu alebo deťom.²⁷⁴ Na obeť myslí Rímsky štatút MTS aj

²⁷¹ ROME STATUTE OF THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT, čl. 7.

²⁷² Ibid., čl. 8, ods. 2, písm. b) xii).

²⁷³ http://cs.wikipedia.org/wiki/Válečné_zločiny

²⁷⁴ ROME STATUTE OF THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT, čl. 68, ods. 1.

v spojitosti s ich odškodnením, za účelom čoho zriaďuje aj tzv. Zverenecký fond, v ktorom sa kumulujú peniaze a iný majetok získaný prostredníctvom pokút a prepadnutia, ktoré sú prevedené do tohto fondu na základe príkazu MTS.²⁷⁵ Okrem odškodnenia obetí prostredníctvom Zvereneckého fondu, MTS môže vydať v súvislosti s odškodnením príkaz priamo zameraný proti odsúdenému, v ktorom špecifikuje primerané odškodnenie obetí, alebo odškodnenie súvisiace s obetami vrátane reštitúcie, náhrady a rehabilitácie.²⁷⁶

Rímsky štatút MTS je zatiaľ najúplnejšou kodifikáciou zločinov podľa medzinárodného práva a pokiaľ ide o MTS „ide o medzinárodný súd v plnom slova zmysle, svojím vznikom, zložením a aplikovateľným právom materiálnym aj procesným.“²⁷⁷

V tejto záverečnej kapitole, v ktorej sme sa venovali ochrane obetí obchodu so ženami a deťmi počas ozbrojených konfliktov, je dôležité opätovne zdôrazniť, že téma tejto problematiky je rozsiahla a v tejto kapitole sme sa zamerali len na najdôležitejšie dokumenty Humanitárneho práva, ktoré sa danej oblasti týkajú.

²⁷⁵ Ibid., čl. 79.

²⁷⁶ Ibid., čl. 75, ods. 2.

²⁷⁷ Šturma P.: K mezinárodnímu trestnímu soudnictví na začátku 21. století; MEZINÁRODNÍ POLITIKA 6/2001; str. 8-9.

ZÁVER

Obchodovanie so ženami a deťmi ako novodobá forma otroctva sa v uplynulých rokoch stalo jedným z najzávažnejších spoločenských problémov. Otroctvo, ktoré je často spájané s vlastnením otrokov v Spojených štátoch amerických, teda nie je len témou minulosti. V dnešnom svete žije podľa odhadov medzinárodných organizácií zhruba 200 miliónov osôb - obetí v podmienkach, ktoré môžeme považovať za novodobú formu otroctva.

Ochranu obetí obchodu so ženami a deťmi nemôžeme chápať výlučne len ako problém medzinárodného práva, či naopak výlučne len práva vnútroštátneho. Z hľadiska vnútroštátneho práva je totiž dôležité práve aký význam a konečný obsah príslušný štát pripíše medzinárodným dokumentom prijatých v oblasti ochrany obetí obchodu so ženami a deťmi (ďalej len „v príslušnej oblasti“ v príslušnom gramatickom tvare), aké opatrenia učiní, či ako zaistí ich faktickú realizáciu. Schopnosť medzinárodného práva použiť formy donútenia a to aj napriek tomu, že v danej oblasti medzinárodné právo nedisponuje žiadnymi sankčnými postihmi, dáva medzinárodnému právu postavenie ochrancu práv, ktorý predstavuje poslednú inštanciu v prípade, že záväzky štátov vyjadrené v medzinárodných dokumentoch prijatých príslušným štátom nie sú vnútroštátne uskutočňované.

Snahou tejto práce bolo poukázať na vývoj problematiky obchodovania so ženami a deťmi, resp. ochrany obetí obchodu so ženami a deťmi (ďalej tiež „problematika“ alebo „problém“ v príslušnom gramatickom tvare) v medzinárodných dokumentoch univerzálnej, ale aj regionálnej povahy. Sledujeme v nej vývoj od prvých medzinárodných dokumentov, ktoré boli prijaté vo výlučne trestnoprávnej rovine a ktoré

po druhej svetovej vojne boli obohatené o ľudsko-právny rozmer, v tejto práci tiež označovaný ako hodnotový aspekt a následne počas vojnových rokov 90-tych aj o humanitárny rozmer.

Hodnotový aspekt, ktorý je obsiahnutý v medzinárodných dokumentoch prijatých v príslušnej oblasti po druhej svetovej vojne, však nie je po vôli všetkých štátov, dôvodom čoho sú ich politické, ekonomické, sociálne, náboženské, ale aj kultúrne špecifiká. V súvislosti s tým vzniká otázka, či sa podarí potlačiť a eliminovať snahy týchto štátov smerujúce proti začleneniu hodnotového aspektu do medzinárodných dokumentov prijímaných v príslušnej oblasti, alebo sa zmierime s tým, že snaha o začlenenie hodnotového aspektu do týchto medzinárodných dokumentov univerzálnej povahy bola len ilúziou a z dôvodu práve už vyššie spomínaných špecifik jednotlivých štátov bude možné riešiť túto problematiku len na regionálnej úrovni, kde budú zohľadnené špecifiká štátov určitého regiónu a teda teoreticky prevážia iné hodnoty ako ľudsko-právne.

Pri ochrane obetí obchodu so ženami a deťmi by však nemali určovať smer riešenia tohto problému špecifiká jednotlivých štátov. Ide tu o zásah do práva na život a ľudskú dôstojnosť a štáty teda musia a to bez rozdielu aké hodnoty uznávajú, tento fakt rešpektovať. Svedčí o tom aj univerzalita ľudských práv medzi ktoré právo na život ako aj ľudská dôstojnosť neodmysliteľne patria. Možnosť výhrad jednotlivých štátov k prijatým medzinárodným dokumentom univerzálnej povahy v danej oblasti by mala byť absolútne potlačená, čím však štáty nestrácajú možnosť voľby odlišných stratégií v boja proti obchodu s ľuďmi

Ideálne riešenie na potlačenie obchodu so ženami a deťmi a teda aj na ochranu obetí obchodu so ženami

a deťmi neexistuje. Kroky, ktoré sa v danej oblasti prijali sú však výzvou o to viac, že sa to týka tak zraniteľných osôb ako sú ženy a deti.

V súvislosti s vyššie uvedeným môžeme konštatovať, že obchod s ľuďmi nie je problémom len ľudsko-právnych inštrumentov, ale aj trestného a humanitárneho práva. Tieto oblasti práva nie je možné v danej problematike oddeľovať a ich väzba má stúpajúcu tendenciu, čo poukazuje na nevyhnutnosť hľadieť na tento problém ako na univerzálny, následkom čoho je opäť zdôraznená nevyhnutnosť jeho začlenenia do univerzálného práva, ktoré vykazuje znaky *ius cogens*.

Čo sa týka dokumentov regionálnej povahy, ľudsko-právne, trestnoprávne a humanitárne aspekty sú najlepšie prepojené práve v rovine európskej úpravy a práve európskemu regiónu a v jeho rámci dokumentom prijatých na pôde Rady Európy sme venovali v tejto práci samostatnú kapitolu.

Obchodovanie so ženami a deťmi je problém, ktorý prelína celú spoločnosť a teda prekračuje hranice jedného štátu a v mnohých prípadoch má dokonca charakter medzinárodného organizovaného zločinu. V žiadnom prípade sa neobmedzuje len na chudobné rozvojové krajiny, ale predstavuje závažné nebezpečenstvo aj pre vyspelé štáty. Z tohto hľadiska tu má neopomenuteľné miesto aj medzinárodná spolupráca štátov, čo medzinárodné dokumenty prijímané v danej oblasti jednoznačne vyjadrujú. Vyplýva to zo skutočnosti, že osamotená snaha jedného štátu by nepriniesla očakávaný výsledok.

Obchodu so ženami a deťmi je témou, ktorá si zaslúži zmienku a pozornosť nás všetkých. Ide o problém, ktorý by síce v modernej spoločnosti ani nemal existovať, avšak skrývať sa pred ním a popierať jeho existenciu si však v

žiadnom prípade nemôžeme dovoliť. Na vážnosti danej problematiky neuberá ani skutočnosť, že páchaniu trestnej činnosti opísanej v tejto práci napomáha i nejednotná legislatíva štátov v boji proti tomuto fenoménu, čo sa snažia odstrániť práve medzinárodné dohovory, či už univerzálnej alebo regionálnej povahy.

Kedže táto práca bola zameraná predovšetkým na obchodovania s ľuďmi za účelom sexuálneho zneužívania, ktorá je jednoznačne jednou z najzávažnejších foriem obchodovania s ľuďmi a zároveň jednou z najzávažnejších foriem násillia páchaného na ženách a deťoch, chcela by som poukázať na krehkosť hranice, ktorá existuje medzi dobrovoľným a nedobrovoľným využívaním sexuálnych služieb žien.

Napriek početnosti medzinárodných štandardov a mechanizmov vytvorených na ochranu obetí obchodu s ľuďmi, existuje medzi medzinárodnými dohovormi a faktami z každodenného života veľa medzier. A práve tieto medzery majú za cieľ pomôcť zaplňať medzinárodné konferencie, ktorým bol v tejto práci venovaný priestor, ale aj iné aktivity organizované v danej oblasti, ktorým sme sa pre rozsiahlosť tejto problematiky bližšie nevenovali. Tieto aktivity slúžia taktiež na podporu praktickej implementácie medzinárodných dohovorov prijatých v danej oblasti a v ich rámci sú uskutočňované konkrétne programy, ktoré sa zameriavajú na riešenie jednotlivých aspektov danej problematiky. V mnohých prípadoch sú tieto programy uskutočňované na princípe celosvetovej medzinárodnej spolupráce z iniciatívy relevantných orgánov OSN ako reakcia na nadnárodné pôsobenie tohto problému. Za zmienku stojí napríklad Globálny program OSN proti obchodu s ľuďmi.

Nezastupiteľné miesto predovšetkým vo vzťahu k obetiam obchodu s ľuďmi tu majú aj v tejto práci len okrajovo

spomenuté mimovládne organizácie. Neopomenuteľnú výpovednú hodnotu má však aj Správa o obchodovaní s ľuďmi, ktorá vypovedá o zápase vlád s touto formou zločinnosti a ktorú od roku 2000 každoročne vydáva Ministerstvo zahraničných vecí USA. Správa posudzuje situáciu v rôznych krajinách sveta a jej cieľom je posilniť odhodlanie štátov a národov zápasit' s týmto novodobým otroctvom. Má tiež podporiť vynaliezavosť a spoluprácu vlád všetkých krajín, ktorá by obmedzila jedno z najzávažnejších ohrození ľudských práv a slobodného rozvoja každého jednotlivca.²⁷⁸

Cieľom tejto práce bolo pokúsiť sa zhrnúť a koncentrovať na jednom mieste všetko to, čo s danou problematikou súvisí. Ochrana obetí obchodu so ženami deťmi je však problematika, ktorá si vyžaduje pre zachytenie všetkých aspektov širší priestor.

²⁷⁸ <http://www.civil.gov.sk/archiv/casopis/2004/19/1916ho.htm>

PRÍLOHA Č. 1

Protokol o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne ženami a deťmi doplňujúci Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu

Preambula

Štáty, zmluvné strany tohto protokolu

vyhlasujúc, že efektívne akcie proti medzinárodnému obchodovaniu s ľuďmi, osobitne ženami a deťmi, vyžadujú komplexný medzinárodný prístup v krajinách pôvodu, tranzitu i smerovania, vrátane opatrení na prevenciu takéhoto medzinárodného obchodovania, trestania obchodníkov a ochrany obetí takýchto obchodov, vrátane ochrany ich medzinárodne uznaných ľudských práv,

berúc do úvahy fakt, že napriek existencii mnohých medzinárodných nástrojov obsahujúcich pravidlá a praktické opatrenia proti zneužívaniu osôb, najmä žien a detí, neexistuje univerzálny nástroj zameraný na všetky aspekty obchodovania s ľuďmi,

znepokojené, že absencia takéhoto nástroja znamená, že osoby ohrozované obchodovaním nebudú dostatočne chránené,

odvolávajúc sa na rezolúciu Valného zhromaždenia OSN č. 53/111 z 9. decembra 1998, v ktorej Valné zhromaždenie rozhodlo o ustanovení *otvoreného medzivládneho Ad-hoc výboru* pre prípravu komplexného medzinárodného dohovoru proti nadnárodnému organizovanému zločinu a o diskusii a príprave, okrem iného, medzinárodného nástroja venovaného obchodovaniu so ženami a deťmi,

presvedčené, že doplnenie Dohovoru Organizácie spojených národov proti nadnárodnému organizovanému zločinu o medzinárodný nástroj na prevenciu, potláčanie a trestanie obchodovaní s ľuďmi, osobitne ženami a deťmi, bude užitočné pri prevencii a boji s týmto zločinom,

sa dohodli takto:

I. VŠEOBECNÉ USTANOVENIA

Článok 1

Vzťah k Dohovoru Organizácie spojených národov proti nadnárodnému organizovanému zločinu

1. Tento protokol dopĺňa Dohovor proti nadnárodnému organizovanému zločinu. Bude interpretovaný spolu s dohovorom.
2. Ustanovenia dohovoru sa uplatňujú *mutatis mutandis* na tento protokol, pokiaľ v ňom nie je ustanovené inak.
3. Trestné činy stanovené v súlade s článkom 5 tohto protokolu sa považujú za stanovené v súlade s dohovorom.

Článok 2

Cieľ

Cieľom tohto protokolu je:

- a) predchádzať a bojovať proti obchodovaniu s ľuďmi, venujúc osobitnú pozornosť ochrane žien a detí;
- b) chrániť a pomáhať obetiam takéhoto obchodovania pri plnom rešpektovaní ich ľudských práv; a
- c) presadzovať a podporovať spoluprácu medzi štátmi, zmluvnými stranami, s cieľom dosiahnuť tento cieľ.

Článok 3

Použitie pojmov

Na účely tohto protokolu:

- a) „obchodovanie s ľuďmi“ je verbovanie, preprava, transfer, prechovávanie alebo získavanie ľudí pod hrozbou násillia, únosmi, podvodom, lešťou, prinútením silou, zneužívaním pozície, v rámci ktorej nemá táto osoba žiadnu inú reálnu a akceptovateľnú možnosť iba prijať uvedenú hrozbu, poskytovaním alebo prijímaním peňazí alebo iného prospechu za účelom získania súhlasu osoby majúcej kontrolu nad inou osobou s cieľom jej zneužívania, nezávisle od toho, či obeť obchodovania súhlasili s účelom zneužívania. Zneužívanie zahŕňa, ako minimum, zneužívanie prostitúciou iných alebo iné formy sexuálneho zneužívania, vynútenú prácu alebo služby, otroctvo alebo praktiky podobné otroctvu,

zotročovanie alebo odoberanie orgánov na nelegálne účely;

- b) súhlas obete obchodovania s cieľom jej zneužívania uvedeného v písm. (a) tohto článku je irelevantný, ak bol použitý ktorýkoľvek zo spôsobov uvedených v písm. (a);
- c) verbovanie, preprava, transfer, prechovávanie alebo získavanie detí s cieľom ich zneužívania je považované za „obchodovanie s ľuďmi“ i v prípade, keď nie sú naplnené spôsoby uvedené v písm. (a) tohto článku;
- d) „dieťa“ znamená akúkoľvek osobu mladšiu ako osemnásť rokov.

Článok 4 **Rozsah pôsobnosti**

Tento protokol, ak v ňom nie je ustanovené inak, sa uplatňuje na predchádzanie, vyšetrovanie a stíhanie trestného činu obchodovania s ľuďmi tak, ako je definované v článku 5 tohto protokolu, ak je tento trestný čin svojou povahou nadnárodný a bol spáchaný s účasťou organizovanej zločineckej skupiny, ako aj pre ochranu obetí takýchto trestných činov.

Článok 5 **Kriminalizácia**

1. Každý štát, zmluvná strana, prijme také legislatívne a iné opatrenia, ktoré sú nevyhnutné na stanovenie konania vymedzeného v článku 3 tohto protokolu ako trestných činov, ak je spáchané úmyselne.
2. Každý štát, zmluvná strana, prijme tiež také legislatívne a iné opatrenia, ktoré sú nevyhnutné na stanovenie ako trestných činov:
 - a) pokus spáchať trestný čin stanovený v súlade s odsekom 1 tohto článku za podmienok základných zásad svojho právneho systému;
 - b) spolupáchateľstvo na trestnom čine stanovenom v súlade s odsekom 1 tohto článku; a
 - c) organizovanie alebo riadenie iných osôb vo vzťahu k spáchaniu trestného činu stanoveného v súlade s odsekom 1 tohto článku.

II. OCHRANA OBETÍ, KTORÉ SÚ PREDMETOM OBCHODOVANIA

Článok 6

Pomoc a ochrana obetiam obchodu s ľudmi

1. Vo vhodných prípadoch a v rozsahu, ktorý umožňuje vnútroštátne právo, štáty, zmluvné strany, ochrania súkromie a identitu obetí trestných činov uvedených v tomto protokole, vrátane, okrem iného tým, že právne konanie, ktoré sa tohto obchodovania týka, bude mať dôverný charakter.
2. Každý štát, zmluvná strana, zaistí, že jeho legislatíva alebo administratívny rámec bude obsahovať opatrenia, ktoré zabezpečia obetiam trestných činov uvedených v tomto protokole v opodstatnených prípadoch:
 - a) informácie o relevantných súdnom a administratívnom konaní;
 - b) pomoc, ktorá im umožní prezentovať vo vhodnom rozsahu ich názory a obavy v rámci trestného konania proti páchatelom, a to spôsobom, ktorý nebude prejudikovať právo na obhajobu.
3. Každý štát, zmluvná strana, zváži implementáciu takých opatrení, ktoré poskytnú obetiam definovaným týmto protokolom možnosť fyzického, psychologického a sociálneho zotavenia, vo vhodných prípadoch v spolupráci s mimovládnyimi organizáciami, inými vhodnými organizáciami a ďalšími zložkami občianskej spoločnosti, a to najmä:
 - a) primerané ubytovanie;
 - b) poradenstvo a informácie v jazyku, ktorému osoby, ktoré sú predmetom obchodovania s ľudmi rozumejú, najmä s ohľadom na ich zákonné práva;
 - c) lekársku, psychologickú a materiálnu pomoc; a
 - d) možnosti zamestnania, vzdelania a odborného výcviku.
4. Každý štát, zmluvná strana, vezme do úvahy pri aplikovaní ustanovení tohto článku vek, pohlavie a osobitné požiadavky obetí obchodovania s ľudmi, najmä ak sa jedná o deti, vrátane zodpovedajúceho ubytovania, vzdelávania a starostlivosti.
5. Každý štát, zmluvná strana, vyvinie úsilie na zabezpečenie fyzickej bezpečnosti obetí obchodovania s ľudmi, pokiaľ sa nachádzajú na jej území.
6. Každý štát, zmluvná strana, zabezpečí, že jej vnútroštátny právny systém obsahuje také opatrenia,

ktoré umožnia obetiam obchodovania s ľuďmi získať náhradu za spôsobené škody.

Článok 7

Postavenie obetí obchodovania s ľuďmi v prijímateľských krajinách

1. Navyiac, k opatreniam uvedeným v článku 6 tohto protokolu, každý štát, zmluvná strana, zváži prijatie legislatívnych alebo iných vhodných opatrení, ktoré dovoľia obetiam obchodovania s ľuďmi v opodstatnených prípadoch zotrvať na jej území dočasne alebo trvalo.
2. Pri implementácii ustanovení odseku 1 tohto článku každý štát, zmluvná strana, zodpovedajúco zváži humanitné a ľudské faktory.

Článok 8

Repatriácia obetí obchodovania s ľuďmi

1. Štát, zmluvná strana, ktorej je obeť obchodovania s ľuďmi štátnym príslušníkom alebo v ktorej mala právo trvalého pobytu v čase príchodu do prijímateľského štátu, zmluvnej strany, bude napomáhať a akceptovať, s prihliadnutím na bezpečnosť osoby, návratu tejto osoby bez neprimeraného a neodôvodneného zdržania.
2. Keď štát, zmluvná strana vracia obeť obchodovania s ľuďmi do krajiny, ktorej je obeť štátnym príslušníkom alebo v nej mala v čase príchodu do prijímateľského štátu právo trvalého pobytu, tak takýto návrat sa uskutoční s ohľadom na bezpečnosť tejto osoby, ako i s ohľadom na právne aspekty týkajúce sa faktu, že táto osoba je obeťou obchodovania a podľa možnosti bude na báze dobrovoľnosti.
3. Na základe požiadavky prijímateľského štátu, zmluvnej strany, požiadaná štát, zmluvná strana, bez neprimeraného a neodôvodneného zdržania overí, či osoba, ktorá je obeťou obchodovania s ľuďmi, je jej štátnym príslušníkom alebo v nej mala v čase vstupu do prijímateľskej krajiny právo trvalého pobytu.
4. V záujme uľahčenia návratu obeť obchodovania s ľuďmi, ktorá nemá potrebné doklady, štát, zmluvná strana, ktorej je obeť štátnym príslušníkom alebo v nej mala v čase vstupu do prijímateľskej krajiny právo trvalého pobytu, vysloví na základe požiadavky prijímateľskej krajiny súhlas s vydaním takých cestovných dokladov alebo podľa potreby inej autorizácie, ktorá môžu byť

potrebné, aby sa jej umožnila cesta a opätovný vstup na jej územie.

5. Tento článok sa nedotýka akéhokoľvek práva poskytovaného obetiam obchodovania s ľuďmi podľa vnútroštátneho práva prijímateľského štátu, zmluvnej strany.
6. Tento článok sa nedotýka akejkoľvek dvojstrannej alebo mnohostrannej dohody alebo dojednania, ktoré úplne alebo čiastočne upravujú návrat obetí obchodovania s ľuďmi.

III. PREVENCIA, SPOLUPRÁCA A INÉ OPATRENIA

Článok 9

Predchádzanie obchodovaniu s ľuďmi

1. Štáty, zmluvné strany vyvinú úsilie na vytvorenie jednotných postupov, programov a iných opatrení:
 - a) na predchádzanie a boj s obchodovaním s ľuďmi; a
 - b) na ochranu obetí obchodovania s ľuďmi, najmä žien a detí, aby sa opätovne nestali obetami.
2. Štáty, zmluvné strany vyvinú úsilie na vykonanie opatrení, ako sú výskum, informačné a mediálne kampane a sociálne a ekonomické iniciatívy na predchádzanie a boj s obchodovaním s ľuďmi.
3. Postupy, programy a iné opatrenia prijaté v súlade s týmto článkom zahrnú vhodnú spoluprácu s mimovládnyimi organizáciami, inými dôležitými organizáciami alebo inými zložkami občianskej spoločnosti.
4. Štáty, zmluvné strany, príjmu alebo posilnia opatrenia, vrátane dvojstrannej alebo mnohostrannej spolupráce, ktoré znížia vplyv faktorov - akými sú chudoba, nízky stupeň rozvoja alebo nedostatočná rovnosť príležitostí - ktoré nútia osoby, zvlášť ženy a deti stať sa obetami obchodovania.
5. Štáty, zmluvné strany, príjmu alebo posilnia legislatívne alebo iné opatrenia, akými sú vzdelávacie, sociálne alebo kultúrne opatrenia, vrátane dvojstrannej alebo mnohostrannej, s cieľom zabrániť dopytu po všetkých formách zneužívania osôb, najmä žien a detí, ktoré vedú k obchodovaniu s nimi.

Článok 10

Výmena informácií a odborná príprava

1. Orgány presadzovania práva, imigračné a iné príslušné orgány v štátoch, zmluvných stranách, vhodne zabezpečia vzájomnú spoluprácu výmenou informácií v súlade s ich vnútroštátnym právom tak, aby umožnili určiť:

- a) či osoby prekračujúce alebo pokúšajúce sa prekročiť štátne hranice s cestovnými dokladmi patriacimi iným osobám alebo bez cestovných dokladov sú páchatelia alebo obeť obchodovania s ľuďmi;
 - b) typy cestovných dokladov, ktoré osoby použili alebo sa pokúsili použiť pri prekračovaní štátnej hranice s cieľom obchodovať s ľuďmi; a
 - c) prostriedky a metódy používané organizovanými zločineckými skupinami s cieľom obchodovania s ľuďmi, vrátane lákania a transportu obetí, vzájomných ciest a väzieb medzi osobami a skupinami zapletenými v takom obchodovaní, a možné opatrenia pre ich zistenie.
2. Štáty, zmluvné strany zabezpečia alebo posilnia odbornú prípravu zameranú na zamedzenie obchodovania s ľuďmi pre úradníkov presadzujúcich právo, imigračných a iných zainteresovaných úradníkov. Odborná príprava bude zameraná na metódy smerujúce k zamedzeniu takého obchodovania, stíhaniu obchodníkov a ochranu práv obetí, vrátane ochrany obetí pred obchodníkmi. Odborná príprava tiež vezme do úvahy potrebu zväžiť ľudské práva a citlivé okolnosti súvisiace s problematikou detí a pohlaví a budú taktiež podporovať spoluprácu s mimovládnyimi organizáciami, s inými dôležitými organizáciami a ďalšími zložkami občianskej spoločnosti.
 3. Štát, zmluvná strana, ktorá získava informáciu sa musí prispôbiť každej požiadavke štátu, zmluvnej strany, ktorý poskytuje informáciu a ktorý žiada obmedzenie pri jej používaní.

Článok 11 **Opatrenia na hraniciach**

1. Bez dotknutia medzinárodných záväzkov týkajúcich sa voľného pohybu osôb štáty, zmluvné strany, v možnom rozsahu posilnia kontrolu na hraniciach, ktorá môže byť potrebná na predchádzanie a odhaľovanie obchodovania s ľuďmi.
2. Každý štát, zmluvná strana, prijme legislatívne alebo iné vhodné opatrenia na zabránenie možnosti využitia dopravných prostriedkov prevádzkovaných komerčnými prepravcami pri trestných činoch uvedených v článku 5 tohto protokolu.
3. Ak je to náležité, a bez dotknutia aplikovateľných medzinárodných dohovorov, takéto opatrenia zahrňujú stanovenie záväzkov komerčných prepravcov, vrátane dopravnej spoločnosti alebo majiteľa alebo prevádzkovateľa akéhokolvek dopravného prostriedku, aby sa ubezpečili, že všetci pasažieri sú držiteľmi

- cestovných dokladov, ktoré sú potrebné na vstup do prijímateľského štátu.
4. Každý štát, zmluvná strana, prijme v súlade s vnútroštátnym právom nutné opatrenia na stanovenie sankcií za porušenie povinnosti uvedenej v odseku 3 tohto článku.
 5. Každý štát, zmluvná strana, zváži prijatie opatrení, ktoré umožnia v súlade s vnútroštátnym právom odoprenie vstupu alebo zrušenie víz pre osobu, ktorej bola preukázaná účasť na spáchaní trestných činov uvedených v tomto protokole.
 6. Bez dotknutia článku 27 dohovoru, štáty, zmluvné strany, posúdia posilnenie spolupráce medzi svojimi úradmi hraničnej kontroly, okrem iného, zriadením a udržiavaním priamych komunikačných kanálov.

Článok 12 **Bezpečnosť a kontrola dokladov**

Každý štát, zmluvná strana, prijme také opatrenia, ktoré v rámci dostupných prostriedkov môžu byť potrebné:

- a) na zabezpečenie, aby cestovné alebo identifikačných doklady nimi vydané mali takú kvalitu, ktorá nemôže byť jednoducho zneužitá a tieto doklady nemôžu byť ľahko protizákonne pozmenené, kopirované, alebo vydané.
- b) na zabezpečenie nedotknuteľnosti a bezpečnosti cestovných alebo identifikačných dokladov vydaných štátom, zmluvnou stranou, alebo v jeho mene a na predchádzanie ich protiprávneho vyhotovenia, vydania alebo použitia.

Článok 13 **Legitímnosť a platnosť dokladov**

Na žiadosť iného štátu, zmluvnej strany, štát, zmluvná strana, v súlade so svojim vnútroštátnym právom v rozumnej lehote overí legitímnosť a platnosť cestovného alebo identifikačného dokladu vydaného v jeho mene alebo, ktorý bol údajne v jeho mene vydaný a existuje podozrenie, že bol použitý na účely obchodovania s ľuďmi.

IV. ZÁVEREČNÉ USTANOVENIA

Článok 14

Ochranné ustanovenie

1. Nič v tomto protokole sa nedotýka iných práv, záväzkov a zodpovednosti štátov a jednotlivcov podľa medzinárodného práva, vrátane medzinárodného humanitárneho práva a medzinárodného práva ľudských práv, najmä Dohovoru 1951²⁷⁹ a Protokolu 1967²⁸⁰, ktoré súvisia s postavením utečencov a princípom nevypovedania tak, ako sú v nich obsiahnuté.
2. Opatrenia vymedzené v tomto protokole sa budú vykladať a uplatňovať spôsobom, ktorý nie je diskriminačný vo vzťahu k osobám z dôvodu, že sú obeťami obchodovania s ľuďmi. Výklad a uplatňovanie týchto opatrení bude v súlade s medzinárodne uznanými princípmi zákazu diskriminácie.

Článok 15

Riešenie sporov

1. Štáty, zmluvné strany vyvinú úsilie vyriešiť rokovaním spory týkajúce sa výkladu alebo uplatňovania tohto protokolu.
2. Akýkoľvek spor medzi dvoma alebo viacerými štátmi, zmluvnými stranami, týkajúci sa výkladu alebo uplatňovania tohto protokolu, ktorý nemôže byť vyriešený rokovaním v primeranej lehote, bude na žiadosť jedného z nich predložený na rozhodcovské konanie. Ak sa štáty, zmluvné strany v lehote šiestich mesiacov odo dňa podania žiadosti o rozhodcovské konanie nemôžu dohodnúť na organizácii rozhodcovského konania, ktorýkoľvek z týchto štátov, zmluvných strán môže spor predložiť Medzinárodnému súdnemu dvoru na základe podania v súlade so Štatútom dvora.
3. Každý štát, zmluvná strana, môže pri podpise, ratifikácii, prijatí, schválení alebo pri prístupe k tomuto protokolu vyhlásiť, že sa nepovažuje byť viazaný odsekom 2 tohto článku. Ostatné štáty, zmluvné strany, nie sú viazané odsekom 2 tohto článku vo vzťahu ku štátu, zmluvnej strane, ktorý urobil takúto výhradu.
4. Každý štát, zmluvná strana, ktorý urobil výhradu v súlade s odsekom 3 tohto článku, môže kedykoľvek túto

²⁷⁹ United Nations, Treaty Series, vol. 189, No. 2545.

²⁸⁰ Ibid., vol. 606, No. 8791.

výhradu odvolať oznámením generálnemu tajomníkovi Organizácie spojených národov.

Článok 16

Podpis, ratifikácia, prijatie, schválenie a prístup

1. Tento protokol je otvorený na podpis všetkým štátom od 12. do 15. decembra 2000 v Palerme, Taliansku, a potom v sídle Organizácie spojených národov v New Yorku, až do 12. decembra 2002.
2. Tento protokol je tiež otvorený na podpis regionálnym organizáciám hospodárskej integrácie, za predpokladu, že aspoň jeden jej členský štát už tento protokol podpísal v súlade s odsekom 1 tohto článku.
3. Tento protokol podlieha ratifikácii, prijatiu alebo schváleniu. Ratifikačné listiny, listiny o prijatí alebo schválení budú uložené u generálneho tajomníka Organizácie spojených národov. Regionálna organizácia hospodárskej integrácie môže uložiť svoju ratifikačnú listinu, listinu o prijatí alebo schválení, ak aspoň jeden jej členský štát už tak učinil. V tejto ratifikačnej listine, listine o prijatí alebo schválení táto organizácia oznámi rozsah jej kompetencií s ohľadom na problematiku riešenú protokolom. Táto organizácia taktiež oznámi deponitárovi každú dôležitú zmenu v rozsahu jej kompetencií.
4. Tento protokol je otvorený na prístup ktorémukolvek štátu alebo regionálnej organizácii hospodárskej integrácie, ktorej aspoň jeden členský štát je zmluvnou stranou tohto protokolu. Listiny o prístupe budú uložené u generálneho tajomníka Organizácie spojených národov. Pri prístupe, regionálna organizácia hospodárskej integrácie oznámi rozsah jej kompetencií s ohľadom na problematiku riešenú týmto protokolom. Táto organizácia oznámi deponitárovi každú dôležitú zmenu v rozsahu jej kompetencií.

Článok 17

Nadobudnutie platnosti

1. Tento protokol nadobudne platnosť deväťdesiaty deň nasledujúci po dni uloženia štyridsiatej ratifikačnej listiny, listiny o prijatí, schválení alebo prístupe, avšak nenadobudne platnosť pred nadobudnutím platnosti dohovoru. Pre účely tohto odseku, listina uložená regionálnou organizáciou hospodárskej integrácie nie je

započítavaná navyše k počtu listín, ktoré boli uložené členskými štátmi tejto organizácie.

2. Pre každý štát alebo regionálnu organizáciu hospodárskej integrácie, ktorý ratifikuje, prijme, schváli alebo pristúpi k tomuto protokolu po uložení štyridsiatej listiny, nadobudne tento protokol platnosť tridsiaty deň po uložení príslušnej listiny týmto štátom alebo organizáciou alebo dňom, keď tento protokol nadobudne platnosť podľa odseku 1 tohto článku, podľa toho, čo nastane neskôr.

Článok 18

Zmeny

1. Po uplynutí piatich rokov od nadobudnutia platnosti tohto protokolu, štát, zmluvná strana, môže navrhnúť zmenu a zaprotokolovať ju u generálneho tajomníka Organizácie spojených národov, ktorý následne bude o navrhovanej zmene informovať štáty, zmluvné strany a Konferenciu zmluvných strán dohovoru s cieľom zvážiť a prijať rozhodnutie o tomto návrhu. Štáty, zmluvné strany tohto protokolu, zúčastnené na Konferencii zmluvných strán vyvinú všetko úsilie pre to, aby dosiahli konsenzus v súvislosti s každou zmenou. Ak sa vyčerpá všetko úsilie na konsenzus a dohoda nebude dosiahnutá, ako posledná možnosť prijatia zmeny je hlasovanie, pričom pre jej prijatie je nutná dvojtretinová väčšina štátov, zmluvných strán tohto protokolu prítomných na Konferencii zmluvných strán a zúčastňujúcich sa hlasovania.
2. Regionálne organizácie hospodárskej integrácie si vo veciach v rámci ich kompetencie uplatňujú ich hlasovacie právo uvedené v tomto článku s počtom hlasov rovnakým ako je počet ich členských štátov, ktoré sú zmluvnými stranami tohto protokolu. Tieto organizácie si neuplatňujú ich hlasovacie právo, ak si ho uplatňujú ich členské štáty a naopak.
3. Zmena prijatá v súlade s odsekom 1 tohto článku podlieha ratifikácii, prijatiu alebo schváleniu štátov, zmluvných strán.
4. Zmena prijatá v súlade s odsekom 1 tohto článku nadobudne platnosť pre štát, zmluvnú stranu deväťdesiaty deň nasledujúci po dni uloženia jej ratifikačnej listiny, listiny o prijatí alebo schválení u generálneho tajomníka Organizácie spojených národov.
5. Keď zmena nadobudne platnosť, bude zaväzovať tie štáty, zmluvné strany, ktoré vyslovili súhlas, že ňou budú viazané. Ostatné štáty, zmluvné strany budú stále

viazané ustanoveniami tohto protokolu a všetkými zmenami, ktoré už predtým ratifikovali, prijali alebo schválili.

Článok 19

Výpoveď

1. Štát, zmluvná strana môže tento protokol vypovedať písomným oznámením generálnemu tajomníkovi Organizácie spojených národov. Takáto výpoveď nadobudne účinnosť jeden rok po prijatí oznámenia generálnym tajomníkom.
2. Regionálna organizácia hospodárskej integrácie prestáva byť zmluvnou stranou tohto protokolu, keď protokol vypovedia všetky jej členské krajiny.

Článok 20

Depozitár a jazyky

1. Generálny tajomník Organizácie spojených národov sa určuje za depozitára tohto protokolu.
2. Originál tohto protokolu, ktorého anglické, arabské, čínske, francúzske, ruské a španielske znenie je rovnako autentické, bude uložený u generálneho tajomníka Organizácie spojených národov.

NA DÔKAZ TOHO dolupodpísaní, riadne na to svojimi vládami splnomocnení, podpísali tento protokol.

PRÍLOHA Č. 2

Dohovor Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi

Varšava, 16. mája 2005

Preambula

Členské štáty Rady Európy a ostatní signatári,

Uvedomujúc si, že cieľom Rady Európy je dosiahnutie väčšej jednoty medzi jej členmi;

Uvedomujúc si, že obchodovanie s ľuďmi predstavuje porušovanie ľudských práv a zásah do dôstojnosti a integrity osoby;

Uvedomujúc si, že obchodovanie s ľuďmi môže vyústiť do otroctva obetí;

Uvedomujúc si, že dodržiavanie práv obetí, ochrana obetí a boj proti obchodovaniu s ľuďmi musia byť prvoradými cieľmi;

Uvedomujúc si, že všetky akcie alebo iniciatívy proti obchodovaniu s ľuďmi musia byť nediskriminujúce, zohľadňovať rovnosť pohlaví ako aj práva detí;

Pripomínajúc deklarácie ministrov zahraničných vecí členských štátov na 112. (14. - 15. mája 2003) a na 114. zasadnutí Výboru ministrov vyzývajúcich na posilnený boj Rady Európy proti obchodovaniu s ľuďmi;

Majúc na pamäti Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (1950) a jeho protokoly;

Majúc na pamäti tieto odporúčania Výboru ministrov členským štátom Rady Európy: Odporúčanie č. R (91) 11 o sexuálnom vykorisťovaní, pornografii, prostitúcii a obchodovaní s deťmi a mládežou; Odporúčanie č. R (97) 13 o zastrašovaní svedkov a práva na obranu; Odporúčanie č. R (2000) 11 o boji proti obchodovaniu s ľuďmi na účely sexuálneho vykorisťovania a Odporúčanie Rec (2001) 16 o ochrane detí pred sexuálnym vykorisťovaním, Odporúčanie Rec (2002) 5 o ochrane žien pred násilím;

Majúc na pamäti tieto odporúčania Parlamentného zhromaždenia Rady Európy: Odporúčanie 1325 (1997) o obchodovaní so ženami a nútenej prostitúcii v členských štátoch Rady Európy; Odporúčanie 1450 (2000) o násilí proti ženám v Európe; Odporúčanie 1545 (2002) o kampani proti obchodovaniu so ženami; Odporúčanie 1610 (2003) o migrácii spojenej s obchodovaním so ženami a prostitúciou; Odporúčanie 1611 (2003) o obchodovaní s orgánmi v Európe; Odporúčanie 1663 (2004) Domáce otroctvo: nútená práca, au pair a nevesty na objednávku;

Majúc na pamäti Rámcové rozhodnutie Rady Európskej únie z 19. júla 2002 o boji proti obchodovaniu s ľuďmi, Rámcové rozhodnutie Rady Európskej únie z 15. marca 2001 o postavení obetí v trestnom konaní a smernicu Rady Európskej únie z 29. apríla 2004 o povoleniach na pobyt vydaných štátnym príslušníkom tretích štátov, ktorí sú obetami obchodovania s ľuďmi alebo ktorým bola poskytnutá pomoc pri nedovolenej migrácii, a ktorí spolupracujú s príslušnými orgánmi; Berúc do úvahy Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu a Protokol o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne so ženami a deťmi s cieľom zlepšiť ochranu, ktorú poskytuje a zlepšiť ním zavedené štandardy;

Berúc do úvahy ostatné medzinárodné právne dokumenty relevantné pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi;

Berúc do úvahy potrebu pripraviť ucelený medzinárodný právny dokument zameraný na ľudské práva obetí obchodovania a zavádzajúci monitorovací mechanizmus,

sa dohodli takto:

I. ČASŤ - CIELE, OBLASŤ PÔSOBNOSTI, PRINCÍP NEDISKRIMINÁCIE A VYMEDZENIE POJMOV

ČLÁNOK 1 CIELE DOHOVORU

1. Ciele tohto dohovoru sú:
 - a) predchádzať a bojovať proti obchodovaniu s ľuďmi, pri zaručení rovnosti pohlaví;
 - b) chrániť ľudské práva obetí obchodovania, vypracovať ucelený rámec na ochranu a pomoc obetiam a svedkom pri zaručení rovnosti pohlaví, ako aj zabezpečiť účinné vyšetrovanie a trestné stíhanie;

- c) podporovať medzinárodnú spoluprácu pri boji proti obchodovaniu s ľuďmi.
2. Tento dohovor zavádza špecifický monitorovací mechanizmus na zabezpečenie účinného vykonávania jeho ustanovení zmluvnými stranami.

ČLÁNOK 2 OBLASŤ PÔSOBNOSTI

Tento dohovor sa uplatňuje na všetky formy obchodovania s ľuďmi, či už národné alebo medzinárodné, spojené alebo nespojené s organizovaným zločinom.

ČLÁNOK 3 PRINCÍP NEDISKRIMINÁCIE

Vykonávanie ustanovení tohto dohovoru zmluvnými stranami, najmä výkon opatrení na ochranu a podporu práv obetí, sa zabezpečuje bez diskriminácie z akýchkoľvek dôvodov, či už pohlavia, rasy, farby pleti, jazyka, náboženstva, politického alebo iného presvedčenia, národného alebo sociálneho pôvodu, spojenia s národnostnou menšinou, majetku, narodenia alebo iného statusu.

ČLÁNOK 4 VYMEDZENIE POJMOV

Na účely tohto dohovoru:

- a) "Obchodovanie s ľuďmi" znamená zlákanie, prepravu, transfer, ukrývanie alebo prevzatie osôb, prostredníctvom hrozby alebo použitia násillia alebo iných foriem donucovania, únosu, podvodu, klamstva, zneužitia moci alebo bezbranného postavenia alebo odovzdávania alebo prijímania platieb alebo výhod na dosiahnutie súhlasu osoby majúcej kontrolu nad inou osobou, na účely vykorisťovania. Vykorisťovanie zahŕňa prinajmenšom vykorisťovanie na prostitúciu alebo iné formy sexuálneho vykorisťovania, nútenú prácu alebo služby, otroctvo alebo praktiky podobné otroctvu, zotročovanie alebo odoberanie orgánov;
- b) Súhlas obete "obchodovania s ľuďmi" na plánované vykorisťovanie uvedené v pododseku a) tohto článku je irelevantný, ak boli použité akékoľvek spôsoby uvedené v pododseku a);
- c) Zlákanie, preprava, transfer, ukrývanie alebo prevzatie dieťaťa na účely vykorisťovania sa považuje

- za "obchodovanie s ľuďmi" aj vtedy, ak nezahŕňa žiadny zo spôsobov uvedených v pododseku a) tohto článku;
- d) "Dieťa" znamená osobu mladšiu ako osemnásť rokov;
- e) "Obet" znamená každú fyzickú osobu, ktorá je predmetom obchodovania s ľuďmi, ako je to definované v tomto článku.

II. ČASŤ - PREDCHÁDZANIE, SPOLUPRÁCA A INÉ OPATRENIA

ČLÁNOK 5

PREDCHÁDZANIE OBCHODOVANIA S ĽUĎMI

1. Každá zmluvná strana prijme opatrenia na zavedenie alebo posilnenie národnej koordinácie medzi rozličnými orgánmi zodpovednými za predchádzanie a boj proti obchodovaniu s ľuďmi.
2. Každá zmluvná strana zavedie a/alebo posilní účinné politiky a programy na predchádzanie obchodovania s ľuďmi spôsobmi ako sú: výskum, informácie, zvýšenie povedomia a vzdelávacie kampane, sociálne a ekonomické iniciatívy a školiace programy, najmä pre osoby ohrozené obchodovaním a pre odborníkov zaoberajúcim sa obchodovaním s ľuďmi.
3. Každá zmluvná strana podporuje prístup založený na ľudských právach a používa prístup rovnosti pohlaví a prístup citlivý k deťom pri rozvoji, uplatňovaní a hodnotení všetkých politík a programov uvedených v odseku 2.
4. Každá zmluvná strana prijme vhodné opatrenia, podľa potreby, na umožnenie legálnej migrácie, najmä prostredníctvom šírenia presných informácií príslušnými úradmi o podmienkach umožňujúcich legálny vstup a pobyt na jej území.
5. Každá zmluvná strana prijme špecifické opatrenia na zmenšenie ohrozenosti detí obchodovaním, menovite vytváraním ochranného prostredia.
6. Na opatreniach zavedených v súlade s týmto článkom sa podieľajú, podľa potreby, mimovládne organizácie, iné príslušné organizácie a iné prvky občianskej spoločnosti zamerané na predchádzanie obchodovania s ľuďmi a ochranu a pomoc obetiam.

ČLÁNOK 6

OPATRENIA NA ZAMEDZENIE DOPYTU

Na zamedzenie dopytu, ktorý podporuje všetky formy vykorisťovania osôb, najmä žien a detí a ktorý vedie k

obchodovaniu, každá zmluvná strana prijme alebo posilní legislatívne, administratívne, vzdelávacie, sociálne alebo iné opatrenia, zahŕňajúc:

- a) výskum najlepšej praxe, metód a stratégií;
- b) zvyšovanie povedomia o zodpovednosti a dôležitej úlohe médií a občianskej spoločnosti pri označovaní dopytu ako jedného zo zdrojov spôsobujúceho obchodovanie s ľuďmi;
- c) ciele informácie kampane zahŕňajúce, podľa potreby, okrem iného, verejné úrady a tvorcov politik;
- d) preventívne opatrenia, vrátane vzdelávacích programov pre chlapcov a dievčatá počas ich vzdelávania, ktoré zdôrazňujú neprijateľnú povahu diskriminácie založenej na pohlaví a jej škodlivé následky, dôležitosť rovnosti pohlaví a dôstojnosti a integrity každej osoby.

ČLÁNOK 7

OPATRENIA NA HRANICIACH

1. Bez toho, aby boli dotknuté medzinárodné záväzky vo vzťahu k voľnému pohybu osôb, zmluvné strany v čo najvyššej možnej miere posilnia také hraničné kontroly, ktoré môžu byť potrebné na predchádzanie a odhaľovanie obchodovania s ľuďmi.
2. Každá zmluvná strana prijme legislatívne alebo iné primerané opatrenia na predchádzanie, v čo najvyššej možnej miere toho, aby dopravné prostriedky spravované komerčnými dopravcami boli používané pri páchaní trestných činov ustanovených v súlade s týmto dohovorom.
3. Podľa potreby a bez toho, aby boli dotknuté aplikovateľné medzinárodné dohovory, tieto opatrenia zahŕňajú zavedenie povinnosti pre komerčných dopravcov, vrátane všetkých dopravných spoločností alebo majiteľa alebo prevádzkovateľa všetkých dopravných prostriedkov, presvedčiť sa, že všetci cestujúci vlastnia cestovné doklady požadované na vstup do prijímajúceho štátu.
4. Každá zmluvná strana prijme potrebné opatrenia, v súlade s jej vnútroštátnym právnym poriadkom, na ustanovenie sankcií v prípadoch porušenia povinnosti uvedenej v odseku 3 tohto článku.
5. Každá zmluvná strana prijme legislatívne alebo iné opatrenia, v súlade s jej vnútroštátnym právnym poriadkom, potrebné na zamietnutie vstupu alebo odobratie víz osobám zapojeným do páchania trestných činov ustanovených v súlade s týmto dohovorom.

6. Zmluvné strany posilnia spoluprácu medzi orgánmi hraničnej kontroly a to, okrem iného, zavedením a udržiavaním priamych komunikačných kanálov.

ČLÁNOK 8 BEZPEČNOSŤ A KONTROLA DOKLADOV

1. Každá zmluvná strana prijme opatrenia potrebné na:
- a) zabezpečenie, že ňou vydané cestovné doklady alebo doklady totožnosti sú takej kvality, že nemôžu byť ľahko zneužitú a nemôžu byť ľahko sfalšované alebo nezákonne pozmenené, kopírované alebo vydané; a
 - b) zabezpečenie integrity a bezpečnosti cestovných dokladov alebo dokladov totožnosti vydaných zmluvnou stranou alebo v mene zmluvnej strany a predchádzanie ich nezákonnému vyhotovovaniu a vydávaniu.

ČLÁNOK 9 SPRÁVNOSŤ A PLATNOSŤ DOKLADOV

Na žiadosť inej zmluvnej strany, zmluvná strana, v súlade s jej vnútroštátnym právnym poriadkom, v primeranom čase overí správnosť a platnosť vydaných cestovných dokladov alebo dokladov totožnosti, alebo dokladov, o ktorých je predpoklad, že boli vydané v jej mene a podozrivých z toho, že boli použité na obchodovanie s ľuďmi.

III. ČASŤ - OPATRENIA NA OCHRANU A PODPORU PRÁV OBETÍ ZABEZPEČUJÚCICH ROVNOSŤ POHLAVÍ

ČLÁNOK 10 IDENTIFIKÁCIA OBETÍ

1. Každá zmluvná strana poskytne svojim príslušným orgánom osoby, ktoré sú vyškolené a kvalifikované na predchádzanie a boj proti obchodovaniu s ľuďmi, na identifikovanie obetí a pomoc obetiam, vrátane detí a zabezpečí, že rozličné orgány spolupracujú vzájomne ako aj s príslušnými podpornými organizáciami, aby obeť mohli byť identifikované pri postupe plne zohľadňujúcom osobitnú situáciu žien a detí, ktoré sú obeťami a, v primeraných prípadoch, aby im mohli byť vydané povolenia na pobyt podľa podmienok ustanovených v článku 14 tohto dohovoru.

2. Každá zmluvná strana prijme legislatívne alebo iné opatrenia potrebné na identifikáciu obetí v spolupráci s inými zmluvnými stranami a príslušnými podpornými organizáciami. Každá zmluvná strana zabezpečí, že ak majú príslušné orgány dôvod domnievať sa, že osoba bola obeťou obchodovania s ľuďmi, táto osoba nebude vyhostená z jej územia, pokiaľ príslušné orgány neukončili identifikačný postup obeť trestného činu ustanoveného v článku 18 tohto dohovoru a podobne zabezpečí, že takejto osobe bude poskytnutá pomoc ustanovená v článku 12, odseky 1 a 2.
3. Ak vek obeť nie je jasný a je dôvod domnievať sa, že obeťou je dieťa, obeť sa považuje za dieťa a sú jej priznané špeciálne ochranné opatrenia počas overovania jej veku.
4. Hneď ako je dieťa bez sprievodu identifikované ako obeť, každá zmluvná strana:
 - a) ustanoví zastupovanie dieťaťa prostredníctvom opatrovníka, organizácie alebo orgánu, ktorí konajú v najlepšom záujme tohto dieťaťa;
 - b) podnikne potrebné kroky na určenie jeho/jej totožnosti a štátnej príslušnosti;
 - c) vynaloží úsilie na vyhľadanie jeho/jej rodiny, ak je to v najlepšom záujme dieťaťa.

ČLÁNOK 11 OCHRANA SÚKROMIA

1. Každá zmluvná strana chráni súkromie a totožnosť obetí. Osobné údaje, ktoré sa ich týkajú sa uchováajú a používajú v súlade s podmienkami ustanovenými Dohovorom o ochrane jednotlivcov pri automatizovanom spracovaní osobných údajov (ETS č. 108).
2. Každá zmluvná strana prijme opatrenia na zabezpečenie, najmä toho, že totožnosť alebo podrobnosti umožňujúce identifikáciu detskej obeť obchodovania nie sú verejne známe prostredníctvom médií alebo akýmkoľvek inými prostriedkami, okrem výnimočných okolností, na účely uľahčenia nájdenia rodinných príslušníkov alebo podobného zaistenia blaha a ochrany dieťaťa.
3. Každá zmluvná strana zvaží prijatie opatrení, v súlade s článkom 10 Dohovoru na ochranu ľudských práv a základných slobôd v zmysle výkladu Európskeho súdu pre ľudské práva zameraných na podporu médií, aby chránili súkromie a totožnosť obetí prostredníctvom autoregulácie alebo prostredníctvom regulačných alebo koregulačných opatrení.

ČLÁNOK 12 POMOC OBETIAM

1. Každá zmluvná strana prijme legislatívne alebo iné opatrenia potrebné na pomoc obetiam pri ich fyzickom, psychologickom a spoločenskom zotavení. Táto pomoc zahŕňa prinajmenšom:
 - a) životnú úroveň vhodnú na zabezpečenie ich existencie, prostredníctvom opatrení, ako sú: primerané a bezpečné ubytovanie, psychologická a materiálna pomoc;
 - b) prístup k nevyhnutnej zdravotnej starostlivosti;
 - c) prekladateľské a tlmočnicke služby, ak sú potrebné;
 - d) poradenstvo a informácie, najmä pokiaľ ide o ich práva a služby využiteľné pre nich, v jazyku, ktorému rozumejú;
 - e) pomoc pri tom, aby ich práva a záujmy boli uplatnené a zohľadnené v príslušnom štádiu trestného konania proti páchatelom;
 - f) prístup k vzdelaniu pre deti.
2. Každá zmluvná strana primerane zohľadní potreby bezpečnosti a ochrany obetí.
3. Okrem toho, každá zmluvná strana poskytne potrebnú zdravotnú alebo inú pomoc obetiam, ktoré sa legálne zdržiavajú na jej území a nemajú dostatočné zdroje a takúto pomoc potrebujú.
4. Každá zmluvná strana prijme pravidlá, na základe ktorých sú obeť legálne sa zdržiavajúce na jej území oprávnené mať prístup na pracovný trh, na odborné školenie a vzdelávanie.
5. Každá zmluvná strana prijme opatrenia, podľa potreby a podľa podmienok ustanovených jej vnútroštátnymi právnym poriadkom, na spoluprácu s mimovládnyimi organizáciami, inými príslušnými organizáciami alebo inými prvkami občianskej spoločnosti aktívnymi pri pomoci obetiam.
6. Každá zmluvná strana prijme také legislatívne alebo iné opatrenia, ktoré sú potrebné na zabezpečenie toho, že pomoc obeti nie je podmienená jej ochotou vypovedať ako svedok.
7. Na vykonávanie ustanovení tohto článku, každá zmluvná strana zabezpečí, že služby sú poskytované na konsenzuálnom a informovanom základe pri náležitom zohľadnení špeciálnych potrieb osôb v ohrozenom postavení a práv dieťaťa v podmienkach bývania, vzdelávania a primeranej zdravotnej starostlivosti.

ČLÁNOK 13
LEHOTA NA ZOTAVENIE A REFLEXIU

1. Každá zmluvná strana ustanoví vo svojom vnútroštátnom právnom poriadku lehotu na zotavenie v rozsahu najmenej 30 dní, pokiaľ existujú dôvody domnievať sa, že dotknutá osoba je obeťou. Táto lehota má byť dostačujúca pre zotavenie sa a vymanenie sa z vplyvu páchatelov a/alebo k prijatiu informovaného rozhodnutia o spolupráci s príslušnými orgánmi. Počas tejto lehoty nie je možné vydať rozhodnutie o jej vyhostení. Toto ustanovenie nemá vplyv na činnosti vykonávané príslušnými orgánmi vo všetkých fázach príslušného vnútroštátneho konania, a najmä pri vyšetrovaní a trestnom stíhaní príslušných trestných činov. Počas tejto lehoty povolia zmluvné strany dotknutým osobám ostať na ich území.
2. Počas tejto lehoty majú osoby uvedené v odseku 1 tohto článku nárok na opatrenia uvedené v článku 12, odseky 1 a 2.
3. Zmluvné strany nie sú povinné dodržiavať túto lehotu, ak tomu bráni verejný záujem alebo ak sa zistí, že postavenie obete bolo nesprávne určené.

ČLÁNOK 14
POVOLENIE NA POBYT

1. Každá zmluvná strana vydá obnoviteľné povolenie na pobyt obetiam v jednej alebo druhej z týchto situácií alebo v oboch:
 - a) príslušný orgán sa domnieva, že ich pobyt je potrebný z dôvodu ich osobnej situácie;
 - b) príslušný orgán sa domnieva, že ich pobyt je potrebný na účely ich spolupráce s orgánmi činnými v trestnom konaní.
2. Povolenie na pobyt pre detské obeť, pokiaľ sa podľa právneho poriadku vyžaduje, sa vydáva v súlade s najlepším záujmom dieťaťa a podľa potreby je za tých istých podmienok obnoviteľné.
3. Neobnovenie alebo zrušenie povolenia na pobyt je predmetom podmienok ustanovených vnútroštátnym právnym poriadkom zmluvnej strany.
4. Ak obeť predloží žiadosť o iný druh povolenia na pobyt, dotknutá zmluvná strana vezme do úvahy, že táto osoba má alebo mala povolenie na pobyt v súlade s odsekom 1.
5. So zreteľom na záväzky zmluvných strán, na ktoré sa odvoláva článok 40 tohto dohovoru, každá zmluvná strana zabezpečuje, že udelenie povolenia podľa tohto ustanovenia nemá vplyv na právo žiadať a využívať azyl.

ČLÁNOK 15

ODŠKODNENIE A PRÁVNY NÁROK

1. Každá zmluvná strana zabezpečuje, že obeť majú prístup, od prvého kontaktu s príslušnými orgánmi, k informáciám o príslušných súdnych a administratívnych postupoch v jazyku, ktorému rozumejú.
2. Každá zmluvná strana ustanoví vo svojom vnútroštátnom právnom poriadku právo na právnu pomoc a bezplatnú právnu pomoc pre obeť podľa podmienok ustanovených jej vnútroštátnym právnym poriadkom.
3. Každá zmluvná strana ustanoví vo svojom vnútroštátnom právnom poriadku právo obetí na odškodnenie od páchatelov.
4. Každá zmluvná strana prijme také legislatívne alebo iné opatrenia, ktoré môžu byť potrebné na zabezpečenie odškodnenia obetí v súlade s podmienkami podľa jej vnútroštátneho právneho poriadku, napríklad prostredníctvom založenia fondu na odškodnenie obetí alebo opatrení alebo programov zameraných na sociálnu pomoc a sociálnu integráciu obetí, ktoré môžu byť financované prostriedkami vyplývajúcimi z uplatňovania opatrení ustanovených v článku 23.

ČLÁNOK 16

REPATRIÁCIA A NAVRÁTENIE OBEŤÍ

1. Zmluvná strana, ktorej obeť je jej štátnym občanom, alebo v ktorej má táto osoba v čase vstupu na územie prijímajúcej strany právo na trvalý pobyt, uľahčí a prijme jej návrat bez nenáležitého alebo neodôvodneného zdržania s ohľadom na jej práva, bezpečnosť a dôstojnosť.
2. V prípade, že zmluvná strana vráti obeť inému štátu, takýto návrat sa vykoná s náležitým ohľadom na práva, bezpečnosť a dôstojnosť tejto osoby a na stav všetkých právnych postupov spojených so skutočnosťou, že osoba je obeťou a vykoná sa prednostne dobrovoľne.
3. Požiadaná zmluvná strana na žiadosť prijímajúcej zmluvnej strany overí, či osoba je jej štátnym občanom, alebo má právo na trvalý pobyt na jej území v čase vstupu na územie prijímajúcej zmluvnej strany.
4. Aby sa uľahčil návrat obeť, ktorá je bez riadnej dokumentácie, zmluvná strana, ktorej je osoba štátnym občanom, alebo v ktorej má v čase vstupu na územie prijímajúcej zmluvnej strany právo na trvalý pobyt, súhlasí na žiadosť prijímajúcej zmluvnej strany s vydaním takých cestovných dokladov alebo iného

- povolenia, ktoré môže byť potrebné pre osobu, aby mohla cestovať a opätovne vstúpiť na jej územie.
5. Každá zmluvná strana prijme legislatívne alebo iné opatrenia potrebné na zavedenie programov repatriácie, zahŕňajúc príslušné národné alebo medzinárodné inštitúcie a mimovládne organizácie. Tieto programy majú za cieľ zabráňovať tomu, aby sa osoba opätovne stala obeťou. Každá zmluvná strana vyvíja úsilie na reintegráciu obetí do spoločnosti štátu návratu, vrátane reintegrácie do vzdelávacieho systému a na pracovný trh, najmä prostredníctvom získania a zlepšovania ich odborných znalostí. So zreteľom na deti, tieto programy by mali zahŕňať využitie práva na vzdelanie a opatrenia na zabezpečenie primeranej starostlivosti alebo prijatia rodinou alebo príslušnými zariadeniami starostlivosti.
 6. Každá zmluvná strana prijme legislatívne alebo iné opatrenia potrebné na to, aby obetiam bol umožnený prístup ku kontaktným informáciám štruktúr, ktoré im môžu pomôcť v krajine, kam sa vrátili alebo repatriovali, akými sú orgány činné v trestnom konaní, mimovládne organizácie, právnické kancelárie schopné poskytnúť poradenstvo a agentúry sociálnej starostlivosti a to podľa potreby v spolupráci s ktoroukoľvek dotknutou zmluvnou stranou.
 7. Detské obeť sa do štátu nevracajú, ak je náznak, po vyhodnotení rizík a bezpečnosti, že takýto návrat by nebol v najlepšom záujme dieťaťa.

ČLÁNOK 17 ROVNOSŤ POHLAVÍ

Každá zmluvná strana sa pri uplatňovaní opatrení uvedených v tejto kapitole zameriava na podporu rovnosti pohlaví, uplatňuje ju pri rozvoji, vykonávaní a hodnotení opatrení.

IV. ČASŤ - TRESTNÉ PRÁVO HMOTNÉ

ČLÁNOK 18 TRESTNOSŤ OBCHODOVANIA S LUDMI

Každá zmluvná strana prijme legislatívne a iné opatrenia potrebné na ustanovenie konania uvedeného v článku 4 tohto dohovoru za trestný čin, ak je spáchaný úmyselne.

ČLÁNOK 19
TRESTNOSŤ VYUŽÍVANIA SLUŽIEB OBETE

Každá zmluvná strana zväží prijatie takých legislatívnych a iných opatrení, ktoré sú nevyhnutné na ustanovenie využívania služieb, ktorých predmetom je vykorisťovanie, ako je to ustanovené v článku 4 odseku a) tohto dohovoru, s vedomím, že osoba je obeťou obchodovania s ľuďmi, za trestný čin podľa jej vnútroštátneho právneho poriadku.

ČLÁNOK 20
TRESTNOSŤ ČINOV SPOJENÝCH S CESTOVNÝMI DOKLADMI ALEBO DOKLADMI TOTOŽNOSTI

Každá zmluvná strana prijme legislatívne a iné opatrenia potrebné na ustanovenie týchto konaní za trestné činy, ak sú spáchané úmyselne a na účely umožnenia obchodovania s ľuďmi:

- a) falšovanie cestovného dokladu alebo dokladu totožnosti;
- b) zaobstaranie alebo poskytnutie takéhoto dokladu;
- c) zadržiavanie, odstránenie, ukrývanie, poškodenie alebo zničenie cestovného dokladu alebo dokladu totožnosti inej osoby.

ČLÁNOK 21
POKUS A NAPOMÁHANIE

1. Každá zmluvná strana prijme legislatívne a iné opatrenia potrebné na ustanovenie napomáhania pri páchaní akéhokolvek trestného činu ustanoveného v súlade s článkom 18 a s článkom 20 tohto dohovoru, za trestný čin.
2. Každá zmluvná strana prijme legislatívne a iné opatrenia potrebné na ustanovenie pokusu trestných činov, za predpokladu, že sú spáchané úmyselne v súlade s článkom 18 a s článkom 20 odseku a) tohto dohovoru, za trestné činy.

ČLÁNOK 22
ZODPOVEDNOSŤ PRÁVNICKÝCH OSÔB

1. Každá zmluvná strana prijme legislatívne a iné opatrenia, potrebné na ustanovenie zodpovednosti právnických osôb za trestné činy ustanovené v súlade s týmto dohovorom, spáchané vo svoj prospech akoukoľvek

fyzickou osobou, konajúcou buď vo vlastnom mene, alebo ako súčasť orgánu právnickej osoby, ktorá má vedúce postavenie v rámci právnickej osoby, založenej na:

- a) právomoci zastupovať právnickú osobu;
 - b) právomoci prijímať rozhodnutia v mene právnickej osoby;
 - c) právomoci vykonávať kontrolu v rámci právnickej osoby.
2. Okrem prípadov už ustanovených v odseku 1, každá zmluvná strana prijme opatrenia potrebné na ustanovenie zodpovednosti právnických osôb, ak nedostatok dohľadu alebo kontroly zo strany fyzickej osoby podľa odseku 1 umožní spáchanie trestného činu ustanoveného v súlade s týmto dohovorom v prospech takejto právnickej osoby fyzickou osobou konajúcou v jej mene.
 3. Podľa právnych zásad zmluvnej strany, zodpovednosť právnickej osoby môže byť trestnoprávna, občianskoprávna alebo administratívno-právna.
 4. Táto zodpovednosť nemá vplyv na trestnú zodpovednosť fyzických osôb, ktoré spáchali trestný čin.

ČLÁNOK 23 **SANKCIE A OPATRENIA**

1. Každá zmluvná strana prijme legislatívne a iné opatrenia potrebné na zabezpečenie toho, aby trestné činy ustanovené v súlade s článkami 18 až 21 boli potrestané účinnými, primeranými a odradzujúcimi sankciami. Pri trestných činoch ustanovených v súlade s článkom 18, ak sú spáchané fyzickými osobami, zahŕňajú tieto sankcie tresty, vrátane trestu odňatia slobody, ktoré môžu viesť k extradícii.
2. Každá zmluvná strana zabezpečí, aby právnické osoby zodpovedné v súlade s článkom 22 podliehali účinným, primeraným a odradzujúcim trestným alebo netrestným sankciám alebo opatreniam, vrátane peňažných trestov.
3. Každá zmluvná strana prijme legislatívne a iné opatrenia potrebné na umožnenie konfiškácie alebo iného zabavenia prostriedkov a príjmov z trestných činov ustanovených v súlade s článkom 18 a článkom 20 odsek a) tohto dohovoru alebo majetku, hodnota ktorého zodpovedá týmto príjmom.
4. Každá zmluvná strana prijme legislatívne alebo iné opatrenia potrebné na umožnenie dočasného alebo trvalého uzavretia akéhokoľvek zariadenia, ktoré bolo využívané na obchodovanie s ľuďmi, bez toho, aby boli dotknuté práva tretích strán konajúcich v dobrej viere, alebo na zabránenie páchateľovi dočasne alebo trvalo vykonávať činnosť, na základe ktorej bol spáchaný trestný čin.

ČLÁNOK 24
PRIŤAŽUJÚCE OKOLNOSTI

Každá zmluvná strana zabezpečí, že nasledujúce okolnosti sa pri určovaní trestu za trestné činy ustanovené v súlade s článkom 18 tohto dohovoru považujú za priťažujúce:

- a) trestný čin úmyselne alebo z vedomej nedbanlivosti ohrozil život obete;
- b) trestný čin bol spáchaný proti dieťaťu;
- c) trestný čin bol spáchaný verejným činiteľom pri výkone svojej právomoci;
- d) trestný čin bol spáchaný zločineckou skupinou.

ČLÁNOK 25
PREDCHÁDZAJÚCE ODSÚDENIA

Každá zmluvná strana prijme legislatívne a iné opatrenia ustanovujúce možnosť zohľadniť pri určovaní trestu konečné rozsudky vynesené inou zmluvnou stranou vo vzťahu k trestným činom ustanoveným v súlade s týmto dohovorom.

ČLÁNOK 26
USTANOVENIE O NETRESTNOSTI

Každá zmluvná strana v súlade so základnými zásadami svojho právneho poriadku ustanoví možnosť neukladania trestov obetiam za ich zapojenie do nezákonnej činnosti, v miere, v ktorej k tomu boli prinútené.

V. ČASŤ - VYŠETROVANIE, OBŽALOBA A PROCESNÉ PRÁVO

ČLÁNOK 27
ŽIADOSTI EX PARTE A EX OFFICIO

1. Každá zmluvná strana zabezpečí, že vyšetrovanie alebo obžaloba z trestných činov ustanovených v súlade s týmto dohovorom nie sú závislé od výpovede alebo trestného oznámenia podaného obeťou, prinajmenšom ak bol trestný čin spáchaný úplne alebo čiastočne na jej území.
2. Každá zmluvná strana zabezpečí, že obeť trestného činu môže podať trestné oznámenie u príslušných orgánov štátu pobytu, ak bol trestný čin spáchaný na území zmluvnej strany inej ako tej, kde má pobyt. Príslušný orgán, ktorému bolo trestné oznámenie podané, pokiaľ nemá v tejto veci právomoc, bezodkladne odovzdá vec príslušnému

orgánu zmluvnej strany, na území ktorej bol trestný čin spáchaný. Trestné oznámenie sa prejednáva v súlade s vnútroštátnym právnym poriadkom zmluvnej strany, na území ktorej bol trestný čin spáchaný.

3. Každá zmluvná strana zabezpečí prostredníctvom legislatívnych alebo iných opatrení, v súlade s podmienkami ustanovenými jej vnútroštátnym právnym poriadkom, aby všetky zoskupenia, nadácie, združenia alebo mimovládne organizácie, ktoré sa zameriavajú na boj proti obchodovaniu s ľuďmi alebo ochranu ľudských práv, mohli počas konania o trestnom čine ustanovenom v súlade s článkom 18 tohto dohovoru obeti pomáhať a/alebo ju s jej súhlasom podporovať.

ČLÁNOK 28

OCHRANA OBETÍ, SVEDKOV A SPOLUPRACOVNÍKOV SO SÚDNYMI ORGÁNMI

1. Každá zmluvná strana prijme legislatívne alebo iné opatrenia potrebné na poskytnutie účinnej a primeranej ochrany pred možnou odplatou alebo zastrašovaním najmä počas a po vyšetrení a obžalovaní páchateľov pre:
 - a) obeť;
 - b) podľa potreby, tých, ktorí oznámia trestné činy ustanovené v súlade s článkom 18 tohto dohovoru alebo inak spolupracujú s orgánmi činnými v trestnom konaní;
 - c) svedkov, ktorí vypovedajú o trestných činoch ustanovených v súlade s článkom 18 tohto dohovoru;
 - d) pokiaľ je to nutné, členov rodiny osôb uvedených v pododsekoch a) a c)'.
2. Každá zmluvná strana prijme legislatívne alebo iné opatrenia potrebné na zabezpečenie a poskytnutie rôznych druhov ochrany. Uvedené môže zahŕňať fyzickú ochranu, presťahovanie, zmenu identity a pomoc pri získavaní práce.
3. Obeti, ktorá je dieťaťom sa poskytujú špeciálne ochranné opatrenia pri zohľadnení najlepšieho záujmu dieťaťa.
4. Každá zmluvná strana prijme legislatívne alebo iné opatrenia, potrebné, pokiaľ je to nutné, na poskytnutie primeranej ochrany pred možnou odplatou alebo zastrašovaním, najmä počas a po vyšetrení a trestnom stíhaní páchateľov, pre členov zoskupenia, nadácie, združenia alebo mimovládnej organizácie, ktoré vykonávajú činnosti ustanovené v článku 27 ods. 3.
5. Každá zmluvná strana zváži pristúpenie k dohodám alebo dojednaniam s inými štátmi na účely vykonávania tohto článku.

ČLÁNOK 29
ŠPECIALIZOVANÉ A KOORDINAČNÉ ORGÁNY

1. Každá zmluvná strana prijme opatrenia potrebné na zabezpečenie toho, aby osoby alebo orgány boli špecializované na boj proti obchodovaniu s ľuďmi a ochranu obetí. Tieto osoby alebo orgány majú v súlade so základnými zásadami právneho poriadku zmluvnej strany potrebnú nezávislosť na efektívny a nezávislý výkon svojich úloh. Tieto osoby alebo zamestnanci týchto orgánov majú na výkon týchto úloh primerané vzdelanie a finančné zdroje.
2. Každá zmluvná strana prijme opatrenia potrebné na zabezpečenie koordinácie politik a akcií ministerstiev a ostatných verejných úradov proti obchodovaniu s ľuďmi prostredníctvom založenia koordinačných orgánov, ak je to potrebné.
3. Každá zmluvná strana zabezpečuje alebo posilňuje vzdelávanie príslušných pracovníkov o prevencii a boji proti obchodovaniu s ľuďmi, vrátane školenia o ľudských právach. Školenia môžu byť špecifické pre jednotlivé orgány a podľa potreby sa zameriavajú na: metódy používané pri prevencii obchodovania s ľuďmi, trestnom stíhaní obchodníkov s ľuďmi a ochrane práv obetí, vrátane ochrany obetí pred obchodníkmi s ľuďmi.
4. Každá zmluvná strana zváži vymenovanie národných spravodajcov alebo iných mechanizmov pre monitorovanie činnosti štátnych inštitúcií proti obchodovaniu s ľuďmi a realizáciu národných legislatívnych požiadaviek.

ČLÁNOK 30
SÚDNE KONANIE

V súlade s Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd, najmä článkom 6, každá zmluvná strana prijme legislatívne alebo iné opatrenia, potrebné na to, aby počas súdneho konania bola zabezpečená:

- a) ochrana súkromia obetí a, podľa potreby, ich totožnosti;
- b) bezpečnosť obetí a ich ochrana pred zavražďovaním, v súlade s podmienkami podľa jej vnútroštátneho právneho poriadku a, v prípade detských obetí špeciálna starostlivosť o potreby detí a zabezpečenie ich práva na špeciálne ochranné opatrenia.

ČLÁNOK 31
JURISDIKCIA

1. Každá zmluvná strana prijme legislatívne a iné opatrenia potrebné na ustanovenie jurisdikcie pre všetky trestné činy ustanovené v súlade s týmto dohovorom, keď je trestný čin spáchaný:
 - a) na jej území; alebo
 - b) na palube lode plávajúcou pod vlajkou tejto zmluvnej strany; alebo
 - c) na palube lietadla registrovaného podľa zákonov tejto zmluvnej strany; alebo
 - d) jedným z jej občanov alebo osobou bez štátneho občianstva, ktorý má obvyklé bydlisko na jej území, ak je trestný čin trestný podľa práva štátu, kde bol spáchaný alebo ak je trestný čin spáchaný mimo územnej jurisdikcie ktoréhokoľvek štátu; proti jednému z jeho štátnych príslušníkov.
2. Každá zmluvná strana môže, v čase podpisu alebo pri uložení ratifikačnej listiny, listiny o prijatí, schválení alebo pristúpení, prostredníctvom vyhlásenia adresovaného generálnemu tajomníkovi Rady Európy, vyhlásiť, že si vyhradzuje právo neuplatňovať alebo uplatňovať iba v špecifických prípadoch alebo podmienkach, jurisdikčné pravidlá ustanovené v odsekoch 1 písm. d) a e) tohto článku alebo akúkoľvek ich časť.
3. Každá zmluvná strana prijme opatrenia potrebné na ustanovenie jurisdikcie pre trestné činy ustanovené v tomto dohovore v prípadoch, ak sa údajný páchatel nachádza na jej území a tá ho na základe žiadosti o extradíciu inej zmluvnej strane nevydá, a to výlučne z dôvodu štátneho občianstva páchatela.
4. Ak si viac ako jedna zmluvná strana nárokuje jurisdikciu pre trestný čin ustanovený v súlade s týmto dohovorom, zainteresované zmluvné strany, podľa potreby, vykonajú konzultácie s cieľom určiť najprimeranejšiu jurisdikciu pre trestné stíhanie.
5. Bez toho, aby boli dotknuté všeobecné zásady medzinárodného práva, tento dohovor nevyklučuje trestnú jurisdikciu vykonávanú zmluvnou stranou v súlade s vnútroštátnym právnym poriadkom.

VI. ČASŤ - MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA A SPOLUPRÁCA S OBČIANSKOU SPOLOČNOSŤOU

ČLÁNOK 32

VŠEOBECNÉ ZÁSADY A OPATRENIA PRE MEDZINÁRODNÚ SPOLUPRÁCU

Zmluvné strany navzájom spolupracujú v súlade s ustanoveniami tohto dohovoru a prostredníctvom uplatňovania príslušných platných medzinárodných a regionálnych nástrojov, dojednaní dohodnutých na základe jednotnej alebo recipročnej legislatívy a vnútroštátnych právnych predpisov, v najširšej možnej miere, na účely:

- predchádzania a boja proti obchodovaniu s ľuďmi;
- ochrany a poskytovania pomoci obetiam;
- vyšetrovania alebo konania týkajúceho sa trestných činov ustanovených v súlade s týmto dohovorom.

ČLÁNOK 33

OPATRENIA VZŤAHUJÚCE SA NA OHROZENÉ ALEBO NEZVESTNÉ OSOBY

1. Ak zmluvná strana na základe informácií, ktoré má k dispozícii, má dôvod domnievať sa, že život, sloboda alebo fyzická integrita osoby podľa článku 28 ods. 1 je na území inej zmluvnej strany v bezprostrednom nebezpečenstve, zmluvná strana, ktorá disponuje informáciami, v takomto núdzovom prípade bezodkladne poskytne tejto zmluvnej strane informácie, aby mohla prijať primerané ochranné opatrenia.
2. Zmluvné strany tohto dohovoru môžu zvážiť posilnenie spolupráce pri pátraní po nezvestných osobách, najmä nezvestných deťoch, ak sa na základe dostupných informácií domnievajú, že dieťa je obeťou obchodovania s ľuďmi. Na tento účel môžu zmluvné strany vzájomne uzatvárať bilaterálne alebo multilaterálne zmluvy.

ČLÁNOK 34

INFORMÁCIE

1. Požiadaná zmluvná strana ihneď informuje žiadajúcu zmluvnú stranu o konečnom výsledku akcie podniknutej podľa tejto časti. Požiadaná zmluvná strana taktiež informuje žiadajúcu zmluvnú stranu o všetkých okolnostiach, ktoré znemožňujú vykonanie plánovanej akcie, alebo ju pravdepodobne značne oneskorí.

2. Zmluvná strana môže podľa svojho vnútroštátneho právneho poriadku poskytnúť bez predchádzajúcej žiadosti inej zmluvnej strane informácie získané v rámci jej vlastného vyšetrovania, pokiaľ poskytnutie takýchto informácií môže prijímajúcej zmluvnej strane pomôcť začať alebo vykonať vyšetrovanie alebo trestné konanie týkajúce sa trestných činov ustanovených v súlade s týmto dohovorom alebo môže viesť k žiadosti o spoluprácu podľa tejto časti.
3. Pred poskytnutím takýchto informácií môže poskytujúca zmluvná strana požiadať, aby boli tieto informácie považované za dôverné alebo použité podľa určených podmienok. Ak prijímajúca zmluvná strana nie je schopná takejto žiadosti vyhovieť, oznámi to poskytujúcej zmluvnej strane, ktorá následne, určí, či informácie napriek tomu budú poskytnuté. Ak prijímajúca zmluvná strana prijme informácie podľa určených podmienok, je nimi viazaná.
4. Všetky požadované informácie týkajúce sa článkov 13, 14 a 16 potrebné na poskytnutie práv udelených týmito článkami, sa poskytnú na žiadosť dotknutej zmluvnej strany bezodkladne s náležitým dodržaním článku 11 tohto dohovoru.

ČLÁNOK 35 **SPOLUPRÁCA S OBČIANSKOU SPOLOČNOSŤOU**

Každá strana podporí štátne orgány a verejných činiteľov, aby spolupracovali s mimovládnyimi organizáciami, ostatnými príslušnými organizáciami a členmi občianskej spoločnosti pri zakladaní strategických partnerstiev s cieľom dosiahnuť účel tohto dohovoru.

VII. ČASŤ - MONITOROVACÍ MECHANIZMUS

ČLÁNOK 36 **SKUPINA EXPERTOV PRE AKCIE PROTI OBCHODOVANIU S LUDMI**

1. Skupina expertov pre boj proti obchodovaniu s ľuďmi (ďalej len "GRETA") monitoruje vykonávanie tohto dohovoru stranami.
2. GRETA je zložená z minimálne 10 členov a maximálne z 15 členov pri zohľadnení vyváženej pohlaví a zemepisnej vyváženej, ako aj multidisciplinárnej expertízy. Sú volení výborom strán na funkčné obdobie 4 rokov, s možnosťou zvolenia najviac v dvoch po sebe nasledujúcich

- obdobíach a sú vyberaní spomedzi štátnych občanov štátov, ktoré sú stranami tohto dohovoru.
3. Zvolenie členov GRETA je založené na týchto zásadách:
- a) sú vyberaní spomedzi osôb s vysokým morálnym charakterom, známych pre ich uznávané schopnosti v oblasti ľudských práv, pomoci a ochrane obetiam a akcii proti obchodovaniu s ľuďmi alebo, ktoré majú skúsenosti v oblastiach upravených týmto dohovorem;
 - b) zasadajú a sú nezávislí a nestranní pri výkone ich funkcií a sú schopní vykonávať povinnosti efektívne;
 - c) žiadny štát nemôže mať v GRETA dvoch členov;
 - d) mali by zastupovať hlavné právne systémy.
4. Postup pre zvolenie členov GRETA je určený v prvom roku po nadobudnutí platnosti tohto dohovoru výborom ministrov po porade so stranami dohovoru a po získaní ich jednohlasného súhlasu. GRETA prijme vlastný rokovací poriadok.

ČLÁNOK 37

VÝBOR ZMLUVNÝCH STRÁN

1. Výbor zmluvných strán je zložený zo zástupcov vo Výbore ministrov Rady Európy členských štátov, ktoré sú zmluvnými stranami dohovoru a zástupcov zmluvných strán dohovoru, ktorí nie sú členmi Rady Európy.
2. Výbor zmluvných strán zvoláva generálny tajomník Rady Európy. Jeho prvé zasadnutie sa uskutoční v prvom roku po nadobudnutí platnosti tohto dohovoru, za účelom zvoliť členov GRETA. Následne sa schádza kedykoľvek, ak o to požiada tretina zmluvných strán, predseda GRETA alebo generálny tajomník.
3. Výbor zmluvných strán prijme svoj rokovací poriadok.

ČLÁNOK 38

POSTUP

1. Hodnotiaci postup sa týka zmluvných strán dohovoru a je rozdelený do kôl, dĺžku ktorých určuje GRETA. Na začiatku každého kola sa vyberú špecifické ustanovenia, na ktorých sa zakladá hodnotiaci postup.
2. GRETA určí najvhodnejšie spôsoby na vykonanie tohto hodnotenia. GRETA môže najmä prijať dotazník pre každé hodnotenie, ktorý môže slúžiť ako základ pre hodnotenia vykonávania tohto dohovoru zmluvnými stranami. Tento dotazník je adresovaný všetkým zmluvným stranám. Zmluvné strany odpovedajú na tento dotazník ako aj na ostatné žiadosti o informácie od GRETA.

3. GRETA môže požadovať informácie od občianskej spoločnosti.
4. GRETA môže doplnkovo organizovať v spolupráci s národnými orgánmi a "kontaktnou osobou" vymenovanou národnými orgánmi a, ak je to potrebné, s pomocou nezávislých národných expertov návštevy štátov. Počas týchto návštev môžu GRETA pomáhať špecialisti na jednotlivé oblasti.
5. GRETA pripraví návrh správy obsahujúci analýzu vykonávania ustanovení, na ktorých je hodnotenie založené, ako aj návrhy týkajúce sa spôsobu, ktorým môže dotknutá zmluvná strana riešiť zistené problémy. Návrh správy sa predloží na pripomienky zmluvnej strane, ktorá je predmetom hodnotenia. Jej pripomienky berie GRETA do úvahy pri vypracovaní správy.
6. Na základe tohto GRETA prijme svoju správu a závery týkajúce sa opatrení prijatých dotknutou zmluvnou stranou na vykonávanie ustanovení tohto dohovoru. Táto správa a závery sa zasielajú dotknutej zmluvnej strane a Výboru zmluvných strán. Správa a závery GRETA sa po ich prijatí zverejňujú, spoločne s prípadnými pripomienkami dotknutej zmluvnej strany.
7. Bez toho, aby bol dotknutý postup v odsekoch 1 až 6 tohto článku, Výbor zmluvných strán môže na základe správy a záverov GRETA prijať odporúčania adresované tejto zmluvnej strane a) týkajúce sa opatrení, ktoré sa prijímú na vykonávanie záverov GRETA, ak je to potrebné na stanovenie dátumu na podávanie informácií o ich vykonávaní, a b) s cieľom podporovať spoluprácu s touto zmluvnou stranou na správne vykonávanie tohto dohovoru.

VIII. ČASŤ - VZŤAH K OSTATNÝM MEDZINÁRODNÝM DOKUMENTOM

ČLÁNOK 39

VZŤAH S PROTOKOLOM O PREVENCIÍ, POTLÁČANÍ A TRESTANÍ OBCHODOVANIA S LUDMI, OSOBITNE SO ŽENAMI A DEŤMI, DOPLŇUJÚCI DOHOVOR OSN PROTI NADNÁRODNÉMU ORGANIZOVANÉMU ZLOČINU

Tento dohovor nemá vplyv na práva a povinnosti vyplývajúce z ustanovení Protokolu o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne so ženami a deťmi, doplňujúci Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu a má za cieľ zvýšiť ním poskytovanú ochranu a rozvinúť v ňom obsiahnuté štandardy.

ČLÁNOK 40
VZŤAH K OSTATNÝM MEDZINÁRODNÝM DOKUMENTOM

1. Tento dohovor nemá vplyv na práva a povinnosti vyplývajúce z ostatných medzinárodných dokumentov, ktorých zmluvnými stranami sú zmluvné strany tohto dohovoru alebo sa nimi v budúcnosti stanú, a ktoré obsahujú ustanovenia o záležitostiach spravovaných týmto dohovorom, a ktoré zabezpečujú pre obeť obchodovania vyššiu ochranu a pomoc.
2. Zmluvné strany dohovoru môžu na účely doplnenia alebo posilnenia jeho ustanovení alebo uľahčenia uplatňovania v ňom obsiahnutých zásad vzájomne uzatvárať bilaterálne alebo multilaterálne dohody o záležitostiach súvisiacich s týmto dohovorom.
3. Bez toho, aby bol dotknutý cieľ a účel tohto dohovoru a bez toho, aby bolo dotknuté jeho plné uplatňovanie inými stranami, zmluvné strany, ktoré sú členmi Európskej únie, uplatňujú v ich vzájomných vzťahoch pravidlá Spoločenstva a Európskej únie, pokiaľ existujú pravidlá Spoločenstva a Európskej únie riadiace osobitný dotknutý predmet a sú platné v špecifických prípadoch.
4. Nič v tomto dohovore neovplyvňuje práva, povinnosti a zodpovednosť štátov a jednotlivcov podľa medzinárodného práva, vrátane medzinárodného humanitárneho práva a medzinárodného práva v oblasti ľudských práv a najmä, podľa potreby, podľa Dohovoru z roku 1951 a Protokolu z roku 1967 týkajúceho sa právneho postavenia utečencov a zásadu núteného navrátenia utečencov v ňom obsiahnutú.

IX. ČASŤ - ZMENA A DOPLNENIE DOHOVORU

ČLÁNOK 41
ZMENA A DOPLNENIE

1. Každý návrh na zmenu a doplnenie tohto dohovoru prednesený zmluvnou stranou sa oznámi generálnemu tajomníkovi Rady Európy, ktorý ho predloží členským štátom Rady Európy, každému signatárovi, každému štátu, ktorý je zmluvnou stranou, Európskemu spoločenstvu, každému štátu prizvanému na podpis dohovoru v súlade s ustanoveniami článku 42 a každému štátu prizvanému k pristúpeniu k tomuto dohovoru v súlade s ustanoveniami článku 43.
2. Každá zmena a doplnenie navrhnuté stranou sa oznámi GRETA, ktorá predloží svoje stanovisko k navrhnutej zmene a doplneniu Výboru ministrov.

3. Výbor ministrov zväží navrhnutú zmenu a doplnenie a stanovisko predložené GRETA a po porade zmluvných strán tohto dohovoru a po obdržaní ich jednohlasného súhlasu môže prijať zmenu a doplnenie.
4. Text každej zmeny a doplnenia prijatý Výborom ministrov v súlade s odsekom 3 tohto článku sa predloží zmluvným stranám na schválenie.
5. Každá zmena a doplnenie prijatá v súlade s odsekom 3 tohto článku nadobudne platnosť prvého dňa mesiaca nasledujúceho po uplynutí lehoty jedného mesiaca po dátume, kedy všetky strany informovali generálneho tajomníka, že ju prijali.

X. ČASŤ - ZÁVEREČNÉ USTANOVENIA

ČLÁNOK 42

PODPIS A NADOBUDNUTIE PLATNOSTI

1. Tento dohovor je otvorený na podpis členským štátom Rady Európy, nečlenským štátom, ktoré sa zúčastňovali na jeho vypracovaní a Európskemu spoločenstvu.
2. Tento dohovor je predmetom ratifikácie, prijatia alebo schválenia. Ratifikačné listiny, listiny o prijatí alebo schválení sú uložené u generálneho tajomníka Rady Európy.
3. Tento dohovor nadobúda platnosť prvého dňa mesiaca nasledujúceho po uplynutí lehoty troch mesiacov po dátume, kedy 10 signatárov, vrátane najmenej 8 členských štátov Rady Európy vyjadrili súhlas byť viazaní dohovorom v súlade s ustanoveniami predchádzajúceho odseku.
4. V súvislosti so všetkými štátmi uvedenými v odseku 1 alebo Európskym spoločenstvom, ktoré následne vyjadrili svoj súhlas byť ním viazané, dohovor nadobudne platnosť v prvý deň mesiaca nasledujúceho po uplynutí lehoty troch mesiacov po dátume uloženia ratifikačnej listiny, listiny o prijatí alebo schválení.

ČLÁNOK 43

PRÍSTUP K DOHOVORU

1. Po nadobudnutí platnosti tohto dohovoru môže Výbor ministrov Rady Európy, po porade so zmluvnými stranami tohto dohovoru a získaní ich jednomyselného súhlasu, pozvať každý nečlenský štát Rady Európy, ktorý sa nezúčastnil na vypracovaní dohovoru, aby pristúpil k

tomuto dohovoru na základe rozhodnutia väčšiny ustanovenej v článku 20 písm. d) Štatútu Rady Európy, a na základe jednomyseľného hlasovania zástupcov zmluvných štátov oprávnených byť členom Výboru ministrov.

2. Vo vzťahu ku každému pristupujúcemu štátu, dohovor nadobudne platnosť v prvý deň mesiaca nasledujúceho po uplynutí lehoty troch mesiacov od uloženia listiny o pristúpení u generálneho tajomníka Rady Európy.

ČLÁNOK 44 **ÚZEMNÁ PÔSOBNOSŤ**

1. Každý štát Európskeho spoločenstva môže v čase podpisu alebo počas uloženia svojej ratifikačnej listiny, listiny o prijatí, schválení alebo pristúpení stanoviť územie alebo územia, na ktorom sa dohovor uplatňuje.
2. Každá zmluvná strana môže kedykoľvek neskôr, na základe vyhlásenia adresovaného generálnemu tajomníkovi Rady Európy, rozšíriť uplatňovanie tohto dohovoru na akékoľvek iné územie uvedené vo vyhlásení, za ktorého medzinárodné vzťahy je zodpovedná, alebo, v mene ktorého je oprávnená preberať záväzky. V súvislosti s týmto územím nadobudne dohovor platnosť v prvý deň mesiaca nasledujúceho po uplynutí lehoty troch mesiacoch od dátumu doručenia tohto vyhlásenia generálnemu tajomníkovi.
3. Každé vyhlásenie vykonané podľa dvoch predchádzajúcich odsekov sa môže, vo vzťahu ku každému územiu určenému v tomto vyhlásení, zrušiť oznámením adresovaným generálnemu tajomníkovi Rady Európy. Zrušenie nadobudne platnosť v prvý deň mesiaca nasledujúceho po uplynutí lehoty troch mesiacov od dátumu doručenia tohto oznámenia generálnemu tajomníkovi.

ČLÁNOK 45 **VÝHRADY**

Vo vzťahu k žiadnemu ustanoveniu tohto dohovoru nemožno uplatniť žiadne výhrady, s výnimkou výhrady k článku 31 odsek 2.

ČLÁNOK 46 **VÝPOVEĎ**

1. Ktorákoľvek zmluvná strana môže tento dohovor kedykoľvek vypovedať prostredníctvom oznámenia adresovaného generálnemu tajomníkovi Rady Európy.
2. Táto výpoveď nadobudne platnosť v prvý deň mesiaca nasledujúceho po uplynutí lehoty troch mesiacov od dátumu prijatia oznámenia generálnym tajomníkom.

ČLÁNOK 47 **OZNÁMENIE**

Generálny tajomník Rady Európy oznámi členským štátom Rady Európy, každému signatárskemu štátu, každému štátu, ktorý je zmluvnou stranou dohovoru, Európskemu spoločenstvu, každému štátu prizvanému podpísať tento dohovor v súlade s ustanoveniami článku 42 a každému štátu prizvanému pristúpiť k tomuto dohovoru v súlade s ustanoveniami článku 43:

- a) každý podpis;
- b) uloženie každej ratifikačnej listiny, listiny o prijatí, schválení alebo pristúpení;
- c) každý dátum nadobudnutia platnosti tohto dohovoru v súlade s článkom 42 a 43;
- d) každú zmenu a doplnenie, ktorá je schválená v súlade s článkom 41 a dátum, kedy táto zmena a doplnenie nadobudne platnosť;
- e) každú výpoveď vykonanú v súlade s ustanoveniami článku 46;
- f) každý iný akt, oznámenie alebo podávanie informácií v súvislosti s týmto dohovorom;
- g) každú výhradu vykonanú podľa článku 45.

Na dôkaz toho dolupodpísaní, riadne na to splnomocnení, podpísali tento dohovor.

Dané vo Varšave, dňa 16. mája 2005, v angličtine a vo francúzštine, obe znenia rovnako autentické, v jednom exemplári, ktorý bude uložený v archívoch Rady Európy. Generálny tajomník Rady Európy doručí overené kópie každému členskému štátu Rady Európy, nečlenskému štátu, ktoré sa zúčastnili na vypracovaní tohto dohovoru, Európskemu spoločenstvu a každému štátu, ktorý bol prizvaný pristúpiť k tomuto dohovoru.

ZOZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÝCH ZDROJOV

A. Použitá literatúra

- Ang, F.: Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, Article 38: Children in Armed Conflicts, Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2005
- Apap, J.: Protection Schemes for Victims of Trafficking in Selected EU Member Countries, Candidate and Third Countries, International Organization for Migration, 2002
- Bindman, J.: Redefining prostitution as sex work on the international agenda, Anty-Slavery International, 1997
- Bobek, M., Boučková P., Kühn Z. (eds.): Rovnost a diskriminace, 1. vydání, Praha: C.H.Beck, 2007
- Burčíková, P.: Jak dál? Doporučení pro předcházení obchodování s lidmi a vykořisťování a pro ochranu a zlepšení postavení obchodovaných, vykořisťovaných a obchodováním a vykořisťováním ohrožených osob, La Strada Česká republika, o.p.s., Praha 2008
- Claire de Than and Shorts, E.: International Criminal Law and Human Rights, London: Sweet & Maxwell, 2003
- Cusack, S.; Cook, J. R.: Combating Discrimination Based on Sex and Gender. In: C. Krause, M. Scheinin (eds.): *International Protection of Human Rights: A Textbook*, Inštitút ľudských práv, Univerzita Abo Akademi, 2008
- Čepelka, Č.; Šturma, P.: Mezinárodní právo veřejné, Eurolex Bohemia, Praha 2003

- Eide, A.; Eide, B., W.: Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, Article 24: The Right to Health, Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2006
- Faerber-Husemann, R.: Osteuropas verkaufte Frauen: Wege zur effektiven Bekämpfung des Menschenhandels, Friedrich-Ebert-Stiftung, Germany 1999
- Farkašová, K.: Pohledy na obchod so ženami, Friedrich Ebert Stiftung, 2000
- Gallagher, A.: Trafficking, Smuggling and Human Rights: Tricks Treaties, Forced Migration Review, 2002
- Hughes, D.M.: "The Natasha trade: Transnational sex trafficking", National Institute of Justice Journal, 2001
- Hýbnerová, S.: Smluvní úprava OSN k potírání obchodu se ženami a dětmi za účelem sexuálního vykořisťování. In: Právní následky mezinárodně protiprávního chování, Pocta Čestmíru Čepelkovi k 80. narozeninám, Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2007
- Hyland, K.E.: The Impact of the Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Human Rights Brief, 2001
- International crimes and the ad hoc tribunals Guénae¹ Mettraux - Oxford University Press, 2005
- Kuper, J.: Military Training and Children in Armed Conflict, Law, Policy and Practice, Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2005
- Malenovský, J.: Mezinárodní právo veřejné, Obecná část, Masarykova univerzita - Právnická fakulta, Doplněk, Brno 1993
- Milfait, R.: Komerční sexualizované násilí na dětech, Portál, s.r.o., 2008

- Mráz, S.; Poredoš, F.; Vršanský, P.: Medzinárodné verejné právo, UK Bratislava, 2003
- Nowak, M.: Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, Article 6: The Right to Life, Survival and Development, Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2005
- Pearson, E.: Human traffic, human rights: redefining victim protection, Anti-Slavery International, 2002
- Pomodoro, L.: Trafficking and sexual exploitation of women and children. In: Williams P.; Vlassis D. (eds.): Combating transnational crime: concepts, activities, responses, London 2001
- Potočný, M.: Medzinárodné právo verejné, Zvláštní část, C.H.Beck, Praha 2006
- Potts, L.G.: Global Trafficking in Human Beings: Assessing the Success of the UN Protocol to Prevent Trafficking in Persons, George Washington International Law Review, 2003
- Rayanakorn, K.: Special Study on Laws. Relating to Prostitution and Traffic in Women, Foundation for Women, Bangkok 1995
- Rysková, H.: Proaktivní přístup policie k odhalování a vyšetřování případů obchodování s lidmi za účelem jejich sexuálního vykořisťování : mezinárodní konference - Mariánské Lázně, Themis, Praha, 2003.
- Schabas, W.; Sax, H.: Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, Article 37: Prohibition of Torture, Death Penalty, Life Imprisonment and Deprivation of Liberty, Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2006

- Štulhofer, A.; Raboteg-Šarič, Z.; Marinovič, L.: Trafficking i Women and Children for Sexual Exploitation, IMO
- Šturma, P.: Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv, C.H.Beck, Praha 2003
- Šturma, P.: Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv, C.H.Beck, Praha 2003
- Šturma, P.: Mezinárodní trestní soud a stíhání zločinů podle mezinárodního práva, 1. vydání, Univerzita Karlova v Praze, Karolínium, 2002
- Šturma, P.; Nováková J.; Bilková, V.: Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovanému zločinu. Praha : C.H.Beck, 2003
- Tomko, J. a kol.: Medzinárodné právo verejné, Obzor, Bratislava 1988
- Tomuschat, C.; Thouvenin, Jean-Marc (eds.): The Fundamental Rules of the International Legal Order, Jus Cogens and Obligations Erga Omnes, Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2006
- Tomuschat, Ch.: Human Rights between Idealism and Realism, second edition, Academy of European Law, Oxford University Press, 2008
- Vandewiele, T.: Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, Optional Protocol The Involvement of Children in Armed Conflicts, Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2006
- Vaničková, E.: Dětská prostituce, Grada Publishing, a.s., Praha 2005
- Verheyde, M.: Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, Article 28: The

Right to Education, Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2006

- Verheyde, M.; Goedertier, G.: Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child, Article 43-45: The UN Committee on the Right of the Child, Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2006
- Zimic, S. Z.: WOMEN and Trafficking, Peace Institute, Institute for Contemporary Social and Political Studies, Ljubljana 2004

B. Články z odborných periodik a zborníkov

- Bayerová, M.: Osvojení v mezinárodních dokumentech. In: Právní rozhledy č. 7/1999
- Bayerová, M., Zezulová J.: Komerční sexuální zneužívání v mezinárodních dokumentech a v právním řádu České republiky. In: Právní rozhledy č. 7/2000
- Cejp, M.; Karabec, Z.; Scheinost, M.: Obchodování s lidmi - naléhavý celosvětový problém. In: Kriminalista č. 3/2006
- Hýbnerová, S.: Lidská práva žien na prahu 21. stolet: světová a evropská perspektiva, Acta Universitatis Carolinae-Iuridica 42/3-4, Praha 1998
- Jílek, D.: Stručná geneze mezinárodní ochrany dítěte, Právník č. 4/1990
- Myslíková, L.; Vavrda A.: Obchodování s lidmi nebo kuplířství?. In: Kriminalistický sborník č. 1/2006
- Nečada, V.: Obchodování s lidmi. In: Trestní právo č. 1/2005
- Scheu, H. CH: Mezinárodní ochrana práv dítěte, Acta Univetsitatis Carolinae Iurudica AUC/3-4, Praha 1998

- Šturma, P.: K mezinárodnímu trestnímu soudnictví na začátku 21. století. In: MEZINÁRODNÍ POLITIKA 6/2001
- Šturma, P.: Na okraj Světové ministerské konference o organizovaném transnacionálním zločinu. In: Právník č. 5/1995
- Šturma, P.: Přijetí Úmluvy OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu. In: Právní rozhledy č. 5/2001

C. Medzinárodné dohovory

- International Agreement for the Suppression of the White Slave Traffic, 18 May 1904, 35 Stat. 1979, I. L.N.T.S. 83, entered into force July 18, 1905, as amended by the Protocol approved by the General Assembly of the United Nations on 3 December 1948, May 4, 1949.
- International Convention for the Suppression of the "White Slave Traffic," May 4, 1910, 211 Consol. T.S. 45, 1912 GR. Brit. T.S. No. 20, as amended by Protocol Amending the International Agreement for the Suppression of the White Slave Traffic, and Amending the International Convention for the Suppression of the White Slave Traffic, May 4, 1949, 2 U.S.T. 1999, 30 U.N.T.S. 23, entered into force June 21, 1951.
- International Convention for the Suppression of the Traffic in Women and Children, September 30, 1921, X.L.N.T.S. 415., entered into force June 15, 1922, as amended by the Protocol approved by the General Assembly of the United Nations on 20 October 1947, November 12, 1947

- International Convention for the Suppression of the Traffic in Women of Full Age, October 11, 1933, 150 L.N.T.S. 431., entered into force August 24, 1934 as amended by the Protocol approved by the General Assembly of the United Nations on 20 October 1947, November 12, 1947
- Charter of the United Nations, June 26, 1945, 59 Stat. 1031, T.S. 993, 3 Bevans 1153, entered into force Oct. 24, 1945
- Universal Declaration of Human Rights, G.A. res. 217A (III), U.N. Doc A/810 at 71 (1948)
- Convention on Consent to Marriage, Minimum Age for Marriage and Registration of Marriages, 521 U.N.T.S. 231, entered into force Dec 9, 1964
- International Covenant on Civil and Political Rights, G.A. res. 2200A (XXI), 21 U.N. GAOR Supp. (No. 16) at 52, U.N. Doc. A/6316 (1966), 999 U.N.T.S. 171, entered into force 23 March 1976
- Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights, G.A. res. 2200A (XXI), 21 U.N. GAOR Supp. (No. 16) at 59, U.N. Doc. A/6316 (1966), 999 U.N.T.S. 302, entered into force March 23, 1976
- Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others, 96 U.N.T.S. 271, G.A. RES/317 (IV), December 2, 1949, entered into force July 25, 1951.
- Slavery, Servitude, Forced Labour and Similar Institutions and Practices Convention of 1926 (Slavery Convention of 1926), 60 L.N.T.S. 253, entered into force March 9, 1927

- Supplementary Convention on the Abolition of Slavery, the Slave Trade, and Institution and Practices Similar to Slavery, 226 U.N.T.S. 3, entered into force April 30, 1957
- International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, G.A. res. 2106 (XX), Annex, 20 U.N. GAOR Supp. (No. 14) at 47, U.N. Doc. A/6014 (1966), 660 U.N.T.S. 195, entered into force Jan. 4, 1969
- Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, G.A. res. 34/180, 34 U.N. GAOR Supp. (No. 46) at 193, U.N. Doc. A/34/46, entered into force Sept. 3, 1981
- Optional Protocol to the Convention on the Elimination of Discrimination against Women, G.A. res. 54/4, annex, 54 U.N. GAOR Supp. (No. 49) at 5, U.N. Doc. A/54/49 (Vol. I) (2000), entered into force Dec. 22, 2000
- Beijing Declaration and Platform of Action, FOURTH WORLD CONFERENCE ON WOMEN 15 SEPTEMBER 1995. A/CONF. 177/20 (1995) and A/CONF. 177/20/Add. 1 (1995)
- Geneva Declaration of the Rights of the Child of 1924, adopted Sept. 26, 1924, League of Nations O.J. Spec. Supp. 21, at 43 (1924)
- Declaration of the Rights of the Child, G.A. res. 1386 (XIV), 14 U.N. GAOR Supp. (No. 16) at 19, U.N. Doc. A/4354 (1959)
- Convention the Rights of the Child, G.A. res. 44/25, annex, 44 U.N. GAOR Supp. (No. 49) at 167, U.N. Doc. A/44/49 (1989), entered into force Sept. 2 1990
- Optional Protocol to the Convention on the Rights of Child on the sale of children, child prostitution, and

child pornography, G.A. Res. 54/263, Annex II, 54 U.N. GAOR Supp. (No. 49) at 6, U.N. Doc. A/54/49, Vol. III (2000), entered into force January 18, 2002

- Convention Concerning the Prohibition and Immediate Action for the Elimination of the Worst Forms of Child Labour, (ILO No. 182), 2133 U.N.T.S.161, entered into force Nov. 19, 2000
- United Nations Convention Against Transnational Organized Crime, G.A. Res. 25, annex I, U.N. GAOR, 55th Sess., Supp. No. 49, at 44, U.N. Doc. A/45/49 (Vol. I) (2001), entered into force Sept. 29, 2003
- Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Supplementing the United Nations Convention Against Transnational Organized Crime, G.A. Res. 25, annex II, U.N. GAOR, 55th Sess., Supp. No. 49, at 60, U.N. Doc. A/45/49 (Vol. I) (2001), entered into force Sept. 9, 2003
- Recommendation No. R(2000)11 of the Committee of Ministers to member states on action against trafficking in human beings for the purpose of sexual exploitation
- Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings, Warsaw, May 16, 2005, entered into force Febr. 1, 2008
- Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse, Oct. 25, 2005
- Geneva convention relative to the Protection of Victims in Time of War

- Fourt Geneva Convention relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War. Geneva, August 12, 1949
- Convention on the Non-Applicability of Statutory Limitations to War Crimes and Crimes Against Humanity, G.A. res. 2391 (XXIII), annex, 23 U.N. GAOR Supp. (No. 18) at 40, U.N. Doc. A/7218 (1968), entered into force Nov. 11, 1970
- ROME STATUTE OF THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT, 2187 U.N.T.S. 90, entered into force July 1, 2002

D. Doplňující pramene

- Conference Report: Europa gegen Menschenhandel, OSCE Berlin, 2001
- Declaration from the Conference against Global Prostitution, Murmansk, 2000
- Declaration of Stockholm adopted by the International Conference about Men's Violence against Women, Focusing on Prostitution and Trafficking in Women, Stockholm, 2001
- European Commissioner responsible for Justice, freedom and Security, Conference on Human Trafficking: Fighting trafficking in Human beings, Brussels 2005
- Explanatory Report to the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings, Warsaw, May 16, 2005, entered into force Febr. 1, 2008
- Explanatory Report to the Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse, Oct. 25, 2005

- ICTY, Gagović and others, IT-96-23, „Foca“ of 26 June 1996 at par. 10-12. Koenig, Dorean M., Askin, Kelly D., „International Criminal Law and International Criminal Court Statute: Crimes Against Women, Women International Human Rights Law, vol. 2, op. Cit. S. 3-30
- Konferencia o obchode so ženami, Varšava, Friedrich Ebert Stiftung, 1999
- Ludské práva - Výber dokumentov OSN, 1. vydanie, Archa, Bratislava 1991
- Osteuropas verkaufte Frauen - Wege zur effektiven Bekämpfung des Menschenhandels, Friedrich Ebert Stiftung, 199
- Protection Schemes for Victims of Trafficking in Selected EU Member Countries, Candidate and Third Countries, International Organization for Migration, 2002
- Rada Európy: Boj proti obchodovaniu s ľuďmi: Ludská bytosť nie je na predaj, Informačná kancelária Rady Európy v Bratislave, 2006
- Recommended Principles and Guidelines on Human Rights and Human Trafficking, United Nations, Economic and Social Council, 2002
- Report of the Expert Group Meeting: Trafficking in women and girls, New York 2002
- Report of the Secretary-General: Trafficking in women and girls, United Nations, General Assembly, 2003
- Resolution adopted by the General Assembly: Trafficking in women and girls, United Nations, General Assembly, 2003

- Sexuální služby, sexuální turistika a obchod se ženami: Nová skutečnost ve východní Evropě:, Nadace Heinricha Boella, Praha, 1994
- Thematic discussion on trafficking in human beings, especially women and children, Commission on Crime Prevention and Criminal Justice, 2003
- UNICEF Guidelines for the Protection of the Rights of Children Victims Trafficking in Southeastern Europe, 2003
- United Nation High Commissioner For Human Rights Principles and Guidelines on Human Rights and Trafficking, E/2002/68/Add. 1, 2002
- U.S. Department of State, Victims of Trafficking and Violence Protection Act of 2000: Trafficking in Persons Report, 2001
- Zpráva Expertní skupiny o obchodování s lidmi, díl I.a II., Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 2005
- WHO Ethical and Safety Recommendations for Interviewing Trafficked Women, 2003

E. Informácie z elektronického zdroja

- Explanatory Report to the Convention on Action against Trafficking in Human Beings - <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=197&CM=1&CL=ENG>
- Explanatory Report to the Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse -

<http://www.conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=201&CM=8&DF=6/10/2009&CL=ENG>

- Linhartová, K.: Obchodování s lidmi z pohledu mezinárodního práva a jeho implementace do českého právního řádu. Dostupné na <http://www.migraceonline.cz>, 2008
- Linhartová, K.: Úmluva Rady Evropy proti obchodu s lidskými bytostmi a její význam. Dostupné na <http://www.migraceonline.cz>, 2008
- Martensova klauzula - <http://www.upn.gov.sk/data/upn-vyrocnna-sprava-2004.pdf>
- Pakt Spoločnosti národov, článok 23 - http://avalon.law.yale.edu/20th_century/leagcov.asp#art23
- Principles of Nuremberg Tribunal, 1950, No 82 - <http://deoxy.org/wc/wc-nurem.htm>
- Prostitúcia a obchod so ženami - http://www.ebiblioteka.lt/resursai/Uzsienioleidiniai/Countries/Sweden/Integration/2004/mi2004_05.pdf
- ROME STATUTE OF THE INTERNATIONAL CRIMINAL COURT - [http://untreaty.un.org/cod/icc/statute/english/rome_statute\(e\).pdf](http://untreaty.un.org/cod/icc/statute/english/rome_statute(e).pdf)
- Všeobecné odporúčanie č. 19 Výboru pre odstránenie všetkých foriem diskriminácie žien (11. zasadnutie, 1992) - Násilie na ženách - http://www.mzv.sk/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_C9A7A0D3C58CD744C125740A0030562A_SK
- Ženevský dohovor o ochrane civilného osôb počas vojny http://www.lexdata.cz/web/sb_free.nsf/citace/65_1954_Sb.?opendocument

- <http://69.94.11.53/default.htm>
- http://avalon.law.yale.edu/20th_century/leagcov.asp
- http://www.addprojekt.sk/docs/inf_mat/letak_24.pdf
- <http://www.alianzien.sk>
- <http://www.antislavery.com>
- <http://www.antislavery.org>
- <http://www.bkb.cz>
- <http://www.civil.gov.sk/archiv/casopis/2004/19/1916ho.htm>
- <http://www.coe.int>
- <http://www.coe.int/trafficking>
- <http://www.conventions.coe.int>
- http://www.detskaprava.cz/rodic/opravech_umluva.asp
- <http://www.euractiv.sk/rovnost-sanci/clanok/komisia-pasivna-v-otazke-nutenej-prostitutcie>
- <http://www.feminismus.cz>
- <http://www.gaatw.com>
- <http://www.iom.cz>
- <http://www.ipravnik.cz>
- <http://www.mensiny.vlada.gov.sk>
- <http://www.migraceonli.cz>
- <http://www.migraceonline.cz>
- http://www.mzv.sk/App/WCM/main.nsf/vw_ByID/ID_C9A7A0D3C58CD744C125740A0030562A_SK
- <http://www.piatazena.sk>
- <http://www.profem.cz>
- <http://www.radaeuropy.sk>
- <http://www.radaeuropy.sk>

- <http://www.regeringen.se/sb/d/2664>
- <http://www.rosa-os.cz>
- <http://www.strada.cz>
- <http://www1.umn.edu/humanrts/>
- <http://www.un.org/icty/cases-e/index-e.htm>
- <http://www.un.org/icty/rasevic/appeal/decision-e/tod-acdec060904e.pdf>
- <http://www.un.org/womenwatch/daw>
- <http://www.un.org/womenwatch/daw/csw/53sesspriorityhtm.htm>
- <http://www.un.org/womenwatch/daw/Review/english/news.htm>
- <http://www.un.org/womenwatch/forums/review/trafficking/>
- <http://www.unhcr.cz>
- <http://www.unigift.com>
- <http://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CTOC/index.html>
- <http://www.zastavmenasilie.sk>